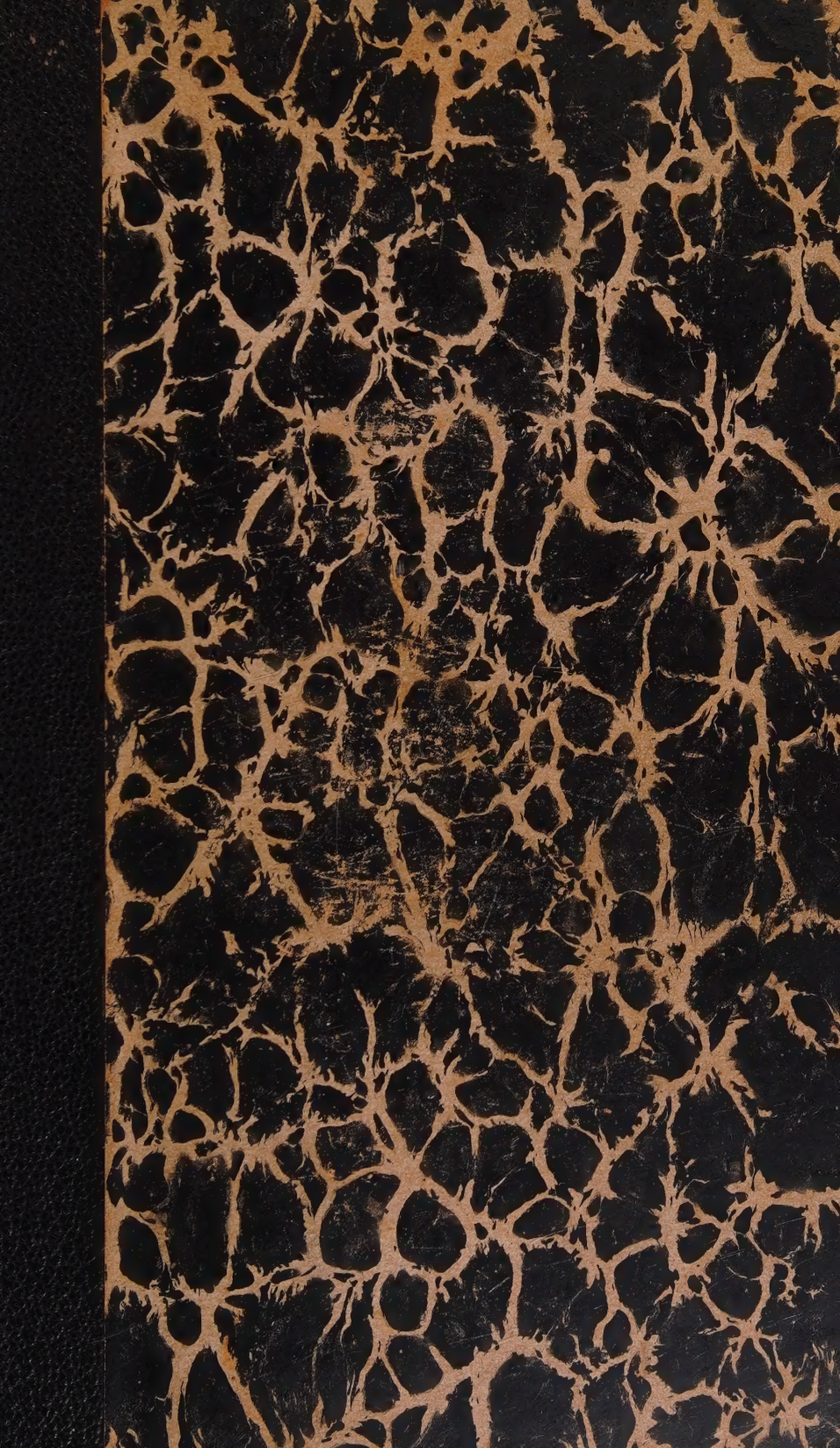
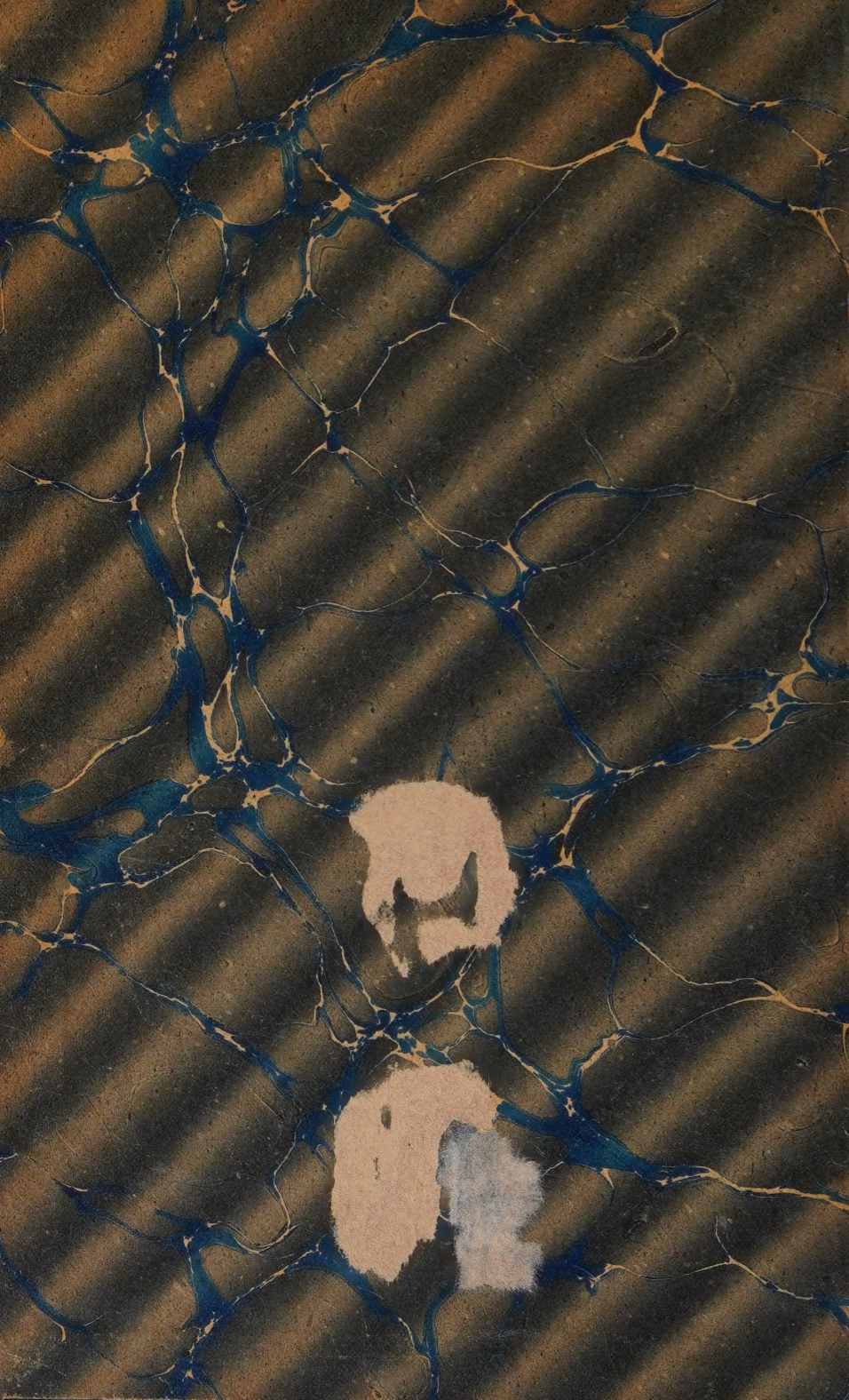
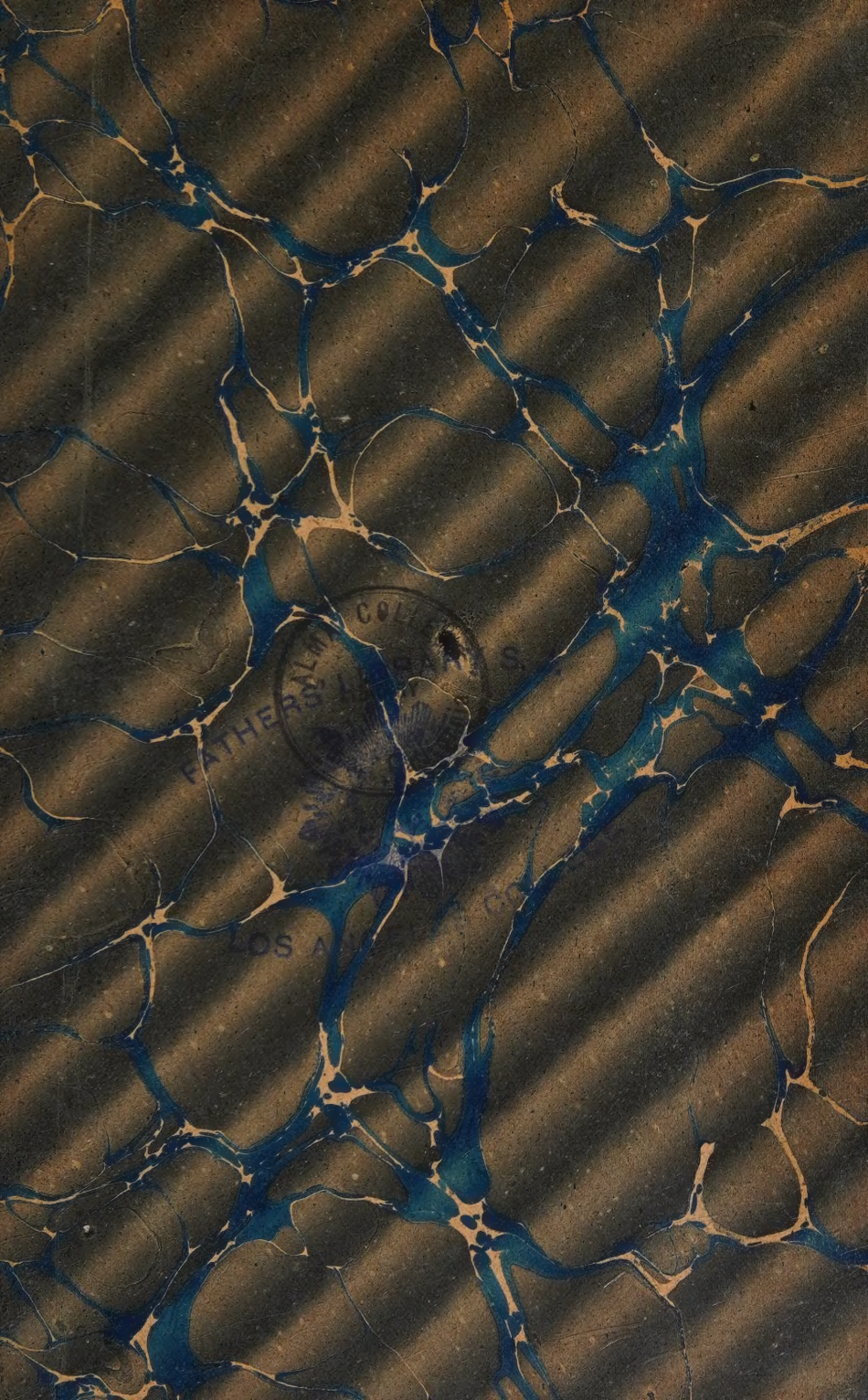

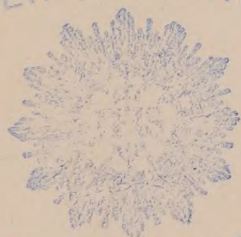

220.1
B161

De Scriptura Sacra

FATHERS' LIBRARY S. J.

LOS ANGELES COLLEGE

OUVRAGES THÉOLOGIQUES DU MÊME AUTEUR

Les contresens bibliques des prédicateurs. <i>Deuxième édition, revue et augmentée.</i> In-12, Paris, Lethielleux.....	2 fr. »
La foi et l'acte de foi. <i>Deuxième édition revue et augmentée.</i> In-12, Paris, Lethielleux.....	2 fr. 50
Nature et surnaturel. <i>Troisième édition revue et corrigée.</i> In-12, Paris, Beauchesne.....	3 fr. 50
La dévotion au Sacré-Cœur de Jésus. In-12, Paris, Beauchesne.....	3 fr. 50
Marie, Mère de grâce. Mémoire présenté au Congrès marial de Fribourg, 1902. Paris, Téqui	0 fr. 60
De magisterio vivo et traditione. In-8°. Paris, Beauchesne.	3 fr. »

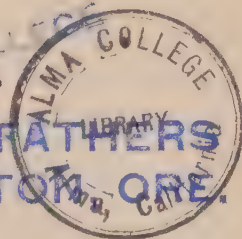
J. V. BAINVEL

LECTOR THEOLOGIAE IN FACULTATE CATHOLICA PARISIENSI

De Scriptura Sacra

JESUIT FATHERS
BEAVERTON, ORE.

PARIS

Gabriel BEAUCHESNE & Cie, Éditeurs

ANCIENNE LIBRAIRIE DELHOMME ET BRIGUET

117, Rue de Rennes, 117

1910

Tous droits réservés.

DÉPOT A LYON : 3, Avenue de l'Archevêché

2043

Nihil obstat.

X. M. LE BACHELET.

IMPRIMI POTEST.

G. LEFEBVRE, *vic. gen.*

Parisiis, 10 septembr. 1909.

PRAEFATIO

Quod feci, paucis ante annis, ut brevem mearum de Magisterio vivo et Traditione praelectionum synopsis typis mandarem, idem nunc facio de Scriptura Sacra, nisi quod hic documenta non separato tomo, ut in opusculo *De magisterio vivo* me facturum promisi et diutius dilatum brevi facturum spero, sed uno eodemque volumine collegi.

Quae vel argumenti genus vel tractandi rationem spectant, in praeambulis tradidi. Hic unum rogo ut benevolus lector quo animo scripsi, ut nihil de tradita veritate detraxerem, nihil de legitimo progressu respuerem, citra partium studia et, quantum potest, praeconceptas opiniones, sub luce magisterii divinitus instituti, quid mihi videretur aperirem, eodem haec legat ipse et intelligat. Ego vero nihil, ut videtur, melius in tantis opinionum pugnis possum facere quam ut Ecclesiae vivoque ejus magisterio, cui Deus et Scripturam et Scripturae doctrinam atque interpretationem et doctrinam de ipsa Scriptura commisit, hoc opusculum, in quo hanc Ecclesiae de Scriptura doctrinam et exhibere et, ut potui, illustrare conatus sum, totum submittam, sicut et cetera quae scripsi vel scripturus sum, et me ipsum meaque omnia, tanquam verae atque infallibili

Christi Sponsae meaeque Matri amantissimae, quam ut Christum ipsum ejusque virgineam Matrem amanter colo et veneror.

Parisiis, 24 junii 1909,
Die festo sancti Joannis Baptistae.

DE SCRIPTURA SACRA

Πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος...

II Timoth. III, 16.

Πᾶσα προφητεία γραφῆς ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνεται· οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι θεοῦ ἄνθρωποι.

II Petri I, 20.

Ὅσα ἡ θεία γραφὴ λέγει, τοῦ πνεύματός ἐστι τοῦ ἁγίου φωναί.

Greg. Nys. *Contra Eunom.* q. 6, M. 45, 743.

Ipse haec scripsit qui scribenda dictavit; ipse scripsit qui et in illius opere inspirator exstitit.

Greg. M. *Praef. in Job*, n. 2, M. 75, 517.

In rebus fidei et morum... is pro vero sensu sacrae Scripturae habendus sit, quem tenuit ac tenet sancta Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sanctarum.

Concil. Vatic. Const. *Dei Filius*, c. II.

Qui in locis authenticis Librorum sacrorum quidpiam falsi contineri posse existimant, ii profecto aut catholicam divinae inspirationis notionem pervertunt, aut Deum ipsum erroris faciunt auctorem.

Encycl. *Providentissimus Deus*, n. 33.

Providendum igitur ut ad studia biblica convenienter instructi munitique aggrediantur juvenes... Erunt autem optime comparati, si, qua Nosmetipsi monstravimus et praescripsimus via, philosophiae et theologiae institutionem... sancto Thoma duce, religiose coluerint penitusque perceperint. — Encyclica *Providentissimus Deus*, n. 23.

PRAEAMBULA

1. **Argumentum.** — Dicemus de *Scriptura sacra*, sed id quidem *theologice*. Inquiremus nempe quid ex fontibus revelationis derivari possit ad cognitionem de Scriptura com-

parandam, de ejus inspiratione, de canone librorum sacrorum, de versionibus, de inerrantia, etc. Eadem fere ad alias disciplinas pertinent aliosque doctores, ad criticum, ad magistrum Scripturae sacrae. Sed interest inter eos ac nos et *methodo*, et *fine*, et *ratione tractandi*.

Nos enim theologicæ, ut dictum est, inquirimus quid de iis rebus dixerit Deus, quid doceat Ecclesia, quid possit Theologus adhibitis omnibus subsidiis concludere. Ceteri, ut eadem tractent, scientificæ aut critice procedunt, duce tamen, si sunt catholici, fide et theologia. Interest ergo *methodo*.

Interest *fine*. Nos enim non inquirimus quid sit in libris sacris, ut faciunt interpretes; neque eorum originem humanam aut eorum ad nos transmissionem, neque eorum formam aut pulchritudinem, propter ipsam scilicet harum rerum cognitionem, investigamus. Sed duo intendimus: scire qualis sit is locus theologicus; scire quid de eo objecto (quod theologiae est, sicut aut Deum aut Christum aut gratiam inspicere) theologicæ cognosci possit.

Interest *ratione tractandi*. Nos enim neque leges hermeneuticæ aut criticae volumus ad Scripturam applicare, neque in quaestionibus biblicis (quatenus sc. quaestiones sunt biblicae) immorari; sed si quid hujusmodi aliquando tangemus, non id faciemus solvendo quaestiones, sed dicendo quid ad hujusmodi quaestiones conferant documenta theologica; utrum hae quaestiones ad theologiam aut ad fidem aliquo modo referantur, an sint mere scientificæ; quid sit liberum catholico in hujusmodi rebus, quid tuto vel salva fide non liceat.

2. Rerum connexio et locus hujus tractationis in theologia. — De Scriptura sacra dupliciter tractari a theologis solet, apologetice et theologicæ. Apologetice, vel ante fidem, ut cum, Scripturam tanquam librum humanum fide dignum spectando, ejus testimonio utuntur ad stabilienda facta quæ, cum viribus naturalibus fieri non potuerint, specialem Dei interventum requirunt; vel post fidem, ut cum hunc librum adversus omnes omnium impugnationes immunem ab errore, dignum Deo... defendunt. Theologicæ, rursus dupliciter, prout vel ad hanc partem theologiae generalis quæ est de

locis theologicis tractationem de Scriptura referunt, vel ut objectum quoddam theologiae speciale considerant. Si prius, arto vinculo connectitur haec tractatio cum iis quae jam in publicum dedimus de magisterio vivo et traditione; si posterius, spectatur Scriptura quasi in se et propter se ut objectum consideratione theologica dignissimum, idque vel ratione sui, vel ratione contenti: ratione sui, ut est liber singularis singulari modo conscriptus; ratione contenti, ut ex quo soleat Ecclesia tanquam ex fonte primario praecipuas fidei veritates haurire.

3. **Tractationis momentum et utilitas.** — Id vel ex dictis elucet, id est, ex eo quod Scriptura est verbum Dei, et ex ejus usu apologetico ac theologico. Accedit quod nostris temporibus major est cura de fontibus nostrae cognitionis eorumque crisi, et quod summa est de iis rebus vel cum aatholicis vel cum modernistis controversia, in qua fundamenta ipsa nostrae religionis vel confirmantur vel concutiuntur, in qua certe verus Ecclesiae de Sacra Scriptura sensus in causa est.

4. **Brevis synopsis historica de genesi tractatus.** — Usus Scripturae vel apologeticus, vel theologicus, vel hortatorius jam in verbis Christi invenitur et Apostolorum ac nominatim Petri et Pauli; qui usus in Ecclesia a primis usque temporibus fuit. Theologica autem de Scripturis tractatio paulatim crevit et evoluta est. Christus jam indicat quaedam de inspiratione et sensu Scripturae; eadem distinctius Petrus et Paulus; eam sese pro verbo Dei et pro infallibiliter vera habere ostendunt vel ipso usu primi Patres; genus interpretandi allegoricum, vestigiis Pauli aliquo modo insistens, tuetur Epistola Barnabae, sectanturque potissimum Clemens et Origenes, quos sequuntur Alexandrini, sequuntur aliquo modo Patres et scriptores pii ad nostra usque tempora.

Ad theoriam de Scriptura, cujus sit, sub cujus ductu interpretanda, quomodo se habeat ad magisterium vivum, plurimum contulit Irenaeus, contulit Tertullianus in libro *de Praescriptione*. Interea oritur quaestio de canone, longarum ferax

controversiarum; oritur etiam quaestio de auctoritate versionum, in qua tanto opere laboravit et disputavit Hieronymus.

Paulatim etiam agebatur ex professo de hermeneutica sacra, de qua opusculum exstat Tychonii Donatistae, exstant multa Augustini, qui et hoc argumentum et multa alia quae ad theologiam de Scriptura pertinent in libris potissimum *De doctrina christiana* attigit; atque ut in ceteris ita in hac etiam re dux fuit et auctor occidentalibus.

Eorum qui Augustinum usque ad Scholasticos secuti sunt tota haec fere opera fuit ut ea quae essent ab antiquis et nominatim ab Augustino dicta colligerent. Scholastici etsi tractatum specialem de Scriptura nondum habent, vix non omnem de Scriptura doctrinam theologicam in scriptis suis exhibent, sive de sacra doctrina et cognitione fidei, sive de cognitione prophetica, sive de fide et ejus fontibus objectivis tractant. Sic S. Thomas passim.

Melchior Canus cum locum Scripturae dedisset inter *locos theologicos*, eum fere secuti sunt posteriores theologi qui de locis theologicis vel hoc nomine vel aliquo alio tractaverunt. Interea exarsit inter Catholicos et Protestantes controversia de regula fidei, ad quam aliae referebantur de Vulgata, de interpretatione, de extensione inspirationis. Unde etiam magna ex parte factum est ut non contenti interpretatione Scripturae (quod semper magno loco fuit apud theologos, integras etiam elucubrationes de ipsa Scriptura, ad interpretationem introductorias, aliqui conscriberent, in quibus agebatur de inspiratione, de canone, de versionibus, etc., ubi multa theologice dicebantur.

Inter eos qui nostris temporibus theologicam de Scriptura tractationem promoverunt, sicut et de magisterio, praecipuam mentionem meretur Franzelin, quippe qui eas quaestiones in se et propter se tractaverit¹. Post quem monographiae potissimum de aliquo puncto utilissimae prodierunt².

5. Auctores et documenta. — Praecipua documenta

1. Quanquam is multo melius fere de Magisterio quam de Scriptura.

2. Cf. Dausch, *Die Schriftinspiration*, Freiburg im Breisgau, 1891; Pesch, *De inspiratione*, ibid. 1906.

scripturistica, patristica, ecclesiastica ordine suo in priore parte indicabuntur. Sufficit ergo hic aliquos tractatores indicasse, e quibus cetera facile haurientur.

Opera non pauca, quorum quaedam etiam nunc possunt esse utilia. collegit Migne in suo *Cursu Scripturae sacrae*.

Multa dant in rem nostram Introductiones generales in Scripturam, inter quas usui nobis potissimum fuerunt :

Introductio in utriusque Testamenti libros sacros, a Patre Cornely in *Cursu Scripturae sacrae*, Parisiis, Lethielleux, 1885 sq.; cujus introductionis compendium ab eodem scriptum est, et editum ibid. 1891, adjecto opusculo *De divina S. Scripturarum inspiratione*, ibid. 1891, quod seorsum venit; cujus *Compendii* editio 4^a anno 1900 prodiit, translatio gallica nuper;

Trochon, *Introduction générale*, Paris, Lethielleux, 1886-7; Vigouroux, *Manuel biblique*, t. I, Paris, Roger et Chernoviz. 9e édit. 1895; apud quem bibliographica multa;

C. Chauvin, *Introduction*, Lethielleux, 1898;

Pelt, *Histoire de l'Ancien Testament*, 2 vol. 4e édition, Lecoffre, 1904;

Jaquier, *Histoire des livres du N. T.*, Lecoffre, t. I, 3e édition, 1904; t. II, 1905, etc.

Tractatus theologicos de Scriptura sacra habent ii qui de locis theologicis tractarunt, ut Melchior Canus, Berthier, De Groot, vel cursus theologiae conscripserunt, ut Perrone, Pesch, Scheeben, Wirceburgenses, etc.

Specialem curam huic argumento dedit Franzelin in suo libro *De traditione et Scriptura*, Romae, 2^a ed. 1875 (a qua non differunt 3^a et 4^a nisi paginis); item P. De San, Brugis, 1903.

Inter opuscula quae aliquod speciale punctum nostri argumenti attingunt :

Franz Schmid, *De inspirationis biblicorum vi et ratione*, Brixen, 1885;

G. J. Crets, *De divina biblicorum inspiratione*, Lovanii, 1886;

J. Didiot, *Traité de la sainte Écriture d'après Sa Sainteté Léon XIII*, Paris, Lefort, 1894 (textus Encyclicae *Providentissimus* latine et gallice cum commentario);

C. Chauvin, *L'inspiration des divines Écritures*, Paris, Le-

thielleux, 1896, cum ejusdem compendio in Introductione ejusdem de qua supra.

Billot, *De inspiratione sacrae Scripturae*, Romae, 1903; editio altera, 1906.

Ch. Pesch, *Zur neuesten Geschichte der katholischen Inspirationslehre*, in suis *Theologische Zeitfragen*, Dritte Folge, Freiburg im Breisgau, 1902;

Zanecchia, *Divina inspiratio Sacrarum Scripturarum ad mentem S. Thomae*, Romae, 1899;

Schiffini, *Divinitas Scripturarum adversus hodiernas novitates asserta et vindicata*, Augustae Taurinorum, 1905.

Utilia multa cum ad doctrinam tum ad bibliographiam exhibent vel Dictionaria rerum theologicarum aut religiosarum in genere, ut *Kirchenlexicon*, *Dictionnaire apologétique* (Jauges-d'Alès), vel *Dictionaria biblica*.

Multi etiam multa in periodicis de quaestionibus biblicis his viginti annis scripserunt. Multa denique in collectionibus biblicis quae plures in diem prodeunt.

Plura vel ipsi indicabimus cum ad singula veniemus, vel inquiringentibus exhibebunt ii quos diximus libri, periodica, dictionaria.

Pro omnibus fere potest esse amplum volumen P. Christian Pesch, *De inspiratione Sacrae Scripturae*, Friburgi Brisgoviae, 1906, quod et documenta de doctrina et doctrinam ipsam cum magna eruditione et praecipuorum scriptorum indicatione ad nostra usque tempora exhibet.

6. Varii quaestionum adspectus et ratio tractandi. — In hujusmodi rebus ut accurate distinguendum est inter criticam, quam dicunt, et theologiam quaestionem, prout libri sacri, sicut ceteri libri, humanis subsidiis humano lumine spectantur, vel ut libri canonici Ecclesiae commissi et ope principiorum theologorum examinandi, ita cavendum est ne vel mere critice et historice, abstrahendo ab omni theologiae lumine aut fidei, vel mere theologice procedas, abstrahendo a critico et historico rerum adspectu, nedum dicas litem esse posse inter veri nominis theologiam ac veri nominis criticam.

Sicut enim critici est non repudiare lumen scientiae superioris qua possit vel in re critica adjuvari, ita theologi est non a priori procedere in iis rebus quae conclusionem a priori non patiuntur, vel certe conclusiones eas quae a priori ducuntur, directo et historico rerum examine attemperare. Idque eo magis quod cum in libris sacris id quod Dei est ita cum eo quod hominis est unum sit ut quid sit Dei, quid sit hominis intellectu potius quam re discernatur, non congruit id in investigatione omnino separare quod re vel nullo modo distinctum est, vel ita est distinctum ut oculis humanis cerni vix possit. Quanquam methodice utilissimum est processum criticum vel historicum a processu theologico secernere; quin etiam saepe vel catholico necessarium est cum incredulo vel cum acatholico a principiis fidei vel fidei catholicae abstrahere et mere scientifice procedere.

Accedit etiam quod in iis rebus multa sunt etiam inter Catholicos controversa, multa ad lumen theologicum, multa ad lumen criticum sunt dubia. Omni ergo opere et critico elaborandum est ne quid subsidii quod vel a theologis dari possit negligat, et theologo ne praepropere vel contra criticos vel non auditis criticis in re partim critica concludat. Qua in re ut non est temere innovandum et contra receptas opiniones procedendum, ita cavendum etiam est diligentissime ne progressum scientificum impediat theologus, quasi res sit theologice definita, quae fortasse non est tota theologica, aut progressu scientifico non utatur ad expoliendas vel corrigendas veterum opiniones. Amice scilicet inter se juvent et opem ferant critici et theologi, non iniquo animo inter se decertent ¹.

Diligenter etiam distinguendum est inter ea quae Catholici inter se controvertunt et ea quae iis in controversiam veniunt cum Rationalistis. Alius enim est modus procedendi cum aliis. Nam ut Rationalistae non possunt contra Catholicos uti iis difficultatibus quae non oriuntur nisi ex principiis catholicis

1. Cf. Mre Douais, *L'étude de la sainte Écriture*, Beauvais, 1905. Lagrange, *La méthode historique*. 1re conférence, Paris, 1903. Conferri etiam possunt, etsi probari in multis non possunt, Loisy, *Études bibliques*, Paris, 1901: La critique biblique; Robertson Smith, *The old Testament in the Jewish Church*. Edinburgh, 1881, Preface and lecture the first, Criticism and the Theology of the Reformation.

(nisi forte ostendere conentur non secum constare Catholicos), ita Catholici contra Rationalistas non possunt uti nisi principiis rationis aut auctoritatis humanae ¹.

Item id criticis dandum est, non omnia esse facta ubi *negative* contra adversarios ostensum est eos errare, sed opus esse scientiae videre quid veri fortasse lateat sub errore; dandum in iis quae critica aut historica sunt, subtilius aliquando, acutius et diligentius tractari res a criticis quam a Patribus aut a Theologis; dandum proinde in iis quae mere humana et historica sunt potuisse Patres aut errare aut verum non assequi, sicut ipse Augustinus initio non advertit ex fictione litteraria esse quod inducatur Salomon loquens in *Libro Sapientiae*; dandum cum veritate theologica de Scripturae inerrantia consistere multa quae veteres, rem pingui Minerva nec difficultatem suspicati tractantes, ad negationem inerrantiae accedere opinati essent, si res iis nude et abstracte esset proposita. — Magna nempe habenda est ratio analogiae in iis rebus, et videndum num aliquid in casibus similibus dixerint veteres quod ad novos casus possit accommodari, num aliquid *nunc compertum* naturam problematis aliquo modo et qua ratione mutet. Haec enim omnia ad rectam Theologicorum principiorum applicationem valde conferunt.

7. Divisio rerum. — Rem tractandam dupliciter considerabimus. In priore parte documenta positiva colligemus et inspiciemus, ordine chronologiae ita fere inverso ut a recentioribus ad antiquiora procedamus. In altera didactice singulas quaestiones (de inspiratione, de canone, de versionibus, de usu et tractatione Scripturae, et si quid est aliud) prout ad paedagogum spectant, investigabimus — in iis quae sunt de magisterio vivo et Scripturae inter se habitudine remisso lectore ad ea quae de ea re in libro de magisterio vivo scripsimus. — Quae ratio procedendi ab inspectione documentorum ad penitiorem rerum indagationem nec methodice spernenda fortasse est, et practice utilissima, pro temporum congruentia, pro auditorum commoditate, pro ipsa lectionum

1. Documenta ecclesiastica de ea re dabimus suo loco. Interim vide: *Un siècle*, Paris, 1900, c. xxx, p. 832-836, ubi de studiis biblicis.

harum natura et ratione visa est. Hunc autem in afferendis documentis sequemur ordinem ut praecipua quae videntur inverso, ut dictum est, ordine chronologico afferamus, iis adnectendo ea quae ab iis aliquo modo pendent vel eadem complent; habita etiam, ubi opus erit, ratione de affinitate argumenti, atque haec ita quidem ut prius afferamus documenta ecclesiastica, deinde theologica, patristica, biblica, judaica, heterodoxorum.

8. **De erroribus et controversiis.** — Ea quae historiam controversiarum aut errorum de quaestionibus biblicis tangunt melius indicabuntur vel dum documenta positiva expendemus, vel cum ad singula puncta veniemus. Hic pauca. *Auctoritatem* Scripturae sacrae, utpote libri divini, ne haeretici quidem, exceptis fortasse Manichaeis aut Marcionitis, negarunt. Sed de ratione interpretandi multae vel a primis saeculis fuerunt controversiae; item de canone ac deuterocanonicis. Cum Protestantibus duplex potissimum fuit controversia: altera de habitudine Scripturae ad magisterium vivum (criterio inspirationis et canonicitatis, regula interpretationis, etc.), altera de extensione inspirationis. Decimo sexto et septimo saeculo fuerunt etiam inter catholicos quaedam controversiae de natura et de extensione inspirationis, de valore Vulgatae, de inspiratione verbali, de multiplici sensu Scripturae. Ab xviii^o usque saeculo res fuit potissimum cum Rationalistis et de valore humano et de valore divino librorum sacrorum; sed quaestiones *criticae* nostro potissimum saeculo ferbuerunt. Cf. Vigouroux, *Les Livres saints et la critique rationaliste*, 5e édition, Paris, 1902. Inter catholicos aliae fuerunt controversiae de notione et extensione inspirationis, de regula interpretandi, de inerrantia, de quibus postea.

9. *N. B.* — De quaestione biblica inter catholicos nostro saeculo, praeter Dausch et Pesch libris supra dictis, cf. Schanz in *Biblische Zeitschrift*, n. 1. Nos plura postea, ubi etiam afferemus ea quae de iis rebus scripserunt Hummelauer, Brucker, Venard, Fonck, alii.

PARS I

PRAECIPUA DOCUMENTA DE LIBRIS SACRIS THEOLOGO UTILIA

CAPUT I

ACTA SUB LEONE XIII ET PIO X

Articulus I. — Acta sub Leone XIII

10. SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI LEONIS DIVINA PROVIDENTIA
PAPAE XIII LITTERAE ENCYCLICAE AD PATRIARCHAS, PRIMATES,
ARCHIEPISCOPOS ET EPISCOPOS UNIVERSOS CATHOLICI ORBIS
GRATIAM ET COMMUNIONEM CUM APOSTOLICA SEDE HABENTES

DE STUDIIS SCRIPTURAE SACRAE.

Venerabilibus fratribus, patriarchis, primatibus, archiepiscopis et episcopis universis catholici orbis gratiam et communionem cum Apostolica Sede habentibus LEO PP. XIII.

PARS PRAEAMBULA, 1-3. — Hominis elevatio ad ordinem supernaturalem et revelatio supernaturalis, etiam de naturalibus; quae revelatio continetur et traditionibus et libris divinitus scriptis. Unde eruitur praestantia cum Scripturae tum doctrinae theologicae de Scriptura, 1. Hinc Encyclica de huiusmodi studiis, ut quae bona sunt promoveantur, quae mala sunt arceantur. 2: et ut laudatis iis qui bene currunt plures ad haec studia incitentur et in iis dirigantur, 3.

Venerabiles fratres. salutem et apostolicam benedictionem.

1. Providentissimus Deus, qui humanum genus, admirabili caritatis consilio, ad consortium naturae divinae principio evexit, dein a communi labe exitioque eductum, in pristinam

dignitatem restituit, hoc eidem propterea contulit singulare praesidium, ut arcana divinitatis, sapientiae, misericordiae suae, supernaturali via patefaceret. Licet enim in divina revelatione res quoque comprehendantur quae humanae rationi inaccessae non sunt, ideo hominibus revelatae, *ut ab omnibus expedite, firma certitudine et nullo admixto errore cognosci possint, non hac tamen de causa revelatio absolute necessaria dicenda est, sed quia Deus ex infinita bonitate sua ordinavit hominem ad finem supernaturalem*¹. Quae supernaturalis revelatio, secundum universalis Ecclesiae fidem, continetur tum *in sine scripto traditionibus*, tum etiam *in libris scriptis*, qui appellantur sacri et canonici, eo quod *Spiritu Sancto inspirante conscripti, Deum habent auctorem, atque ut tales ipsi Ecclesiae traditi sunt*². Hoc sane de utriusque Testamenti libris perpetuo tenuit palamque professsa est Ecclesia : eaque cognita sunt gravissima veterum documenta, quibus enuntiatur, Deum, prius per prophetas, deinde per seipsum, postea per apostolos locutum, etiam Scripturam condidisse. quae canonica nominatur³, eandemque esse oracula et eloquia divina⁴, litteras esse humano generi longe a patria peregrinanti a Patre caelesti datas et per auctores sacros transmissas⁵. Jam, tanta cum sit praestantia et dignitas Scripturarum, ut Deo ipso auctore confectae, altissima ejusdem mysteria, consilia, opera complectantur, illud consequitur, eam quoque partem sacrae theologiae, quae in eisdem divinis Libris tuendis interpretandisque versatur, excellentiae et utilitatis esse quam maximae.

2. Nos igitur, quemadmodum alia quaedam disciplinarum genera, quippe quae ad incrementa divinae gloriae humanaeque salutis valere plurimum posse viderentur, crebris epistolis et cohortationibus provehenda, non sine fructu, Deo adiutore. curavimus, ita nobilissimum hoc sacrarum Litterarum studium

1. Conc. Vat. sess. III, cap. II, *De revel.*

2. *Ibid.*

3. S. Aug. *De civ. Dei*, XI, 3.

4. S. Clem. Rom. I ad Cor. 45; S. Polycarp. ad Phil. 7; S. Iren. *C. haer.* II, 28, 2.

5. S. Chrys. *In Gen. hom.* 2, 2; S. Aug. *In Ps. xxx, serm.* 2, 1; S. Greg. M. *Ad Theod. ep.* IV, 31.

excitare et commendare, atque etiam ad temporum necessitates congruentius dirigere jamdiu apud Nos cogitamus. Movemur nempe ac prope impellimur sollicitudine Apostolici muneris, non modo ut hunc praeclarum catholicae revelationis fontem tutius atque uberius ad utilitatem dominici gregis patere velimus, verum etiam ut eundem ne patiamur ulla in parte violari. ab iis qui in Scripturam sanctam, sive impio ausu invehuntur aperte, sive nova quaedam fallaciter imprudenterve moliuntur.

3. Non sumus equidem nescii. Venerabiles Fratres, haud paucos esse e catholicis, viros ingenio doctrinisque abundantes, qui ferantur alacres ad divinorum Librorum vel defensionem agendam vel cognitionem et intelligentiam parandam amplio-rem. At vero, qui eorum operam atque fructus merito collaudamus, facere tamen non possumus quin ceteros etiam, quorum sollertia et doctrina et pietas optime hac in re pollicentur, ad eandem sancti propositi laudem vehementer hortemur. Optamus nimirum et cupimus, ut plures patrocini-um divinarum Litterarum rite suscipiant teneantque constanter; utque illi potissime, quos divina gratia in sacrum ordinem vocavit, majorem in dies diligentiam industriamque iisdem legendis, meditandis, explanandis. quod æquissimum est, impendant.

PARS I. — *De horum studiorum excellentia*, 4-11. — Quae excellentia 1°, probatur, 4-8 : Ex Scripturae natura et utilitate multiplici, cui attestatur auctoritas Scripturae, exemplum Christi et Apostolorum, 4-5; res in Scriptura contentae, 6; et vis dicendi contionatoribus sacris utilissima, 7; item exemplum Patrum, 8; modo rite dispositus ad eam accedas, 8.

4. Hoc enimvero studium cur tantopere commendandum videatur, praeter ipsius praestantiam atque obsequium verbo Dei debitum, praecipua causa inest in multiplici utilitatum genere, quas inde novimus manaturas, sponsore certissimo Spiritu Sancto : *Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus* ¹. Tali sane consilio Scripturas a Deo esse datas hominibus, exempla ostendunt Christi Domini et Apo-

1. II Tim. III, 16-17.

stolorum. Ipse enim qui « miraculis conciliavit auctoritatem, auctoritate meruit fidem, fide contraxit multitudinem ¹, » ad sacras Litteras, in divinae suae legationis munere, appellare consuevit : nam per occasionem ex ipsis etiam sese a Deo missum Deumque declarat; ex ipsis argumenta petit ad discipulos erudiendos, ad doctrinam confirmandam suam; earumdem testimonia et a calumniis vindicat obtrectantium, et Sadducaeis ac Pharisaeis ad coarguendum opponit, in ipsumque Satanam, impudentius sollicitantem. retorquet; easdemque sub ipsum vitae exitum usurpavit, explanavitque discipulis redivivus. usque dum ad Patris gloriam ascendit.

5. Ejus autem voce praeceptisque Apostoli conformati, tametsi dabat ipse *signa et prodigia fieri per manus eorum* ², magnam tamen efficacitatem ex divinis traxerunt Libris, ut christianam sapientiam late gentibus persuaderent, ut Judaeorum perviciam frangerent, ut haereses comprimerent erumpentes. Id apertum ex ipsorum contionibus, in primis Beati Petri, quas, in argumentum firmissimum praescriptionis novae, dictis veteris Testamenti fere contexuerunt : idque ipsum patet ex Matthaei et Joannis Evangeliiis atque ex Catholicis, quae vocantur, Epistolis; luculentissime vero ex ejus testimonio qui « ad pedes Gamalielis Legem Moysis et Prophetas se didicisse gloriatur, ut armatus spiritualibus telis postea diceret confidenter : *Arma militiae nostrae non carnalia sunt, sed potentia Deo* ³. »

6. Per exempla igitur Christi Domini et Apostolorum omnes intelligant, tirones praesertim militiae sacrae, quanti faciendae sint divinae Litterae, et quo ipsi studio, qua religione ad idem veluti armamentarium accedere debeant. Nam catholicae veritatis doctrinam qui habeant apud doctos vel indoctos tractandam, nulla uspiam de Deo, summo et perfectissimo bono, deque operibus gloriam caritatemque ipsius prodentibus, suppetet eis vel cumulator copia vel amplior praedicatio. De Servatore autem humani generis nihil uberius expressiusve quam ea, quae in universo habentur Bibliorum contextu; recteque affirmavit Hieronymus, « ignorationem Scripturarum

1. S. Aug. *De util. cred.* xiv, 32.

2. Act. xiv, 3.

3. S. Hier. *De studio Script.* ad Paulin, ep. lxx, 3.

esse ignorationem Christi ¹ » : ab illis nimirum exstat, veluti viva et spirans, imago ejus, ex qua levatio malorum, cohortatio virtutum, amoris divini invitatio mirifice prorsus diffunditur. Ad Ecclesiam vero quod attinet, institutio, natura, munera, charismata ejus tam crebra ibidem mentione occurrunt, tam multa pro ea tamque firma prompta sunt argumenta, idem ut Hieronymus verissime edixerit : « Qui sacrarum Scripturarum testimoniis roboratus est, is est propugnaculum Ecclesiae ². » Quod si de vitae morumque conformatione et disciplina quaeratur, larga indidem et optima subsidia habituri sunt viri apostolici : plena sanctitatis praescripta, suavitate et vi condita hortamenta, exempla in omni virtutum genere insignia ; gravissima accedit, ipsius Dei nomine et verbis, praemiorum in aeternitatem promissio, denunciatio poenarum.

7. Atque haec propria et singularis Scripturarum virtus, a divino afflatu Spiritus Sancti profecta, ea est quae oratori sacro auctoritatem addit, apostolicam praebebat dicendi libertatem, nervosam victricemque tribuit eloquentiam. Quisquis enim divini verbi spiritum et robur eloquendo refert, ille *non loquitur in sermone tantum sed et in virtute et in Spiritu Sancto et in plenitudine multa* ³. Quamobrem ii dicendi sunt praepostere improvideque facere, qui ita conciones de religione habent et praecepta divina enuntiant, nihil ut fere afferant nisi humanae scientiae et prudentiae verba, suis magis argumentis quam divinis innixi. Istorum scilicet orationem, quantumvis nitentem luminibus, languescere et frigere necesse est, utpote quae igne careat sermonis Dei ⁴, eandemque longe abesse ab illa, qua divinus sermo pollet virtute : *Vivus est enim sermo Dei et efficax et penetrabilior omni gladio accipiti, et pertingens usque ad divisionem animae ac spiritus* ⁵. Quamquam, hoc etiam prudentioribus assentiendum est, inesse in sacris Litteris mire variam et uberem magnisque dignam rebus eloquentiam : id quod Augustinus pervidit di-

1. *In Is. Prol.*

2. *In Is. LIV, 12.*

3. *I Thess. I, 5.*

4. *Jerem. XXII, 29.*

5. *Hebr. IV, 12.*

serteque arguit¹, atque res ipsa confirmat praestantissimorum in oratoribus sacris qui nomen suum assiduae Bibliorum consuetudini piaque meditationi se praecipue debere, grati Deo affirmarunt.

8. Quae omnia SS. Patres cognitione et usu cum exploratissima haberent, nunquam cessarunt in divinis Litteris earumque fructibus collaudandis. Eas enimvero crebris locis appellant vel thesaurum locupletissimum doctrinarum caelestium², vel perennes fontes salutis³, vel ita proponunt quasi prata fertilia et amoenissimos hortos, in quibus grex dominicus admirabili modo reficiatur et delectur⁴. Apte cadunt illæ S. Hieronymi ad Nepotianum clericum : « Divinas Scripturas saepius lege, imo nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur ; disce quod doceas, ... sermo presbyteri Scripturarum lectione conditus sit⁵ : » convenitque sententia S. Gregorii Magni, quo nemo sapientius pastorum Ecclesiae descripsit munera : « Necesse est, inquit, ut qui ad officium praedicationis excubant, a sacrae lectionis studio non recedant⁶. » Illic tamen libet Augustinum admonentem inducere, « Verbi Dei inanem esse forinsecus praedicatorum, qui non sit intus auditor⁷ ; » eumque ipsum Gregorium sacris concionatoribus praecipientem, « ut in divinis sermonibus, priusquam aliis eos proferant, semetipsos requirant, ne insequentes aliorum facta se deserant⁸. » Sed hoc jam, ab exemplo et documento Christi, qui *coepit facere et docere*, vox apostolica late praemonuerat, non unum allocuta Timotheum, sed omnem clericorum ordinem, eo mandato : *Attende tibi et doctrinae, insta in illis ; hoc enim faciens, et teipsum salvum facies, et eos qui te audiunt*⁹. Salutis profecto perfectionisque et propriae et alienae eximia in sacris Litteris praesto sunt adjumenta, copiosius in Psalmis celebrata ; iis

1. *De doctr. chr.* IV, 6, 7.

2. S. Chrys. *In Gen. hom.* 21, 2 ; *hom.* 60, 3 ; S. Aug. *De discipl. chr.*

3. S. Athan. *ep. fest.* 39.

4. S. Aug. *serm.* 26, 24 ; S. Ambr. *In Ps. cxviii, serm.* 19, 2.

5. S. Hier. *De vit. cleric.* ad Nepot.

6. S. Greg. M. *Regul. past.* II, 11 (*al.* 22) ; *Moral.* XVIII, 26 (*al.* 14).

7. S. Aug. *Serm.* 179, 1.

8. S. Greg. M. *Regul. past.* III, 24 (*al.* 48).

9. I Tim. IV, 16.

tamen, quia divina eloquia, non solum mentem afferant docilem atque attentam, sed integrae quoque piaque habitum voluntatis. Neque enim eorum ratio librorum similis atque communium putanda est; sed, quoniam sunt ab ipso Spiritu Sancto dictati, resque gravissimas continent multisque partibus reconditas et difficiliore, ad illas propterea intelligendas exponendasque semper ejusdem Spiritus « indigemus adventu ¹ », hoc est, lumine et gratia ejus : quae sane, ut divini Psalterii frequenter instat auctoritas, humili sunt precatione imploranda, sanctimonia vitae custodienda.

2° Unde laudatur Ecclesia, quae haec studia tanto opere promovit, ut apparet ex brevi conspectu historico de his studiis inter Catholicos, a Patribus ad nostra usque tempora, 9-11.

9. Praeclare igitur ex his providentia excellit Ecclesiae, quae, *ne caelestis ille sacrorum Librorum thesaurus, quem Spiritus Sanctus summa liberalitate hominibus tradidit, neglectus jaceret* ², optimis semper et institutis et legibus cavit. Ipsa enim constituit, non solum magnam eorum partem ab omnibus suis ministris in quotidiano sacrae psalmodiae officio legendam esse et mente pia considerandam, sed eorumdem expositionem et interpretationem in ecclesiis cathedralibus, in monasteriis, in conventibus aliorum regularium, in quibus studia commode vigere possint, per idoneos viros esse tradendam; diebus autem dominicis et festis solemnibus fideles salutaribus Evangelii verbis pasci, restricte jussit ³. Item prudentiae debetur diligentiaeque Ecclesiae cultus ille Scripturae sacrae per aetatem omnem vividus et plurimae ferax utilitatis.

10. In quo etiam ad firmanda documenta hortationesque Nostras, juvat commemorare quemadmodum a religionis christianae initiis, quotquot sanctitate vitae rerumque divinarum scientia floruerunt, ii sacris in Litteris multi semper assiduique fuerint. Proximos Apostolorum discipulos, in quibus Clementem Romanum, Ignatium Antiochenum, Polycarpum, tum Apologetas, nominatim Justinum et Irenaeum, videmus epistolis

1. S. Hier. *In Mich.* 1, 10.

2. Conc. Trid. sess. V, decret. *De reform.* 1.

3. *Ibid.* 1-2.

et libris suis, sive ad tutelam sive ad commendationem pertinerent catholicorum dogmatum, e divinis maxime Litteris fidem, robur, gratiam omnem pietatis arcessere. Scholis autem cateheticis ac theologicis in multis sedibus episcoporum exortis, Alexandrina et Antiochena celeberrimis, quae in eis habebatur institutio, non alia prope re, nisi lectione, explicatione, defensione divini verbi scripti continebatur. Inde plerique prodierunt Patres et scriptores, quorum operosis studiis egregiisque libris consecuta tria circiter saecula ita abundarunt, ut aetas biblicae exegeseos aurea jure ea sit appellata. — Inter orientales principem locum tenet Origenes, celeritate ingenii et laborum constantia admirabilis, cujus ex plurimis scriptis et immenso Hexaplorum opere deinceps fere omnes hauserunt. Adnumerandi plures, qui hujus disciplinae fines amplificaverunt: ita, inter excellentiores tulit Alexandria Clementem, Cyrillum; Palaestina Eusebium, Cyrillum alterum; Cappadocia Basilium Magnum, utrumque Gregorium, Nazianzenum et Nyssenum; Antiochia Joannem illum Chrysostomum, in quo hujus peritia doctrinae cum summa eloquentia certavit. Neque id praeclare minus apud occidentales. In multis qui se admodum probavere, clara Tertulliani et Cypriani nomina, Hilarii et Ambrosii, Leonis et Gregorii Magnorum; clarissima Augustini et Hieronymi: quorum alter mire acutus extitit in perspicienda divini verbi sententia, uberrimusque in ea deducenda ad auxilia catholicae veritatis, alter a singulari Bibliorum scientia magnisque ad eorum usum laboribus, nomine Doctoris maximi praeconio Ecclesiae est honestatus.

11. Ex eo tempore ad undecimum usque saeculum, quamquam hujusmodi contentio studiorum non pari atque antea ardore ac fructu vixit, vixit tamen, opera praesertim hominum sacri ordinis. Curaverunt enim, aut quae veteres in hac re fructuosiora reliquissent deligere, eaque apte digesta de suisque aucta pervulgare, ut ab Isidoro Hispalensi, Beda, Alcuino factum est in primis; aut sacros codices illustrare glossis, ut Valafridus Strabo et Anselmus Laudunensis; aut eorundem integritati novis curis consulere, ut Petrus Damianus et Lanfrancus fecerunt. — Saeculo autem duodecimo allegoricam Scripturae enarrationem bona cum laude plerique

tractarunt : in eo genere S. Bernardus ceteris facile antecessit, cujus etiam sermones nihil prope nisi divinas Litteras sapiunt. — Sed nova et laetiora incrementa ex disciplina accessere *Scholasticorum*. Qui, etsi in germanam versionis latinae lectionem studuerunt inquirere, confectaque ab ipsis *Correctoria biblica* id plane testantur, plus tamen studii industriaeque in interpretatione et explanatione collocaverunt. Composite enim dilucideque, nihil ut melius antea, sacrorum verborum sensus varii distincti; cujusque pondus in re theologica perpensum; definitae librorum partes, argumenta partium; investigata scriptorum proposita; explicata sententiarum inter ipsas necessitudo et connexio : quibus ex rebus nemo unus non videt quantum sit luminis obscurioribus locis admotum. Ipsorum praeterea de Scripturis lectam doctrinae copiam admodum produnt, tum de theologia libri, tum in easdem commentaria; quo etiam nomine Thomas Aquinas inter eos habuit palmam. — Postquam vero Clemens V decessor Noster Athenaeum in Urbe et celeberrimas quasque studiorum Universitates litterarum orientalium magisteriis auxit, exquisitius homines nostri in nativo Bibliorum codice et in exemplari latino elaborare coeperunt. Reverta deinde ad nos eruditione Graecorum, multoque magis arte nova libraria feliciter inventa, cultus Scripturae sanctae latissime accrevit. Mirandum est enim quam brevi aetatis spatio multiplicata praelo sacra exemplaria, *vulgata* praecipue, catholicum orbem quasi compleverint; adeo per id ipsum tempus, contra quam Ecclesiae hostes calumniantur, in honore et amore erant divina volumina. — Neque praetereundum est, quantus doctorum virorum numerus, maxime ex religiosis familiis, a Viennensi Concilio ad Tridentinum, in rei biblicae bonum provenerit : qui et novis usi subsidiis et variae eruditionis ingeniique sui segetem conferentes, non modo auxerunt congestas majorum opes, sed quasi munierunt viam ad praestantiam subsequuti saeculi quod ab eodem Tridentino effluxit, cum nobilissima Patrum aetas propemodum rediisse visa est. Nec enim quisquam ignorat, Nobisque est memoratu jucundum, decessores Nostros, a Pio IV ad Clementem VIII, auctores fuisse ut insignes illae editiones adornarentur versionum veterum, Vulgatae et Alexandrinae; quae deinde, Sixti V

ejusdemque Clementis jussu et auctoritate emissae, in communi usu versantur. Per eadem autem tempora, notum est, cum versiones alias Biblicorum antiquas, tum polyglottas Antuerpiensem et Parisiensem, diligentissime esse editas, sinceræ investigandæ sententiæ peraptas : nec ullum esse utriusque Testamenti librum, qui non plus uno nactus sit bonum explanatorem, neque graviolem ullam de iisdem rebus quaestionem, quæ non multorum ingenia fecundissime exercuerit : quos inter non pauci, iisque studiosiores SS. Patrum, nomen sibi fecere eximium. Neque, ex illa demum ætate, desiderata est nostrorum sollertia; cum clari subinde viri de iisdem studiis bene sint meriti, sacrasque Litteras contra *rationalismi* commenta, ex philologia et finitimis disciplinis detorta, simili argumentorum genere vindicarint. — Haec omnia qui probe ut oportet considerent, dabunt profecto, Ecclesiam, nec ullo unquam providentiæ modo defuisse, quo divinæ Scripturæ fontes in filios suos salutariter derivaret, atque illud praesidium, in quo divinitus ad ejusdem tutelam decusque locata est, retinuisse perpetuo omnique studiorum ope exornasse, ut nullis externorum hominum incitamenti eguerit, egeat.

PARS ALTERA. *De his studiis recte ordinandis*, 12-37. Praemittitur ali quid de adversariis, qui sunt Rationalistae, eorum opinionibus, armis, auxiliis, artibus, 12.

12. Jam postulat a Nobis instituti consilii ratio, ut quæ his de studiis recte ordinandis videantur optima, ea vobiscum communicemus, Venerabiles Fratres. Sed principio quale adversetur et instet hominum genus, quibus vel artibus vel armis confidant, interest utique hoc loco recognoscere. — Scilicet, ut antea cum iis praecipue res fuit qui privato iudicio freti, divinis traditionibus et magisterio Ecclesiae repudiatis, Scripturam statuerant unicum revelationis fontem supremumque iudicem fidei; ita nunc est cum rationalistis, qui eorum quasi filii et heredes, item sententia innixi sua, vel has ipsas a patribus acceptas christianæ fidei reliquias prorsus abjecerunt. Divinam enim vel revelationem vel inspirationem vel Scripturam sacram, omnino ullam negant, neque alia prorsus ea esse dictitant, nisi hominum artificia

et commenta : illas nimirum, non veras gestarum rerum narrationes, sed aut ineptas fabulas aut historias mendaces; ea, non vaticinia et oracula, sed aut confictas post eventus praedictiones, aut ex naturali vi praesensiones; ea, non veri nominis miracula virtutisque divinae ostenta, sed admirabilia quaedam, nequaquam naturae viribus majora, aut praestigias et mythos quosdam; evangelia et scripta apostolica aliis plane auctoribus tribuenda. — Hujusmodi portenta errorum, quibus sacrosanctam divinorum Librorum veritatem putant convelli, tamquam decretoria pronuntiata novae cujusdam *scientiae liberae*, obtrudunt; quæ tamen adeo incerta ipsimet habent, ut eisdem in rebus crebrius immutent et suppleant. Cum vero tam impie de Deo, de Christo, de Evangelio et reliqua Scriptura sentiant et praedicent, non desunt ex iis qui theologi et christiani et evangelici haberi velint, et honestissimo nomine obtendant insolentis ingenii temeritatem.

His addunt sese consiliorum participes adjutoresque e ceteris disciplinis non pauci, quos eadem revelatarum rerum intollerantia ad oppugnationem Biblicorum similiter trahit. Satis autem deplorare non possumus, quam latius in dies acriusque haec oppugnatione geratur. Geritur in eruditos et graves homines, quamquam illi non ita difficulter sibi possunt cavere; at maxime contra indoctorum vulgus omni consilio et arte infensi hostes nituntur. Libris, libellis, diariis exitiale virus infundunt; id contionibus, id sermonibus insinuant; omnia jam pervasere et multas tenent, abstractas ab Ecclesiae tutela, adolescentium scholas, ubi credulas mollesque mentes ad contemptionem Scripturae, per ludibrium etiam et scurriles jocos, depravant misere. — Ista sunt, Venerabiles Fratres, quæ commune pastorale studium permoveant, incendiant; ita ut huic novae *falsi nominis scientiae*¹ antiqua illa et vera opponatur, quam a Christo per Apostolos accepit Ecclesia, atque in dimicatione tanta idonei defensores Scripturae sacrae exurgent.

Dicitur 1° Quid sit in seminariis faciendum, et quales debeant esse magistri, 13-23. — A. De magistrorum delectu, 13. — B. De introductione

1. I Tim. vi, 20.

biblica, comite et adjutrice theologia, 14. — C. De exegesi ejusque ratione et legibus, 15. Speciales difficultates; item leges speciales interpretationis biblicae, quibus non tam minuitur scientiae libertas quam adjuvatur : auctoritas Ecclesiae et Patrum, 16-17; analogia fidei, traditio, sensus spiritualis, accommodaticius, 18-20. Cavendum ab heterodoxis, 21. — D. Informanda theologia per Scripturam, 22. — E. Praeparatio ad haec studia per solida philosophiae et theologiae fundamenta, 23.

13. Itaque ea prima sit cura, ut in sacris Seminariis vel Academiis sic omnino tradantur divinae Litterae, quemadmodum et ipsius gravitas disciplinae et temporum necessitas admonent. Cujus rei causa, nihil profecto debet esse antiquius magistrorum delectione prudenti : ad hoc enim munus non homines quidem de multis, sed tales assumi oportet, quos magnus amor et diuturna consuetudo Bibliorum, atque opportunus doctrinae ornatus commendabiles faciat, pares officio. Neque minus prospiciendum mature est, horum postea locum qui sint excepturi. Juverit idcirco, ubi commodum sit, ex alumni optimae spei, theologiae spatium laudate emensis, nonnullos divinis Libris totos addici, facta eisdem plenioris cujusdam studii aliquandiu facultate.

14. Ita delecti institutique doctores, commissum munus adeant fidenter : in quo ut versentur optime et consentaneos fructus educant, aliqua ipsis documenta paulo explicatius impertire placet. — Ergo ingeniis tironum in ipso studii limine sic prospiciant, ut iudicium in eis, aptum pariter Libris divinis tuendis atque arripiendae ex ipsis sententiae, conforment sedulo et excolant. Huc pertinet tractatus *de introductione*, ut loquuntur, *biblica*, ex quo alumnus commodam habet opem ad integritatem auctoritatemque Bibliorum convincendam, ad legitimum in illis sensum investigandum et assequendum, ad occupanda captiosa et radicitus evellenda. Quae quanti momenti sit disposite scienterque, comite et adjutrice theologia, esse initio disputata, vix attinet dicere, cum tota continenter tractatio Scripturae reliqua hisce vel fundamentis nitatur vel luminibus clarescat. — Exinde in fructuosiore hujus doctrinae partem, quae de interpretatione est, perstudiose incumbet praeceptoris opera; unde sit auditoribus, quo dein modo divini verbi divitias in profectum religionis et pietatis convertant.

15. Intelligimus equidem, enarrari in scholis Scripturas

omnes, nec per amplitudinem rei, nec per tempus licere. Verumtamen, quoniam certe opus est via interpretationis utiliter expediendae, utrumque magister prudens devitet incommodum, vel eorum qui de singulis libris cursim delibandum praebent, vel eorum qui in certa unius parte immoderatus consistunt. Si enim in plerisque scholis adeo non poterit obtineri, quod in Academiis majoribus, ut unus aut alter liber continuatione quadam et ubertate exponatur, at magnopere efficiendum est, ut librorum partes ad interpretandum selectae tractationem habeant convenienter plenam : quo veluti specimine allekti discipuli et edocti cetera ipsi perlegant adamentque in omni vita. Is porro, retinens instituta majorum, exemplar in hoc sumet versionem vulgatam; quam Concilium Tridentinum *in publicis lectionibus, disputationibus, praedicationibus et expositionibus pro authentica* habendam decrevit ¹, atque etiam commendat quotidiana Ecclesiae consuetudo. Neque tamen non sua habenda erit ratio reliquarum versionum, quas christiana laudavit usurpavitque antiquitas, maxime codicum primigeniorum. Quamvis enim, ad summam rei quod spectat, ex dictionibus Vulgatae hebraea et graeca bene eluceat sententia, attamen si quid ambigue, si quid minus accurate inibi elatum sit, « inspectio praecedentis linguae, » suasore Augustino, proficiet ². Jamvero per se liquet, quam multum navitatis ad haec adhiberi oporteat, cum demum sit « commentatoris officium, non quid ipse velit, sed quid sentiat ille quem interpretetur, exponere ³. » Post expensam, ubi opus sit, omni industria lectionem, tum locus erit scrutandae et proponendae sententiae. Primum autem consilium est, ut probata communiter interpretandi praescripta tanto experrectiore observentur cura quanto morosior ab adversariis urget contentio. Propterea cum studio perpendendi quid ipsa verba valeant, quid consecutio rerum velit, quid locorum similitudo aut talia cetera, externa quoque appositae eruditionis illustratio societur : cauto tamen, ne istiusmodi quaestionibus plus temporis tribuatur et operae quam pernoscendis divinis

1. Sess. IV, decr. *De edit. et usu sacr. libror.*

2. *De doct. chr.* III, 4.

3. S. Hier. ad Pammach. *epist.* XLVIII, 17.

Libris, neve corrogata multiplex rerum cognitio mentibus juvenum plus incommodi afferat quam adjumenti.

16. Ex hoc, tutus erit gradus ad usum divinae Scripturae in re theologica. Quo in genere animadvertisse oportet, ad cacteras difficultatis causas, quae in quibusvis antiquorum libris intelligendis fere occurrunt, proprias aliquas in Libris sacris accedere. Eorum enim verbis, auctore Spiritu Sancto, res multae subjiciuntur quae humanae vim aciemque rationis longissime vincunt, divina scilicet mysteria et quae cum illis continentur alia multa; idque nonnunquam ampliore quadam et reconditiore sententia, quam exprimere littera et hermeneuticae leges indicare videantur : alios praeterea sensus, vel ad dogmata illustranda vel ad commendanda praecepta vitae, ipse literalis sensus profecto adsciscit.

Quamobrem diffitendum non est religiosa quadam obscuritate sacros Libros involvi, ut ad eos, nisi aliquo viae duce, nemo ingredi possit¹ : Deo quidem sic providente (quae vulgata est opinio SS. Patrum), ut homines majore cum desiderio et studio illos perscrutarentur, resque inde operose perceptas mentibus animisque altius infigerent; intelligerentque praecipue, Scripturas Deum tradidisse Ecclesiae, qua scilicet duce et magistra in legendis tractandisque eloquiis suis certissima uterentur. Ubi enim charismata Domini posita sint, ibi discendam esse veritatem, atque ab illis, apud quos sit successio apostolica, Scripturas nullo cum periculo exponi, jam sanctus docuit Irenaeus² : cujus quidem ceterorumque Patrum doctrinam Synodus Vaticana amplexa est, quando Tridentinum decretum de divini verbi scripti interpretatione renovans, *hanc illius mentem esse declaravit, ut in rebus fidei et morum, ad aedificationem doctrinae christianae pertinentium, is pro vero sensu sacrae Scripturae habendus sit quem tenuit ac tenet sancta Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sanctarum; atque ideo nemini licere contra hunc sensum aut etiam contra unanimum*

1. S. Hier. ad Paulin. *De studio Script. ep.* LIII, 4.

2. C. hær. IV, 26, 5.

*consensum Patrum ipsam Scripturam sacram interpretari*¹:

17. Qua plena sapientiae lege nequaquam Ecclesia pervestigationem scientiae biblicae retardat aut coercet; sed eam potius ab errore integram praestat, plurimumque ad veram adjuvat progressionem. Nam privato cuique doctori magnus patet campus, in quo, tutis vestigiis, sua interpretandi industria praeclare certet Ecclesiaeque utiliter. In locis quidem divinae Scripturae qui expositionem certam et definitam adhuc desiderant, effici ita potest, ex suavi Dei providentis consilio, ut, quasi praeparato studio, iudicium Ecclesiae maturetur; in locis vero jam definitis potest privatus doctor aequae prodesse, si eos vel enucleatius apud fidelium plebem et ingeniosius apud doctos edisserat, vel insignius evincat ab adversariis.

18. Quapropter praecipuum sanctumque sit catholico interpreti, ut illa Scripturae testimonia, quorum sensus authentice declaratus est, aut per sacros auctores, Spiritu Sancto afflante, uti multis in locis novi Testamenti, aut per Ecclesiam, eodem Sancto adsistente Spiritu, *sive solemnii iudicio, sive ordinario et universali magisterio*², eadem ipse ratione interpretetur; atque ex adjumentis disciplinae suae convincat, eam solam interpretationem, ad sanae hermeneuticae leges, posse recte probari. In ceteris analogia fidei sequenda est, et doctrina catholica, qualis ex auctoritate Ecclesiae accepta, tamquam summa norma est adhibenda: nam, cum et sacrorum Librorum et doctrinae apud Ecclesiam depositae idem sit auctor Deus, profecto fieri nequit, ut sensus ex illis, qui ab hac quoquo modo discrepet, legitima interpretatione eruatur. Ex quo apparet, eam interpretationem ut ineptam et falsam rejiciendam, quae vel inspiratos auctores inter se quodammodo pugnantes faciat, vel doctrinae Ecclesiae adversetur.

19. Hujus igitur disciplinae magister hac etiam laude floreat oportet, ut omnem theologiam egregie teneat, atque in commentariis versatus sit SS. Patrum Doctorumque et interpretum optimorum. Id sane inculcat Hieronymus³, multumque

1. Sess. III, cap. II, *De revel.*: cf. Conc. Trid. sess. IV, decr. *De edit. et usu sacr. libror.*

2. Conc. Vat. sess. III, cap. III, *De fide.*

3. Ad Paulin. *ep.* LIII, 6, 7.

Augustinus, qui, justa cum querela, « Si unaquaeque disciplina, inquit, quamquam vilis et facilis, ut percipi possit, doctorem aut magistrum requirit, quid temerariae superbiae plenius, quam divinorum sacramentorum libros ab interpretibus suis nolle cognoscere ¹! » Id ipsum sensere et exemplo confirmavere ceteri Patres, qui « divinarum Scripturarum intelligentiam, non ex propria praesumptione sed ex majorum scriptis et auctoritate sequebantur, quos et ipsos ex apostolica successione intelligendi regulam suscepisse constabat ². » — Jamvero SS. Patrum, quibus « post Apostolos, sancta Ecclesia plantatoribus, rigatoribus, aedicatoribus, pastoribus, nutritoribus crevit ³ », summa auctoritas est, quotiescumque testimonium aliquod biblicum, ut ad fidei pertinens morumve doctrinam, uno eodemque modo explicant omnes : nam ex ipsa eorum consensione, ita ab Apostolis secundum catholicam fidem traditum esse nitide eminet. Eorundem vero Patrum sententia tunc etiam magni aestimanda est, cum hisce de rebus munere doctorum quasi privatim funguntur; quippe quos, non modo scientia revelatae doctrinae et multarum notitia rerum, ad apostolicos libros cognoscendos utilium, valde commendet, verum Deus ipse, viros sanctimonia vitae et veritatis studio insignes, amplioribus luminis sui praesidiis adjuverit. Quare interpretes suum esse noverit, eorum et vestigia reverenter persequi et laboribus frui intelligenti delectu.

20. Neque ideo tamen viam sibi putet obstructam, quo minus, ubi justa causa adfuerit, inquirendo et exponendo vel ultra procedat, modo praeceptioni illi, ab Augustino sapienter propositae, religiose obsequatur, videlicet a litterali et veluti obvio sensu minime discedendum, nisi qua eum vel ratio tenere prohibeat vel necessitas cogat dimittere ⁴ : quae praeceptio eo tenenda est firmitus, quo magis, in tanta novitatum cupidine et opinionum licentia, periculum imminet aberrandi. Caveat idem ne illa negligat quae ab eisdem Patribus ad allegoricam similemve sententiam translata sunt, maxime

1. Ad Honorat. *De utilit. cred.* xvii, 35.

2. Rufin. *Hist. eccl.* ii, 9.

3. S. Aug. *C. Julian.* ii, 10, 37.

4. *De Gen. ad litt.* l. VIII, c. vii, 13.

cum ex litterali descendant et multorum auctoritate fulciantur. Talem enim interpretandi rationem ab Apostolis Ecclesia accepit, suoque ipsa exemplo, ut e re patet liturgica, comprobavit; non quod Patres ex ea contenderent dogmata fidei per se demonstrare, sed quia bene frugiferam virtuti et pietati alendae nossent experti.

21. Ceterorum interpretum catholicorum est minor quidem auctoritas, attamen, quoniam Bibliorum studia continuum quemdam progressum in Ecclesia habuerunt, istorum pariter commentariis suis tribuendus est honor, ex quibus multa opportune peti liceat ad refellenda contraria, ad difficiliora enodanda. At vero id nimium dedecet, ut quis, egregiis operibus quæ nostri abunde reliquerunt, ignoratis aut despectis, heterodoxorum libros praeoptet, ab eisque cum praesenti sanae doctrinae periculo et non raro cum detrimento fidei, explicationem locorum quaerat, in quibus catholici ingenia et labores suos jamdudum optimeque collocarint. Licet enim heterodoxorum studiis, prudenter adhibitis, juvari interdum possit interpret catholicus, meminerit tamen, ex crebris quoque veterum documentis ¹, incorruptum sacrarum Litterarum sensum extra Ecclesiam nequiquam reperiri, neque ab eis tradi posse, qui, verae fidei expertes, Scripturae, non medullam attingunt, sed corticem rodunt ².

22. Illud autem maxime optabile est et necessarium, ut ejusdem divinae Scripturae usus in universam theologiae influat disciplinam ejusque prope sit anima: ita nimirum omni aetate Patres atque praeclarissimi quique theologi professi sunt et re praestiterunt. Nam quae objectum sunt fidei vel ab eo consequuntur, ex divinis potissime Litteris studuerunt asserere et stabilire; atque ex ipsis, sicut pariter ex divina traditione, nova haereticorum commenta refutare, catholicorum dogmatum rationem, intelligentiam, vincula exquirere. Neque id cuiquam fuerit mirum qui reputet, tam insignem locum inter revelationis fontes divinis Libris deberi, ut, nisi eorum studio usuque assiduo, nequeat theologia rite et pro dignitate

1. Cfr. Clem. Alex. *Strom.* vii, 16; Orig. *De princ.* iv, 8; in *Levit. hom.* 4, 8; Tertull. *De praescr.* 15, seqq.; S. Hilar. Pict. in *Matth.* xiii, 1.

2. S. Greg. M. *Moral.* xx, 9 (al. 11).

tractari. Tametsi enim rectum est juvenes in Academiis et scholis ita praecipue exerceri ut intellectum et scientiam dogmatum assequantur, ab articulis fidei argumentatione instituta ad alia ex illis, secundum normas probatae solidaeque philosophiae, concludenda; gravi tamen eruditoque theologo minime negligenda est ipsa demonstratio dogmatum ex Bibliorum auctoritatibus ducta : « Non enim accipit (theologia) sua principia ab aliis scientiis, sed immediate a Deo per revelationem. Et ideo non accipit ab aliis scientiis, tamquam a superioribus, sed utitur eis tamquam inferioribus et ancillis. » Quae sacrae doctrinae tradendae ratio praeceptorem commendatoremque habet theologorum principem Aquinatem ¹; qui praeterea, ex hac bene perspecta christianae theologiae indole, docuit quemadmodum possit theologus sua ipsa principia, si qui ea forte impugnent, tueri : « Argumentando quidem, si adversarius aliquid concedat eorum, quae per divinam revelationem habentur; sicut per auctoritates sacrae Scripturae disputamus contra haereticos, et per unum articulum contra negantes alium. Si vero adversarius nihil credat eorum quae divinitus revelantur, non remanet amplius via ad probandum articulos fidei per rationes, sed ad solvendum rationes, si quas inducit contra fidem ². »

23. Providendum igitur, ut ad studia biblica convenienter instructi munitique aggrediantur juvenes, ne justam frustrentur spem, neu, quod deterius est, erroris discrimen incaute subeant, rationalistarum capti fallaciis apparataeque specie eruditionis. Erunt autem optime comparati, si, qua Nosmetipsi monstravimus et praescripsimus via, philosophica et theologiae institutionem, eodem S. Thoma duce, religiose coluerint penitusque perceperint. Ita recte incedent, cum in re biblicam in ea theologiae parte quam *positivam* nominant, in utraque laetissime progressuri.

2° Quomodo sit vindicanda *scientificae* Scripturae auctoritas, 24-37. — Quid iis qui toti in haec studia incumbant, 24-33. — A. Cum duplex sit Scripturae auctoritas, divina et humana, ad utramque vindicandam convenit aliquos e sacro ordine esse paratissimos, 24-25. — B. Sint ergo instructi cognitione

1. *Summ. theol.*, p. I, q. 1, a. 5 ad 2.

2. *Ibid.* a. 8.

linguarum et artis criticae. 26-27; videant quid sit scientiis physicis cum Scriptura, et quam caute sit procedendum, 28-29; quid historicis, 30. — C. Nunquam vero concedendum est esse errores in Scriptura, quasi vel non omnia sint inspirata, vel inspiratio compatiatur errorem, 31-33.

24. Doctrinam catholicam legitima et sollerti sacrorum Bibliorum interpretatione probasse, exposuisse, illustrasse, multum id quidem est: altera tamen, eaque tam gravis momenti quam operis laboriosi, pars remanet, ut ipsorum auctoritas integra quam validissime asseratur. Quod quidem nullo alio pacto plene licebit universeque assequi, nisi ex vivo et proprio magisterio Ecclesiae; quae *per se ipsa, ob suam nempe admirabilem propagationem, eximiam sanctitatem et inexhaustam in omnibus bonis fecunditatem, ob catholicam unitatem, invictamque stabilitatem, magnum quoddam et perpetuum est motivum credibilitatis et divinae suae legationis testimonium irrefragabile*¹. Quoniam vero divinum et infallibile magisterium Ecclesiae, in auctoritate etiam sacrae Scripturae consistit, hujus propterea fides saltem humana asserenda in primis vindicandaque est; quibus ex libris, tamquam ex antiquitatis probatissimis testibus, Christi Domini divinitas et legatio, Ecclesiae hierarchicae institutio, primatus Petro et successoribus ejus collatus, in tuto apertoque collocentur.

25. Ad hoc plurimum sane conducet, si plures sint e sacro ordine paratiores, qui hac etiam in parte pro fide dimicent et impetus hostiles propulsent, induti praecipue armatura Dei, quam suadet Apostolus², neque vero ad nova hostium arma et praelia insueti. Quod pulcre in sacerdotum officiis sic recenset Chrysostomus: « Ingens adhibendum est studium ut *Christi verbum habitet in nobis abundanter*³: neque enim ad unum pugnae genus parati esse debemus, sed multiplex est bellum et varii sunt hostes; neque iisdem omnes utuntur armis, neque uno tantum modo nobiscum congregi moliuntur. Quare opus est, ut is qui cum omnibus congressurus est, omnium machinas artesque cognitatas habeat, ut idem sit sagittarius et funditor, tribunus et manipuli ductor, dux et miles, pedes et

1. Conc. Vat. sess. III, c. III, *De fide*.

2. Eph. VI, 13 seqq.

3. *Cfr.* Col. III, 16.

eques, navalis ac muralis pugnae peritus : nisi enim omnes dimicandi artes noverit, novit diabolus per unam partem, si sola negligatur, praedonibus suis immissis, oves diripere¹. » Fallacias hostium artesque in hac re ad impugnandum multiplices supra adumbravimus : jam, quibus praesidiis ad defensionem nitendum, commoneamus.

26. Est primum in studio linguarum veterum orientalium simulque in arte quam vocant criticam. Utriusque rei scientia cum hodie in magno sit pretio et laude, ea clerus, plus minusve pro locis et hominibus exquisita, ornatus, melius poterit decus et munus sustinere suum ; nam ipse *omnia omnibus*² fieri debet, paratus semper *ad satisfactionem omni poscenti rationem de ea quae in ipso est spe*³. Ergo sacrae Scripturae magistris necesse est atque theologos addecet, eas linguas cognitatas habere quibus Libri canonici sunt primitus ab hagiographis exarati, easdemque optimum factu erit si colant alumni Ecclesiae, qui praesertim ad academicos theologiae gradus aspirant. Atque etiam curandum ut omnibus in Academiis, quod jam in multis receptum laudabiliter est, de ceteris item antiquis linguis, maxime semiticis, deque congruente cum illis eruditione, sint magisteria, eorum in primis usui qui ad sacras Litteras profitendas designantur.

27. Hos autem ipsos, ejusdem rei gratia, doctiores esse oportet atque exercitiores in vera artis criticae disciplina : perperam enim et cum religionis damno inductum est artificium, nomine honestatum criticae sublimioris, quo, ex solis internis, uti loquuntur, rationibus, cujuspiam libri origo, integritas, auctoritas dijudicata emergant. Contra perspicuum est, in quaestionibus rei historicae, cujusmodi origo et conservatio librorum, historiae testimonia valere prae ceteris, eaque esse quam studiosissime et conquirenda et excutienda : illas vero rationes internas plerumque non esse tanti, ut in causam, nisi ad quamdam confirmationem, possint advocari. Secus si fiat, magna profecto consequentur incommoda. Nam hostibus religionis plus confidentiae futurum est ut sacrorum

1. *De sacerdotibus*. iv, 4.

2. I Cor. ix, 22.

3. I Petr. iii, 15.

authenticitatem Librorum impetant et discerpant : illud ipsum quod extollunt genus criticae sublimioris, eo demum recidet, ut suum quisque studium praejudicatamque opinionem interpretando sectentur : inde neque Scripturis quaesitum lumen accedet, neque ulla doctrinae oritura utilitas est, sed certa illa patebit erroris nota, quae est varietas et dissimilitudo sentiendi, ut jam ipsi sunt documento hujusce novae principes disciplinae; inde etiam, quia plerique infecti sunt vanae philosophiae et rationalismi placitis, ideo prophetias, miracula, cetera quaecumque naturae ordinem superent, ex sacris Libris dimovere non verebuntur.

28. Congrediendum secundo loco cum iis, qui sua physicorum scientia abusi, sacros Libros omnibus vestigiis indagant, unde auctoribus inscitiam rerum talium opponant, scripta ipsa vituperent. Quae quidem insimulationes cum res attingant sensibus objectas, eo periculosiores accidunt, manantes in vulgus, maxime in deditam litteris juventutem; quae semel reverentiam divinae revelationis in uno aliquo capite exuerit, facile in omnibus omnem ejus fidem est dimissura. Nimium sane constat, de natura doctrinam, quantum ad percipiendam summi Artificis gloriam in procreatis rebus impressam aptissima est, modo sit convenienter proposita, tantum posse ad elementa sanae philosophiae evellenda corrumpendosque mores, teneris animis perverse infusam. Quapropter Scripturae sacrae doctori cognitio naturalium rerum bono erit subsidio, quo hujus quoque modi captiones in divinos Libros instructas facilius detegat et refellat. — Nulla quidem theologum inter et physicum vera dissensio intercesserit, dum suis uterque finibus se contineant, id caventes, secundum S. Augustini monitum, « ne aliquid temere et incognitum pro cognito asserant ¹ ». Sin tamen dissenserint, quemadmodum se gerat theologus, summatim est regula ab eodem oblata : « Quidquid, inquit, ipsi de natura rerum veracibus documentis demonstrare potuerint, ostendamus nostris Litteris non esse contrarium; quidquid autem de quibuslibet suis voluminibus his nostris Litteris, id est catholicae fidei, contrarium protulerint, aut aliqua etiam facultate ostendamus, aut nulla dubi-

1. *In Gen. op. imperf.* IX, 30.

tatione credamus esse falsissimum ¹. » De cujus aequitate regulae in consideratione sit primum, scriptores sacros, seu verius « Spiritum Dei, qui per ipsos loquebatur, noluisse ista (videlicet intimam adspectabilium rerum constitutionem) docere homines, nulli saluti profutura ²; » quare eos, potius quam explorationem naturae recta persequantur, res ipsas aliquando describere et tractare aut quodam translationis modo, aut sicut communis sermo per ea ferebat tempora, hodieque de multis fert rebus in quotidiana vita, ipsos inter homines scientissimos. Vulgari autem sermone cum ea primo proprieque efferantur quae cadant sub sensus, non dissimiliter scriptor sacer (monuitque et Doctor Angelicus) « ea secutus est, quae sensibilibus apparent ³, » seu quae Deus ipse, homines alloquens, ad eorum captum significavit humano more.

29. Quod vero defensio Scripturae sanctae agenda strenue est, non ex eo omnes aequae sententiae tuendae sunt, quas singuli Patres aut qui deinceps interpretes in eadem declaranda ediderint : qui, prout erant opiniones aetatis, in locis edisserendis ubi physica aguntur, fortasse non ita semper judicaverunt ex veritate, ut quaedam posuerint quae nunc minus probentur. Quocirca studiose dignoscendum in illorum interpretationibus, quatenam reapse tradant tamquam spectantia ad fidem aut cum ea maxime copulata, quatenam unanimi tradant consensu ; namque « in his quae de necessitate fidei non sunt, licuit Sanctis diversimode opinari, sicut et nobis, » ut est S. Thomae sententia ⁴. Qui et alio loco prudentissime habet : « Mihi videtur tutius esse, huiusmodi, quae philosophi communiter senserunt et nostrae fidei non repugnant, nec sic esse asserenda ut dogmata fidei, etsi aliquando sub nomine philosophorum introducantur, nec sic esse neganda tamquam fidei contraria, ne sapientibus huius mundi occasio contemnendi doctrinam fidei praebeatur ⁵. » Sane, quamquam ea, quae

1. *De Gen. ad litt.* I, xxi, 41.

2. S. Aug. *ibid.* II, ix, 20.

3. *Summa theol.* p. I, q. lxx, a. 1 ad 3.

4. *In Sent.* II, dist. II, q. 1, a. 3.

5. *Opusc.* x.

speculatores naturae certis argumentis certa jam esse affirmant, interpres ostendere debet nihil Scripturis recte explicatis obsistere, ipsum tamen ne fugiat, factum quandoque esse, ut certa quaedam ab illis tradita, postea in dubitationem adducta sint et repudiata. Quod si physicorum scriptores terminos disciplinae suae transgressi, in provinciam philosophorum perversitate opinionum invadant, eas interpres theologus philosophis mittat refutandas¹.

30. Haec ipsa deinde ad cognatas disciplinas, ad historiam praesertim, juvabit transferri. Dolendum enim, multos esse qui antiquitatis monumenta, gentium mores et instituta, similitumque rerum testimonia magnis ii quidem laboribus perscrutentur et proferant, sed eo saepius consilio, ut erroris labe in sacris Libris deprehendant, ex quo illorum auctoritas usquequaque infirmetur et nutet. Idque nonnulli et nimis infesto animo faciunt nec satis aequo iudicio; qui sic fidunt profanis libris et documentis memoriae priscae, perinde ut nulla eis ne suspicio quidem erroris possit subesse, libris vero Scripturae sacrae, ex opinata tantum erroris specie, neque ea probe discussa, vel parem abnuunt fidem. Fieri quidem potest, ut quaedam librariis in codicibus describendis minus recte exciderint: quod considerate iudicandum est, nec facile admitendum, nisi quibus locis rite sit demonstratum; fieri etiam potest, ut germana alicujus loci sententia permaneat anceps: cui enodandae multum afferent optimae interpretandi regulae; at nefas omnino fuerit, aut inspirationem ad aliquas tantum sacrae Scripturae partes coangustare, aut concedere sacrum ipsum errasse auctorem.

31. Nec enim toleranda est eorum ratio, qui ex istis difficultatibus sese expediunt, id nimirum dare non dubitantes, inspirationem divinam ad res fidei morumque, nihil praeterea, pertinere; eo quod falso arbitrentur, de veritate sententiarum cum agitur, non adeo exquirendum quacnam dixerit Deus, ut non magis perpendatur quam ob causam ea dixerit. Etenim libri omnes atque integri quos Ecclesia tamquam sacros et ca-

1. Haud scio an, quod quidam faciunt, potius legendum sit: *eos refutandos*.

nonicos recipit, cum omnibus suis partibus, Spiritu Sancto dictante, conscripti sunt; tantum vero abest ut divinae inspirationi error ullus subesse possit, ut ea per se ipsa, non modo errorem excludat omnem, sed tam necessario excludat et respuat, quam necessarium est, Deum, summam Veritatem, nullius omnino erroris auctorem esse. — Haec est antiqua et constans fides Ecclesiae solemni etiam sententia in Conciliis definita Florentino et Tridentino; confirmata denique atque expressius declarata in Concilio Vaticano, a quo absolute edictum: *Veteris et novi Testamenti libri integri cum omnibus suis partibus, prout in ejusdem Concilii (Tridentini) decreto recensentur, et in veteri vulgata latina editione habentur, pro sacris et canonicis suscipiendi sunt. Eos vero Ecclesia pro sacris et canonicis habet, non ideo quod sola humana industria concinnati, sua deinde auctoritate sint approbati; nec ideo dumtaxat, quod revelationem sine errore contineant; sed propterea quod Spiritu Sancto inspirante conscripti, Deum habent auctorem*¹.

32. Quare nihil admodum refert, Spiritum Sanctum assumptisse homines tamquam instrumenta ad scribendum, quasi, non quidem primario auctori, sed scriptoribus inspiratis quidpiam falsi elabi potuerit. Nam supernaturali ipse virtute ita eos ad scribendum excitavit et movit, ita scribentibus adstitit, ut ea omnia eaque sola quae ipse juberet, et recte mente conciperent, et fideliter conscribere vellent, et apte infallibili veritate exprimerent; secus, non ipse esset auctor sacrae Scripturae universae. Hoc ratum semper habuere SS. Patres: « Itaque, ait Augustinus, cum illi scripserunt quae ille ostendit et dixit, nequaquam dicendum est, quod ipse non scripserit: quandoquidem membra ejus id operata sunt, quod dictante capite cognoverunt²; » pronunciatque S. Gregorius M.: « Quis haec scripserit, valde supervacaneae quaeritur, cum tamen auctor libri Spiritus Sanctus fideliter credatur. Ipse igitur haec scripsit, qui scribenda dictavit: ipse scripsit qui et in illius opere inspirator extitit³. »

1. Sess. III, c. II, *De revel.*

2. *De consensu Evangel.* l. I, c. XXXV.

3. *Praef. in Job*, n. 2.

33. Consequitur ut qui in locis authenticis Librorum sacrorum quidpiam falsi contineri posse existiment, ii profecto aut catholicam divinae inspirationis notionem pervertant, aut Deum ipsum erroris faciant auctorem. Atque adeo Patribus omnibus et Doctoribus persuasissimum fuit, divinas Litteras, quales ab hagiographis editae sunt, ab omni omnino errore esse immunes, ut propterea non pauca illa, quae contrarii aliquid vel dissimile viderentur afferre (eademque fere sunt quae nomine novae scientiae nunc objiciunt), non subtiliter minus quam religiose componere inter se et conciliare studuerint; professi unanimes, Libros eos et integros et per partes a divino aequae esse afflatu, Deumque ipsum per sacros auctores elocutum nihil admodum a veritate alienum ponere potuisse. Ea valeant universe quae idem Augustinus ad Hieronymum scripsit: « Ego enim fateor caritati tuae solis eis Scripturarum libris qui jam canonici appellantur, didici hunc timorem honoremque deferre, ut nullum eorum auctorum scribendo aliquid errasse firmissime credam. Ac si aliquid in eis offendero litteris quod videatur contrarium veritati, nihil aliud quam vel mendosum esse codicem, vel interpretem non assecutum esse quod dictum est, vel me minime intellexisse non ambigam ¹. »

B. Quid ceteris. 34-37. — *a*) Docti adjuvent doctrina, 34; alii pecunia 35. — *b*) Quod ut fiat, omnino insistant docti principiis superius stabilitis, 36; redarguant hostes veritatis, confirment juvenes, 37.

34. At vero omni graviorum artium instrumento pro sanctitate Bibliborum plene perfecteque contendere, multo id majus est, quam ut a sola interpretum et theologorum sollertia aequum sit expectari. Eodem optandum est conspirent et conitantur illi etiam ex catholicis viris, qui ab externis doctrinis aliquam sint nominis auctoritatem adepti. Horum sane ingeniorum ornatus si nunquam antea, ne nunc quidem, Dei beneficio, Ecclesiae deest; atque utinam eo amplius in fidei subsidium augeat. Nihil enim magis oportere ducimus, quam ut plures validioresque nanciscatur veritas propugnatores, quam sentiat adversarios; neque res ulla est quae magis persuadere

1. *Ep.* LXXXII, 1, et crebrius alibi.

volgo possit obsequium veritatis, quam si eam liberrime profiteantur qui in laudata aliqua praestent facultate. Quin facile etiam cessura est obtrectatorum invidia, aut certe non ita petulanter jam traducere illi audebunt inimicam scientiae fidem, cum viderint a viris scientiae laude nobilibus summum fidei honorem reverentiamque adhiberi. — Quoniam igitur tantum ii possunt religioni importare commodi, quibus cum catholicae professionis gratia felicem indolem ingenii benignum Numen impertiit, ideo in hac acerrima agitatione studiorum quæ Scripturas quoquo modo attingunt, aptum sibi quisque eligant studii genus, in quo aliquando excellentes, objecta in illas improbae scientiae tela, non sine gloria, repellant.

35. Quo loco gratum est illud pro merito comprobare nonnullorum catholicorum consilium, qui ut viris doctioribus suppetere possit unde hujusmodi studia omni adjumentorum copia pertractent et provehant, coactis societatibus, largiter pecunias solent conferre. Optima sane et peropportuna temporibus pecuniae collocandae ratio. Quo enim catholicis minus praesidii in sua studia sperare licet publice, eo promptiorem effusiolemque patere decet privatorum liberalitatem; ut quibus a Deo aucti sunt divitiis, eas ad tutandum revelatae ipsius doctrinae thesaurum velint convertere.

36. Tales autem labores ut ad rem biblicam vere proficiant, insistant eruditi in iis tamquam principiis, quae supra a Nobis praefinita sunt; fideliterque teneant, Deum, conditorem rectoremque rerum omnium, eundem esse Scripturarum auctorem: nihil propterea ex rerum natura, nihil ex historiae monumentis colligi posse quod cum Scripturis revera pugnet. Si quid ergo tale videatur, id sedulo submovendum, tum adhibito prudenti theologorum et interpretum judicio, quidnam verius verisimiliusve habeat Scripturae locus de quo disceptetur, tum diligentius expensa argumentorum vi, quae contra adducantur. Neque ideo cessandum, si qua in contrarium species etiam tum resideat; nam, quoniam verum vero adversari haudquam potest, certum sit aut in sacrorum interpretationem verborum, aut in alteram disputationis partem errorem incurrisse: neutrum vero si necdum satis appareat, cunctandum interea de

sententia. Permulta enim ex omni doctrinarum genere sunt diu multumque contra Scripturam jactata, quae nunc, utpote inania, penitus obsolevere : item non pauca de quibusdam Scripturae locis (non proprie ad fidei morumque pertinentibus regulam) sunt quondam interpretando proposita, in quibus rectius postea vidit acrior quaedam investigatio. Nempe opinionum commenta delet dies ; sed « veritas manet et invalescit in aeternum ¹ ». Quare, sicut nemo sibi arrogaverit ut omnem recte intelligat Scripturam, in qua se ipse plura nescire quam scire fassus est Augustinus ², ita, si quid inciderit difficilius quam explicari possit, quisque eam sumet cautionem temperationemque ejusdem Doctoris : « Melius est vel premi incognitis sed utilibus signis, quam inutiliter ea interpretando, a iugo servitutis eductam cervicem laqueis erroris inserte ³. »

37. Consilia et jussa Nostra si probe verecundeque erunt secuti qui subsidiaria haec studia profitentur, si et scribendo et docendo studiorum fructus dirigant ad hostes veritatis redarguendos, ad fidei damna in juventute praecavenda, tum demum laetari poterunt digna se opera sacris Litteris inservire, eamque rei catholicae opem afferre, qualem de filiorum pietate et doctrinis jure sibi Ecclesia pollicetur.

CONCLUSIO. Exhortatio et consilia practica ad Episcopos, ad clerum, 38, 39.

38. Haec sunt, Venerabiles Fratres, quae de studiis Scripturae sacrae pro opportunitate monenda et praecipienda, aspirante Deo, censuimus. Jam sit vestrum curare, ut qua par est religione custodiantur et observentur : sic ut debita Deo gratia, de communicatis humano generi eloquiis sapientiae suae, testatius eniteat, optataeque utilitates redundant, maxime ad sacrae juventutis institutionem, quae tanta est cura Nostra et spes Ecclesiae. Auctoritate nimirum et hortatione date alacres operam, ut in Seminariis, atque in Academiis quae parent ditioni vestrae, haec studia justo in honore consistent vigeantque. Integre feliciterque vigeant, moderatrice Ecclesia, secundum

1. III Esdr. vi, 38.

2. Ad Januar. ep. lv, 21.

3. De doct. chr. iii, 9, 18.

saluberrima documenta et exempla SS. Patrum laudatamque majorum consuetudinem : atque talia ex temporum cursu incrementa accipiant quae vere sint in præsidium et gloriam catholicae veritatis, datae divinitus ad perennem populorum salutem.

39. Omnes denique alumnos et administros Ecclesiae paternam caritatem admonemus, ut ad sacras Litteras adeant summo semper affectu reverentiae et pietatis : nequaquam enim ipsarum intelligentia salutariter ut opus est patere potest, nisi remota scientiae *terrenae* arrogantia, studioque sancte excitato ejus *quae desursum est* sapientiae. Cujus in disciplinam semel admissa mens, atque inde illustrata et roborata, mire valebit ut etiam humanae scientiae quae sunt fraudes dignoscat et vitet, qui sunt solidi fructus percipiat et ad aeterna referat ; inde potissime exardescens animus, ad emolumenta virtutis et divini amoris spiritu vehementiore contendet : *Beati qui scrutantur testimonia ejus, in toto corde exquirunt eum* ¹.

Jam divini auxilii spe freti et pastoralis studio vestro confisi, Apostolicam benedictionem, caelestium munerum auspicem Nostraeque singularis benevolentiae testem, vobis omnibus, universoque clero et populo singulis concedito, peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die XVIII novembris anno MCCCXCIII, Pontificatus Nostri sextodecimo.

11. *N. B.* — 1. Encyclica haec magnae est auctoritatis, ut quae sit instructio totius Ecclesiae per summum Pastorem : non tamen est definitio fidei. Num vero hic Papa aliquid proprie *definiat*, non omnino liquet ; sed certum est ex verbis Encyclicae esse in fide Ecclesiae duo de quibus quidam dubitaverant : inspirationem *totius* Scripturae, inerrantiam (ut cum inspiratione connexam).

2. Expressius enuntiat Encyclica duo haec quae et erant jam in magisterio Ecclesiae, et continebantur satis clare in Vaticano, et haec enuntiat ut de fide (31). Notionem etiam inspirationis distinctiorem exhibet quam esset antea factum in documentis publicis (32). — Multa tandem in ea sunt « consilia et jussa » (37) quae negligere non licet. Cf. 38 ; item Epistolam Leonis XIII ad Ministrum Minorum, infra, n. 14.

3. Praescindendo ab auctoritate docentis, exhibet Encyclica praeclaram quasi summam doctrinae cum de studiis biblicis recte ordinandis tum

1. Ps. cxviii, 2.

de principiis theologicis quae in ea re catholicum dirigere debent; et haec quidem ut connexa cum perpetuo Ecclesiae et eorum qui in ea re maxime valuerunt usu et doctrina. Bene igitur vocavit eam D. Didiot *Magnam Chartam* in re biblica.

12. DECRETUM *Sancti Officii* DE AUTHENTIA VERSICULI
1 *Joan.*, v, 7. 13 jan. 1897

Utrum tuto negari, aut saltem in dubium revocari possit, esse authenticum textum S. Joannis, in Ep. I, c. v, v. 7, quod sic se habet : « — Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in caelo : Pater. Verbum et Spiritus Sanctus : et hi tres unum sunt? »

Omnibus diligentissimo examine perpensis, EE. Cardinales respondendum mandarunt :

« *Negative* ». 13 Jan. 1897.

Die vero 15 ejusdem mensis, facta a r. p. d. Assessore S. O. de supradictis accurata relatione SSmo D. N. Leoni PP. XIII, Sanctitas Sua resolutionem EE. PP. adprobavit et confirmavit.

13. *N. B.* — De hujus decreti vel sensu vel valore cum non una sit vel optimorum catholicorum sententia, non audemus, re non penitus eliquata, quicquam dicere, nisi haec *in abstracto*.

1. Decreta Inquisitionis, etiam per Papam confirmata, non sunt infallibilia, et unus est notissimus casus erroris, in causa Galilei; sed suam habent auctoritatem, eamque magnam.

2. Utrum haec auctoritas sit doctrinalis an mere oeconomica non omnino consentiunt Catholici. Sed videtur ad ipsam doctrinam aliquo certe modo pertinere, et ita quidem ut assensum etiam mentis postulet, quamdiu scilicet non constat evidenter de errore; qui assensus, etsi religiosus est, non tamen debet esse fidei, ut patet, quin etiam nec certitudinis absolutae, sed qualem requirit auctoritas magna, non tamen infallibilis. Porro praesumptio est pro auctoritate.

3. Fieri potest ut hujusmodi decretum ita indicet aliquid ad fidem pertinere ut possit consequi actus fidei, non quidem vi decreti qua talis, sed quia hoc decreto manuducimur in veritatem divinitus revelatam.

4. In casu praesenti, si locum haberet regula generalis, sufficeret hoc decretum ut possemus tuto elicere actum fidei ad inspirationem commatis Johannini. Sed cum contra hanc authenticam militent rationes criticae validissimae, cum dubia sint exorta non levia de tota hac quaestione, sunt qui putent vel decretum mere oeconomice et pro praesenti rerum statu esse intelligendum, vel certe rationes esse sufficientes expectandi

novam declarationem. Porro interim perinde agunt Catholici, vel religiosissimi et in his rebus versatissimi, idque connivente auctoritate ecclesiastica, ut si quaestio integra esset et libera, immo ut si constaret versiculum hunc non pertinere ad veterem vulgatam. Cf. Dr Karl Künstle, *Das comma Iohanneum*, Freiburg-im-Breisgau 1905; *Revue biblique*, janvier 1906, t. III, p. 133.

14. *Ex Epistola Leonis XIII ad Ministrum generalem
Ordinis Minorum, 25 nov. 1898.*

De Scripturae interpretatione, ne quid in ea re vel superbia vel imprudentia peccetur: ne nimium tribuatur sentiis quibusdam novis; contra genus interpretandi audax et immodice liberum; requiri iudicium sanum ac prudens; audiatur Ecclesia.

Dein nihil esse vides quod fidei christianae tam vehementer intersit, quam explanari probe ac fideliter, ut oportet, conscripta divino Spiritu afflante volumina. Habenda ratio et diligentia est in re tanti momenti, ne quid non modo superbia sed ne levitate quidem animi imprudentiave peccetur: in primisque ne plus aequo tribuatur sentiis quibusdam novis, quas metuere satius est, non quia novae sunt, sed quia plerumque fallunt specie quadam et simulatione veri. Adamari hac illac coeptum est, vel a quibus minime debuerat, genus interpretandi audax atque immodice liberum: interdum favetur interpretibus catholico nomine alienis, quorum intemperantia ingenii non tam declarantur sacrae litterae quam corrumpuntur. Cujusmodi incommoda in malum aliquod opinione majus evasura sunt, nisi celeriter occurratur. Omnino postulant *eloquia Dei* a cultoribus suis iudicium sanum ac prudens; quod nullo modo poterit esse tale, nisi adjunctam habeant verecundiam modestiamque animi debitam. Id intelligant ac serio considerent quicumque pertractant divinos libros: iidemque meminerint utique habere se quod in his studiis tuto sequantur, si modo audiant Ecclesiam ut debent. Nec silebimus Nos ipsos per Litteras *Providentissimus Deus* quid hac de re sentiat, quid velit Ecclesia, dedita opera docuisse. Praecepta vero et documenta Pontificis maximi negligere catholico homini licet nemini.

Cum notitia rectaque intelligentia Scripturarum magnopere

conjunctum illud est versari sancte et utiliter in *ministerio verbi*.

15. *Ex Epistola Leonis XIII ad Clerum Gallicanum,*
8 sept. 1899.

Tendances inquiétantes dans l'interprétation de la Bible; concessions téméraires pour l'authenticité et la véracité des Livres saints.

Au sujet de l'étude des Saintes Écritures, Nous appelons de nouveau votre attention, Vénérables Frères, sur les enseignements que Nous avons donnés dans Notre Encyclique *Providentissimus Deus*, dont nous désirons que les professeurs donnent connaissance à leurs disciples, en y ajoutant les explications nécessaires. Ils les mettront spécialement en garde contre des tendances inquiétantes qui cherchent à s'introduire dans l'interprétation de la Bible, et qui, si elles venaient à prévaloir, ne tarderaient pas en ruiner l'inspiration et le caractère surnaturels. Sous le spécieux prétexte d'enlever aux adversaires de la parole révélée l'usage d'arguments qui semblaient irréfutables contre l'authenticité et la véracité des Livres Saints, des écrivains catholiques ont cru très habile de prendre ces arguments à leur compte. En vertu de cette étrange et périlleuse tactique, ils ont travaillé, de leurs propres mains, à faire des brèches dans les muraille de la cité qu'ils avaient mission de défendre. Dans Notre Encyclique précitée, ainsi que dans un autre document¹, Nous avons fait justice de ces dangereuses témérités. Tout en encourageant nos exégètes à se tenir au courant des progrès de la critique, Nous avons fermement maintenu les principes sanctionnés en cette matière par l'autorité traditionnelle des Pères et des Conciles, renouvelés de nos jours par le concile du Vatican.

1. In epistola ad Ministrum generalem Minorum. Superius n. 14.

16. Sanctissimi Domini nostri Leonis divina providentia Papae XIII litterae apostolicae quibus consilium instituitur studiis sacrae Scripturae provehendis, 30 octobr. 1902.

LEO PP. XIII

Ad perpetuam rei memoriam.

Mentio de Encyclica *Providentissimus* et de ejus fructu. 1. — Ad juvanda studia privatorum collatis consiliis et auctoritate Ecclesiae, institui *Commissionem biblicam*, 2. — Quae : 1) Si quid utile afferetur, colligat, 3; — 2) Scripturae auctoritatem defendat secundum principia catholica, 4; — 3) Curet ut exponantur Scripturae secundum regulas hermeneuticae catholicae, 5. — Institutio et officium commissionis, 6.

1. Vigilantiae studiique memores, quo *depositum fidei* Nos quidem longe ante alios sartum tectumque praestare pro officio debemus, litteras encyclicas *Providentissimus Deus* anno MCCCXIII dedimus, quibus complura de studiis Scripturae sacrae data opera complectebamur. Postulabat enim excellens rei magnitudo atque utilitas. ut istarum disciplinarum rationibus optime, quoad esset in potestate Nostra. consuleremus, praesertim cum horum temporum eruditio progrediens quaestionibus quotidie novis, aliquando etiam temerariis. aditum januamque patefaciat. Itaque universitatem catholicorum, maxime qui sacri essent ordinis, commonefecimus quae cujusque pro facultate sua partes in hac causa forent; accurateque persequuti sumus qua ratione et via haec ipsa studia provehi congruenter temporibus oporteret. Neque in irritum hujusmodi documenta Nostra cecidere. Jucunda memoratu sunt quae subinde sacrorum Antistites aliique praestantes doctrina viri magno numero obsequii sui testimonia deferre ad Nos maturaverint; cum et earum rerum, quas perscripseramus, opportunitatem gravitatemque efferrent, et diligenter se mandata effecturos confirmarent. Nec minus grate ea recordamur, quae in hoc genere catholici homines re deinceps praestitere, excitata passim horum studiorum alacritate. — Verumtamen insidere vel potius ingravescere causas videmus easdem, quamobrem eas Nos Litteras dandas censuimus. Necesse est igitur illa ipsa jam impensius

urgeri praescripta : id quod Venerabilium Fratrum Episcoporum diligentiae etiam atque etiam volumus commendatum.

2. Sed quo facilius uberiusque res e sententia eveniat, novum quoddam auctoritatis Nostrae subsidium nunc addere decrevimus. Etenim cum divinos hodie explicare tuerique Libros, ut oportet, in tanta scientiae varietate tamque multiplici errorum forma, majus quiddam sit quam ut id catholici interpretes recte efficere usquequaque possint singuli, expedit communia ipsorum adjuvari studia ac temperari auspicio ductuque Sedis Apostolicae. Id autem commode videmur posse consequi si, quo providentiae genere in aliis promovendis disciplinis usi sumus, eodem in hac, de qua sermo nunc est, utamur. His de causis placet certum quoddam Consilium sive, uti loquuntur, *Commissionem* gravium virorum institui : qui eam sibi habeant provinciam, omni ope curare et efficere, ut divina eloquia et exquisitiorem illam, quam tempora postulant, tractationem passim apud nostros inveniant, et incolumbia sint non modo a quovis errorum afflatu, sed etiam ab omni opinionum temeritate. Hujus Consilii praecipuam sedem esse addecet Romæ, sub ipsis oculis Pontificis maximi : ut quae Urbs magistra et custos est christianae sapientiae, ex eadem in universum christianae reipublicae corpus sana et incorrupta hujus quoque tam necessariae doctrinae praeceptio influat. Viri autem ex quibus id Consilium coalescet, ut suo muneri, gravi in primis et honestissimo, cumulate satisfaciant, haec proprie habebunt suae navitati proposita.

3. Primum omnium probe perspecto qui sint in his disciplinis hodie ingeniorum cursus, nihil ducant instituto suo alienum, quod recentiorum industria repererit novi : quin immo excubent animo, si quid dies afferat utile in exegesim Biblicam, ut id sine mora assumant communemque in usum scribendo convertant. Quamobrem ii multum operae in excolenda philologia doctrinisque finitimis, earumque persequendis progressionibus collocent. Cum enim inde fere consueverit Scripturarum opugnatio existere, inde etiam nobis quaerenda sunt arma, ne veritatis impar sit cum errore concertatio. — Similiter danda est opera, ut minori in pretio ne sit apud nos, quam apud externos, linguarum veterum orientalium scientia, aut codi-

cum maxime primigeniorum peritia : magna enim in his studiis est utriusque opportunitas facultatis.

4. Deinde quod spectat ad Scripturarum auctoritatem integre asserendam, in eo quidem acrem curam diligentiamque adhibeant. Idque praesertim laborandum ipsis est, ut nequando inter catholicos invalescat illa sentiendi agendique ratio, sane non probanda, qua scilicet plus nimio tribuitur heterodoxorum sententiis, perinde quasi germana Scripturae intelligentia ab externae eruditionis apparatu sit in primis quaerenda. Neque enim cuiquam catholico illa possunt esse dubia, quae fusius alias Ipsi revocavimus : Deum non privato doctorum iudicio permisisse Scripturas, sed magisterio Ecclesiae interpretandas tradidisse; « in rebus fidei et morum, ad aedificationem doctrinae christianae pertinentium, eum pro vero sensu sacrae Scripturae habendum esse, quem tenuit ac tenet sancta Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sanctarum : atque ideo nemini licere contra hunc sensum aut etiam contra unanimum consensum Patrum ipsam Scripturam sacram interpretari¹ »; eam esse divinorum naturam Librorum, ut ad religiosam illam, qua involvuntur, obscuritatem illustrandam subinde non valeant hermeneuticae leges, verum dux et magistra divinitus data opus sit, Ecclesia; demum legitimum divinae Scripturae sensum extra Ecclesiam neutiquam reperiri, neque ab eis tradi posse qui magisterium ipsius auctoritatemque repudiaverint. — Ergo viris qui de Consilio fuerint, curandum sedulo, ut horum diligentior quotidie sit custodia principiorum : adducanturque persuadendo, si qui forte heterodoxos admirantur praeter modum, ut magistrum studiosius observent audiantque Ecclesiam. Quamquam usu quidem venit catholico interpreti, ut aliquid ex alienis auctoribus, maxime in re critica, capiat adjumenti : sed cautione opus ac delectu est. Artis criticae disciplinam, quippe percipiendae penitus hagiographorum sententiae perutilem, Nobis vehementer probantibus, nostri excolant. Hanc ipsam facultatem, adhibita loco ope heterodoxorum, Nobis non repugnantibus, iidem exacuunt. Videant tamen ne ex hac con-

1. Conc. Vatic. sess. III, cap. II, *De revel.*

suetudine intemperantiam iudicii imbibant : siquidem in hanc saepe recidit artificium illud criticae, ut aiunt, sublimioris; cujus periculosam temeritatem plus semel Ipsi denuntiavimus.

5. Tertio loco, in eam studiorum horum partem quae proprie est de exponendis Scripturis, cum latissime fidelium utilitati pateat, singulares quasdam curas Consilium insumat. Ac de iis quidem testimoniis, quorum sensus aut per sacros auctores aut per Ecclesiam authentice declaratus sit, vix attinet dicere, convincendum esse, eam interpretationem solam ad sanae hermeneuticae leges posse probari. Sunt autem non pauca, de quibus cum nulla extiterit adhuc certa et definita expositio Ecclesiae, liceat privatis doctoribus eam, quam quisque probarit, sequi tuerique sententiam : quibus tamen in locis cognitum est, analogiam fidei catholicamque doctrinam servari tanquam normam oportere. Jamvero in hoc genere magnopere providendum est, ut ne acrior disputandi contentio transgrediatur mutuae caritatis terminos; neve inter disputandum ipsae veritates divinaeque traditiones vocari in disceptationem videantur. Nisi enim salva consensione animorum collocatisque in tuto principiis, non licebit ex variis multorum studiis magnos expectare hujus disciplinae progressus. — Quare hoc etiam in mandatis Consilio sit, praecipuas inter doctores catholicos rite et pro dignitate moderari quaestiones; ad easque finiendas qua lumen iudicii sui, qua pondus auctoritatis afferre. Atque hinc illud etiam consequetur commodi, ut maturitas offeratur Apostolicae Sedi declarandi quid a catholicis inviolate tenendum, quid investigationi altiori reservandum, quid singulorum iudicio relinquendum sit.

6. Quod igitur christianae veritati conservandae bene vertat, studiis Scripturae sanctae promovendis ad eas leges, quae supra statutae sunt, Consilium sive *Commissionem* in hac alma Urbe per has litteras instituimus. Id autem Consilium constare volumus ex aliquot S. R. E. Cardinalibus auctoritate Nostra deligendis : iisque in communionem studiorum laborumque mens est adjungere cum Consultorum officio ac nomine, ut in sacris urbanis Consiliis mos est, claros nonnullos, alios ex alia gente, viros quorum a doctrina sacra, praesertim biblica, sit com-

mendatio. Consilii autem erit et statis conventibus habendis, et scriptis vel in dies certos vel pro re nata vulgandis, et si rogatum sententiam fuerit, respondendo consulentibus, denique omnibus modis, horum studiorum, quæ dicta sunt, tuitioni et incremento prodesse. Quaecumque vero res consultae communiter fuerint, de iis rebus referri ad Summum Pontificem volumus; per illum autem ex Consultoribus referri, cui Pontifex ut sit ab actis Consilii mandaverit. — Atque ut communibus juvandis laboribus supellex opportuna suppetat, jam nunc certam Bibliothecae Nostrae Vaticanae ei rei addicimus partem; ibique digerendam mox curabimus codicum voluminumque de re Biblica collectam ex omni aetate copiam, quae Consilii viris in promptu sit. In quorum instructum ornatumque praesidiorum valde optandum est locupletiores catholici Nobis suppetias veniant vel utilibus mittendis libris: atque ita peropportuno genere officii Deo, Scripturarum Auctori, itemque Ecclesiae navare operam velint.

Ceterum confidimus fore, ut his coeptis Nostris, utpote quae christianae fidei incolumitatem sempiternamque animarum salutem recta spectent, divina benignitas abunde faveat; ejusque munere, Apostolicae Sedis in hac re praescriptionibus catholici, qui sacris Litteris sunt dediti, cum absoluto numeris omnibus obsequio respondeant.

Quae vero in hac caussa statuere ac decernere visum est, ea omnia et singula uti statuta et decreta sunt, ita rata et firma esse ac manere volumus et jubemus; contrariis non obstantibus quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die xxx octobris anno mccccii, Pontificatus Nostri vicesimo quinto.

A. Card. MACCHI.

Articulus II. — Acta sub Pio X

DECRETA EX COMMISSIONE BIBLICA

17. Circa citationes implicitas in S. Scriptura contentas. 13 febr. 1905.

Cum ad normam directivam habendam pro studiosis Sacrae

Scripturae proposita fuerit Commissioni Pontificiae de re biblica sequens quaestio, videlicet :

Utrum ad enodandas difficultates quae occurrunt in nonnullis Scripturae textibus, qui facta historica referre videntur, liceat exegetae catholico asserere agi in his de citatione tacita vel implicita documenti ab auctore non inspirato conscripti, cujus adserta omnia auctor inspiratus minime approbare aut sua facere intendit. quaeque ideo ab errore immunia haberi non possunt?

Praedicta Commissio respondendum censuit :

Negative, excepto casu in quo, salvis sensu ac judicio Ecclesiae, solidis argumentis probetur : 1° Hagiographum alterius dicta vel documenta revera citare; et 2° Eadem nec probare, nec sua facere, ita ut jure censeatur non proprio nomine loqui.

Die autem 13 Februarii anni 1905 Sanctissimus, referente me infrascripto Consultore ab Actis, praedictum Responsum approbavit atque publici juris fieri mandavit.

**18. De narrationibus specie tantum historicis
in S. Scripturae Libris qui pro historicis habentur.
23 junii 1905.**

Dubium. — Utrum admitti possit tanquam principium rectae exegeseos sententia quae tenet S. Scripturae Libros qui pro historicis habentur, sive totaliter, sive ex parte, non historiam proprie dictam et objective veram quandoque narrare, sed speciem tantum historiae prae se ferre ad aliquid significandum a proprie litterali seu historica verborum significatione alienum?

R. — *Negative, excepto tamen casu, non facile nec temere admittendo, in quo, Ecclesiae sensu non refragante, ejusque salvo judicio, solidis argumentis probetur Hagiographum voluisse non veram et proprie dictam historiam tradere, sed, sub specie et forma historiae, parabolam, allegoriam, vel sensum aliquem a proprie litterali seu historica verborum significatione remotum proponere.*

Die autem 23 Junii anni currentis, 1905, Sanctissimus praedictum Responsum ratum habuit ac publici juris fieri mandavit.

19. De Mosaica authentia Pentateuchi. 27 juin 1906.

Propositis sequentibus dubiis Consilium Pontificium pro studiis de re biblica provehendis respondendum censuit prout sequitur :

I. — Utrum argumenta a criticis congesta ad impugnandam authenticam Mosaicam sacrorum Librorum qui Pentateuchi nomine designantur, tanti sint ponderis, ut posthabitis quampluribus testimoniis utriusque Testamenti collective sumptis, perpetua consensione populi Judaici, Ecclesiae quoque constanti traditione nec non indiciis internis quae ex ipso textu eruuntur, jus tribuant affirmandi hos libros non Moysen habere auctorem, sed ex fontibus maxima ex parte aetate Mosaica posterioribus esse confectos?

RESP. — *Negative.*

II. — Utrum Mosaica authentia Pentateuchi talem necessario postulet redactionem totius operis, ut prorsus tenendum sit Moysen omnia et singula manu sua scripsisse vel amanuensibus dictasse; an etiam eorum hypothesis permitti possit qui existimant eum opus ipsum a se sub divinae inspirationis afflatu conceptum alteri vel pluribus scribendum commisisse, ita tamen ut sensa sua fideliter redderent, nihil contra suam voluntatem scriberent, nihil omitterent, ac tandem opus hac ratione confectum, ab eodem Moyse principe inspiratoque auctore probatum, ipsiusmet nomine vulgaretur?

RESP. — *Negative* ad primam partem, *affirmative* ad secundam.

III. — Utrum absque praejudicio Mosaicæ authenticæ Pentateuchi concedi possit Moysen ad suum conficiendum opus fontes adhibuisse, scripta videlicet documenta vel orales traditiones, ex quibus, secundum peculiarem scopum sibi propositum et sub divinae inspirationis afflatu, nonnulla hauserit eaque ad verbum vel quoad sententiam, contracta vel amplificata, ipsi operi inseruerit?

RESP. — *Affirmative.*

IV. — Utrum, salva substantialiter Mosaica authentia et integritate Pentateuchi, admitti possit tam longo saeculorum decursu nonnullas ei modificationes obvenisse, uti : additamenta

post Moysi mortem vel ab auctore inspirato apposita, vel glosas et explicationes textui interjectas; vocabula quaedam et formas e sermone antiquato in sermonem recentiorem translata; mendosas demum lectiones vitio amanuensium adscribendas, de quibus fas sit ad normas artis criticae disquirere et judicare?

RESP. — *Affirmative*, salvo Ecclesiae iudicio.

Die autem 27 junii an. 1906, in audientia R^{mis} Consultoribus ab Actis benigne concessa Sanctissimus praedicta Responsa approbavit ac publici juris fieri mandavit.

20. De auctore et veritate historica quarti Evangelii.

29 maii 1907.

Propositis sequentibus dubiis Commissio Pontificia de re biblica sequenti modo respondit :

Dubium I. — Utrum ex constanti, universali ac solempni Ecclesiae traditione jam a saeculo II decurrente, prout maxime eruitur : *a)* ex SS. Patrum, scriptorum ecclesiasticorum, imo etiam haeticorum, testimoniis et allusionibus, quae, cum ab Apostolorum discipulis vel primis successoribus derivasse oportuerit, necessario nexa cum ipsa libri origine cohaerent; *b)* ex recepto semper et ubique nomine auctoris quarti Evangelii in canone et catalogis sacrorum Librorum; *c)* ex eorundem Librorum vetustissimis manuscriptis codicibus et in varia idiomata versionibus; *d)* ex publico usu liturgico inde ab Ecclesiae primordiis toto orbe obtinente; praescindendo ab argumento theologico, tam solido argumento historico demonstretur Joannem Apostolum et non alium quarti Evangelii auctorem esse agnoscendum, ut rationes a criticis in oppositum adductae hanc traditionem nullatenus infirment?

RESP. — *Affirmative*.

Dubium II. — Utrum etiam rationes internae quae eruuntur ex textu quarti Evangelii se junctim considerato, ex scribentis testimonio et Evangelii ipsius cum I Epistola Joannis Apostoli manifesta cognatione, censendae sint confirmare traditionem quae eidem Apostolo quartum Evangelium indubitanter attribuit? — Et utrum difficultates quae ex collatione ipsius Evan-

gelii cum aliis tribus desumuntur, habita prae oculis diversitate temporis, scopi et auditorum pro quibus vel contra quos auctor scripsit, solvi rationabiliter possint, prout SS. Patres et exegetae catholici passim praestiterunt?

RESP. — *Affirmative ad utramque partem.*

Dubium III. — Utrum, non obstante praxi quae a primis temporibus in universa Ecclesia constantissime viguit, arguendi ex quarto Evangelio tamquam ex documento proprie historico, considerata nihilominus indole peculiari ejusdem Evangelii et intentione auctoris manifesta illustrandi et vindicandi Christi divinitatem ex ipsis factis et sermonibus Domini, dici possit facta narrata in quarto Evangelio esse totaliter vel ex parte conficta ad hoc ut sint allegoriae vel symbola doctrinalia, sermones vero Domini non proprie et vere esse ipsius Domini sermones, sed compositiones theologicas scriptoris, licet in ore Domini positas?

RESP. — *Negative.*

21. De libri Isaiae indole et auctore. 29 junii 1908.

Propositis sequentibus dubiis Commissio Pontificia de re biblica sequenti modo respondit :

Dubium I. — Utrum doceri possit, vaticinia quae leguntur in libro Isaiae, — et passim in Scripturis, — non esse veri nominis vaticinia, sed vel narrationes post eventum confictas, vel, si ante eventum praenuntiatur quidpiam agnosci opus sit, id prophetam non ex supernaturali Dei futurorum praescii revelatione, sed ex his quae jam contigerunt, felici quadam sagacitate et naturalis ingenii acumine, conjiciendo praenuntiasse? — RESP. — *Negative.*

Dubium II. — Utrum sententia quae tenet, Isaiam ceterosque prophetas vaticinia non edidisse nisi de his quae in continenti vel post non grande temporis spatium eventura erant, conciliari possit cum vaticiniis, imprimis messianicis et eschatologicis, ab eisdem prophetis de longinquo certo editis, necnon cum communi SS. Patrum sententia concorditer asserentium, prophetas ea quoque praedixisse, quae post multa saecula essent implenda? — RESP. — *Negative.*

Dubium III. — Utrum admitti possit, prophetas non modo tamquam correctores pravitatis humanae divinique verbi in profectum audientium praecones, verum etiam tanquam praenuntios eventuum futurorum, constanter alloqui debuisse auditores non quidem futuros, sed praesentes et sibi aequales, ita ut ab ipsis plane intelligi potuerint; proindeque secundam partem libri Isaiae (cap. XL-LXVI), in qua vates non Judaeos Isaiae aequales, at Judaeos in exilio babylonico lugentes veluti inter ipsos vivens alloquitur et solatur, non posse ipsum Isaiam jamdiu emortuum auctorem habere, sed oportere eam ignoto cuidam vati inter exules viventi assignare? — RESP. — *Negative.*

Dubium IV. — Utrum, ad impugnandam identitatem auctoris libri Isaiae, argumentum philologicum, ex lingua stiloque desumptum, tale sit censendum, ut virum gravem, criticae artis et hebraicae linguae peritum, cogat in eodem libro pluralitatem auctorum agnoscere? — RESP. — *Negative.*

Dubium V. — Utrum solida prostent argumenta, etiam cumulative sumpta, ad evincendum Isaiae librum non ipsi soli Isaiae, sed duobus, imo pluribus auctoribus essetribuendum? — RESP. — *Negative.*

Die autem 28 Junii anni 1908, in Audientia ambobus R^{mis} Consultoribus ab Actis benigne concessa Sanctissimus praedicta responsa rata habuit ac publici juris fieri mandavit.

FULCRANUS VIGOUROUX, P. S. S.

LAURENTIUS JANSSENS, O. S. B.

Consultores ab Actis.

**21 bis. De characterē historico trium priorum capitum
Geneseos. 30 junii 1909.**

I. — Utrum varia systemata exegetica, quae ad excludendum sensum litteralem historicum trium priorum capitum libri Geneseos excogitata et scientiae fuco propugnata sunt, solido fundamento fulciantur?

RESP. — *Negative.*

II. — Utrum non obstantibus indole et forma historica libri Geneseos, peculiari trium priorum capitum inter se et

cum sequentibus capitibus nexu, multiplici testimonio Scripturarum tum veteris tum novi Testamenti, unanimi fere sanctorum Patrum sententia ac traditionali sensu, quem, ab israelitico etiam populo transmissum, semper tenuit Ecclesia, doceri possit praedicta tria capita Geneseos continere non rerum vere gestarum narrationes, quae scilicet objectivae realitati et historicae veritati respondeant; sed vel fabulosa ex veterum populorum mythologiis et cosmogoniis deprompta et ab auctore sacro, expurgato quovis polytheismi errore, doctrinae monotheisticae accommodata: vel allegorias et symbola, fundamento objectivae realitatis destituta, sub historiae specie ad religiosas et philosophicas veritates inculcandas proposita; vel tandem legendas ex parte historicas et ex parte fictitias ad animorum instructionem et aedificationem libere compositas?

RESP. — *Negative* ad utramque partem.

III. — Utrum speciatim sensus litteralis historicus vocari in dubium possit, ubi agitur de factis in eisdem capitibus enarratis, quae christianae religionis fundamenta attingunt: uti sunt, inter caetera, rerum universarum creatio a Deo facta in initio temporis; peculiaris creatio hominis: formatio primae mulieris ex primo homine; generis humani unitas: originalis protoparentum felicitas in statu justitiae, integritatis et immortalitatis; praeceptum a Deo homini datum ad ejus obedientiam probandam; divini praecepti, diabolo sub serpentis specie suasore, transgressio; protoparentum dejectio ab illo primaevo innocentiae statu; nec non Reparatoris futuri promissio?

RESP. — *Negative*.

IV. — Utrum in interpretandis illis horum capitum locis, quos Patres et Doctores diverso modo intellexerunt, quin certi quippiam definitique tradiderint, liceat, salvo Ecclesiae judicio servataque fidei analogia, eam quam quisque prudenter probaverit, sequi tuerique sententiam?

RESP. — *Affirmative*.

V. — Utrum omnia et singula, verba videlicet et phrases, quae in praedictis capitibus occurrunt, semper et necessario accipienda sint sensu proprio, ita ut ab eo discedere nunquam liceat, etiam cum locutiones ipsae manifesto appareant improprie, seu metaphorice vel anthropomorphice, usurpatae, et sen-

sum proprium vel ratio tenere prohibeat vel necessitas cogat dimittere?

RESP. — *Negative.*

VI. — Utrum, praesupposito litterali et historico sensu, nonnullorum locorum eorundem capitum interpretatio allegorica et prophetica, praefulgente sanctorum Patrum et Ecclesiae ipsius exemplo, adhiberi sapienter et utiliter possit?

RESP. — *Affirmative.*

VII. — Utrum, cum in conscribendo primo Geneseos capite non fuerit sacri auctoris mens intimam adspectabilium rerum constitutionem ordinemque creationis completum scientifico more docere; sed potius suae genti tradere notitiam popularem, prout communis sermo per ea ferebat tempora, sensibus et captui hominum accommodatam, sit in horum interpretatione adamussim semperque investiganda scientifici sermonis proprietates?

RESP. — *Negative.*

VIII. — Utrum in illa sex dierum denominatione atque distinctione, de quibus in Geneseos capite primo, sumi possit vox *yôm* (dies), sive sensu proprio pro die naturali, sive sensu improprio pro quodam temporis spatio, deque huiusmodi quaestione libere inter exegetas disceptare liceat?

RESP. — *Affirmative.*

Die autem 30 junii anni 1909, in audientia ambobus R^{mis} Consultoribus ab Actis benigne concessa, Sanctissimus praedicta responsa rata habuit ac publici juris fieri mandavit.

22. *Ex Epistola ad DD. Le Camus 11 janv. 1906.*

Laudatur ejus opus, *L'oeuvre des Apôtres*, cum aliunde tum praecipue quia ut vitat temeritatem, ita non timeat omnem novitatem, suoque exemplo ostendat nihil esse sacris libris timendum a vera progressionem artis criticae.

At illud praecipue tibi dandum est laudi, quod eam viam explicandi sacras litteras studiose teneas quam in obsequium veritatis atque in decus doctrinae catholicae omnino teneri Ecclesia duce oportet. Ut enim damnanda est eorum temeritas

qui, plus tribuentes novitati quam magisterio Ecclesiae, critices adhibere genus non dubitent immodice liberum; ita eorum ratio non probanda qui, nulla in re, ausint ab usitata exegesi Scripturae recedere, etiam cum, salva fide, id bona studiorum incrementa postulent. Hos inter medius tu recta incedis; tuoque exemplo ostendis nihil timendum esse divinis libris a vera progressionem artis criticae; quin commodum ex hac subinde eis lumen peti posse: ita nempe si prudens sincerumque iudicium huc accesserit, quale tibi suppetere videmus.

23. *Pii X litterae apostolicae de ratione studiorum Sacrae Scripturae in Seminariis servanda. 17 martii 1906.*

N. B. — Has litteras non est cur hic integras tradamus, cum totae sint in applicatione eorum quae in Encyclica *Providentissimus* dantur ad clericorum studia in seminariis et academiis, et in praeceptis practicis secundum ejusdem Encyclicae principia. Has dant cum cetera Periodica ecclesiastica, tum *Analecta ecclesiastica*, Aprili, 1906, t. XIV, p. 150. Hic sufficiat et initium dedisse et ex praescriptis tertium decimum.

Quoniam in re biblica tantum est hodie momenti quantum fortasse nunquam antea, omnino necesse est adolescentes clericos scientia Scripturarum imbuere diligenter; ita nempe ut non modo vim rationemque Bibliorum habeant ipsi perceptam et cognitam, sed etiam scite probeque possint et in divini verbi ministerio versari et conscriptos Deo afflante libros ab oppugnationibus horum hominum defendere qui quidquam divinitus traditum esse negant.

XIII. — Doctor Sacrae Scripturae tradendae sanctum habebit nunquam a communi doctrina ac Traditione Ecclesiae vel minimum discedere. Utique vera hujus scientiae incrementa, quaecumque recentiorum sollertia peperit, in rem suam convertet, sed temeraria novatorum commenta negliget. Idem eas dumtaxat quaestiones tractandas suscipiet quarum tractatio ad intelligentiam et defensionem Scripturarum conducat: denique rationem magisterii sui ad eas normas diriget, prudentiae plenae, quae litteris encyclicis *Providentissimus* continentur.

24. *Ex propositionibus per Decretum Sancti Officii
(Lamentabili) 3 julii 1907, damnatis.*

I. — Ecclesiastica lex quae praescribit subijcere praeviae censurae libros Divinas respicientes Scripturas, ad cultores critices aut exegeseos scientificae librorum Veteris et Novi Testamenti non extenditur.

II. — Ecclesiae interpretatio Sacrorum Librorum non est quidem spernenda, subjacet tamen accuratiori exegetarum judicio et correctioni.

III. — Ex judiciis et censuris ecclesiasticis contra liberam et cultiorem exegeseos latis colligi potest fides ab Ecclesia propositam contradicere historiae, et dogmata catholica cum verioribus christianae religionis originibus componi reipsa non posse.

IV. — Magisterium Ecclesiae ne per dogmaticas quidem definitiones genuinum Sacrarum Scripturarum sensum determinare potest.

IX. — Nimiam simplicitatem aut ignorantiam prae se ferunt qui Deum credunt vere esse Scripturae Sacrae auctorem.

X. — Inspiratio librorum Veteris Testamenti in eo constitit quod scriptores israelitae religiosas doctrinas sub peculiari quodam aspectu, gentibus parum noto aut ignoto, tradiderunt.

XI. — Inspiratio divina non ita ad totam Scripturam Sacram extenditur, ut omnes et singulas ejus partes ab omni errore praemuniat.

XII. — Exegeta, si velit utiliter studiis biblicis incumbere, in primis quamlibet praconceptam opinionem de supernaturali origine Scripturae Sacrae seponere debet, eamque non aliter interpretari quam cetera documenta mere humana.

XIII. — Parabolas evangelicas ipsimet Evangelistae ac christiani secundae et tertiae generationis artificiose digesserunt, atque ita rationem dederunt exigui fructus praedicationis Christi apud Judaeos.

XIV. — In pluribus narrationibus non tam quae vera sunt Evangelistae retulerunt, quam quae lectoribus, etsi falsa, censuerunt magis proficua.

XV. — Evangelia usque ad definitum constitutumque canonem continuis additionibus et correctionibus aucta fuerunt; in ipsis proinde doctrinae Christi non remansit nisi tenue et incertum vestigium.

XVI. — Narrationes Joannis non sunt proprie historia, sed mystica Evangelii contemplatio; sermones, in ejus evangelio contenti, sunt meditationes theologicae circa mysterium salutis historica veritate destitutae.

XVII. — Quantum Evangelium miracula exaggeravit non tantum ut extraordinaria magis apparerent, sed etiam ut aptiora fierent ad significandum opus et gloriam Verbi Incarnati.

XVIII. — Joannes sibi vindicat quidem rationem testis de Christo; re tamen vera non est nisi eximius testis vitae christianae, seu vitae Christi in Ecclesia, exeunte primo saeculo.

XIX. — Heterodoxi exegetae fidelius expresserunt sensum Scripturarum quam exegetae catholici.

XXIII. — Existere potest et re ipsa existit oppositio inter facta quae in Sacra Scriptura narrantur eisque innixa Ecclesiae dogmata; ita ut criticus tamquam falsa rejicere possit facta quae Ecclesia tamquam certissima credit.

XXIV. — Reprobatus non est exegeta qui praemissas adstruit, ex quibus sequitur dogmata historice falsa aut dubia esse, dummodo dogmata ipsa directe non neget.

XXIX. — Concedere licet Christum quem exhibet historia, multo inferiorem esse Christo qui est objectum fidei.

XXX. — In omnibus textibus evangelicis nomen *Filius Dei* aequivalet tantum nomini *Messias*, minime vero significat Christum esse verum et naturalem Dei Filium.

XXXI. — Doctrina de Christo quam tradunt Paulus, Joannes et Concilia Nicaenum, Ephesinum, Chalcedonense, non est ea quam Jesus docuit, sed quam de Jesu concepit conscientia christiana.

XXXII. — Conciliari nequit sensus naturalis textuum evangelicorum cum eo quod nostri theologi docent de conscientia et scientia infallibili Jesu Christi.

XXXIII. — Evidens est cuique qui praconceptis non ducitur opinionibus, Jesum aut errorem de proximo messianico adventu

fuisse professum, aut majorem partem ipsius doctrinae in Evangeliiis Synopticis contentae authenticitate carere.

XXXVI. — Resurrectio Salvatoris non est proprie factum ordinis historici, sed factum ordinis mere supernaturalis, nec demonstratum nec demonstrabile, quod conscientia christiana sensim ex aliis derivavit.

XLVII. — Verba Domini, *Accipite Spiritum Sanctum*, minime referuntur ad Sacramentum poenitentiae, quidquid Patribus Tridentinis asserere placuit.

LXI. — Dici potest absque paradoxo nullum Scripturae caput, a primo Genesis ad postremum Apocalypsis, continere doctrinam prorsus identicam illi quam super eadem re tradit Ecclesia, et ideo nullum Scripturae caput habere eundem sensum pro critico ac pro theologo.

25. *Ex Encyclica Pascendi, 8 sept. 1907.*

1. Exponuntur placita modernistarum de Libris sacris et eorum indole. — 2. De inspiratione. — 3. De origine per evolutionem vitalem. — 4. De regula interpretationis. — 5. De erroribus. — 6. De falsis ratiocinationibus.

1. Eos (*libros sacros*), ad modernistarum scita, definire probe quis possit syllogem *experientiarum*, non cuique passim advenientium, sed extraordinariarum atque insignium, quae in quapiam religione sunt habitae. Sic prorsus modernistae docent de libris nostris tum veteris tum novi testamenti. Ad suas tamen opiniones callidissime notant : quamvis experientia sit praesentis temporis, posse tamen illam de praeteritis aequae ac de futuris materiam sumere, prout videlicet qui credit vel exacta rursus per recordationem in modum *praesentium vivit*, vel futura per praeoccupationem. Id autem explicat quomodo historici quoque et apocalyptici in libris sacris censi queant. Sic igitur in hisce libris Deus quidem loquitur per credentem ; sed, uti fert theologia modernistarum, per *immanentiam* solum modo et *permanentiam vitalem*.

2. Quaeremus, quid tum de inspiratione ? Haec, respondent, ab impulsione illa, nisi forte vehementia, nequaquam secernitur qua credens ad fidem suam verbo scripto aperiendam adigitur. Simile quid habemus in poetica inspiratione ; quare quidam

aiebat : Est Deus in nobis, agitante calescimus illo. Hoc modo Deus initium dici debet inspirationis sacrorum librorum. De qua praeterea inspiratione modernistae addunt nihil omnino esse in sacris libris quod illa careat. Quod cum affirmant, magis eos crederes orthodoxos quam recentiores alios qui inspirationem aliquantum coangustant, ut, exempli causa, cum *tacitas* sic dictas *citationes* invehunt. Sed haec illi verbo tenus ac simulate. Nam si Biblica ex agnosticismi praeceptis judicamus, humanum scilicet opus, ab hominibus pro hominibus exaratum, licet jus theologo detur ea per *immanentiam* divina praedicandi : qui demum inspiratio coarctari possit? Generalem utique modernistae sacrorum librorum inspirationem asseverant : catholico tamen sensu nullam admittunt...

3. Ex illa porro monumentorum... partitione... sequitur sua sponte non posse libros Sacros iis auctoribus tribui quibus reapse inscribuntur. Quam ob causam modernistae passim non dubitant asserere illos eosdem libros, Pentateuchum praesertim ac prima tria Evangelia, ex brevi quadam primigenia narratione, crevisse gradatim accessionibus, interpositionibus nempe in modum interpretationis sive theologiae sive allegoricae, vel etiam injectis ad diversa solum modo inter se jungenda. Nimirum, ut paucis clariusque dicamus, admittenda est *vitalis evolutio* librorum sacrorum, nata ex evolutione fidei eidemque respondens. Addunt vero hujus evolutionis vestigia adeo esse manifesta ut illius fere historia describi possit. Quin immo et reapse describunt, tam non dubitanter, ut suis ipsos oculis vidisse crederes scriptores singulos qui singulis aetatibus ad libros sacros amplificandos admorint manum.

4. Haec autem ut confirmant, critice quam *textualem* nominant, adjutricem appellant; nitunturque persuadere hoc vel illud factum aut dictum non suo esse loco aliasque ejusmodi rationes proferunt. Diceres profecto eos narrationum aut sermonum quosdam quasi typos praestituisse sibi, unde certissime judicent quid suo quid alieno stet loco. Hac via qui apti esse queant ad decernendum aestimet qui volet. Verum tamen qui eos audiat de suis exercitationibus circa sacros libros affirmantes, unde tot ibi incongrue notata datum est deprehendere, credet fere nullum ante ipsos hominum eosdem li-

bros volutasse, neque hos infinitam propemodum Doctorum multitudinem quaquaversus rimatam esse, ingenio plane et eruditione et sanctitudine vitae longe illis praestantiozem. Qui quidem Doctores sapientissimi tantum abfuit ut Scripturas sacras ulla ex parte reprehenderent, ut immo quo illas scrutabantur penitius eo majores divino Numini agerent gratias quod ita cum hominibus loqui dignatum esset. Sed heu! non iis ad-jumentis Doctores nostri in sacros libros incubuerunt quibus modernistae; scilicet magistram et ducem non habuere philosophiam quae initia duceret a negatione Dei, nec se ipsi iudicandi normam sibi delegerunt...

5. Sic etiam, secundum ipsos, in sacris libris plurima in re scientifica vel historica errore afficiuntur. Sed, inquit, non ibi de scientiis agi aut historia, verum de religione tantum ac re morum. Scientiae illic et historia integumenta sunt quaedam, quibus experientiae religiosae et morales obteguntur ut facilius in vulgus propagentur; quod quidem vulgus cum non aliter intelligeret, perfectior illi scientia aut historia non utilitati, sed nocumento fuisset. Ceterum, addunt, libri sacri, quia natura sunt religiosi, vitam necessario vivunt: jam vitae sua quoque est veritas et logica, alia profecto a veritate et logica rationali, quin immo alterius omnino ordinis, veritas scilicet comparisonis ac proportionis tum ad *medium* (sic ipsi dicunt) in quo vivitur, tum ad finem ob quem vivitur. Demum eo usque progrediuntur ut, nulla adhibita temperatione, asserant quidquid per vitam explicatur, id omne verum esse ac legitimum.

6. Nos equidem, Venerabiles fratres, quibus una atque unica est veritas, quique sacros libros sic aestimamus, *quod Spiritu Sancto inspirante conscripti Deum habent auctorem*, hoc idem esse affirmamus ac mendacium utilitatis seu officiosum ipsi Deo tribuere; verbisque Augustini asserimus: *Admisso semel in tantum auctoritatis fastigium officioso mendacio, nulla illorum librorum particula remanebit, quae non, ut cuique videbitur vel ad mores difficilis vel ad fidem incredibilis, eadem perniciosissima regula ad mentientis auctoris consilium officiumque referatur*¹.

1. Epist. 28, c. 3, M. 33 (Augustini 2), 112.

Unde fiet quod idem sanctus Doctor adjungit : In *eis*, scilicet Scripturis, *quod vult quisque credet, quod non vult non credit*. Sed modernistae apologetae progrediuntur alacres. Concedunt praeterea in sacris libris eas subinde ratiocinationes occurrere ad doctrinam quampiam probandam, quae nullo rationali fundamento regantur; cujusmodi sunt, quae in prophetiis nituntur. Verum has quoque defendunt quasi artificia quaedam praedicationis, quae a vita legitima fiunt.

26. SS. D.N. Pii div. prov. PP. X motu proprio de sententiis Pontificalis Consilii rei Biblicae provehendae praepositi ac de censuris et poenis in eos qui praescripta adversus modernistarum errores neglexerint. 18 nov. 1907.

Praestantia Scripturae Sacrae enarrata, ejusque commendato studio, Litteris Encyclicis *Providentissimus Deus*, datis xiv calendas Decembres a. MDCCCLXXXIII, Leo XIII Noster immortalis memoriae Decessor, leges descripsit quibus Sacrorum Bibliorum studia ratione proba regerentur; Librisque divinis contra errores calumniasque Rationalistarum assertis, simul et ab opinionibus vindicavit falsae doctrinae, quae *critica sublimior* audit; quas quidem opiniones nihil esse aliud palam est, nisi *Rationalismi commenta*, quemadmodum sapientissime scribebat Pontifex.

Ingravescenti autem in dies periculo prospecturus, quod inconsultarum deviarumque sententiarum propagatione parabatur, Litteris Apostolicis *Vigilantiae studiique memores*, tertio calendas Novembres a. MDCCCII datis, Decessor idem Noster Pontificale Consilium seu *Commissionem* de re biblica condidit, aliquot doctrina et prudentia claros S. R. E. Cardinales complexam, quibus, Consultorum nomine, complures e sacro ordine adjecti sunt viri, e doctis scientia theologiae bibliorumque Sacrorum delecti, natione varii, studiorum exegeticorum methodo atque opinamenti dissimiles. Scilicet id commodum Pontifex, aptissimum studiis et aetati, animo spectabat, fieri in Consilio locum sententiis quibusvis libertate omnimoda proponendis, expendendis disceptandisque; neque ante, secundum eas Litteras, certa aliqua in sententia debere Purpuratos Pa-

tres consistere, quam cum cognita prius et in utramque partem examinata rerum argumenta forent, nihilque esset posthabitu, quod posset clarissimo collocare in lumine verum sincerumque propositarum de re biblica quaestionum statum : hoc demum emenso cursu, debere sententias Pontifici Summo subjici probandas, ac deinde pervulgari.

Post diuturna rerum judicia consultationesque diligentissimas, quaedam feliciter a Pontificio de re biblica Consilio emissae sententiae sunt, provehendis germane biblicis studiis, iisdemque certa norma dirigendis peritiles. At vero minime deesse conspicimus qui, plus nimio ad opiniones methodosque proni perniciosis novitatibus affectas, studioque praeter modum abrepti falsae libertatis, quæ sane est licentia intemperans, probatque se in doctrinis sacris equidem insidiosissimam maximorumque malorum contra fidei puritatem secundam, non eo, quo par est, obsequio sententias ejusmodi, quamquam a Pontifice probatas, exceperint aut excipiant.

Quapropter declarandum illud praecipiendumque videmus, quemadmodum declaramus in praesens expresseque praecipimus, universos omnes conscientiae obstringi officio sententiis Pontificalis Consilii de re biblica, sive quae adhuc sunt emissae sive quae posthac edentur, *perinde ac Decretis Sacrarum Congregationum pertinentibus ad doctrinam probatisque a Pontifice, se subjiciendi*; nec posse notam tum detrectatae obedientiae tum temeritatis devitare aut culpa propterea vacare gravi quotquot verbis scriptisve sententias has tales impugnent; idque praeter scandalum, quo offendant, ceteraque quibus in causa esse coram Deo possint, aliis, ut plurimum, temere in his errateque pronunciatis.

Ad haec, audentiores quotidie spiritus complurium modernistarum repressuri, qui sophismatis artificisque omne genus vim efficacitatemque nituntur adimere non Decreto solum *Lamentabili sane exitu*, quod v nonas Julias anni vertentis S. R. et U. Inquisitio, Nobis jubentibus, edidit, verum etiam Litteris Encyclicis Nostris *Pascendi Domini gregis*, datis die VIII mensis Septembris istius ejusdem anni, auctoritate Nostra Apostolica iteramus confirmamusque tum *Decretum* illud Congregationis Sacrae Supremae, tum *Litteras* eas Nostras *Ency-*

clicas, addita *excommunicationis* poena adversus contradic-
tores; illudque declaramus ac decernimus, si quis, quod Deus
avertat, eo audaciae progrediatur ut quamlibet e propositioni-
bus, opinionibus doctrinisque in alterutro documento, quod
supra diximus, improbatis tueatur, censura ipso facto plecti
capite *Docentes Constitutionis Apostolicae Sedis* irrogata,
quae prima est in excommunicationibus latae sententiae Romano
Pontifici simpliciter reservatis. Haec autem excommunicatio
salvis poenis est intelligenda, in quas, qui contra memorata
documenta quidpiam commiserint, possint, uti propagatores
defensoresque haeresum, incurrere, si quando eorum proposi-
tiones, opiniones doctrinaeve haereticae sint, quod quidem de
utriusque illius documenti adversariis plus semel usuvenit,
tum vero maxime cum modernistarum errores, id est *om-
nium haereseon collectum*, propugnant.

His constitutis, Ordinariis dioecesium et Moderatoribus re-
ligiosarum Consociationum denuo vehementerque commenda-
mus, velint pervigiles in magistros esse, Seminariorum in
primis; repertosque erroribus modernistarum imbutos, nova-
rum nocentiumque rerum studiosos, aut minus ad praescripta
Sedis Apostolicae, utcumque edita dociles, magisterio prorsus
interdicant; a sacris item ordinibus adolescentes excludant,
qui vel minimum dubitationis injiciant doctrinas se consecrari
damnatas novitatesque maleficas. Simul hortamur, observare
studiose ne cessent libros aliaque scripta, nimium quidem
percrebrescentia, quae opiniones proclivitatesque gerant tales,
ut improbatis per Encyclicas Litteras Decretumque supra dicta
consentiant: ea summovenda curent ex officinis librariis ca-
tholicis multoque magis e studiosae juventutis clerique manibus.
Id si sollerter accuraverint, verae etiam solidaeque faverint ins-
titutioni mentium, in qua maxime debet sacrorum Praesulum
solicitudine versari.

Haec Nos universa rata et firma consistere auctoritate Nostra
volumus et jubemus, contrariis non obstantibus quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, die XVIII mensis
Novembris a. MCMVII, Pontificatus Nostri quinto.

PIUS PP. X.

27. *Epistola Pii PP. X, de nova editione Vulgatae Latinae S. Scripturae, dilecto filio GASQUET, abbati, congregationis anglo-benedictinae praesidi, 11 dec. 1907.*

Delatum sodalibus Benedictinis munus pervestigationum studiorumque apparandorum, quibus nova innitatur editio conversionis Latinae Scripturarum, quae Vulgatae nomen invenit, adeo equidem arbitramur nobile, ut gratulari vehementer non tibi modo, sed sodalibus universis tuis, iis maxime, qui adjutores clari operis erunt, debeamus. Operosum et arduum habetis propositum facinus, in quo sollerter, memoria patrum, celebres eruditione viri, ipsoque e Pontificum numero aliquot, felici haud plane conatu, elaborarunt. Adjungentibus vobis rei illustri animum, non est dubitationi locus, finem vos concrediti muneris fore assecuturos, qui finis restitutione continetur primiformis textus Hieronymianae Bibliorum conversionis, consequentium saeculorum vitio non paullum depravati. Explorata, qua Benedictini sodales pollent, paleographiae historiarumque disciplinarum scientia, eorumque compertissima in pervestigando constantia, certo securoque animo doctos esse jubent perfecta vos investigatione antiquos codices universos Latinae Scripturarum Interpretationis, quotquot adservari in Europae bibliothecis ad haec tempora constat, esse examinaturos; idque praeterea habituros curae, codices ubique conquerere in lucemque proferre, qui usque adhuc incompti lateant. Has vero conquisitiones valde exoptandum ut, quo minore fieri negotio possit, persequi cuique vestrum fas sit; ideoque praefectis tabulariorum bibliothecarumque studia vestra impense commendamus, nihil ambigentes quin, pro sua in doctrinas Librosque sacros voluntate, omnem vobis gratiam impertiant. — Singularis praestantia rei, et concepta de vobis ab Ecclesia exspectatio; ingenium item horum temporum, quibus illud certe dandum est laudi, pervestigaciones istiusmodi ita perficere ut nulla ex parte reprehendendae videantur: talia haec profecto sunt ut aperte inde appareat, oportere id opus ad absolutionem plane ac perfectionem afferri, ductuque confici normarum, quae plurimi apud disciplinas id genus aestimentur.

Equidem intelligimus longo vobis opus esse temporis spatio, ut munus exitu fausto concludatis. Talis namque agitur res, quam animis aggredi et perficere necesse est curarum et festinationis expertibus. Neque vero perspicuum minus Nobis est, quam multa pecuniae vi tam amplo exequendo consilio opus : ob eamque rem spem libet amplecti non defuturos immortalis operi qui de suis fortunis adjuutores velint se dare, bene de Sacris Litteris ac de christiana Religione merituri. Eos Nos, perinde atque vos, initio egregii facinoris, hortatione prosequimur, velint Nobiscum adjumentum operi afferre ; quandoquidem qui bona impendunt studia, liberalibus debent manibus fulciri. Auspicem luminum gratiarumque caelestium, indicemque praecipuae dilectionis Nostrae Apostolicam benedictionem tibi iisque universis ac singulis, qui studium opemve praestantissimo facinori contulerint, peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum, die 11 Decembris anno MCMVII, Pontificatus Nostri quinto.

PIUS PP. X.

*27 bis. Litterae apostolicae quibus Pontificium Institutum
biblicum in urbe erigitur, 7 maii 1909.*

Ad perpetuam rei memoriam.

Vinea electa sacrae Scripturae ut uberiores in dies fructus tum Ecclesiae Pastoribus tum fidelibus universis afferret, jam inde ab exordiis apostolici Nostri regiminis, Decessorum Nostrorum vestigiis insistentes, omni ope contendimus. Instabat enim in primis praesens Ecclesiae necessitas, ex eo maxime parta, quod de disceptationibus biblicis confusae essent usquequaque ac perturbatae mentes. Urgebat etiam conceptum animo Nostro desiderium, itemque nativum muneris Nostri officium provehendi pro viribus studium sacrarum Scripturarum, comparandique, catholicis praecipue juvenibus, catholica studiorum subsidia, ne cum ingenti sanae doctrinae discrimine ad heterodoxos se conferrent redirentque modernistarum spiritu imbuti. His talibus Ecclesiae malis efficacia et nova remedia oppositurus, majoraque studiorum biblicorum incrementa curaturus, illud jam pridem Leo XIII r. m. animo spectavit, athenaem

biblicum in Urbe constituere, quod altioribus magisteriis omnique instrumento eruditionis biblicae ornatum, copiam praesertim excellentium magistrorum ad exponendos in scholis catholicis divinos Libros praeberet.

Salutare ac frugiferum Decessoris Nostri propositum Nos quidem avide complexi, jam litteris Nostris *Scripturae sanctae*, die xxiii februarii mensis anno mdccciv datis, monuimus, percommodum Nobis consilium videri hujusmodi athenaei biblici in Urbe condendi, quo « delecti undique adolescentes convenirent, scientia divinorum eloquiorum singulares evasuri, » illud addentes, spem bonam Nos certamque fovere fore ut ejus perficiendae rei facultas, quae tunc quidem Nobis, non secus ac Decessori Nostro deerat, aliquando ex catholicorum liberalitate suppeteret.

Itaque, quod felix faustumque sit reique catholicae bene veritat. pontificium Institutum biblicum in hac alma Urbe, apostolica Nostra auctoritate, tenore praesentium, motu proprio, de certaue scientia ac matura deliberatione Nostris, erigimus, ejusque leges ac disciplinam has esse statuimus :

Finis pontificio biblico Instituto sit ut in Urbe Roma altiorum studiorum ad Libros sacros pertinentium habeatur centrum. quod efficaciore, quo liceat, modo doctrinam biblicam et studia omnia eidem adjuncta, sensu Ecclesiae catholicae promoveat.

Ad hunc finem spectat in primis ut selecti ex utroque clero atque ex variis nationibus adolescentes, absoluto jam ordinario philosophiae ac theologiae cursu, in studiis biblicis ita perficiantur atque exerceantur, ut illa postmodum tam privatim quam publice, tum scribentes cum docentes, profiteri valeant, et gravitate ac sinceritate doctrinae commendati, sive in munere magistrorum penes catholicas scholas, sive in officio scriptorum pro catholica veritate vindicanda, eorum dignitatem tueri possint.

Ad eundem finem pertinet ut tum magistri atque alumni Instituto adscripti, tum auditores, tum etiam hospites, qui extraordinarium in Instituto studiorum cursum in disciplinis biblicis perficere cupiant, omnibus praesidiis adjuventur, quae ad studia laboresque id genus opportuna censeantur.

Denique Instituti fine continetur ut sanam de Libris sacris doctrinam, normis ab hac S. Sede Apostolica statutis vel statuendis omnino conformem, adversus opiniones. recentiorum maxime, falsas, erroneas, temerarias atque haereticas defendat, promulget, promoveat.

Ut Institutum id quod spectat assequi valeat, omnibus ad rem idoneis praesidiis erit instructum.

Quare complectetur in primis lectiones atque exercitationes practicas de re biblica universa. Ac primo quidem loco eae materiae tractandae erunt, quibus alumni muniantur ad faciendum doctrinae suae coram pontificia Commissione biblica periculum. His accedent lectiones atque exercitationes de quaestionibus peculiaribus ex interpretatione, introductione, archaeologia, historia, geographia, philologia aliisque disciplinis ad sacros Libros pertinentibus. Addetur methodica et practica informatio alumnorum, qua ad disputationes biblicas ratione scientifica pertractandas instruuntur et exerceantur. Praeterea publice de rebus biblicis conferentiae adjicientur, ut communi quoque multorum necessitati atque utilitati prospiciatur.

Alterum summopere necessarium praesidium erit biblica bibliotheca, quae opera potissimum antiqua et nova complectetur necessaria vel utilia ad verum in disciplinis biblicis profectum comparandum, et ad fructuose peragenda ordinaria doctorum alumnorumque in Instituto studia. Accedet museum biblicum, seu rerum earum collectio quae ad sacras Scripturas et antiquitates biblicas illustrandas utiles esse dignoscantur.

Tertium subsidium erit series variorum scriptorum, nomine et auctoritate Instituti promulganda, ex quibus alia eruditae investigationibus, alia defendendae circa Libros sacros catholicae veritati, alia spargendis ubique sanis de re biblica doctrinis proderunt.

De constitutione atque ordinatione Instituti quae sequuntur edicimus....

CAPUT II

ALIA DOCUMENTA ECCLESIASTICA

28. I. — EX CONCILIO VATICANO, C. 2

De duplici sede revelationis, 1. — Qui libri sacri sint et canonici, 2. — Pressior inspirationis descriptio, 3. — Declaratur decretum Tridentinum de interpretatione, 4. — Canon, 5.

1. Haec porro supernaturalis revelatio, secundum universalis Ecclesiae fidem, a sancta Tridentina Synodo declaratam, continetur in libris scriptis, et sine scripto traditionibus, quae ipsius Christi ore ab Apostolis acceptae aut ab ipsis Apostolis Spiritu Sancto dictante quasi per manus traditae, ad nos usque pervenerunt¹.

2. Qui quidem veteris et novi Testamenti libri integri cum omnibus suis partibus, prout in ejusdem Concilii decreto recensentur, et in veteri vulgata latina editione habentur, pro sacris et canonicis suscipiendi sunt.

3. Eos vero Ecclesia pro sacris et canonicis habet, non ideo quod sola humana industria concinnati, sua deinde auctoritate sint approbati, nec ideo dumtaxat, quod revelationem sine errore contineant, sed propterea quod Spiritu Sancto inspirante conscripti Deum habent auctorem, atque ut tales ipsi Ecclesiae traditi sunt.

4. Quoniam vero, quae sancta Tridentina Synodus de interpretatione divinae Scripturae ad coercenda petulantia ingenia salubriter decrevit, a quibusdam hominibus prave exponuntur, Nos, idem decretum renovantes, hanc illius mentem esse

1. Conc. Trid. sess. IV, Decr. de Can. Script,

declaramus, ut in rebus fidei et morum, ad aedificationem doctrinae christianae pertinentium, is pro vero sensu Sacrae Scripturae habendus sit, quem tenuit ac tenet Sancta Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sanctarum; atque ideo nemini licere contra hunc sensum, aut etiam contra unanimum consensum Patrum, ipsam Scripturam Sacram interpretari.

5. *Canon* : Si quis sacrae Scripturae libros integros cum omnibus suis partibus, prout illos sancta Tridentina Synodus recensuit, pro sacris et canonicis non suscepit, aut eos divinitus inspiratos esse negaverit : anathema sit.

II. — EX CONCILIO TRIDENTINO

Sessione IV, 8 aprilis 1546.

29. *Decretum de canonicis Scripturis.*

Revelatio in Scriptura et Traditionibus, 1. — Catalogus canonicorum, 2. — Libri integri cum omnibus suis partibus, ut sunt in Vulgata, 3. — Scopus decreti, 4.

1. Sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, ... hoc sibi perpetuo ante oculos proponens, ut sublatis erroribus puritas ipsa Evangelii in Ecclesia conservetur : quod promissum ante per prophetas in Scripturis sanctis Dominus noster Jesus Christus, Dei Filius, proprio ore primum promulgavit. deinde per suos Apostolos, tanquam fontem omnis et salutaris veritatis et morum disciplinae, omni creaturae praedicari jussit; perspiciciensque hanc veritatem et disciplinam contineri in libris scriptis et sine scripto traditionibus quae ipsius Christi ore ab Apostolis acceptae, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu sancto dictante, quasi per manus traditae, ad nos usque pervenerunt : orthodoxorum Patrum exempla secuta, omnes libros tam Veteris quam Novi Testamenti, cum utriusque unus Deus sit auctor, necnon traditiones ipsas, tum ad fidem tum ad mores pertinentes, tanquam vel oretenus a Christo vel a Spiritu sancto dictatas, et continua successione in Ecclesia catholica conservatas, pari pietatis affectu ac reverentia suscipit et veneratur.

2. Sacrorum vero librorum indicem huic decreto adscribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit quinam sint qui ab ipsa Synodo suscipiuntur. Sunt vero infra scripti...

3. Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus. prout in Ecclesia catholica legi consueverunt, et in veteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris et canonicis non susceperit, et traditiones praedictas sciens et prudens contempserit : A. S.

4. Omnes itaque intelligant quo ordine et via ipsa Synodus, post jactum fidei fundamentum, sit progressura et quibus potissimum testimoniis ac praesidiis in confirmandis dogmatibus et instaurandis in Ecclesia moribus sit usura.

30. *Decretum de editione et usu sacrorum librorum.*

Vulgatae authentia, 1. — Regula interpretandi, 2. — De imprimendis Scripturae libris, 3. — De coercendo abusu Scripturae, 4.

1. Insuper eadem sacrosancta Synodus considerans non parum utilitatis accedere posse Ecclesiae Dei, si ex omnibus editionibus, quae circumferuntur, sacrorum librorum, quatenus pro authentica habenda sit, innotescat : statuit et declarat ut haec ipsa vetus et vulgata editio, quae longo tot saeculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, praedicationibus pro authentica habeatur; et ut nemo illam rejicere quovis praetextu audeat vel praesumat.

2. Praeterea ad coercenda petulantia ingenia decernit, ut nemo suae prudentiae innixus, in rebus fidei et morum ad aedificationem doctrinae christianae pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum quem tenuit et tenet sancta mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sanctarum, aut etiam contra unanimum consensum Patrum, ipsam Scripturam sacram interpretari audeat; etiamsi hujusmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendae forent. Qui contravenerint, per ordinarios declarentur, et poenis a jure statutis puniantur.

3. Sed et impressoribus modum in hac parte, ut par est, im-

ponere volens, qui jam sine modo, hoc est, putantes sibi licere quidquid libet, sine licentia superiorum ecclesiasticorum ipsos sacrae Scripturae libros et super illis annotationes et expositiones quorumlibet indifferenter, saepe tacito, saepe etiam ementito prelo, et. quod gravius est, sine nomine auctoris imprimunt, alibi etiam impressos libros hujusmodi temere venales habent : decernit et statuit, ut posthac sacra Scriptura, potissimum vero haec ipsa vetus et vulgata editio, quam emendatissime imprimatur, nullique liceat imprimere aut imprimi facere quosvis libros de rebus sacris sine nomine auctoris, neque illos in futurum vendere. aut etiam apud se retinere. nisi primum examinati probatique fuerint ab ordinario.

4. Post haec, temeritatem illam reprimere volens, qua ad profana quaeque convertuntur et torquentur verba et sententiae sacrae Scripturae, ad scurrilia scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones, impias et diabolicas incantationes, divinationes, sortes, libellos etiam famosos : mandat et praecipit, ad tollendam hujusmodi irreverentiam et contemptum, ne de cetero quisquam quomodolibet verba Scripturae sacrae ad haec et similia audeat usurpare, ut omnes hujus generis homines temeratores et violatores verbi Dei juris et arbitrii poenis per episcopos coerceantur.

31. III. — EX PROFESSIONE FIDEI PER PIUM IV PRAESCRIPTA, 1565

Post Symbolum : Apostolicas et ecclesiasticas traditiones reliquasque... Ecclesiae observationes et constitutiones firmissime admitto et amplector. Item sacram Scripturam juxta eum sensum quem tenuit et tenet sancta Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu et interpretatione sacrarum Scripturarum, admitto, nec eam unquam nisi juxta unanimem consensum Patrum accipiam et interpretabor.

IV. — VARIA DE LECTIONE SACRAE SCRIPTURAE

32. *Ex regulis decem, de libris prohibitis, a Pio IV comprobatis, 1564.*

Regula 3. — Librorum V. T. versiones viris tantum doctis

et piis iudicio episcopi concedi poterunt, modo huiusmodi versionibus tanquam elucidationibus vulgatae editionis ad intelligendam sacram Scripturam non autem tanquam sacro textu utantur. Versiones vero N. T. ab auctoribus primae classis huius indicis factae¹ nemini concedantur, quia utilitatis parum, periculi vero plurimum lectoribus ex earum lectione manare solet. Si quae vero annotationes cum huiusmodi, quae permittuntur, versionibus. vel cum vulgata editione circumferuntur, expunctis locis suspectis, a facultate theologica alicujus universitatis catholicae aut inquisitione generali, permitti eisdem poterunt quibus et versiones².

Regula 4. — Cum experimento manifestum sit, si sacra biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde ob hominum temeritatem detrimenti quam utilitatis oriri, hac in parte iudicio episcopi aut inquisitoris stetur, ut cum consilio parochi vel confessarii bibliorum a catholicis versorum lectionem in vulgari lingua eis concedere possint, quos intellexerint ex huiusmodi lectione non damnum, sed fidei atque pietatis augmentum capere posse; quam facultatem in scriptis habeant.

N. B. — Clemens VIII videtur facultatem hanc ita restrinxisse ut non daretur nisi per Congregationem Indicis. Cf. Observationem ad regulam IV Indicis additam per Clementem VIII. Sed haec restrictio vel nunquam fuit in usu, vel cito obsolevit. Cf. Benedictum XIV, *De Synodo dioecesana*, l. VI, c. x, apud Wirceburgenses, t. I, Diss. 1, n. 54; ipsos Wirceburgenses, l. c. n. 52, pars 2^a; Malou, *La Lecture de la Bible*, I, 61 sq.

Sub Benedicto XIV, 13 junii 1757, haec addita sunt ad Regulam 4: « Quodsi huiusmodi versiones fuerint ab Apostolica Sede approbatae aut editae cum annotationibus desumptis ex sanctis Ecclesiae Patribus, vel ex doctis catholicis viris, conceduntur. »

Quod fere ita est intellectum ut tum specialis facultas non requireretur, nisi aliud alicubi esset ab Episcopis provisum.

1. Auctores primae classis intellige heresiarchas et quicumque haereticorum capita aut duces fuerunt, post annum scilicet 1515, de quibus in regula 2^a.

2. Sequitur applicatio ad Biblia Vatabli et Isidori Clarii Brixiani.

Quamquam in *Monito* Congregationis de *Indice*, 7 jan. 1836, hac habentur : « Censuit eadem Sacra Congregatio revocanda iterum esse in omnium memoriam quae alias decreta sunt (13 junii 1757 ; iis praeterea omnino insistendum quae per regulam 4 Indicis et deinceps ex mandato S. M. Clementis VIII in eam causam praestituta sunt. »

Sed adverte Gregorium XVI. in Encyclica 8 maii 1844, contra *foedus christianum* haec habere : « Huic regulae... ea demum auctoritate Benedicti XIV adjecta declaratio est ut permissa porro habeatur lectio vulgarium versionum quae », etc. Apud Malou II, 539.

Quae in unum compegit et nostris temporibus attemperavit Leo XIII constitutione *Officiorum ac munerum*, 25 jan. 1897, de novo *Indice*, *Decreta generalia*, titulus I, c. II et III.

33. *Ex novo Indice per Leonem XIII promulgato, 1897.*

C. II. — De editionibus textus originalis et versionum non vulgarium sacrae Scripturae.

5. Editiones textus originalis et antiquarum versionum catholicarum sacrae Scripturae, etiam Ecclesiae orientalis, ab acatholicis quibuscumque publicatae, etsi fideliter et integre editae appareant, iis dumtaxat qui studiis theologicis vel biblicis dant operam, dummodo tamen non impugnentur in prolegomenis aut adnotationibus catholicae fidei dogmata, permittuntur.

6. Eadem ratione et sub iisdem condicionibus permittuntur aliae versiones sacrorum bibliorum sive latina, sive alia lingua non vulgari ab acatholicis editae.

C. III. — De versionibus vernaculis sacrae Scripturae.

7. Cum experimento manifestum sit, si sacra biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde, ob hominum temeritatem, detrimenti quam utilitatis oriri ; versiones omnes in lingua vernacula, etiam a viris catholicis confectae, omnino prohibentur, nisi fuerint ab apostolica Sede approbatae, aut editae sub vigilantia episcoporum cum adnotationibus desumptis ex Sanctis Ecclesiae Patribus, atque ex doctis catholicisque scriptoribus.

8. Interdicuntur versiones omnes sacrorum bibliorum, quavis vulgari lingua ab acatholicis quibuscumque confectae, atque illae praesertim quae per societates biblicas, a romanis Pontificibus non semel damnatas, divulgantur, cum iis saluberrimae leges de divinis libris edendis funditus postha-beantur.

Hae nihilominus versiones iis qui studiis theologicis vel biblicis dant operam, permittuntur, iis servatis quae supra (n. 5) statuta sunt.

34. *Ex actis contra Jansenianos.*

Interea, cum propugnarent Janseniani iniquum esse arcere a Scripturis quemquam, non paucae Quesnelli propositiones de ea re sunt damnatae a Clemente XI, in Bulla *Unigenitus*, 1713; item Pistoriensium a Pio VI, in Bulla *Auctorem fidei*, 1794. Ex Bulla *Unigenitus* :

79. Utile et necessarium est omni tempore, omni loco et omni personarum generi studere et cognoscere spiritum, pietatem et mysteria sacrae Scripturae.

80. Lectio Sacrae Scripturae est pro omnibus.

81. Obscuritas sancti Verbi Dei non est laicis ratio dispensandi se ipsos ab ejus lectione.

82. Dies Dominicus a Christianis debet sanctificari lectionibus pietatis, et super omnia sanctarum Scripturarum. Damnosum est velle Christianum ab hac lectione retrahere.

83. Est illusio sibi persuadere, quod notitia mysteriorum Religionis non debeat communicari feminis lectione sacrorum librorum. Non ex feminarum simplicitate, sed ex superba virorum scientia ortus est Scripturarum abusus, et natae sunt haereses.

84. Abripere e Christianorum manibus novum Testamentum, seu eis illud clausum tenere auferendo eis modum istud intelligendi, est illis Christi os obturare.

85. Interdicere christianis lectionem Sacrae Scripturae, praesertim Evangelii, est interdicere usum luminis filiis lucis, et facere ut patiantur speciem quamdam excommunicationis.

Ex Bulla *Auctorem fidei*, 1794 : Doctrina perhibens a lectione sacrarum Scripturarum *nonnisi veram impotentiam excusare*; subjungens ultro se prodere obscurationem quae ex hujusce praecepti neglectu orta est super primarias veritates religionis : falsa, temeraria, quietis animarum perturbativa, alias in Quesnellio damnata.

35. *Acta contra Societates biblicas.*

In eundem sensum intervenit saepe Ecclesia contra societates biblicas earumque Scripturae versiones. Praecipua documenta dat Malou, II, 522-547. E quibus haec :

Ex Epistola Pii VII ad Episcopum Gnesnensem, 29 jun. 1818 : Horruimus sane vaferrimum inventum quo vel ipsa religionis fundamenta labefactantur.

Ex ejusdem Epistola ad Episcopum Mohilovensem, 3 sept. 1816 : Magno et acerbo dolore confecti sumus, ubi accepimus exitiosum consilium haud ita pridem susceptum, quo sacratissimi Bibliorum libri novis, ac praeter saluberrimas Ecclesiae regulas editis interpretationibus, iisque callide in pravos sensus contortis vernacula qualibet lingua passim eduntur. Namque ab aliqua jam ex perlatis ad nos hujusmodi versionibus animadvertimus eam in purioris doctrinae sanctitatem parari perniciem, ut facile fideles ex iis fontibus letale ebibant venenum, ex quibus haurire debuissent aquas sapientiae salutaris...

Ex Leonis XII Encyclica, 3 maii 1824 :

Non vos latet societatem quamdam... per totum orbem audacter vagari, quae, spretis S. Patrum traditionibus et contra notissimum Tridentini Concilii Decretum, in id collatis viribus ac modis omnibus intendit, ut in vulgares linguas nationum omnium sacra vertantur vel potius pervertantur Biblia. Ex quo valde pertimescendum est ne sicut in aliquibus jam notis, ita et in ceteris, interpretatione perversa, de Evangelio Christi hominis fiat Evangelium. aut, quod pejus est, diaboli.

Similia Pius VIII, Encyclica, 24 maii 1829; et Gregorius XVI, Encyclica 8 maii 1844 : qui late rem persequitur; Pius IX, Encyclica *Qui pluribus*, 9 nov. 1846; Encyclica *Nostis et nobiscum*, 8 dec. 1849 : qui breviter innovat acta decessorum.

In his Epistolis agitur de versionibus in linguas vulgares; distinguitur fere usus Scripturae bonae ab abusu per hominum temeritatem; revocatur in memoriam regula Indicis 4 et Decretum Insuper; item acta praetridentina; afferuntur aliqua testimonia Patrum, atque adeo ipsius Scripturae.

36. *Acta praetridentina.*

Inter acta praetridentina, nota est Epistola Innocentii III, l. 2. 141, ad Metenses, 1199; in qua haec inter multa: « Licet autem desiderium intelligendi divinas Scripturas, et secundum eas studium adhortandi reprehendendum non sit, sed potius commendandum, in eo tamen apparent merito arguendi quod, etc. Arcana vero fidei sacramenta non sunt passim omnibus exponenda, cum non passim ab omnibus possint intelligi, sed eis tantum qui ea fidei possunt concipere intellectu... Tanta est enim divinae Scripturae profunditas, ut non solum simplices et illitterati sed etiam prudentes et docti non plene sufficiant ad ipsius intelligentiam indagandam... Unde recte fuit olim in lege divina statutum ut bestia quae montem tetigerit lapidetur: ne videlicet simplex aliquis et indoctus praesumat ad sublimitatem Scripturae sacrae pertingere, vel eam aliis praedicare. » M. 214, 693-4. Cf. Epist. 142, ad Episcopum Metensem et ad capitulum, 698-9; item Epist. 235 ad abbates Cisterciensem, Morimundensem, de Crista, ut de ea translatione et de iis viris inquirant, l. c. 793-5.

Porro praeiverat Gregorius VII, anno 1080, Epist. 7, 11, de usu liturgico Scripturae: « Quia vero nobilitas tua postulavit quod secundum Slavonicam linguam apud vos divinum celebrari annueremus Officium, scias nos huic petitioni tuae nequaquam posse favere. Ex hoc nempe saepe volventibus liquet non immerito sacram Scripturam omnipotenti Deo placuisse quibusdam locis esse occultam, ne, si ad liquidum cunctis pateret, forte vilesceret et subjaceret despectui, aut prave intellecta a mediocribus in errorem induceret. » M. 148, 555.

In eundem sensum concilium Tolosanum, can. 14, 1229, contra Albigenses: Prohibemus ne libros V. et N. Testamenti laici permittantur habere, nisi forte Psalterium aut Breviarium

pro divinis officiis, aut Horas B. Mariae aliquis ex devotione habere velit. Sed ne praemissos libros habeant in vulgari translato, severissime inhibemus. Apud Malou, I, 5. Similia Concilium Tarraconense, 1234, etc.

Indocti fere et rudes erant ii contra quos actum erat. Cf. Malou I, 4. Sed Wiclefus ex professo haereticorum placita tuitus est. Cujus verba vide apud Malou, I, 5-6.

Contra quem concilium Oxoniense, 1408, cap. vii: Periculosa quoque res est, testante Hieronymo, textum S. Scripturae de alio in aliud idioma transferre, eo quod in ipsis translationibus non de facili idem in omnibus sensus retinetur. prout idem S. Hieronymus, etsi inspiratus fuisset, se in hoc saepius fatetur errasse. Statuimus igitur et ordinamus ut nemo deinceps aliquem textum S. Scripturae auctoritate sua in linguam Anglicanam vel aliam transferat, per viam libri, libelli, aut tractatus, nec legatur aliquis hujusmodi liber, libellus aut tractatus, jam noviter tempore dicti Ioannis Wyclif, sive citra compositus aut in posterum componendus, in parte vel in toto, publice vel occulte, sub majoris excommunicationis poena, quousque per loci dioecesanum, seu, si res exegerit, per concilium provinciale ipsa translatio fuerit approbata. Qui contra fecerit, ut fautor haeresis et erroris similiter puniatur. Malou, I, 7.

37. *Auctoritates in ea re afferri solitae.*

Ex Patribus haec maxime afferuntur. Ex Hieronymo :

Haec a me perstricta sunt breviter... ut intelligeres te in Scripturis sacris sine praevio et monstrante semitam non posse ingredi. Taceo de grammaticis, rhetoribus... Agricolae, caementarii... absque doctore esse non possunt quod cupiunt. Quod medicorum est, promittunt medici; tractant fabrilia fabri : sola scripturarum ars est quam sibi passim omnes vindicant. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi praesumunt, lacerant, docent, antequam discant, cet. Hieronymus *ad Paulinum Epist.* 53, 7. M. 22. 544.

Ex Augustino : Itane est? Nulla imbutus poetica disciplina Terentianum Maurum sine magistro attingere non auderes...

Tu in eos libros... sine duce irruis et de his sine praeceptore audes ferre sententiam? *De utilitate credendi*, c. vii. n. 17, M. 42, 77.

Ex Scriptura, haec ex 2^a Petri de Pauli Epistolis : In quibus sunt quaedam difficilia intellectu, quae indocti et instabiles depravant, sicut et ceteras Scripturas ad suam ipsorum perditionem. II Petri, iii, 16.

V. — DECRETA VARIA PRAETRIDENTINA

38. Decretum pro Iacobitis. E⁴. 600 (10^a, 706). In quo haec habemus :

Unum atque eundem Deum V. et N. Testamenti esse auctorem, quoniam eodem Spiritu inspirante utriusque Testamenti Sancti locuti sint. Cf. E. 386 (10^a, 464). Canonem Scripturarum eundem ac Tridentinum.

39. Libellus Benedicti XII de erroribus Armenorum, n. 114, ubi supponitur nullum esse errorem in Scriptura. Cf. Franzelin, p. 351-2; Le Bachelet, artic. *Benoît XII*, in *Dictionnaire de théologie*, 697. — Item quaestiones Clementis VI ad Armenos, q. 14. Cf. Scheeben, t. I, n. 222.

40. Decretum Gelasianum quod dicitur (c. a. 495), ubi datur canon Scripturae cum Tridentino re identicus. Cf. E. 139 (10^a 162). Qui canon etiam sub nomine Hormisdæ circumfertur; qui idem canon Damaso videtur tribuendus (c. a. 374, in Synodo romana, eo solum discrimine quod tres epistolae Ioannis non eidem videntur attribui. E, 10^a edit. 84; idem receptus est in Conciliis Africanis Hipponensi et Carthag. a. 397. E. 49 (10^a 92, cum ea clausula ut de isto canone confirmando transmarina Ecclesia consulatur. Cf. « Toletanum » 1, c. 12. E. 125 (10^a 32). Textum dat Preuschen, *Analecta*, Leipzig, 1893, p. 147.

N. B. — Quidam volunt decretum fuisse de eadem re in Nicaeno. Cf. Cornely, Introd. 40, 1, p. 81. Alii contra, ut P. De San, l. c. p. 410. — et hi quidem, ut videtur, rectius — negant hoc esse probabile.

1. E significat Denzinger *Enchiridion*; parenthesis indicat decimam editionem paratam a P. Bannvart, Friburgi Brisgoviae, 1908.

CAPUT III

DOCUMENTA THEOLOGICA

41. Attulimus praecipua documenta ecclesiastica de Scriptura sacra (nisi quod multa omisimus quae sunt de usu et lectione librorum sacrorum). Documenta theologica afferre omnia non possumus; quaedam exempli causa afferentur, missis nunc iis quae post exortas controversias de natura et extensione inspirationis aut de inerrantia scripta sunt. Tria autem praecipue inquiremus, quid habeant de canone, quid de inspiratione, quid de inerrantia; de ceteris. si quid erit memoria dignum, dicemus suo loco.

De canone hoc dignum est quod memoretur non paucos ex iis qui de canone aliquid dixerunt vestigiis Hieronymi inhaerere ita ut vel canonem Judaeorum afferant, vel non omnino eandem esse vim deuterocanonicorum qui dicuntur, saltem ad confirmationem fidei, ac protocanonicorum asserant — quamquam hoc videntur potius *referendo* dicere quam vel speculative vel certe practice tenere. Atque sic aliquando loqui ipse S. Thomas videtur, ut I, q. LXXXIX, a. 8 ad 2. Cf. testimonia apud Cornely, n. 47 sq. In ea quaestione magna etiam ratio est habenda de manuscriptis et versionibus, quae quid habeant vide apud probatos auctores.

42. Haec apud omnes eadem vel implicite vigent, vel expresse inculcantur : Ecclesiae esse et de canone librorum sacrorum et de recto sensu Scripturae judicare; item omnes libros sacros esse in omnibus inspiratos, omnes consequenter ab omni errore vacuos. Cf. Schwane, *Dogmengeschichte*, t. IV (Fribourg-en-Brisgau, 1890), § 43, 44, p. 265 sq.¹, t. III (ibid. 1882), § 3, p. 511 sq.². Maxime Pesch, l. I, c. IV, n. 155-207.

1. Gallicae translationis, t. VI, p. 421 sq. — 2. Translationis gallicae, t. V, p. 278 sq.

43. Sic Melchior Canus haec ex professo statuit : « Deus nec per se nec per alium fallere unquam potest » ; nihil ergo falsi in libris sacris et canonicis, « quos, Spiritu sancto dictante, sacri auctores exceperunt » l. II, c. I et III.

2. « Ex Ecclesiae auctoritate certum argumentum sumi vel ad libros sacros admittendos vel ad eos repellendos qui sacri non sunt », c. VII, n. 9.

3. Vulgatam in rebus fidei et morum pro authentica esse habendam, c. XIII (in quo tamen multa sunt non satis accurate discussa).

4. Singulas particulas librorum sacrorum Spiritu sancto inspirante scriptas fuisse, c. XVII (dicit quidem Canus « assis-tente », sed inspirationem intelligit).

44. Sic Bellarminus eadem fusius in Controversia 1 de Verbo Dei, qui haec statuit ¹ :

1. Libris, qui canonici nominantur, verbum Dei contineri, l. I, c. II.

2. In quibus « si lapsus aut error fuit, certe Spiritus sancti fuit, » l. I, c. VI.

3. Canonem Tridentinum vindicat, l. I, c. IV-XIX, omnia ad Ecclesiae approbationem reducendo, c. IV, cf. l. c. IV.

4. Item authenticam Vulgatae, l. II, c. X sq.

45. Doctrina S. Thomae ad haec capita potest revocari :

1. « Auctor sacrae Scripturae est Deus ». I, q. I, a. 10; auctor sc. principalis, cujus instrumenta sint sacri scriptores. De pot. q. IV, a. 1; Quodl. 7, a. 14, ad 5.

2. « Sensui litterali Scripturae nunquam potest subesse falsum ». I, q. VI, a. 10 ad 3. Unde :

a. « In contrarium sufficit auctoritas Scripturae » I, q. LXIX, a. 1; cf. q. LXVIII, a. 2. Sed contra et passim.

b. « Duo sunt observanda. Primo quidem ut veritas Scripturae inconcusse teneatur. Secundo, cum Scriptura divina multipliciter exponi possit, quod nulli expositioni aliquis ita praecise inhaereat quod si certa ratione constiterit hoc esse falsum quod aliquis sensum Scripturae esse asserere praesumit, Scriptura ex hoc ab infidelibus derideatur, ne eis via

1. Plura J. de la Servièrè, *La théologie de Bellarmin*, c. I, § 1, p. 1 sq.

credendi praecludatur. » I. q. LXVIII. a. 1. Cf. De Pot. q. iv. a. 1; Opusc. 9. Exempla : de sex diebus genesiacis, I, q. LXVI, a. 1; De Pot. l. c.; De verbis *In principio*, I, q. XLVI, a. 3, cf. q. LXI, a. 3 ad 3, et passim.

3. « Ea quae de Paradiso in Scriptura dicuntur per modum narrationis historicae proponuntur. In omnibus autem quae sic Scriptura tradit, est pro fundamento tenenda veritas historiae. et desuper spirituales expositiones fabricandae. » I, II, q. cii, a. 1. Ad applicationes, cf. De diebus genesiacis, supra; de gladio flammeo, II, II, q. CLXIV, a. 2, ad 5.

4. Sacra doctrina « auctoritatibus canonicae Scripturae utitur proprie et ex necessitate argumentando. » I, q. i, a. 8, ad 2. Cf. *Quodl.* 12, q. xvi, a. 26.

5. Sermo Scripturae ad captum vulgi est *accommodatus*, I, II, q. xcvi, a. 3 ad 2. Cf. I, q. i, a. 9; q. LXI, a. 1, ad 1; q. LXVIII, a. 3.

6. « Quaedam proponuntur in sacra Scriptura ut credenda, non quasi principaliter intentata... ». II, II, q. i, a. 6 ad 1; cf. II, II, q. ii, a. 5; I, q. xxxii, a. 4; q. cii, a. 1, a. 8, ad 2.

7. De sensibus Scripturae, I, q. i, a. 10; *De pot.* q. iv. a. 1; *Quodl.* 7, a. 14 et 15 (= q. vi, a. 1 et 2) ¹.

46. Doctrina Bonaventurae his *Breviloquii* verbis bene exprimitur : Sacra Scriptura « est a Deo per Christum et Sp. S. loquentem per ora prophetarum et aliorum qui hanc doctrinam scripserunt... Ne Scriptura tamquam dubia vacillaret..., loco certitudinis rationis providit Deus huic Scripturae certitudinem auctoritatis, quae adeo magna est quod omnem perspicuitatem humani ingenii superexcellit. Et quia non est certa auctoritas ejus qui potest fallere et falli, nullus autem sit qui falli non possit et fallere ne sciat, nisi Deus et Spiritus Sanctus, hinc est quod ad hoc quod Scriptura sacra modo sibi debito esset perfecte authentica, non per humanam investigationem est tradita, sed per revelationem divinam. Ideo nihil in ipsa contemnendum tanquam inutile, nihil respuendum tanquam falsum, nihil repudiandum tanquam iniquum : pro eo quod Spiritus Sanctus ejus auctor perfectissimus nihil potuit

1. De inspiratione non tractat S. Thomas ex professo, sed multa dat utilia ubi agit de cognitione prophetica, v. g. II, II, q. CLXXI-CLXXIV; q. disp. *De Verit.* q. xii; cf. q. xi.

dicere falsum. nihil superfluum, nihil diminutum. » Edit. Paris. 1876, t. VII, p. 246.

Vide ibid. p. 240 sq. laudem egregiam S. Scripturae secundum ejus latitudinem, longitudinem, sublimitatem, profundum, ejusque commendationem ab ortu, progressu, statu; ubi etiam de multiplici ejus sensu, de modo procedendi sacrae Scripturae, de modo eam exponendi.

Cf. etiam *De reductione artium ad theologiam*, ibid. p. 500. Viam aperit ad plura *Index rerum* sub verbo *Scriptura sacra*, t. XV, p. 728.

CAPUT IV

DOCUMENTA PATRISTICA

Pauca exempli gratia seligimus, cum innumera ea sint.

I. — PATRES LATINI, SAECULO IV ET III

47. *Augustinus*. Is locis innumeris de Scriptura sermonem habet, ut ex ejus libris vix non absolutam de Scripturae canone, inspiratione, auctoritate et inerrantia, interpretatione doctrinam facile sit colligere. Vide *Indicem* ad ejus opera. verbo *Scriptura*. Nos pauca, duce Dausch, § 7, p. 78-85. Plura Pesch, n. 117-129. Cf. H. J. Vogels, *St Augustins Schrift De consensu Evangelistarum*, Freiburg im Breisgau, 1908.

1. De canone, ut nos, et repetendum esse ab Ecclesiae auctoritate, et hunc esse (nisi quod non ita firmiter). *De doctrina christiana*, II, 12, 13, M. 34, 41.

2. Nomina Scripturarum apud eum : divinae, sanctae, divini codices, chirographum Dei, litterae a Deo, venerabilis stilus Spiritus sancti. Pulchre haec : « De illa civitate, unde peregrinamur, litterae nobis venerunt : ipsae sunt Scripturae. » *In Psalm. cx, sermo* 2, n. 1. M. 37, 1159.

3. De inspiratione et inerrantia sufficit proferre hujusmodi sententias :

Scripturam « esse veracem nemo dubitat nisi infidelis aut impius. » *De Gen. ad litt.* VII, 28, 42; M. 34, 371.

« Cum illi scripserunt quae ille ostendit et dixit, nequaquam dicendum est quod ipse non scripserit, quandoquidem membra ejus id operata sunt quod dictante capite cognoverunt ». *De consensu Evangel.* I. I, c. xxxv, n. 54; M. 34, 1070.

« Ego enim fateor caritati tuae, solis iis Scripturarum libris qui jam canonici appellantur didici hunc timorem honoremque

deferre, ut nullum eorum auctorum scribendo aliquid errasse firmissime credam. Ac si aliquid in eis offendero litteris quod videatur contrarium veritati, nihil aliud quam vel mendosum esse codicem, vel interpretem non assecutum esse quod dictum est, vel me minime intellexisse non ambigam ». *Epist.* 82, c. 1, n. 3; M. 33, 277.

« Quoquo modo... et quales libet aquae ibi sint, esse eas ibi minime dubitamus. Major est quippe Scripturae... auctoritas quam omnis humani ingenii capacitas. » *De Gen. ad lit.* I. II, c. v, n. 9; M. 34.267.

« Breviter dicendum est de figura caeli hoc scisse auctores nostros quod veritas habet; sed spiritum Dei qui per ipsos loquebatur noluisse ista docere homines, nulli saluti profutura ». *De Gen. ad litt.* I. II, c. ix, n. 20; M. 34, 270.

« Ut quisque meminerat, et ut cuique cordi erat, brevius vel prolixius, eandem tamen explicare sententiam, ita eos explicasse manifestum est ». *De consensu Evangel.* I. II, n. 27; M. 34, 1090.

48. *Hieronymus*. — Ejus sententia cum de canone, tum de inspiratione et inerrantia cum non careat omni difficultate, longum sermonem postulat. Nos ex multis ea seligemus quae magis faciant ad propositum nostrum, omnes hortati ut et ea legant quae nostris Bibliis praefixa sunt et si quid aliud de scripturasticis studiis habet, ut ad Dardanum, ad Hedybiam, ad Laetam, etc., eum vero cui res arrideat ut Hieronymi theoriam de Scriptura inquirat, exponat, judicet — quod optimum videtur esse thesis argumentum.

1° Ac primum quid Hieronymus de canone? Cf. Cornely, *Introduction*, p. 104 sq.; — Franzelin² th. 13 et 17 ac passim; Loisy, *Canon de l'A. T.* (Paris, 1890), p. 110 sq.; — Id. *Canon du N. T.* (Paris, 1891, p. 186 sq.; — Sanders, *Études sur saint Jérôme*, 1903.

A) De canone V. T. a) Multa sunt testimonia quibus libros nostros deutero-canonicos a canone prorsus excludere interque apocryphos videtur rejicere (eodem scilicet modo et *Pastorem* et *Sapientiam* ceterosque) : *Prolog. galeat.* c. a. 391; *Praef. in Esdr.* c. a. 394; *Praef. in libros Salomonis*, a. 398, ubi fit mentio de libris quos « legit quidem Ecclesia sed eos inter

canonicas Scripturas non recipit... ad aedificationem plebis non ad auctoritatem ecclesiasticorum dogmatum confirmandam » utiles. *Praef. in Esther* (de fragmentis deutero-canonicis) ejusmodi habet quae vix cum inspiratione componas.

b) Dure idem aliquando de apocryphis, quo nomine non deutero-canonica solum, sed alia etiam comprehendit: vix autem dici potest his solis, non illis etiam aliquando dura illa verba applicari, quanquam haec potissimum non illa bilem ejus moverunt. De solis apocryphis sunt quaedam; de omnibus simul *Ad Laetam*, c. a. 403, *Epist.* 107, 12, M. 22, 876: cf. *De viris illustr.* 6, M. 23, 619: *Praef. in Judith* (in Bibl. nostris, ubi minus recte legitur « inter hagiographa », pro « inter apocrypha »); item *Praef. in Tob.*

c) Quae diserte sunt de deutero-canonicis :

α) Partim eos a canone excludunt : *Praef. in Daniel*, cf. Prologum *Comment. in Daniel*, M. 25, 493; *Praef. in Jerem.* et *Prol. Comm. in Jer.* M. 24, 680; *Ad Paulin.* Ep. 53, 8, M. 22, 545 sq. (in Vulg. . ubi enumerantur omnes protocanonicali, nihil de deutero-canonicis; partim allegant cum aliqua dubitandi vel cavendi formula : 1 c. *Pelag.* 33, M. 23, 527; *Ad Fur. epist.* 54, 16, M. 22, 559; *In Agg.* 1, 5, M. 25, 1394: *in Jon. Prol.* M. 25, 1119;

β) Partim eos tractant ut ceteras Scripturas (practice sc.) : cf. Cornely, p. 107.

Conciliari haec inter se non posse existimat Cornely, et variasse Hieronymi sententiam, p. 108; rectius, ut videtur, alii aut per accommodationem eum esse aliquando locutum aut secundum variam considerationem. Conferri potest Sanders, 229 sq.

4) Suas de canone opiniones Hieronymus partim ab Orientalibus, partim etiam a Judaeis hausit. Quanquam ne ipse quidem ita scientia Judaeorum innititur ut non passim ostendat ab Ecclesiae traditione (quam et lectio liturgica et veterum usus manifestat) criterium canonicitatis esse repetendum. *Ad Dardanum*, *Epist.* 129, 3, M. 22, 1103; cf. *Praef. in Tob.* ubi dicit se maluisse « Pharisaeorum displicere iudicio et episcoporum jussionibus deservire »; *Praef. in Epist. ad Philem.* M. 26, 601.

5) Tota Hieronymi agendi ratio (sive theoretice stat cum Judaeis sive practice stat cum usu Ecclesiae) argumento est canonicitati etiam deuterocanonicorum V. T. Cf. ipsum Loisy, l. c. p. 121.

N. B. — Omnes norunt et tota media aetate, et apud Cajetanum, et etiam in deliberationibus Tridentinis vestigia reperiri Hieronymicae sententiae. Quanquam ea eruditionis gratia potius quam asserendo proferebantur. Utrum aliquid simile vel habeat vel certe compatiatur definitio Tridentina, in altera parte inquiremus.

B. De Novo Testamento : 1) admittit plene nostrum canonem Hieronymus; quanquam non satis accurate, ut videtur, dicit rejici fere a Latinis epistolam ad Hebr., a Graecis Apocalypsin. *Ad Dard.* l. c. Cf. Franzelin, th. 17; Cornely, n. 69, p. 186.

2) Advertit aliam esse quaestionem de canonicitate, aliam de scriptore (quod etsi de epistola ad Hebraeos dicit, transferri etiam ad alia potest). *Ad Dard.* l. c. cf. *ad Paulin.* Epist. 53, 8, M. 22. 548 (in nostris Bibliis); *De vir. ill.* 9, M. 23, 623; et 18, M. 637.

2° Deinde quid de inspiratione, inerrantia, etc. cf. Dausch, *Die Schriftinspiration*, Frib. Brisgov. 1891, p. 71-77¹. Hieronymus etsi cum omnibus sentit de inspiratione et inerrantia, aliquid tamen incerti in quibusdam habet, quippe qui primus fere inter Latinos critice tractaverit Scripturas, nec potuerit non videre quid humani in iis sit, et contra fabellam de 70 cellulis 70 interpretum scripturae in linguam graecam contraque vulgarem opinionem cadere inspirationem in versionem septuagintaviralem debuerit pugnare. Haec fere secundum Dausch :

1) Montanisticam de inspiratione opinionem rejicit, non fuisse sui compotes in scribendo sacros scriptores, sed more Sibyllino raptos. *Praef. in Joan.* 24, 19; cf. *Eph.* 3, 5, M. 26, 479; *Prol. in Nahum*, M. 25, 1231.

2) Origenem et scholam Alexandrinam secutus, mystica in omnibus sectatur aliquando, non ita tamen, ut videtur, ut sensum litteralem abjiciat — quanquam interdum videtur abjicere.

1. Multa etiam testimonia de ea re collegit Pesch, n. 109-106. Conferri item potest L. Sanders, l. c. 121 sq.

Cf. quae habet de Sunamitide. *Ad Nepot.* Ep. 52, 2-4, M. 22, 528.

3) Inde fit ut aliquando, dum transfert, verbum verbo reddat cum « et verborum ordo mysterium » sit, *Ep.* 57, 5, M. 22, 571, et « in singulis verbis multiplices lateant intelligentiae ». *Ep.* 53, ad Paulinum, 8, M. 22. 549, de Apocalypsi in Vulgata). Quanquam ejus principium est non verba in Scriptura considerata sed sensum. *Epist.* 57, 10, ad Pammach.; M. 22, 577, cf. *ibid.*, 6, M. 572; — atque secundum hoc principium solet transferre. Cf. *Epist.* 106. ad Sun. et Fret. 12, 17, 26, 54, 55; *Epist.* 57, 7-11; *Epist.* 121. ad Alg. q. 2; *Comment.* in *Mich.* 5, 1.

4) Idem humanum elementum in Scriptura agnoscit, multumque tribuit singulorum scriptorum personae, condicioni. indoli, ut ex ejus, v. g. in Prophetas Prologis apparet. Cf. *Prol. in Is.* M. 28, 771; *In Jerem.* M. 28, 847; *In Ezech.* M. 26, 938; *In Amos*, M. 25, 993, etiam 990. — Item de Paulo. *Ad Eph.* 3, M. 26, 478; *Ad Gal.* 3. 12, M. 26, 405; *Epist.* 121. M. 22, 1029; cf. *Epist.* 30 et 38. Ita in Petro dissonantiam stili in utraque epistola ex eo explicat quod Petrus altero sit in altera epistola interprete usus. *Ad Hedyb.* q. 11, M. 22, 1002.

5) Quidam errorem esse in Scriptura affingunt Hieronymo. Sed is contrarium satis aperte dicit, *Ad Dam.* Ep. 36. 11. postquam solvit quantum potuit quaestionem difficilem : « Cum videatur Scriptura inter se esse contraria, utrumque verum est, cum diversum sit. » M. 22, 457. Cf. *Ad Pam.*, *Epist.* 57, 7 et 9; *Ad Marc.* *Epist.* 46, 22, 486, 487; item *Ep.* 27, M. 22, 431; *In Nahum*, 1, 9, M. 25, 1238; *In Is.* 8, 20, M. 24, 122. Quae in contrarium afferuntur, alium sensum habent, v. g. ut scias non verba esse sectanda sed sensum, cum Apostoli V. T. allegant : *In Mich.* 5, 2, M. 25, 1197; *In Mat.* 27, 9, 10, M. 26, 205; — vel sermo est de modo loquendi, ut *In Jerem.* 28, M. 24, 855; cf. *Ad Gal.* 3, 1, M. 26, 347. Cf. Dausch, p. 74-6, n. 5.

6) Idem *omnia* esse inspirata pro certo habet : *Prol. in Ep. ad Philem.*, M. 26, 599-602; *In Epist. ad Gal.* 3, M. 26, 403. Cf. *In Ep. ad Eph.* 1, 9, M. 26, 452; *Prol. in Is.*, M. 24, 19.

7. Cum loquitur de origine alicujus scripti, fere loquitur Hieronymus ut si omnia humano modo essent facta. Sic de Matthaeo, sic de Marco et Luca, in libro *De Script. eccl.* 8, M. 23, 621. Atque sic fere faciunt veteres, quorum praecipua cura fuit ut omnia N. T. scripta eo ipso confirmata significarent quod ea vel ad Apostolos vel ad Apostolicos viros referrent. Supponunt enim eos libros esse sacros et pro sacris habendos qui essent Ecclesiae traditi ad lectionem publicam per Apostolos, in qua traditione implicitum esse censebant testimonium de inspiratione.

49. *Rufinus* vix differt ab Hieronymo : « Quae sunt N. et V. T. volumina, quae secundum majorum traditionem per ipsum Sp. S. inspirata creduntur et Ecclesiis Christi tradita videtur hoc in loco evidenti numero sicut ex Patrum monumentis accepimus designare. » Tum enumerat protocanonicos V. T., et N. T. omnia; addit : « Haec sunt quae Patres intra canonem concluderunt, et ex quibus fidei nostrae assertiones constare voluerunt. Sciendum tamen est quod et alii libri sunt, qui non canonici sed ecclesiastici a majoribus appellati sunt »; deuterocanonicos significat V. T.; quibus addit in N. T. *Pastorem* et *Judicium Petri*. In *Symb. Apost.* 36 sq., M. 21, 373. Idem vult, si tamen ejus verba sunt, nam in recentioribus editionibus desunt « id solum pro vero in divinis Scripturis habendum » quod 70 interpretes transtulerint, quia id solum auctoritate apostolica sit confirmatum ». *Interpret. Hist. Euseb.* 6, 18; cf. M. 21, 270. Errat scilicet vir bonus dum bonum principium male applicat. Cf. Cornely, n. 43, p. 102, 103.

50. *Philastrius* multa miscet de Epistola ad Hebraeos et Apocalypsi. Cf. Cornely, n. 69, p. 186-7. De doctrina Ambrosii et Hilarii, cf. Dausch, p. 63, 64; Pesch, n. 75 et 51; de Cypriano, Lactantio, Mario Victorino, Pesch, n. 48-50. Cf. etiam Manganot, l. c. 496-7.

II. — ECCLESIAE ORIENTALES DE CANONE, SAECULO IV ET III.

Quid de canone V. T. Ecclesiae orientales 4° saeculo, v.

apud Cornely, n. 42 sq., p. 90 sq. De N. T., apud Cornely, n. 67 sq., p. 181 sq.

Praecipua sunt haec documenta :

51. Canon Athanasii, Epist. fest. 39, M. 26, 1176 et 1436, de quo haec nota :

Agi de re ut audacius facta *τόλμης* et quae fiat necessaria propter conatus haereticorum; rem totam ad traditionem ecclesiasticam referri;

Tradi fere canonem Hebraeorum V. T. non tamen plene cum omittat Esther, addat autem Baruch et Epistolam Jeremiae (et etiam implicite, ut videtur, fragmenta deuterocanonica, quae tum legebantur in codicibus graecis; ; Novi Testamenti nostrum, eodemque fere ordine;

Deuterocanonicos (fere) addi, non quidem ut apocryphos sed ut non *κανονιζομένους*, quamvis legantur in Ecclesia, atque inter eos esse hinc *Esther*, inde *Διδαχὴν καὶ τὸν Ποιμένα*. Pauca excerpimus : Ἐπειδὴ περὶ μὲν τῶν αἰρετικῶν ἐμνήσθημεν ὡς νεκρῶν, περὶ δὲ ἡμῶν ὡς ἐχόντων πρὸς σωτηρίαν τὰς θείας γραφάς, καὶ φοβοῦμαι μήπως, ὡς ἔγραψεν Κορινθίους Παῦλος, ὀλίγοι τῶν ἀκεραίων ἀπὸ τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς ἀγνότητος πλανηθῶσιν ἀπὸ τῆς πανουργίας τινῶν ἀνθρώπων καὶ λοιπὸν ἐντυγχάνειν ἐτέροις ἄρξωνται, τοῖς λεγομένοις ἀποκρύφους, ἀπατώμενοι τῇ ὁμιουμῳία τῶν ἀληθινῶν βιβλίων, etc... Lucam imitatus pergit : Ἐπειδὴ περ τινὲς ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι ἑαυτοῖς τὰ λεγόμενα ἀπόκρυφα, καὶ ἐπιμύζαι ταῦτα τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ, περὶ ἧς ἐπληροφόρηθημεν, καθὼς παρέδωκαν τοῖς πατράσιν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, ἔδοξε καὶ μοι προτραπέντι παρὰ γνησίων ἀδελφῶν, καὶ μαθόντι ἄνωθεν, ἐξῆς ἐκθέσθαι τὰ κανονιζόμενα καὶ παραδοθέντα, πιστευθέντα τε θεῖα εἶναι βιβλία... Subjecto canone, haec addit : Ταῦτα πηγαὶ τοῦ σωτηρίου, ... ἐν τούτοις μόνοις τὸ τῆς εὐσεβείας διδασκαλεῖον εὐαγγελίζεται. Μηδεὶς τούτοις ἐπιβαλλέτω μηδὲ τούτων ἀφαιρέσθω τι. Et post verba quaedam Christi de Scriptura : « Ἄλλ' ἕνεκά γε πλείονος ἀκριθείας προστίθημι ὃν τοῦτο, γράφων ἀναγκαίως, ὡς ὅτι ἐστὶ καὶ ἕτερα βιβλία τούτων ἐξωθεν, οὐ κανονιζόμενα μὲν, τετυπωμένα δὲ παρὰ τῶν πατέρων ἀναγινώσκεισθαι τοῖς ἄρτι προσερχομένοις καὶ βουλομένοις κατηγεῖσθαι τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον... Καὶ ὅμως, ἀγαπητοί, κλινέων κανονιζομένων, καὶ τούτων ἀναγινωσκομένων, οὐδαμοῦ τῶν ἀποκρύφων μνήμη. » (Textum dant quoque Charteris, *Canonicity*, Edinburgh, 1880,

p. 13-15 et Preuschen, *Analecta*, 1893, p. 144-6.)

52. Similia fere Synopsis Pseudo-Athanas. M. 28, 289, cum hac mentione quod « quidam ex veteribus apud Hebraeos librum Esther canonicum esse dixerunt. » Quae etiam, M. 432, canonis nostro N. T. addit ut ἀντιλεγόμενα Periodos Petri.... Didachen, Clementina, ἐξ ὧν μετεφράσθησαν ἐκλεγέντα τὰ ἀληθές-τερα καὶ θεόπνευστα. Ταῦτα τὰ ἀναγινωσκόμενα. Eadem haec habet, M. 284 : πᾶσα γραφή ἡμῶν Χριστιανῶν θεόπνευστός ἐστιν. Οὐκ ἀόριστα δὲ, ἀλλὰ μᾶλλον ὠρισμένα καὶ κεκανονισμένα ἔχει τὰ βιβλία... Post enumerata apocrypha, M. 432 : Πάντα ὀίχα τῶν ἀνωτέρω διαληφθέντων καὶ ἐγκριθέντων παρὰ τοῖς παλαιοῖς σοφοῖς καὶ πατράσιν, ἀποκρυφῆς μᾶλλον ἢ ἀναγνώσεως ὡς ἀληθῶς ᾄδια. Sic etiam Evangelia apocrypha : Εὐαγγέλια γὰρ τέσσαρα ἐθέσπισαν ἡμῖν οἱ ἱεροὶ κανόνες τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Etiam apud Charteris l. c., p. 15-17.

53. Cyrillus Hierosolymitanus, *Catech.* 4, M. 33, 496 sq. dat canonem Iudaicum (cum Ieremiae epistola et Baruch); in N. T. omittit Apocalypsin. Haec habet digna quae referantur : Ταῦτα δὲ διδάσκουσιν ἡμᾶς αἱ θεόπνευστοι γραφαὶ τῆς παλαιᾶς τε καὶ καινῆς διαθήκης. Εἷς γὰρ ἐστὶν ὁ τῶν δύο διαθηκῶν θεός, ὁ τὸν ἐν τῇ καινῇ φανέντα Χριστὸν ἐν τῇ παλαιᾷ προκαταγγείλας, ὁ διὰ νόμου καὶ προφητῶν εἰς Χριστὸν παιδαγωγήσας... Καὶ φιλομαθῶς ἐπιγινῶθι παρὰ τῆς ἐκκλησίας ποῖαι μὲν εἰσὶν αἱ τῆς παλ. διαθ. βίβλοι, ποῖαι δὲ τῆς καινῆς· καὶ μοι μηδὲν τῶν ἀποκρυφῶν ἀναγίνωσκε. Ὁ γὰρ τὰ παρὰ πᾶσιν ὁμολογούμενα μὴ εἰδώς, τί περὶ τὰ ἀμφιβαλλόμενα ταλαιπωρεῖς μάτην; Dato canone, καὶ ὅσα μὲν ἐν ἐκκλησίαις μὴ ἀναγινώσκειται, ταῦτα μηδὲ κατὰ σαυτὸν ἀναγίνωσκε, καθὼς ἤκουσας. Apud Charteris, p. 19.

54. Epiphanius, etsi *Sapientiam* et *Ecclesiasticum* in canone (Iudaeorum scilicet) non esse advertit, eos tamen cum ceteris « Scripturis divinis » enumerat. V. Cornely, p. 95-96.

De Gregorio Nazianzeno, v. Cornely, p. 97; de Amphilochio, ibid.; de Origene, p. 72, cujus canonem, ut est apud Eusebium, II. E. 6. 25, dat Preuschen, 163, Charteris, 8.

De canone N. T. celebre est Eusebii testimonium (Cornely n. 67, p. 181), ubi fit distinctio inter ὁμολογούμενα, ἀντιλεγόμενα, νόθα (de cujus distinctionis sensu non ita constat). Locus est in *Hist. eccl.* l. III, c. xxv, apud Charteris, 10-11.; apud Preuschen, 167.

55. Paucis omnia : Patres Orientales vix non omnes aliquo modo distinguunt etiam in libris sacris canonicos et non canonicos V. T. : canonicos *fere* enumerant libros Judaeorum, non canonicos fere enumerant nostros deuterocanonicos, quibus non raro addunt *Pastorem* vel alios qui etiam in Ecclesiis quibusdam legebantur. — Quidam apocryphorum nomine etiam deuterocanonicos significant, sed ita ut eos tamen non misceant cum iis quos nunc apocryphos vocamus.

Practice vix aut ne vix quidem inter proto- et deuterocanonicos V. T. intererat (nam aliud videtur fuisse principium distinctionis in Ecclesia Alexandrina ; sed ubi res theoretice tractari coepit, facile intelligitur rem secundum placita Judaeorum magna ex parte esse decretam. Quanquam omnium Patrum una est sententia non a Judaeis esse petendam regulam canonicitatis, sed ab usu et consuetudine Ecclesiae.

Apocalypsin videtur schola Antiochena rejecisse propter allegorica et speciem Millenarismi, et eschatologica (sicut etiam secundam Petri et Epistolam Iudae).

Graecos fere in iis rebus sequuntur Hilarius, Ambrosius, Hieronymus ; ceteri potius ut nos. V. Mangenot, art. *Canon des livres saints*, in *Diction. de théol. catholique*.

III. — DOCTRINA DE INSPIRATIONE APUD PATRES ORIENTALES TERTII ET QUARTI SAECULI

Haec doctrina partim jam data est ubi de canone. Sed quaedam videntur diligentius colligenda, post Dausch, *Die Schriftinspiration*, p. 57 sq. ; post Mangenot, *Diction. de la Bible*, art. *Inspiration*, p. 894 sq. ; post Pesch, l. c.

56. *Schola catechetica Alexandrina*. Clemens Alexandrinus. Is inspirationem aliquando videtur etiam scriptoribus profanis, quin etiam omnibus hominibus, tribuere. Non ita tamen ut specialem eumque supernaturalem inspirationis modum scriptoribus sacris deneget. Solis enim Prophetis hoc tribuit ut eorum verba oracula sint quorum « ne unus quidem apex praeteribit » ; in solis Scripturis hoc dixit « os Dei, Spiritus sanctus » quod scriptum est. *Cohort. ad Graecos*, 9, M. 8, 193. Cum Paulo Scripturas dicit « divinitus inspira-

tas ». M. 197, 200; ut propheticas allegat sententias Matthaei et Lucae, *Cohort.* 1. M. 57; Scripturas datas esse hominibus per Verbum Dei paedagogum, *Paedag.* 1. 7, M. 8, 320-321; loqui Spiritum Sanctum per prophetas, *ibid.* 1, 5, M. 264; per Paulum, 1, 6, M. 308: Deum esse causam principalem utriusque Testamenti, non item Philosophiae, *Stromat.* 1, 5, M. 717; Prophetis credendum ut divinitus inspiratis, *Strom.* 5, 13, M. 9, 125; unum eundemque Spiritum in Prophetis et in Apostolis operari, *Strom.* 6, 15, M. 340, 348-9. Sed adverte non eodem plane sensu dici « summam Scripturarum ab Apostolo consequenter vocari θεόπνευστον, utpote ex litteris compositam quae sint ἱεροποιούντα καὶ θεοποιούντα, *Coh.* 9. M. 8, 199. — De doctrina Clementis, v. A. de la Barre, art. *Clément* in *Diction. de théol. cath.* 164-6.

57. *Origenes.* Is quid habeat de triplici sensu Scripturae, litterali, morali, mystico, vide apud Dausch. p. 59. Aliquam vero veritatem inesse in Scripturae locis omnibus aperte dicit, modo intelligas ut oportet, ita ut salvus semper sit sensus pneumaticus ἐν τῷ σωματικῷ, ὡς ἂν εἴποι τις, ψεύδει. *In Ioan.* p. 10, 4, M. 14, 313. Quod noli sic intelligere quasi Origenes errorem in Scripturis admitteret, etsi fortasse ejus interpretandi principia non cum veritate Scripturae conveniunt. Quin immo ejus recursus ad allegorias, ubi putat servari non posse sensum litteralem, omnimodae Scripturarum inerrantiae attestatur.

Idem omnia esse in Scripturis inspirata pro comperto habet. Tribuit toti Scripturae quod Paulus de V. T. dixit. *In Ioan.* 1, 5, M. 14, 28-29; *In Jos.* hom. 20, M. 12, 920. Confutat Appellem negantem scripta Moysis esse opus Spiritus Sancti, asseritque Spiritum Sanctum per Moysen et Paulum magna enuntiasse mysteria, *In Gen.* 2, 2, 5, M. 12, 165 et 171; ab eodem Spiritu Sancto inspiratos esse omnes Scriptores sacros, *De princp.* 1, 4, M. 11, 118. Non multum laborasse Evangelistas ut scriberent, cum essent pleni Spiritu Sancto. *In Luc. hom.* 1, M. 13, 1802-3. Quod vero aliquando dicit suo spiritui aliquando relictos esse prophetas et apostolos, et suo nomine loqui, non ita est intelligendum ut negetur inspiratio scriptoris. — Quin etiam inspirationem tribuit 70 interpretibus, et

si quid aut obscurum est aut vitiose dictum, mysterio explicat. Cf. Dausch, p. 60.

Sed Origenes non ita tuetur inspirationem ut nihil homini relinquat. Spiritus Sanctus illustrabat quidem mentem prophetarum, sed non extra se rapiebat, ut fiebat in Pythia. *Contra Cels.* 7, 3-4, M. 11, 1425. Idem scriptorum propriam dicendi rationem non negat et posse eos in ratione scribendi proficere; neque artificiose scribere. *In Epist. ad Rom.* Praef. M. 14, 833. Plura, et ea quidem diligenter, B. Zöllig. *Die Inspirationslehre des Origenes*, Frib. Brisg. 1902. Cf. etiam Pesch, n. 62-67.

58. Alii, qui ab Origene dependent. Testimonia Dionysii Alexandrini. Petri Alexandrini. Athanasii. Didymi. Cyrilli, vide apud Mangenot, l. c. p. 894-5.

59. *Schola Antiochena*. — Cf. Pesch, n. 77-93; Mangenot, l. c. 895, Dausch, p. 64 sq. Verba Cyrilli Hierosolymitani antea attulimus. n° 53. Alia ejusdem testimonia v. apud Mangenot; Chrysostomi testimonia ibid. cf. Dausch, 67-70 et Pesch, n. 85-91; Theodoret, apud Mangenot, p. 85-91 et Pesch, n. 68, 70, 71; Cappadocum, apud Mangenot, p. 896 et Pesch, n. 82-84; Edessenorum, apud Dausch, 70-71, et Pesch, 101-106.

Haec schola toto caelo ab Alexandrinis in ratione interpretandi diversa, et plus tribuens homini in Scripturis, cum iis tamen consentit in doctrina de inspiratione et inerrantia. Excipitur Theodorus Mopsuestenus, de quo v. Dausch, p. 65, aut Mangenot, p. 895, aut Pesch, n. 78-80. — De Eusebio, Dausch, p. 63.

IV. — DOCTRINA PATRUM A SAECULO TERTIO AD PRIMUM.

60. Testimonia Irenaei, Hippolyti, Caii, Tertulliani, contra haereticos longum est afferre. Cf. Mangenot, l. c. p. 893-4; Dausch, 53, 57. Item Praefationes editorum. De Hippolyto, vide A. d'Alès, *La théologie de saint Hippolyte*, c. III, Paris, 1906; cf. Pesch, n. 44-45. De Tertulliano, vide A. d'Alès, *La théologie de Tertullien*, c. v, maxime § 3, Paris, 1905.

Quomodo Irenaeus et Tertullianus asserant in sola Ecclesia esse et verum canonem Scripturarum, et rectam earum inter-

pretationem, et ipsas Scripturas, alibi dictum est, cum tractavimus de Magisterio vivo.

Idem quomodo per Scripturas, ut per verbum Dei, confutent haereticos, patet eorum opera legenti.

Specialia eorum testimonia vide apud Mangelot et Dausch, l. c.; vel apud Pesch et d'Alès.

61. Testimonia *apologetarum secundi saeculi*. — Qualem canonem habuerint, vel quid de canone dixerint, vide apud Charteris, vel apud Cornely, etc.

Quid de inspiratione, cf. Mangelot, p. 892-3; Dausch, 49 sq.

Apologetae non modo Scripturis utuntur ut inspiratis, sed esse inspiratas probant duplici argumento :

1. Quia inter se consentiant, cum contra veteres philosophi tantopere dissentiant, quod non aliter explicatur nisi quod illi divinitus loquerentur, hi humano ingenio.

2. Quia impletae sint Prophetiae scripturarum, unde etiam sequi verum esse quidquid in Scripturis legatur. Indicem testimoniorum Justinii vide apud Mangelot l. c.

Argumentum hoc non est directe de inspiratione ad scribendum; sed satis apparet hoc etiam esse in mente eorum, quin etiam hoc aliquando diserte efferunt; neque hoc solum de V. T. habent, sed etiam de libris N. T. Pari enim ratione utrumque appellant. Sic Justinus; sic Tatianus, qui in *Orat. ad Graecos* 13 et 19, M. 6, 833 et 849 verba quaedam Joannis affert ut Scripturam sacram. Is vero omnia evangelia eodem loco habebat, ut apparet ex διὰ τεσσάρων. Theophilus Antiochenus concordiam inter Prophetas et Evangelistas ex eo ducit, διὰ τὸ τοὺς πάντας πνευματοφόρους ἐν πνεύματι θεοῦ λελαληκέναι. *Ad Autol.* 3, 12, M. 6, 1137. Idem Paulum bis allegat ut Scripturam. *Ad Autol.* 3, 14, M. 1141.

In quo consistat inspiratio sic describit Justinus : οὐδὲν ἄλλω θεοφοροῦνται οἱ προφητεῦντες εἰ μὴ λόγῳ θείῳ, *Apol.* 1, 33, M. 6, 381; θείῳ πνεύματι λαλήσαντες, *Dial.* 7, M. 492; τοῦ κινοῦντος αὐτοὺς θεοῦ λόγου, *Apol.* 1, 36, M. 385.

In *Cohort. ad Graecos*, 8 (quae non est Justinii) dicitur scriptores sacros esse sub Spiritu sancto ut citharas sub manu artificis, M. 6, 256-7, ita tamen ut non essent instrumentum inanime, ibid. 37, M. 6, 308-9; quod fere idem dicit Justinus

ipse in *Dial.* 36, M. 553. Hanc etiam comparisonem citharae habet Athenagoras, *Legat. pro christianis*, 9, M. 6, 908, cf. L. Arnould, *De apologia Athenagorae*, p. 35 et 113. — Eodem fere modo loquitur Theophilus Antiochenus, cum prophetas vocat ὄργανα θεοῦ, M. 6, 1064-5; sed ita eos esse « organa Dei » intelligit ut ipsi saperent, M. 6, 1137. Cf. J. Delitzsch, *De inspiratione Scripturae sacrae quid statuerint Patres apostolici et apologetae secundi saeculi*, Leipzig, 1872; Dausch, p. 49-51. Ex iisdem apparet iis pro comperto esse totas Scripturas esse inspiratas. Cf. Dausch, p. 52.

62. *Fragmentum Muratorianum* de Canone exhibent passim libri qui sunt de iis rebus. Sic Cornely in *Compendio*, edit. 4, 1900, p. 671; sic Preuschen, 129.

63. *Testimonia Patrum Apostolicorum*. Cf. Mangenot, 891; Dausch, p. 45-48.

Multa de inspiratione Scripturarum testimonia apud Patres apostolicos nemo non ignarus expectabit. Sed scripturistcam, ut ita dicam, eorum dicendi rationem quis non advertat, sive verba aliquando, sive sententiam saepissime, sive facta biblica referunt? Qui non V. T. modo, sed etiam Novum T. verbis solemnioribus aliquando allegant : γέγραπται, λέγει ἡ γραφή, φησὶν ὁ ἅγιος λόγος, λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Sic Clemens, sic Epistola Barnabae. Aliquando expressius. Sic Clemens πνευματικῶς locutum esse Paulum, I *Cor.* 47, 1-3, Funk, 1, 120. In *Epist. Barnabae*, 4, 14, inducitur Mat. cum formula ὡς γέγραπται, Funk, 1, 12.

In Doctrina duodecim apostolorum 15, 3, 4 : Ὡς ἔχετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν, Funk, p. 44, 46, cf. 8, 2. Funk, 24 (agiturne de scripto?) Ibidem, 9, 5, affertur ut verbum Domini, id quod Christus dicit Mat. vii, 6; item oraculum Malachiae i, 11 et 14; xiv, 3, F. p. 42.

Ignatius saepe Evangelium et Apostolos assimilat Legi et Prophetis; quod etsi non videtur ad duplicem seriem scriptorum immediate referri, vim tamen traditionis etiam scriptae ostendit. Cf. *Philad.* 5, 1, 2, Funk, 1, 228; 8 et 9, Funk, p. 230-232; *Smyrn.* 5, 1, Funk, 238. Polycarpus, in sua Epistola locum ex Pauli *Ep. ad Eph.* affert ut ex ἱεραῖς γραφαῖς. *Philip.* 12, 1, Funk, 1, 278-280, cf. *Philip.* 3, 2.

CAPUT V

DOCUMENTA BIBLICA.

64. Testimonia *Christi et Apostolorum*. *Christus* saepissime appellat testimonia V. T. in confirmationem divinae suae missionis, et iis quidem verbis quae et propheticam indolem librorum sacrorum, et infractam eorum auctoritatem, et scriptorum inspirationem importent :

Luc. xviii, 31 : Et consummabuntur omnia quae scripta sunt per prophetas de Filio hominis.

Mat. xxiv, 25 : Cum videritis abominationem desolationis quae dicta est a Dan. proph.

Mat. xxvi, 31 : ... Scandalum patiemini : Scriptum est enim...

Mat. xxvi, 54 : Quomodo ergo implebuntur Scripturae, quia sic oportet fieri?

Luc. iv, 21 : Hodie impleta est haec Scriptura in auribus vestris.

Luc. xxiv, 27 : Et incipiens a Moyse et omnibus prophetis interpretabatur illis in omnibus Scripturis quae de ipso erant.

Ioan. xiii, 18 : Ut adimpleatur Scriptura. — x, 35 : Non potest solvi Scriptura.

Ioan. v, 38-9 : Scrutamini Scripturas... et illae sunt quae testimonium perhibent de me.

Mat. v, 18 : Iota unum aut unus apex non praeteribit a lege, donec omnia fiant.

De totius Scripturae inspiratione nihil explicite Christus, sed tantum de uno vel altero loco, unde fit conclusio ad cetera. Sic de Psalmo cix, Mat. xxii, 43-4 : Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum, cf. Marc. xv, 36 : In Spiritu sancto. Similia concluduntur ex eo quod « aperuit illis sensum ut intelligerent Scripturas », Luc. xxiv, 45. Cf. Luc. xxiv, 25 :

O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus quae locuti sunt prophetae.

65. *Apostoli* eodem modo agunt et similia dicunt, quaedam etiam expressius. Qui undique colligunt testimonia V. T. nullo discrimine vel librorum vel auctorum, et absolutam omnibus auctoritatem attribuunt. Hae sunt fere formulae : ἡ γραφή, αἱ γραφαί; lex et prophetae; lex, prophetae et psalmi: aliquando nomen auctoris cui tribuebatur locus allegatus : Moyses, David, Ieremias; γέγραπται, λέγει ἡ γραφή.

Teste Paulo : Promittit Deus per prophetas in Scripturis sanctis, Rom. i, 5; loquitur Deus per prophetas. Hebr. i, 1.

Scriptor sacer intelligitur ita scribere ut verba ejus sint verba Dei. Sic Petrus in Act. i, 15 : Oportet impleri Scripturam quam praedixit Spiritus sanctus per os David; Act. ii, 25-31 : David... propheta cum esset... providens locutus est de resurrectione Christi. Primi fideles in sua oratione : Qui Spiritu sancto per os David... dixisti, Act. iv, 25. Paulus, Act. xxviii 25-6 : Bene Spiritus Sanctus locutus est per Isaiam prophetam.

Hebr., iii 7 : Quapropter, sicut dicit Spiritus sanctus... Cf. Hebr. iv, 7.

Hebr. x, 15-16, de loco Ieremiae : Contestatur... et nos Spiritus sanctus.

Classica sunt II Petri i. 16-21 et II *Tim.* iii, 15-17, quae jam breviter enarravimus. in quibus explicite docemur inspirationem V. Testamenti, de quibus vide Mangenot, col. 889-890, p. 29 sq. Qui locus Petri conferendus est cum I Petri i, 10-12. Alio loco eadem doctrina implicite transfertur ad epistolas Pauli, cum eae annumerentur ceteris Scripturis, II *Petri* iii, 15, 16.

66. Speciali mentione digna est ratio allegandi V. T. in N. T. et inde arguendi; qua de re quaestiones potius indicamus quam solvimus. Vide Fr. H. Woods in Hastings' *Dictionary of the Bible* sub verbo *Quotations*, t. IV, p. 184-188, cum bibliographia.

Indicem testimoniorum aliqualem dant editiones Vulgatae. Quaeritur num afferantur etiam testimonia ex deutero-canonicis V. T. Afferri putant plerique. Cf. Cornely, n. 32, p. 64

Scriptores N. T. allegant V. Testamentum plerumque secundum versionem LXX^m, ita tamen ut aliquando mutant quaedam et ad scopum suum accommodent. Etsi aliquando non statim apparet quomodo idem sit sensus utrinque, nullus tamen affertur locus ubi evidenter constet errorem esse et verum discrimen in sensu, quanquam aliquando sensus accommodaticius inducitur.

Cum nomen scriptoris datur (Moyses, David, Jeremias, Isaias...), sequiturne locum allatum ejus auctoris esse qui profertur? Non una est omnium responsio, neque una eademque ad omnes, ut videtur, locos valet. Multiplex est enim quaestionis adspectus : quo nomine signarentur volumina et quid in unoquoque volumine esset; num Christus locutus sit secundum sensum Iudaeorum, etiam cum is sensus non esset omnino verus. In quibus responsio non posse videtur a priori vel ex solis theologicis principiis dari, sed temperanda est pro eo quod critice et exegetice constiterit.

Aliquando ex verbis ipsis arguunt sacri scriptores (et ipse Christus) quasi inspirationem verbalem admitterent; saepius vero secundum sensum et allegant et arguunt, de rebus solliciti non de verbis. — De his pressius postea, si Deus dabit. Interea cf. Dausch, p. 32 sq.

Alia quaestio est num scriptores N. T. apocryphos allegaverint, ut librum Enoch, *Epist.* Iudae, 9; cf. I Cor. II, 9.

Alia quaestio tandem num S. Paulus aliquem locum ex Evangelio desumpserit. Afferri solet I Tim. v, 18, quod ejusmodi est : Dicit enim Scriptura : Non alligabis os bovi trituranti. Et : Dignus est operarius mercede sua, quae ultima verba Mat. x, 10 et Luc. x, 7 respondent, nec alibi sunt in Scripturis. — De usu S. Pauli, cf. Prat, *La théologie de saint Paul*, p. 29-33 et note B, p. 35, Paris, 1908.

67. Testimonia ex V. T. — Praecipua sunt ex *Ecclesiastico* et ex II *Machabaeorum*.

a. Ex Ecclesiastico. 1) In prologo. Is prologus translatoris non est ipse quidem inspiratus, sed utilissimus est et ad quaestionem de canone, et ad rationem scribendi sacrorum auctorum dignoscendam.

2) In laudibus patrum. 44-49 — ubi ad omnes fere libros V. T. alluditur.

b. Ex II Machab. 1) II. 13-15 — De collectione librorum sacrorum, per Nehemiam et per Iudam.

N. B. — Hic locus non datur ut inspiratus, cum sit epistola Judaeorum Palaestinensium ad Alexandrinos.

2) II, 20-33. Praeambulum scriptoris, ubi is multa de suo labore et industria in breviando opere Jasonis Cyrenensis, nihil de divino influxu.

3) xv, 38-40. Epilogus. ubi scriptor suum opus quasi subjecit iudicio legentis.

c. De collectione librorum sacrorum multa sunt testimonia in V. T. v. g. Deuteron. xxxi, 9 sq. et 24 sq. de libro legis; cf. xvii, 8.

Josue, xxiv, 26 : Scripsit quoque omnia verba haec in volumine legis Domini; II Paral. xxix, 30; Prov. xxv, 1; Daniel ix, 2; I Mach. xii, 9; IV Reg. xxii, 8 sq. cf. I Paral. xxxiv, 15 sq. cf. I Paral. xxii, 13; II Paral. xvii, 9.

Innumera autem sunt exempla ex quibus colligi potest in usu fuisse scriptoribus posterioribus libros veterum, cf. Cornely § 20, n. 4. p. 39; Trochon *Introduction*, p. 106, n. 7 (quam omnia exempla allata esse ad rem non audemus dicere).

De opere Esdrino nihil certi dat Scriptura; cf. I Esdrae vii, 6, 25, 26; II Esdrae v.

CAPUT VI

DOCUMENTA JUDAICA.

68. Praecipuum est testimonium Josephi *Contra Apionem* l. 7.8 : « Cum non omnibus scribendi potestas data sit (apud nos sed solummodo Prophetis antiquissima quidem et veterima, secundum inspirationem factam a Deo, cognoscentibus : infiniti libri non sunt apud nos discordantes et sibimet repugnantes : sed solummodo 22 libri habentes totius temporis conscriptionem, qui merito divini creduntur¹. Horum ergo quinque quidem sunt Moysis, etc. A morte vero Moysis usque ad Artaxercem, Persarum regem, qui fuit post Xerxem, Prophetarum temporum suorum res gestas 13 libris complexi sunt. Reliqui vero 4 hymnos in Deum et vitae humanae praecepta noscuntur continere. Ab Artaxerce vero usque ad nostrum tempus singula quidem conscripta, non tamen simili fide sunt habita, eo quod non certa sit successio Prophetarum (πίστεως δὲ οὐχ ὁμοίας ἡξίωται τοῖς πρὸ αὐτῶν διὰ τὸ μὴ γενέσθαι τὴν τῶν προφητῶν ἀκριβῆ διαδοχὴν). Palam namque est ipsis operibus quemadmodum nos propriis litteris credimus. Tanto namque saeculo praeterito, neque adjicere quidquam aliquis, nec auferre, nec transformare praesumpsit. Omnibus enim est insitum mox a prima natiuitate Judaeis ut credant haec esse Dei placita (Θεοῦ δόγματα) et in iis continuo permaneant, et propter ea, si oporteat, moriantur libenter. Jam itaque multi captivorum frequenter tormentis affecti sunt, et, mortes varias in theatris sustinuerunt, ne ullum verbum contra leges admitterent, aut conscriptiones avitas violarent. » Textum habes latine apud Cornely, § 24, n° 4, p. 42, apud Trochon, p. 109. Hic habemus :

1. Τὰ δικαίως θεῖα πεπιστευμένα. Vox θεῖα deest in msc., eam habet Eusebius *H. E.* III. 10, M. 20, 242.

1) Aliquam notionem de inspiratione et divina origine librorum;

2) Canonem, qui facile reducitur ad protocanonicos;

3) Post tempora Artaxercis non jam esse eamdem Prophetarum successionem, ac proinde minorem librorum auctoritatem: cf. 1 Mach. iv, 46, et xiv, 41, ubi aliquid simile videtur innui.

Opiniones Josephi de natura inspirationis non videntur esse ita certae et definitae; sed is factum admittit, et quidem ut proprium aliquid scriptorum sacrorum, quanquam et sibi aliquando aliquam inspirationem videtur tribuere. Cf. Dausch, p. 21, 22.

69. Philonis testimonia de Scriptura sacra in genere multa sunt; sed neque de natura inspirationis certi quidquam ab eo, neque de canone, peti potest, cum graecae philosophiae notiones rebus judaicis immisceat; — in ratione autem interpretandi, quasi viam stravit Origeni, cum multa allegorice exponat. Cf. Dausch, p. 20-22: Ritter, *Philo und die Halacha*, Leipzig, 1879; Siegfried, *Philo von Alexandria als Ausleger des A. T.* Iena, 1875.

70. Celeberrimus est Talmudicus locus (*Baba bathra*, fol. 14 b. et 15 a); de auctoribus librorum sacrorum, quem vide apud Cornely, § 22, p. 43. Cf. Trochon, p. 112. — Ubi inter cetera mentio fit de illa magna synagoga, quae cum Esdra cooperata sit ad canonem definiendum (quod a multis nunc ad fabulas amandatur).

71. Alia quaedam Talmudica testimonia de canonicitate quorundam librorum, vide apud Cornely, § 24, n° 5, p. 50.

72. Classicus etiam locus est in ea re Ps. Esdras, l. IV, c. xiv, 18-47 (in Vulgata ad finem); cf. Cornely, § 22, p. 46. Loisy, p. 18, nimis rotunde, ut videtur, omnia Patrum testimonia de canone Esdrino dicit inde dependere.

Notiones Judaeorum talmudicorum de inspiratione satis confusas fuisse, ex eo apparet quod multos inspirationis gradus distinguebant, alii alios. Qua de re confer Dausch, p. 24 sq. Qui recte advertit easdem fuisse in genere eorum opiniones atque Christianorum, cum nulla unquam inter utrosque fuerit de ea re controversia. Cf. etiam Trochon, p. 54.

CAPUT VII

DOCUMENTA EX HETERODOXIS

Postquam dedimus quasi seriem documentorum de canone, inspiratione, inerrantia, danda nunc sunt praecipua documenta heterodoxorum, aut enarrandae breviter eorum opiniones, missis scilicet rationalistis qui omnia ad causas humanas reducunt. Haec documenta colligimus partim apud Charteris, partim apud Trochon, partim undique.

De Protestantismo et Bibliis multa utilia dat A. Sabatier, *Les religions d'autorité et la religion de l'esprit*. Paris, 1904, 1, 2.

73. Quid convenerit inter « Veteres Catholicos » qui dicuntur et varias sectas schismaticas vel haereticas in conventu Bonnensi 1874, habes apud Charteris, p. 32 :

Art. 1. Non esse eandem canonicitatem deuterocanonicorum V. T. et protocanonicorum.

Art. 3. Non licite prohiberi lectionem Scripturae sacrae in lingua vulgari.

Art. 9. Primariam regulam fidei esse Scripturam sacram, ita tamen ut sua sit etiam auctoritas genuinae traditioni.

74. Opinionem Russicae Ecclesiae ejusque variationes, sicut et Graecae narravit accurate M. Jugie, A. A., *Histoire du Canon de l'A. T. dans l'Église grecque et l'Église russe*, Paris, 1909. Vide etiam Charteris, p. 33, n. et 34-35. Haec, qualis a Philareto Moscoviensi datur in suo catechismo, 1839, cum catholico dogmate videtur convenire, nisi quod canonem judaicum (utpote Cyrilli, Athanasii, etc.) non audent respuere ut imperfectum. Censet Jugie, 128, rejici nunc fere inspirationem deuterocanonicorum.

75. Confessionem Cyrilli Lucaris (1629, de eadem re quasi protestanticam dat Charteris, p. 33; Dosithei contrariam in Concilio Hieros. 1672, vide ibid. p. 34, in qua admittuntur deuterocanonici, quos Cyrillus ἀσυνέτως καὶ ἀμαθῶς, εἴτ' οὖν ἐθελοκακούργως ἀπόκρυφα κατωνόμασε.

76. Lutheranorum in « formula concordiae », 1577. ibid. p. 36-37. Vide J. T. Müller, *Die Symbolischen Bücher der evangelisch-lutherischen Kirche*, edit. 10. Gütersloh. 1907. p. 517-8 :

Unicam regulam et normam fidei esse sacram Scripturam. Quid symbola fidei, et qualis sit eorum habitudo ad Scripturam explicatur articulis 2 et 3 : Reliqua scripta non recipi « nisi testium loco, qui doceant quod (fortasse quomodo, *welcher Gestalt*) etiam post apostolorum tempora et in quibus partibus orbis doctrina illa prophetarum et apostolorum conservata sit ».

Admitti symbola tria primitivae Ecclesiae et rejici « omnes haereses omniaque dogmata quae contra illorum sententiam unquam in Ecclesia Dei sunt invecta ».

Esse sui temporis symbolum « Augustanam illam primam et non mutatam Confessionem (1530). similiter et Apologiam et articulos Smalcaldicos... et Lutheri Catechismos... quod eos quasi laicorum biblia esse censeamus. in quibus omnia illa breviter comprehenduntur quae in sacra scriptura fusius tractantur. »

« Sola sacra scriptura iudex, norma et regula agnoscitur, ad quam ceu ad Lydium lapidem omnia dogmata exigenda sunt... cetera autem symbola et alia scripta... non obtinent auctoritatem iudicis... sed duntaxat pro religione nostra testimonium dicunt... »

77. Confessio helvetica prior, 1536, apud Charteris, p. 36-37 : Scriptura canonica verbum Dei, Spiritu sancto tradita et per prophetas apostolosque mundo proposita, omnium perfectissima et antiquissima philosophia, pietatem omnem, omnem vitae rationem, sola perfecte continet. Cf. Augusti, *Corpus librorum symbolicorum*, Elberfeld, 1827, t. I, p. 94; germanice Karl Müller, *Die Bekenntnisschriften der reformierten Kirche*, Leipzig, 1903, p. 101.

78. *Confessio helvetica posterior*, 1566, *ibid.* 38 : Credimus et confitemur Scripturas canonicas... ipsum verum esse verbum Dei, et auctoritatem sufficientem ex semetipsis, non ex hominibus habere. Nam Deus ipse locutus est Patribus, Prophetis et Apostolis, et loquitur adhuc nobis per Scripturas sanctas. Augusti, t. 1, p. 3; Karl Müller, 170, qui eam ad annum 1562 refert, eo quod hoc anno sit scripta a Bullinger. *Ibid.* xxxi.

79. *Confessio Gallicana*, 1559, *ibid.* p. 38 : Art. 4. Nous connaissons ces livres¹ être canoniques et la règle très certaine de notre foi non tant par le commun accord et consentement de l'Église, que par le témoignage et intérieure persuasion du Saint-Esprit, qui nous les fait discerner d'avec les autres livres ecclésiastiques, sur lesquels, encore qu'ils soient utiles, on ne peut fonder aucun article de foi.

Art. 5. Nous croyons que la Parole qui est contenue en ces livres, est procédée de Dieu, duquel seul elle prend son autorité, et non des hommes. Et d'autant qu'elle est la règle de toute vérité, contenant tout ce qui est nécessaire pour le service de Dieu et de notre salut, il n'est pas loisible aux hommes, ni même aux Anges, d'y ajouter, diminuer ou changer. D'où il s'ensuit que ni l'antiquité,... ni les édits, ni les décrets, ni les conciles, ni les visions, ni les miracles ne doivent être opposés à cette Écriture sainte, mais, au contraire, toutes choses doivent être examinées, réglées et réformées selon elle.

80. *Confessio Scotistica*, 1560, *ibid.* p. 39, anglice; latine Augusti, 159; K. Müller, 257² : Art. 18. Veras esse suas Ecclesias in quibus tradatur ea doctrina quae continetur in verbo Dei scripto, h. e. in iis libris qui a veteribus habiti sunt canonici.

Art. 19. Sicut credimus et confitemur divinas Scripturas sufficere ut sit instructus et perfectus homo Dei, sic affirmamus et confitemur earum auctoritatem esse a Deo, neque vel ab hominibus dependere vel ab angelis. Asserimus igitur eos

1. Admittuntur tantum protocanonici, articulo 3.

2. Textum authenticum cum sua orthographia dat Karl Müller, p. 222: latine Augusti, 111-2.

qui contendunt nullam aliam esse auctoritatem Scripturae, nisi eam quam ab Ecclesia recepit esse blasphemias in Deum, etc.

81. Confessio bohemica, 1535, *ibid.* 39 : Art. 1. Principio nostri omnes unanimi consensu docent Scripturas sacras quae in bibliis ipsis continentur, et a patribus receptae auctoritateque canonica donatae sunt. pro inconcusse veris certissimisque habendas. Augusti. t. II, p. 276-7: K. Müller dat formulam reformatam (1609).

82. Articuli anglicani. 1562. *Ibid.* p. 40, anglice. Art. 6. Nomine Scripturae sacrae hos libros canonicos V. et N. Testamenti intelligimus, de quorum auctoritate in ecclesia nunquam dubitatum est. (Sequitur catalogus Protocanonicorum V. T.) Et ceteros libros (ut dicit Hieronymus) legit Ecclesia ad vitae institutionem et aedificationem morum; sed iis non utitur ad confirmationem doctrinae. Sunt autem sequentes (Catalogus deuteroanonicorum V. T. . Omnes libros N. T., ut communiter recepti sunt, recipimus et pro canonicis habemus. Latine Augusti, 128-9; K. Müller, 507.

83. Confessio Westmonasteriensis, 1643-1647. *Ibid.*, p. 40, anglice; anglice et latine apud K. Müller, 542 sq. Art. 2. Nomine Scripturae vel verbi Dei scripti continentur omnes libri V. et N. Testamenti, qui sunt sequentes (Catalogus Protocan. V. T. et omnium N. T.), qui omnes a Deo dati sunt ut sint regula fidei et vitae.

Art. 3. — Libri qui vulgo apocryphi vocantur, cum non sint divinitus inspirati, non sunt pars Scripturae; ac propterea nullius sunt auctoritatis in Ecclesia Dei, neque aliter approbari vel in usum venire debent ac cetera scripta humana.

Art. 4. — Auctoritas Scripturae sacrae... non dependet a testimonio ullius hominis vel Ecclesiae. sed unice a Deo (qui est ipsa veritas) ejus auctore : et propterea recipi debet quia est verbum Dei.

Art. 5. — Moveri possumus et induci testimonio Ecclesiae ad magnam aestimationem et reverentiam Scripturae sacrae; et caelestis altitudo argumenti, efficacia doctrinae, majestas elocutionis, concordia omnium inter se partium, scopus omnium (qui est omnem dare gloriam Deo), plena quam exhibet notitia de unica via humanae salutis, multae aliae supra om-

nem comparationem excellentiae et plena ejus perfectio, argumenta sunt quibus ipsa se ad abundantiam arguit ut verbum Dei; sed tamen plena nostra persuasio et certitudo de infallibili et divina ejus auctoritate est ab interno influxu Spiritus S. testimonium in cordibus nostris per verbum et cum verbo exhibentis.

84. Lutheri opiniones vel verba difficile est inter se conciliare sive de canone, sive de inspiratione. Is enim Scripturam solet ad caelum efferre, sed Scripturae iudicem suum sensum habet. Hinc Scripturam vocat Dei verbum, quin etiam Deum (quasi is immediate adsit nobis in Scriptura sacra), singulas litteras in Pauli epistolis, titulos ipsos, numeros, omnia valere et pluris esse facienda quam caelum et terram, verbis standum (ut in controversia de Eucharistia). Inde videtur dicere aliquos scriptores sacros super fundamentum addidisse aliquando paleam, fenum, lignum... Praedicasse Moysen et Prophetas, sed non ibi audiri Deum ipsum. Cum enim Deus ipse homines alloquitur, tum nihil aliud possumus audire nisi gratiam, misericordiam, omne bonum. — Quod Christum non docet, hoc non est apostolicum, etiamsi S. Petrus vel Paulus doceat. Contra, quod Christum praedicat, hoc esse apostolicum, etiam si Judae, Hannae, Pilati, Herodis esset. — Nota sunt ejus verba de Epistola Jacobi: Paleam esse, cum nihil in se habeat evangelicum. Testimonia vide apud Dausch, p. 108-9; vel apud Pesch, n. 211-2. — Deuterocanonicos idem in sua translatione inseruit. ut apocryphos quidem, sed lectione dignos.

85. Secundum Calvinum, Scriptura est *αὐτόπιστος*. Is initio deuterocanonicos V. T. in Biblia gallica admisit, 1543, sed postea in canonem Tridentinum acriter invectus est, 1547, quanquam eorum lectionem non velit « prorsus improbare ». Cf. Trochon, p. 167. — Aliquando ita distinguit inter Scripturam sacram et verbum Dei ut divina possit etiam vocari praedicatio; aliquando ipsam Scripturam omnino necessariam ad salutem esse asserit. Dicenda est Scriptura « ab ipsissimo Dei ore ad nos fluxisse. » Requiescere Spiritum sanctum in Scripturis; Deum semel suam veritatem manifestasse, quae nunc sit in Scriptura sicut in sacrario. — Aliquando videtur

errorem permittere in historicis (sed res non videtur certa); etiam scribendi diversitates repetit a Spiritu S. Indicem testimoniorum vide apud Dausch, p. 114. Cf. Alfred Baudrillart, art. *Calvinisme* in *Dictionnaire de théologie catholique*, col. 1399, 1400; Pesch, n. 215-216.

86. Zwinglius rejicit deuterocanonicos V. T.; is quaestiones biblicas jam more rationalistarum aliquando examinat: inspiratam tamen scripturam et etiam sine ullo omnino errore dicit. Cf. Dausch, p. 113; Trochon, p. 57; Pesch, n. 213.

87. Ceterorum reformatorum opiniones, vide apud Dausch, p. 110, 115 sq. et apud Trochon, p. 57 et p. 167; maxime apud Pesch, n. 217-231.

Multi ex iis eo devenerunt ut textum hebraicum « tum quoad consonnas (!, tum quoad vocalia seu puncta » ponerent inspiratum. Doctrinam Carpzovii vide apud Trochon, p. 58-9, n. 11; doctrinam Quenstedt exhibet Dausch, p. 110. Calovius blasphemare in Spiritum S. qui Scripturam non grammaticè perfectam dicerent.

Primi reformatores de verbali inspiratione nihil habent certi; sic neque confessiones fidei. Cf. Dausch, p. 109. Jam tamen in Apologia confessionis augustanae videtur Melancthon aliquid simile inducere. *Ibid.*

De canone : primi fere reformatores de deuterocanonicis N. T. cum reverentia loquuntur et servant in Bibliis. Aliter Anglicani, nostro tantum saeculo. Quid Synodus Dordracena, vide apud Trochon, p. 167 sq. Ibi scilicet approbata est confessio Belgica 1561, quae admittit tantum protocanonicos V. T., art. 4; de deuterocanonicis fere ut Anglicana, art. 6; canonicitatis criterium vult esse Spiritus sancti testimonium in cordibus, art. 5. Textus affert K. Müller, 233-4; item Augusti 171-2.

88. Quae vel ex Paganis vel ex haereticis de Novo Testamento exstant vide apud Charteris, p. 369 sq.

89. *N. B.* — 1° Tabellam de traditione respectu deuterocanonicorum V. T. vide apud Trochon, p. 171 sq. et apud Malou, *La Lecture des Livres saints*, t. II, p. 120 sq.; Tabellam de traditione respectu N. T., vide apud Charteris, p. cxvii sq.

N. B. — 2° Quae toto hoc capite, immo quae tota hac prima parte, maxime a capite 2 attulimus, speciminis gratia attulimus, et ut daretur aliquis contactus cum textibus, non ut historiam vel de canone, vel de inspiratione aut inerrantia texeremus : quae non erat hujus loci.

PARS ALTERA

ELABORATIO RERUM SCHOLASTICA

Pars haec, quae tota fundatur in priore, sex capitibus continebitur : 1. Conspectu rerum synoptico et generali; 2. de inspiratione; 3. de inerrantia; 4. de interpretatione et versionibus; 5. de canone; 6. de usu et tractatione Scripturae.

CAPUT I.

CONSPECTUS RERUM SYNOPTICUS ET GENERALIS

Hoc caput duo continebit : propositionem de existentia et conceptu Scripturae sacrae, notiones varias de Scriptura sacra.

ARTICULUS I

De existentia et conceptu Scripturae sacrae.

THESIS I^a

Constans est et unanimis cum Judaeorum tum Christianorum traditio existere certam quamdam librorum sacrorum collectionem, qui libri divinae sint originis et auctoritatis, in quorum scriptione ita peculiares partes habuerit Deus ut ipse eorum auctor dici possit, et quidem non eo tantum sensu quod sua eos auctoritate munierit, aut ad eos scribendos incitaverit, sed eo sensu quod conscriptores humanos ita moverit, iisque ita in scribendo adstiterit ut ipse eorum

1. Cf. inter multos, Franzelin, th. 1 et 2; Pesch, t. 1, Propositio 46 et 47; De San, *De divina traditione et Scriptura*, Brugis, 1903, n. 249-261; Billot, *De inspiratione sacrae Scripturae*, Romae, 1906, capitulum 1, § 1, 2; Schiffrini, *Divinitas Scripturarum*, Augustae Taurinorum, 1905, c. 2, 3, 4. Méchineau, *L'idée du livre inspiré*, Bruxelles, 1907; Mangenot, *Canon des Livres saints*, in *Dictionnaire de théologie catholique*, 1550-1605.

librorum causa sit principalis, illi quasi instrumentum scribendi; libri autem ipsi verbum sint Dei ad nos delatum per conscriptores humanos, vel verbum Dei scriptum per homines divinitus inspiratos, et ut tales nobis ab ipso Deo propositi.

PRAENOTO

90. Thesis, ut legenti apparet, summam exhibet doctrinae quam vidimus iis documentis expressam quae in parte priore sunt recensita; et simul ea puncta jam enuntiat de inspiratione, de canone, de inerrantia, quae sumus diligentius postea inspecturi. Probatio vero pro facto haberi potest, iis scilicet documentis quae attulimus. Hoc igitur reliquum est ut documenta eadem breviter in memoriam revocemus et ad singula propositionis capita, quantum fieri potest, accommodemus. Omnia autem denuo recensere non videtur necessarium. Pauca ergo seligemus ex multis.

PROBATIO

91. a) Traditionem judaicam *de certa collectione* exhibent verba Christi et Apostolorum cum appellant Scripturam vel Scripturas vel ejus partes Legem, Prophetas, Psalmos. Cf. supra, n. 64, 65. Exhibent aut innuunt multa testimonia Veteris Testamenti. Cf. supra n. 67. Exhibent testimonia Judaeorum, Josephus, Philo, Talmudistae, Canon vel Alexandrinus vel Palaestinensis, etc. cf. supra, n. 68, 48, 51-3.

b) Divinam eorum librorum *auctoritatem* esse, divinamque *originem* ostendunt reverentia Judaeorum, verba quibus Christus et apostoli eos tribuunt Deo ut auctori, ratio inde argumentandi ut argumento irrefragabili; item nomen *prophetarum* datum scriptoribus, epitheton *divinae*. Et haec quidem dicuntur non ratione contenti tantum, sed etiam ratione scripti. Eadem testimonia supra l. c. Ex novo Testamento speciatim II Tim. III, 15-16; II Petri I, 20-21; cf. I Petri I, 10-12¹.

1. De horum testimoniorum sensu in genere nulla est controversia, de singulorum sensu presso et grammatico est aliquis dissensus, etiam inter Catholicos. Nobis verbum θεόπνευστος videtur passive esse intelligendum,

c) *Causalitas* divina in scribendo ex eo elucet quod hujusmodi libros scribere dicitur *prophetare*, quod scriptores *in Spiritu, per Spiritum* acti et moti dicuntur scribere, quod scripta Deo ipsi vel Spiritui tribuuntur, etc.

d) Effectum hujus influxus esse ut verba Scripturae sint verba Dei, ex hujusmodi formulis evincitur : dicit Deus = dicit Scriptura : *providens* Propheta locutus est, etc.

e) Nomen *inspirationis* vel expresse, vel aequivalenter apud ipsos Judaeos jam erat in usu (Josephus κατ' ἐπίπνοιαν), et in Scripturis ipsis : dicit David in Spiritu, Spiritus per os David, ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι, propheta, scriptores = ὄργανα θεοῦ, γραφὴ θεόπνευστος, etc.

f) *Et ut tales nobis ab ipso Deo propositi.* Non enim satis est ad scopum divinum libros esse inspiratos, oportet id sciamus. Ut autem hujusmodi rem certo sciamus, oportet ab ipso Deo testimonium habeamus. Atque hoc ostendunt eadem testimonia.

SCHOLIA

92. Utrum hoc nomen θεόπνευστος apud Paulum bene vertatur *inspirata*, in dubium est a quibusdam vocatum. Sunt quinimmo qui totam theoriam de inspiratione ab errore interpretis latini videantur repetere. Cf. Cremer in *Realencykl. für protest. Theol*³, t. IX, p. 184, art. *Inspiration*. Dato errore interpretis et sensum vocabuli θεόπνευστος esse activum non passivum, nihil sequeretur contra doctrinam de inspiratione, quippe quae non hoc solo vocabulo innitatur. Alia questio est num error interpretis admitti a catholico possit ob authenticam Vulgatae dogmaticam, quod certe fieri potest si sensui activo vocabuli correlativus est sensus passivus. Ad factum quod attinet, bene

ut fecit interpres latinus, ut ipsi Patres graeci, ut jam Origenes; idque secundum ipsam notionem quae datur in II^a Petri i, 21, ita scilicet ut illic ad scriptum referatur quod hic de propheta dicitur. Illic vero locus ex II^a Petri videtur omnino ita debere intelligi ut v. 20 agatur non de regula interpretandi, quod quidam faciunt, sed de ipsa origine sermonis prophetici quem habemus in Scripturis qui non est fructus proprii ingenii et inquisitionis, sed divinitus datur. Quod dicitur v. 19, *habemus firmiorem propheticum sermonem*, sic intelligimus non ut firmior sit propheticus sermo voce delapsa e caelo, sed ut hac voce confirmetur propheticus sermo.

defenditur sensus Vulgatae; quin etiam pro certo haberi potest, vel ex eo quod Patres graeci eodem modo verbum Paulinum intellexerunt.

93. Nihil contra thesim hanc efficit quod alii etiam populi libros se jactitent habere sacros et inspiratos. Nam, ut omittam discrimen esse in ipso testimonio, ejus objecto, ejus constantia, etc., alia plane ratio est respectu efficaciae, cum nos motiva credibilitatis habeamus, alii non item. Quin etiam ipsa haec collectio aliquid omnino singulare habet, si spectes notas ejus intrinsecas: unitatem libri quasi unius ex tot libris compacti, eamque cum progressu continuo ad altiora et cum respectu ad eum unum qui venturus prospicitur, sensum hunc religiosum et doctrinam de uno Deo tam veram, tam sublimem simul et perviam, mirum illud Deum inter et animam humanam colloquium quo vel nos nihil melius novimus, nihil nobis aptius, etc. quae vel increduli, ut Renan. admirantur. Cf. ea quae passim afferri solent, vel apud Plantier, *Les poètes bibliques*. vel apud Vigouroux, *Manuel biblique*⁹ 1895, t. I, n. 5 et 6: item quae habet A. Stewart in Hastings *Dictionary of the Bible*, ad vocabulum *Bible*, B, II, t. I, p. 295 sq., qui comparat nostros libros sacros cum libris sacris ceterarum gentium ostenditque eorum praestantiam, et quamdam in iis Dei vim ac praesentiam. Non officit etiam quod aliqui vel ex Judaeis (ut Philo, Josephus, vel ex Patribus etiam ad scriptores non inspiratos videntur aliquando inspirationem extendisse, aut ejus naturam non omnino recte in omnibus esse assecuti; sicut neque enervatur, immo augetur, vis testimonii de certa collectione librorum ex eo quod aliquando disputatum est num aliquis liber ad hanc collectionem pertineret.

94. Etsi in thesi respeximus potius Vetus Testamentum, idem valet etiam de Novo Testamento; et facile est ad libros Novi Testamenti id quod diximus accommodare, cum praesertim vel ex ipsis Scripturis habeatur testimonium de quibusdam scriptis Novi Testamenti, ut de Epistolis Pauli in II Petri III, 15-16, et sancti Patres totaque ab ipsis incunabulis Ecclesia idem de utrisque senserit.

ARTICULUS II

Notiones variae de Scriptura sacra.

95. **De nominibus sacrae Scripturae.** — Cf. Introductiones, ut Cornely § 1, n. 11, p. 20. Praecipua sunt : *Scriptura* vel *Scripturae* (γραφή, γραφαί), addito fere nomine *sacrae* vel *divinae* (ἱερά, θεία); item *liber*, *libri* (ἡ βίβλος, τὸ βιβλίον, τὰ βιβλία) vel cum additis similibus; item *Bibliotheca sacra*. Tertullianus saepe utitur nomine *instrumenti* (quod nomen est juridicum); ceteri fere (neque excipitur Tertullianus) dicunt *Testamentum*, quod graece est διαθήκη (foedus); quidam *Pandectarum* nomen huc transtulerunt: dicitur etiam *canon*, *regula veritatis* vel *fidei*, *libri canonici*, etc.

96. **De numero, ordine, partitionibus Scripturae.** Cf. e. gr. Cornely § 2, n. 14, p. 26 sq. Canon iudaicus aliquando 22, aliquando 24 librorum esse dicebatur (prout sc. quidam libri simul jungebantur vel separabantur, prophetis minoribus in unum fere volumen collectis).

Antiqua partitio erat in Legem, Prophetas, Hagiographa, etc.; dividi etiam possunt in legales, historicos, sapientiales, propheticos; vel historicos, didacticos, propheticos. Haec divisio quadrat etiam in libros Novi Testamenti.

De partitionibus liturgicis apud Iudaeos cf. Cornely n. 18, p. 32. Hoc modo Novum Testamentum dividitur etiam in Evangelium et Apostolicum (vel Apostolum), quorum utrumque in lectiones vel pericopas varie dividebantur.

De divisionibus in capita sectionesque capitum, in versiculos, etc. sicut etiam de veterum divisionibus in membra et stichos, etc. non est nostrum dicere.

97. **Notiones affines earumque conjunctio et distinctio.** — 1. Libri sacri *revelationem* non quidem totam, sed magnam partem continent. Porro *revelatio* hic sumitur sensu objectivo. Sensu autem activo, nihil est aliud revelatio nisi manifestatio veritatis per proprie dictam locutionem. Est autem locutio manifestatio rerum et conceptuum per signa, et quidem maxime per verba vel prolata vel scripta. Cf. Schiffini, n. 1-5.

Porro Deus potest revelare nobis vel res aliter cognoscibiles vel mysteria. Si prius, revelat nobis v. g. per scriptorem sacrum, ejusmodi res quas scriptor sacer potuit aliter discere vel cognoscere quam per revelationem. Non eadem ergo est ratio revelationis relate ad nos et relate ad scriptorem sacrum. cum sit revelatio relate ad nos eo ipso quod Deus inspirat scriptori sacro ut aliquid nostra causa scribat, sive scriptor id jam cognoscebat vel Deo revelante didicit. Non dicit Deus, vi inspirationis scilicet, scriptori sacro quod nobis dicit per scriptorem sacrum ¹.

Hinc etiam apparet aliam esse rationem *inspirationis*, aliam *revelationis*. Potest enim esse inspiratio vel ad loquendum vel ad scribendum sine ulla revelatione, idque etiam si inspiratio non sit tantum ad scribendum vel loquendum in genere, sed etiam ad aliquid determinate dicendum vel scribendum. Si enim propheta quo nomine intelligitur Dei interpres ad nos id jam sciebat quod divino instinctu vel inspiratione impellitur ut nobis dicat, sufficit aliqua eorum *designatio* per divinum influxum in mentem prophetae. In revelatione dantur novae species, vel notiones, aut certe nova specierum connexio; in inspiratione sufficit illuminatio specierum vel notionum existentium in mente.

2. *Inspirationis* nomen aliquando significat omnem instinctum divinum, influxum quemlibet sive in voluntatem sive in intellectum, et sumitur modo active ad designandum influxum divinum, modo objective ad designandum eum effectum qui divinae motioni tribuitur. Hujusmodi inspiratio est omnis gratia actualis. Hic magis determinate sumitur ad designandum instinctum propheticum, sive is instinctus est ad dicendum *aliquid* nomine Dei, sive est ad scribendum: quod ut adsit, oportet aliquid *determinate* suggeratur. Si instinctus fuit ad loquen-

1. Sunt qui ita loquantur ut in ipsa inspiratione libri sacri aliquam revelationem, et quidem ad auctorem sacrum, videantur includere, ratione scilicet vel directionis ad nos vel dictationis ad quam inspirationis rationem exigunt. Quanquam ipsi hanc dictationem ita explicant ut longe absit a dictatione materiali. Sic Billot, p. I, c. II, § 3, p. 56 sq., cf. c. I, § 3. Quaestio non est fortasse nisi verbalis. Sed nobis tutius videtur ab eo modo dicendi abstinere, qui nec sine ambiguitate est, et causa fuit confusionis inter revelationem et inspirationem.

dum, et propheta postea id voluit, sine speciali Dei motione, scribere quod locutus est, non prophetat scribendo, neque liber est formaliter divinus, ut liber scilicet, sed tantum materialiter, ratione contenti : aderit verbum Dei, sed liber non erit verbum Dei, formaliter scriptum.

3. Ab inspiratione differt *assistentia*, quae si determinate sumitur ut correlativa inspirationi ad loquendum vel scribendum, non aliud importat nisi quod Deus procurat infallibiliter scribi vel dici quod ipse vult. Quod etiam sine influxu positivo et antecedente fieri potest, cum contra inspiratio sine hoc influxu positivo et antecedente concipi non possit. Ecclesiae Deus *assistit*, scriptores sacros *inspiravit*; assistentia non efficit ut verba Ecclesiae sint verba Dei nisi ratione auctoritatis infallibilis. Quanquam Ecclesia definit aliquid esse verbum Dei.

4. Notiones libri *canonici* et libri *inspirati* eodem fere re-
cidunt. Libri enim sacri ideo canonici dicuntur quia Ecclesia eos habet ut regulam suae fidei. Porro libri inspirati cum sint verbum Dei ad nos, eo ipso apti sunt ut sint regula fidei nostrae, modo constet et de inspiratione et de intentione divina : atque haec aptitudo vocari potest canonicitas interna; aderit autem canonicitas externa et formalis, cum Ecclesia eos ut tales agnoverit et tradiderit. Addit ergo canonicitas super inspirationem respectum ad agnitionem et receptionem libri ut inspirati et ut regulae fidei. Atque hinc apparet quo sensu canonicitas antecedit publicam agnitionem ab Ecclesia, quo sensu subsequatur. Cf. Méchineau, *L'autorité divine des Livres saints*, ÉTUDES, 5 déc. 1901, t. 89, p. 639. — In hunc sensum videtur dixisse Vaticanum, supra, 28, 3 : « Eos... Ecclesia pro sacris et canonicis habet... propterea quod Spiritu sancto inspirante conscripti Deum habent auctorem, *atque ut tales ipsi Ecclesiae traditi sunt.* » Cf. Granderath, *Constit. Vatic.* p. 51-52, et Vacant, *Études théologiques...* in h. 1.

5. Notio *authenticae* huc etiam pertinet. Cum enim libri sacri nostra causa sint scripti et traditi Ecclesiae, cum autem

1. Quaestio autem de canonicitate quomodo quaestionem de temporibus scribendi attingat, infra dicetur, n. 6.

alia ex parte non ipsi identice codices qui a Prophetis scripti sunt aut dictati nobis immediate per ipsos scriptores inspiratos tradantur in manus, sed per innumeros transcriptores vel typographos, aut etiam per versiones, constet oportet ipsa Dei verba, librosque sacros per temporum, locorum, codicum, linguarum varietates esse transmissos. Quae est quaestio de authentia.

Porro haec authentia spectari potest vel intrinsece et secundum se, vel extrinsece, publice, juridice, respectu sc. agnitionis aut declarationis per alios. per auctoritatem competentem, valorisque publici et juridici. In utroque casu res potest ad theologum, idque non uno ex capite, pertinere.

6. Notioni authenticæ affinis est notio *genuinitatis*. Genuinum autem dicitur aliquod scriptum esse cum ejus est cui tribuitur, vel in confuso vel determinate. Porro aliquod scriptum vel pars scripti potest esset verbum Dei authenticum, ac proinde fidem facere et canonicis annumerari. nec tamen esse genuinum hoc sensu quod sit ejus auctoris cui tribuitur aut quem etiam fictione vel litteraria vel juridica videtur vindicare. Sic nec Sapientia Salomonis Salomonem habet auctorem, nec, ut videtur, Ecclesiastes, sic nihil ex hoc capite obstat quin ultimi versiculi Marci Marco abnegentur. aut comma de muliere adultera ab Evangelio Joannis genuino pronuntietur alienum, modo canonicitas agnoscatur. Alia autem est quaestio de commate Joannino Ep. I, 5, 7, ubi negari genuinitas non potest, nisi simul negetur authentia, cum nulla sit ratio negandi esse genuinum nisi quod non sit pars authentica Scripturae.

Ratione sui scilicet canonicitas et inspiratio praescindunt ab auctore humano humanisque scribendi adjunctis. Quanquam ratione auctoritatis humanae magni interest aliquando cujus vel hominis vel temporis sit aliquod documentum : ut si quis dicat nihil esse mosaicum in Pentateucho, perit magna ex parte fides historiae judaeicae et divini interventus in ea historia. Cf. Durand, *L'état présent des études bibliques en France*, ÉTUDES 5 février 1902, t. 90, p. 346-358; Méchineau, *L'autorité humaine des Livres saints et le concessionisme*, ÉTUDES 1899, t. 80, p. 437, 765... Interest etiam aliqua ex parte ratione auctoritatis divinae,

cum ex iis quae aliunde novimus non fiant revelationes publicae mortuis Apostolis ac proinde nec inspiratus nec canonicus esse possit liber qui non referatur ad apostolos et cui non suffragetur divina auctoritas testimonii apostolici. Aliunde, cum non officiat inspirationi quod scriptor sacer documentis antiquioribus utatur, nihil impedit, theologice sc., quin auctor v. g. libri *Judicum* temporibus regum et quidem post schisma in unum librum, ad aliquem scopum peculiarem et ratione conscribendi propria, vetera documenta assuerit. Nec perit eo ipso fides humana libri, cum antiqua illa documenta, sive inspirata sive non inspirata, supponantur fide digna. Cf. Lagrange, *Introduction au livre des Juges*, REVUE BIBLIQUE, janvier 1902, t. 11, n. 1, p. 5-30 (quod nunc habes in ejus libro Parisiis edito 1903).

De his et similibus casibus multa in REVUE BIBLIQUE passim; cf. etiam articulos A. Durand de quibus supra, ÉTUDES 20 novembre 1901, t. 89, p. 433, et 5 février 1902, t. 90, p. 330; articulos P. Prat, *Les historiens inspirés et leurs sources*, ÉTUDES 20 février 1901, t. 86, p. 474; *La loi de Moïse, ses progrès*, ÉTUDES 1898, t. 77, p. 48, quae prodierunt in collectione *Science et religion*. Pauca haec e multis.

98. De dono prophetiae, ad quam pertinet inspiratio. — Cf. II II, q. CLXXII-CLXXIV; q. *Disput. de verit.* q. XII; Schiffini, n. 6-11. Propheta est qui ex motione Dei et quasi nomine ipsius aliquid denuntiat. Importat ergo duo : receptionem a Deo, manifestationem externam, et quidem cum ordine quodam unius ad alterum, q. CLXXI, a. 1. Porro aliquis est perfecte propheta quando scit se esse Dei instrumentum et ab eo moveri vel ad loquendum vel ad aliquid faciendum. Secus habetur potius instinctus propheticus quam vera prophetia, ut cum Caïphas prophetavit « quia expedit unum hominem mori pro populo », aut cum milites impleverunt prophetiam, dividentes vestimenta Jesu, q. CLXXIII, a. 4 et 5.

In acceptione a Deo, iterum duo sunt : infusio luminis intellectualis ad judicandum de rebus, et acceptio specierum. Sola specierum acceptio non facit prophetam (ut cum Pharaeo vidit vaccas), sed oportet accedat lumen ad judicandum de rebus,

quod est praecipuum in prophetia. Quin etiam aliquando nulla est acceptio specierum, ut cum hagiographi ea scriberent quae naturaliter noverant, q. CLXXIII, a. 2. In hoc casu habetur tantum infusio luminis et ordinatio quaedam aut illuminatio vel phantasmatum vel speciei intelligibilis.

Acceptio vero specierum fit tripliciter : secundum visionem corporalem (vel auditum), idque vel cum vel sine visione personae, secundum visionem imaginariam, secundum visionem mere intellectualem, qui est superior cognitionis gradus quam per visionem vel corporalem vel etiam imaginariam, quamquam nomen prophetiae magis fortasse importat visionem imaginariam. Cf. q. CLXXIV. art. 2 et 3.

Ex dictis facile intelligitur :

1. Quomodo prophetiae non possit subesse falsum. q. CLXXI, a. 6; sed cf. q. CLXXIII, a. 4, ubi ostenditur multiplex defectus in cognitione prophetae, non solum in instinctu prophetico, sed etiam in vera prophetia, cum « etiam veri prophetae non omnia cognoscant quae in eorum visis, aut verbis, aut factis Spiritus sanctus intendit ».

2. Quomodo prophetia non sit solum futurorum contingentium, q. CLXXI, a. 3.

3. Quomodo non sit in propheta per modum habitus, sed potius per modum passionis transeuntis, q. CLXXI, a. 2.

4. Quomodo pertineat ad ordinem gratiae gratis datae et quomodo praestet dono linguarum, ceterisque similibus. Cf. ante quaest. LXXI, q. LXXII, a. 4, q. CLXXVI, a. 2.

5. Quomodo varios gradus admittat, q. CLXXIV, et quam alienationem a sensibus patiat, q. CLXXIII, a. 3.

99. **Notio verbi divini scripti.** — Sicut Deus voluit nos docere per os prophetarum et per os Filii sui, ita nos quasi per epistolas divinitus missas scripto docuit. Quod dupliciter fieri poterat : vel ita ut ad scribendum quasi ab extrinseco moveret et in scribendo assisteret; vel ita ut in scribendo intrinsece moveret, velletque esse libri auctor principalis mediante instrumento humano. In priore casu, haberemus librum aliquo modo divinum ratione contenti, ratione auctoritatis et aliquo etiam modo ratione originis; non haberemus tamen verbum Dei for-

maliter scriptum, neque scriptum divinum ratione scriptionis. In altero casu, divinum esset ipsum scriptum, et quidem quatenus tale. Atque hoc alterum voluit Deus.

Unde apparet excellentia Scripturae non tantum ratione contenti, sed etiam ratione sui. Cujus excellentiae notitiam aliquam possumus comparare ex analogia patristica et traditionali cum Verbo Dei incarnato ¹. Sicut enim Virgo Maria Spiritus sancti opera concepit et peperit Verbum Dei carne indutum, sic homines Spiritu sancto inspirati conceperunt et ediderunt verbum Dei scriptum. Sicut latebat in humana natura divinitas, manebantque omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi, translucente tamen divinitatis splendore, ita sub cortice litterae latet veritas divina, translucetque divina sapientia. Sicut utraque natura, divina et humana, in unum Christum coalescit, ita utrumque elementum in unum opus quod sit humanum simul et divinum, idque non confusione utriusque sed assumptione et elevatione humani elementi ad usum et munus divinum. Et denique, sicut Christus fuit Iudaeis scandalum, gentibus stultitia, electis vero virtus Dei et sapientia, sic Scriptura pro legentium indole et dispositione; sed sicut, dum patitur Christus in humanitate, impassibilis remansit divinitas, ita dum laceatur divina Scriptura, integra remanet doctrina Scripturae et vis divina; et sicut Christus dicitur homo vel filius hominis per excellentiam, ita Scriptura per excellentiam dicitur *Scriptura* vel *liber*. Ita fere Le Bachelet, in *Praelectiones de Scriptura sacra* (autogr.), Jersey, 1891, p. 2-3. Cf. *De Imitatione Christi*, IV, XI, n. 3 et 4; I, v.

Porro de Scriptura ut verbo Dei haec sunt advertenda.

1. Haec notio ita sumi debet ut sit correlativa notioni inspirationis; est ergo altera per ordinem ad alteram aliquo modo explicanda. Est porro Scriptura verbum Dei, sed quatenus fert inspiratio; est inspirata, sed ita ut sit verbum Dei. Porro etsi correlativa sunt simul, distingui tamen potest ordo executionis et ordo intentionis, ita ut prior sit in ordine intentionis

1. Ab hac comparatione videtur refugere P. Billot, p. 65, eo quod ibi subodoretur aliquid de inspiratione *consequenti* quam dicunt. Sed non necessario latet aliquid simile in pulcherrima omnium quibus effertur praestantia Scripturae analogia.

ratio verbi divini, quatenus ideo inspiravit Deus prophetas ut nobis per eos loqueretur, Hebr. 1, 1, prior in ordine executionis inspiratio, vi cujus Scriptura sit verbum Dei ad nos. Ex utraque igitur consideratione desumenda est notionum mensura et limitatio : explicanda est ergo ratio verbi divini per inspirationem, ita autem intelligenda est inspiratio ut salva sit ratio etiam verbi divini. Atque hoc utile est ut omnem excessum et ambiguitatem vitemus. Quod quidam non satis fortasse attendunt, cum videntur rationem verbi divini ad rationem inspirationis ita exigere ut non rationem inspirationis ad rationem verbi divini exigant. Cf. Prat, *Les historiens inspirés et leurs sources*, ÉTUDES, 20 février 1901, t. 86. p. 498-499. Item Lagrange, *Inspiration des livres saints*, REVUE BIBLIQUE, avril 1896, t. 5, p. 206.

Similia dicenda sunt de formula : « Deus est auctor Scripturae » ; non quod ea formula nihil aliud efferat nisi divinam Scripturae auctoritatem, sed eatenus Deus dicitur auctor Scripturae quatenus Libri sacri Deo inspirante sunt conscripti, ita ut per prius concipiatur notio inspirationis ad quam exigenda sit notio *auctoris*, quippe quae non modo analogica sit. ut patet, sed etiam per notionem inspirationis sit explicanda, non inspiratio per notionem auctoris. Atque in hunc sensum, puto, intelligendi sunt et Prat et Lagrange locis citatis, qui vel non satis clare vel non satis accurate videntur loqui : contra quos dure Billot, p. 30, 31. Cf. *Revue biblique*, octobre 1905, t. 2 (nouvelle série), p. 621.

2. Cum Scriptura dicitur verbum Dei ad homines, hoc iterum dupliciter videtur posse intelligi : vel quatenus propheta nihil aliud efficeret nisi Deum loquentem exhiberet, et verba ejus sibi data formaliter, ut merus praeco, proferret ; vel quatenus Deus utatur propheta quasi instrumento et intermedio concipiendi, componendi, eloquendi, et ita quidem ut hos conceptus, haec verba, hunc modum componendi Deus nobiscum communicet, eaque ut a se aliquo modo elaborata, sed elaborata in mente et per mentem artificis tanquam instrumenti a Deo moti et sub Deo scribentis. Hoc alterum, non illud prius, fert ratio inspirationis. Unde videtur hoc sequi (quod in ea re magnum est) conceptus illos et verba esse Dei *efficienter* (tan-

quam a causa principali) sed non esse Dei *formaliter* (tanquam a Deo concipiente et eloquente) nisi mediate, ut ita dicam, et reductive, quatenus Deus, ut scriptorem moveret in scribendo, suggerens quid aut quomodo diceret, debuit ipse ea *suo modo* concipere. Est ergo aliqua paritas inter prophetam et scribam qui dictante alio scribat; sed est etiam disparitas, et quidem non uno ex capite — quae diligentem analysim requirit — ne fortasse Deum aliquis fingat formaliter scribentem aut concipientem. Cf. Chauvin, *L'inspiration*, p. 39 seq.; Billot, pars I, cap. I, § 3.

Atque hinc jam apparet quo sensu Deus dicatur nos alloqui per Scripturam sacram, nobis narrare res gestas, nos hortari, etc. Haec facit, et quidem ipse, sed per hominem, qui homo non sit merum organum transmittendi, sed sit officina in qua haec elaborentur.

3. Semper ob oculos obversetur in iis rebus non loqui nos nisi analogice de Deo et de ejus locutione, influxu in scriptorem, etc.

100. **De notione libri humani-divini.** — Sunt ergo libri sacri humani simul et divini, sicut Christus simul Deus est et homo. Est, ut nobis videtur, totus liber a Deo, totus ab homine, a Deo ut a causa principali, ab homine ut ab instrumento, et quidem non ab instrumento inanimum, sed vivo, ornato et instructo, activo, cujus actio sit actio Dei ut actio Dei est actio instrumenti.

Atque hinc est quod aliquid habent divinum, aliquid humanum¹. Fit enim scriptor sacer, et quidem formaliter ut scriptor, instrumentum Dei. Mens ergo ejus, et quidem qualis est natura, educatione, omnibus adjunctis, item imaginatio, voluntas, animus, totus denique scriptor, fit instrumentum Dei; atque hoc instrumentum movet Deus, ut solet, non cor-

1. Non est simpliciter dicendum « libros Scripturae tam humanos esse ac si divini non essent; hagiographos, fuisse nec plus nec minus auctores librorum canonicorum sicut sunt suorum auctores profani; sensum eorumdem librorum non minus esse proprium scriptori biblico, quam sensum Iliadis Homero. » Billot, pars I, c. II, § 3, *concl.* IV, p. 64-66. Sed cavendum quoque est ne ita divinos eos dicas ut humanos esse obliviscaris, aut causalitatem instrumenti ad scriptionem materiales coartas.

rumpendo ejus naturam, sed elevando ad usum superiorem; non subtrahendo ab eo vim agendi aut actionem propriam ut suam substituat, sed hanc vim sibi subordinando, hanc actionem per eum ordinando ad ordinem et finem suum.

Nec necesse est ut Deus, hoc instrumento dum utitur, corrigat ejus defectus, nisi quatenus id requirit finis utentis et ratio instrumenti. Quod quo melius intelligamus, uti possumus analogia de usu vel calami ad scribendum, vel patrii sermonis ad loquendum. In quo hoc, inter multa, est advertendum quod pro scopo scribentis idem defectus instrumenti vel per se se habet ad effectum, vel per accidens, prout aliquis v. g. vult pulchre et eleganter characteres exarare vel suam sententiam celeriter et enucleate significare; atque idem valet de sermone: per accidens enim se habet ad veritatem sententiae quam volo exprimere quod haec formula « characteres exarare » aliud origine sua adsignificet quam volo; non enim hic aut formulam ut talem, neque ejus originem aut ad significationem respicio.

Ex hoc ergo capite magni interest scire quid Deus intenderit scribendo libros sacros; item scire quid ferat ratio libri sacri. Cf. Schmid, p. 38.

Ex altera parte ii libri cum sint libri humani, omnibus gaudent librorum humanorum proprietatibus, quatenus libri sunt, e quatenus scriptores spectantur ut tales. Suus est ergo, hic etiam ut in ceteris libris humanis, locus criticae, exegesi, condicionibus historicis. Ex eo enim quod sacer historiae scriptor instrumentum est Dei in scribendo, non statim sequitur mutari scribendi condiciones, nisi quatenus eae condiciones adversantur fini causae principalis; item si scriptor sacer poetice scribat aut gnomice; item si tali tempore talibusque adjunctis, tali lingua, tali ingenio, tali cultura. Instrumentum enim non aliter exsequitur opus intentum a causa principali, inquit S. Thomas, nisi suam actionem operando « ut serra secando facit lectum ».

Omnes ergo has condiciones de genere scribendi, de adjunctis, de indole scriptoris, etc. diligenter consideret necesse est qui studiis biblicis vacat.

Ad ea autem quae dicta sunt, multa alia consequuntur dili-

genti consideratione digna. Haec maxime advertenda sunt :

1. *Quomodo* Deus humano instrumento utatur, illudque sibi subordinet, non est nostrum hic tractare. Tamen non inutile est ad nostrum scopum videre quid simile, quid dissimile sit in hoc casu et in ceteris casibus ubi ad unum effectum concurrunt causa creata et increata. Porro hic cavendum maxime est ne hoc nomine instrumenti inducamur ad extenuandas partes hominis : homine enim, et actione hominis humana utitur Deus ad intentum suum.

2. Distinctio inducta est a Franzelin inter id quod est *materiale* in libro et id quod est *formale*. Quae distinctio, etsi fortasse non eo conducit quo is voluit qui induxit, utilis tamen est ut intelligamus quid se habeat per se ad intentionem causae principalis, quid per accidens.

3. Ex eo quod libri sacri sunt etiam libri divini videndum est quid Deus *intenderit* eos scribendo per instrumenta humana. Porro in hoc duo sunt diligenter distinguenda. Aliud enim Deus intendit *per se primario*, aliud *per se secundario*. Per se primario voluit nos docere veritatem religiosam et moralem; per se secundario, et in ordine ad finem primarium, voluit etiam nos aliud docere, ut historica quaedam, aut nos allicere illecebris carminum, etc.: et haec quidem non ratione sui, sed ratione alterius, quia nos volebat educare per libros historicos, poeticos, etc. mediis sc. humanis et per instrumenta humana.

4. Huc etiam redit distinctio inter *doctrinam* et *vehiculum* doctrinae. In quo cavenda est ambiguitas. Si enim vehiculum doctrinae intelligitur id quod totum ad *modum dicendi* pertinet, non erit quaestio de veritate aut falsitate asserti, ut Is. xxxiv. 14 (cf. Durand, *Études*, 5 février 1902, t. 90, p. 345, n.)¹. Sed hoc sensu non licet dicere *historica* non esse nisi vehiculum doctrinae. Sunt enim historica certe quaedam *dicta* scriptoris, et eo ipso *dicta Dei*, vel quia in ipsis imbibitur doctrina religiosa et moralis vel quia ipsa ordinem habent ad hujusmodi doctrinam.

5. Redit quaestio de habitudine inter sensum Dei et sensum

1. Duo hujusmodi exempla affert Condamin in *ÉTUDES*, 20 nov. 1902, t. 93, p. 447 ex Isaia x, 28-32 (cf. ejusdem *Le livre d'Isaïe*, Paris, 1905, p. 99; ex Isaia XLVII, 14 (cf. *ibid.* p. 290).

scriptoris, de qua fusius postea. Illic notasse sufficiat non posse dici proprie *alium* esse sensum Dei, alium sensum scriptoris. Sensus enim libri est sensus objectivus, quem scilicet verba fundunt, attentis circumstantiis omnibus quae in considerationem criticam aut exegeticam veniunt. Qua in re eadem est condicio librorum sacrorum ac ceterorum, eademque regulae hermeneuticae. Voluit enim Deus nos docere libris *humanis*. Erit ergo falsitas in libro, si (secundum leges librorum humanorum) erit falsitas in *dicto* scriptoris, vel in sensu objectivo libri : non enim aliud est dictum Dei et dictum scriptoris, sed unum et idem. Quanquam : 1) non est necesse, ex eo capite, noverit scriptor sacer dictum suum esse dictum Dei, ac proinde se esse inspiratum ; neque complectatur totam rei dictae amplitudinem ; 2) potest esse *rei* ipsius, quae dicitur aut narratur, significatio quaedam superior quam non perspexerit scriptor sacer.

Exemplo sint haec : « Ex Aegypto vocavi filium meum : Videbunt in quem transfixerunt » : item dictum Caiphae instinctu prophetico dicentis : « Expediit unum hominem mori pro populo ». Cf. II II, q. CLXXIII, a. 4, quod jam attulimus, n. 98, 1.

6. Redit tandem quaestio quomodo haec concilientur quae bene effert Billot, p. 66 : « Quod ad rationem libri inspirati nihil refert, quis fuerit scriptor instrumentalis. Et quod nihilominus falsissime infertur : ergo universaliter loquendo, quaestiones de personis scriptorum biblicorum pertinent ad altam criticam, tanquam in proprio ac reservato ejus campo circumscriptae », quasi haec nihil ad sacram doctrinam, nihilque posset in his sacrae doctrinae auctoritas. De quibus nos suo loco. Cf. Lagrange. *La méthode historique*, I, p. 23.

7. Si quaeritur cur Deus voluerit docere nos per libros humanos, rationes multae sunt :

Ex modo divino sese attemperandi ad naturam humanam, ut in sacramentis, etc.

Ex analogia Incarnationis et salutis per Verbum Dei incarnatum.

101. Alia quae huc venire possent, commodius in alium locum differuntur, ut de *habitudine inspirationis ad inerrantiam*, de *gradibus inspirationis*, de *extensione inspirationis*

qualem requirit libri divini ratio, etc. Item quomodo libri sacri et omnibus criticae atque hermeneuticae subsidiis sint, ut libros humanos decet, *tractandi*, et quomodo speciales quaedam leges vel tractandi vel interpretandi ex eo oriantur quod libri sunt divini, sacri et canonici, Ecclesiae commissi per Christum et apostolos, postea dicetur distinctius. Tandem hic indicanda etiam est potius quam tractanda quaestio de *criteriis* inspirationis, canonicitatis, etc., ac de *methodo* deque *valore* argumentorum quae sumus allaturi.

CAPUT II

DE INSPIRATIONE LIBRORUM SACRORUM

Dicemus quid sit inspiratio, quomodo dignoscatur, quousque extendatur, spectatis partibus cum integrantibus, tum essentialibus.

Speciali mentione digna sunt in ea re, aliud alia de causa. quae sequuntur : Pesch, *De inspiratione*, C. Chauvin, *L'inspiration des divines Écritures*, Paris, Lethielleux, 1896; cf. *Science catholique*, mars 1900, p. 301-314. Levesque, *Revue des facultés catholiques de l'Ouest*, décembre 1895. Lagrange, *REVUE BIBLIQUE*, avril 1896; cf. Dick pseud., ibid. octobre 1896, p. 485-495. Lagrange, *La méthode historique*, Paris, 1903, 3e conférence. Pègues, *REVUE THOMISTE*, mars 1895, *Une pensée de saint Thomas sur l'inspiration*; idem eadem fere in *Revue biblique*, 1er janvier 1897, t. 6, p. 75-82. Dutouquet, *ÉTUDES*, 20 octobre 1900, *La psychologie de l'inspiration*. Mangelot, *Dictionnaire de la Bible*, art. *Inspiration*, ubi bibliographia. J. Driscoll, *Recent views on Biblical Inspiration*, in *THE NEW YORK REVIEW*, n. 1, june-july 1905. L. Méchineau, *L'idée du livre inspiré. Histoire et analyse*. Bruxelles, 1907 (Extrait de la *Revue apologetique*, oct. 1906-juillet 1907). Jam indicavimus Schmid, Crets, Dausch, Franzelin, Cornely, De San, Billot, Schiffini; adde Zanecchia, *Scriptor sacer sub divina inspiratione*, Romae 1903; Brucker, *Questions actuelles d'Écriture sainte*, Paris 1895. De opinionibus Protestantium recentioribus, cf. Pesch *Zeitschrift für katholische Theologie*, 1901, p. 454-471 et 590-620; idem, *De inspiratione*, l. I, c. v, maxime art. 4-8. Cf. etiam *Realencyklopädie*, art. *Inspiration* (Cremer) et in *Theologischer Jahresbericht* indicatio-

nem librorum paene innumerorum qui ea de re sunt his annis edita; item Encyclopaedias Kitto vel Cheyne, Lichtenberger (*Theopneustie*); *Dictionaria* ut Hastings (*Bible, Revelation*), etc.; item Rabaud, *Histoire de la doctrine de l'inspiration des saintes Écritures dans les pays de langue française*, Paris, 1883; Sanday, *Inspiration*, London, 1901; Armitage Robinson, *Some thoughts on Inspiration*, London 1905, etc.

ARTICULUS I

Quid sit et quid ferat inspiratio.

THESIS 2

Ad rationem inspirationis:

1) *Non requiritur ut Deus vel rapiat in extasim, vel dictet proprie libros sacros, vel quicquam revelet scriptori sacro quod sit ei ignotum;*

2) *Non sufficit ut Deus vel Ecclesia librum aliquem humana industria conscriptum approbet et quasi adoptet suaeque muniat auctoritate; neque ut is liber divinam revelationem, vel ex assistentia Spiritus sancti, sine errore contineat; neque motio ad scribendum in genere cum assistentia vel suggestionem partiali.*

Sed inspiratio qua Deus dicitur auctor Scripturae,

3) *in eo est quod Deus « supernaturali virtute ita scriptores sacros ad scribendum excitavit et movit, ita scribentibus adstitit ut ea omnia eaque sola quae ipse juberet et recte mente conciperent, et fideliter conscribere vellent, et apte infallibili veritate exprimerent. » Encyclica Providentissimus, 32;*

4) Fert ergo inspiratio:

a) *et motionem voluntatis ad scribendum atque in scribendo;*

b) *et illuminationem intellectus circa ea quae Deus scribi voluit;*

c) *et assistentiam in scribendo (vel motionem).*

PRAENOTO

102. — Sensus thesis et status quaestionis — Thesis tria complectitur:

1) Rejicit errores vel ex excessu vel ex defectu;
 2) Describit positive inspirationem prout est actio Dei in scriptorem sacrum ad hunc effectum (cf. Mangelot, l. c. col. 902 initio);

3) Dat analysim influxus divini in scriptorem, praescindendo ab iis quae aliter ab aliis declarantur.

Notionem inspirationis non sumimus in abstracto, sed *prout est* in libris inspiratis; facta scilicet investigamus, non rerum rationes genericas. Quanquam putamus multa saltem ex iis elementis ad rationem inspirationis absolute pertinere.

Qualis autem fuerit inspiratio scriptorum sacrorum non tam cognoscimus ex eo quod *videmus* in scriptoribus sacris quam ex testimonio divino de inspiratione; quod testimonium non ex sola Scriptura, sed ex tota traditione haurimus, et quantum possumus omni theologiae subsidio illustramus. Perperam enim aliam viam quidam, ut Dick, l. c. indicarunt. Cf. Chauvin, p. 22. Pègues *Rev. bibl.* l. c. p. 75. Ea autem quae colligi ex Scripturis possunt — quae vide et supra et apud Dausch, p. 11-19 — vel nihil de tota Scriptura evincunt, vel particularia sunt, neque ad omnia applicari possunt, vel nihil satis definite continent. Quanquam adjuvari inde multum, ut patet, possumus, quin etiam ex variis Scripturae testimoniis totam thesim catholicam fere possumus aedificare, modo rem thelogice tractemus.

103. — **Errores.** — Alii fuerunt per excessum vel perversionem ipsius notionis. Sic Montanistae, post Platonem aut Platonem, inspirationem scriptorum sacrorum ita intellexerunt ut scriptores sacri in scribendo nec sui compotes, nec conscii quid scriberent, essent, sed, velut Pythia, vel furore quodam agerentur, vel in extasim raperentur, vel instrumentum essent inanime sub Spiritu sancto. Cf. Dausch, p. 53 sq. Utrum aliqui Patres ut Athenagoras, similia senserint non omnino constat. *Ibid.*, 50 sq. Protestantium multi ita initio extulerunt partes divinas, humanas autem extenuaverunt ut singula verba a Deo *dictata* esse, sensu verborum proprio, assererent aut asserere viderentur. Cf. Dausch, p. 107 sq. Patres autem, siquando similia videntur dicere, benigne sunt interpretandi.

Quidam etiam inter catholicos, nondum politis scilicet con-

ceptibus, visi sunt inspirationem aliquando non satis distinguere a revelatione. Cf. Chauvin, p. 55 sq.

Alii errores sunt per defectum. Sic jam Theodorus Mopsuestenus, qui quaedam scripta spiritu prudentiae non prophetiae asseruit, cf. Dausch, p. 65.

Inter catholicos celebris est opinio quam invexit Lessius, posse aliquem librum, sine assistentia Spiritus sancti conscriptum, effici Scripturam sacram « si postea Spiritus Sanctus testetur ibi nihil esse falsum. » In abstracto silicet procedebat opinio Lessii, cui jam praeiverat Sixtus Senensis. Opinio Lessii, ex oppositione ad singulorum verborum dictationem inducta, ferax fuit litium. Cf. Mangenot, col. 899 sq. vel Trochon, p. 64, vel Dausch, p. 146; plenius Kleutgen in Appendice ad Schneemann, *Controversiae de divinae gratiae libere arbitrii concordia* (Friburgi Brisgoviae, 1881). Ad Lessium, aliquatenus mitigatum, accesserunt, Duhamel, Bonfrerius, alii, qui ipsi non quid esset volebant dicere, sed quid posset esse. Alii rem pro facta tenuerunt, ut in II libro Machabaeorum; et sic jam fere Sixtus Senensis, qui etiam sola Ecclesiae approbatione subsequenti videtur fuisse contentus. Quae fuit etiam opinio Haneberg. Cf. Dausch, 157-9.

Per defectum item erravit Jabn, qui induxit assistentiam mere negativam. Item qui antecedentem aliquam motionem induxerunt, sed vel generalem tantum ad scribendum, vel etiam determinatam ad aliqua, sed partialem tantum, ad ea in quibus deficeret auctor sibi relictus, contenti in ceteris assistentia, ne quid erretur. Ad hanc opinionem videntur accedere Bonfrerius, Richard Simon, Dupin, Calmet. Iluc etiam referuntur aliquando Cornelius a Lapide, Melchior Canus, Bellarminus, etc.; sed ii revelationem omnium, non inspirationem, rejiciunt. Cf. Dausch, 193 sq.

Ex Protestantibus ii etiam qui non omnem ordinem supernaturalem respuunt, inspirationem sententiis ita generalibus concludunt ut difficile sit videre quid velint, nisi quod omnia ad nescio quem divinum influxum in scriptorem reducant unde sequatur in legente nescio quid religiosum vel mysticum; quem influxum, alibi etiam diffusum, plenior in libris sacris agnoscunt. Cf. Stewart in Hastings' *Dictionary of the Bible*, articulo

Bible. Atque in hunc sensum locutus est nuper Germanus Imperator, de cujus epistola ad amiralem Hollmann vide *Revue Biblique*, avril 1903, t. 12, p. 334. Similia Modernistae, quorum opiniones damnatas habes, n. 24, 9, 10, 11; n. 25, 2.

104. — Damnavit Ecclesia in Vaticano opinionem cui sufficit approbatio consequens per Ecclesiam aut inerrantia, et simul positivam doctrinam expressit vel in Vaticano vel in Encyclica. Ex quo etiam intelligitur non requiri quod in prima parte exclusimus; in quarta autem parte nihil facimus nisi analysim instituimus notionis quam accepimus ab Ecclesia.

PROBATUR DECLARANDO

PARS I. — *Quid non requiratur.*

105. — Is excessus tollit vel minuit partes hominis in scribendo; non concordat cum iis quae novimus ex diserta testificatione scriptorum sacrorum, ut patet ex Prologo Lucae et ex II libro Machab. l. c., neque cum eo quod dicunt Patres scripsisse Evangelistas prout viderunt, audierunt, meminerunt; non hoc fert ratio inspirationis quae et a revelatione et ab extasi differt; ex ipsis scriptis satis apparet nihil deesse libris sacris ex iis quae in scriptore humano inveniuntur; falso supponitur non uti Deum instrumento pro natura instrumenti, etc. Vide n. 47, 3; n. 48, p. 85. 1º, p. 86. 4º, p. 87. 7º; n. 57, p. 92; n. 61.

N. B. — Si quid ad aliquid ex iis vel e Scriptura sacra, vel ex quibusdam verbis Patrum videtur accedere, hoc vel de *aliquo* loco Scripturae potest et debet intelligi, vel est emphatice dictum, vel per accidens intelligitur se habere ad rationem inspirationis.

PARS II. — *Quid non sufficiat.*

106. Ratio inspirationis vi cujus Scriptura sit verbum Dei et Deum habeat auctorem non stat cum ulla ex iis opinionibus, cum importet motionem antecedentem et quidem ad *hoc* determinate scribendum; plus ferunt verba quibus vel Scriptura sacra vel Patres naturam Scripturae et influxum Spiritus sancti in scriptores sacros definiunt: propheta, λέγει ὁ θεός, Δαυὶδ ἐν πνεύματι, ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι, θεόπνευστος; aliud est infallibilitas, v. g. Ecclesiae, ex assistentia divina, aliud inspiratio prophetica. Vide n. 28. 3; n. 10, 32; n. 45, 1; n. 46, 47, 56, 57, 61, 64, 65, 97, 98, 99, 100.

PARS III. — *Quid requiratur et sufficiat.*

107. Hoc requiritur et sufficit ad rationem inspirationis qua Scriptura sit verbum Dei. Quod patet singula inspicienti. Hoc, et hoc solum, requirit ratio libri divini. Hoc, et hoc solum, postulant facta, verba Patrum et Scripturae. Vide n. 10, 32; n. 47, 98, 99, 100, et passim.

PARS IV. — *Brevis descriptio.*

108. His positis videmus hominem instrumentum Dei esse in scribendo, et ita quidem ut verba sint saltem efficienter ab eo ut a causa principali, ac proinde sint verba Dei hoc sensu quod Deus vult ea omnia eaque sola nobis dicere, quae per scriptorem sacrum scribuntur. Vide n. 97, 99, 100.

SCHOLIA

109. Hinc intelligitur quid sit inspiratio *active, passive, terminative*. Cf. Mangelot, 902. Inspiratio activa solet attribui Spiritui sancto. Rationes sunt in promptu.

110. Hinc intelligitur quomodo *discrepent* a scriptis inspiratis vel definitiones Ecclesiae, infallibiles ex assistentia; vel libri pii, ut liber *Imitationis*, ex gratia sermonis et cum ea conscripti; quomodo etiam differat ab inspiratione gratia actualis ad bene agendum.

111. Cum inspiratio importet influxum et in voluntatem et in intellectum, motio divina recepta in intellectu videtur per prius se habere ad rationem inspirationis quam motio voluntatis. Idque vel ex eo quod actio in voluntatem aliquam intellectus actionem necessario connotat : movet Deus voluntatem dum mentem illuminat; illuminat mentem dum movet voluntatem. Cf. Billot, p. 49, 50 (editionis 2^{ae}, p. 55, 56). Quanquam hanc illuminationem mentis, in ordine scilicet ad scribendum librum inspiratum, praecedat motio voluntatis.

112. Psychologiam inspirationis aliquid arcani habere nemo negabit qui sciat quam parum videamus vel in modo quo enascuntur et inter se excipiunt nostrae cogitationes, dum meditatur aut scribimus, cum praesertim hic interveniat hujus-

modi influxus divinus cujus effectum norunt fortasse qui experti sunt, ipsum autem influxum prout a Deo est ne ipse quidem propheta sentiat, nisi fortasse ad altissimos status mysticos est elevatus. Aliquam tamen ejus descriptionem quasi extrinsecus, et notitiam elementorum ex quibus constat possumus ex analysi notionis comparare. Cf. inter multos, Dutouquet, *La psychologie de l'inspiration*, ÉTUDES, t. 85, p. 161 sq.; Schmid, l. c. l. III, c. III, n. 74-5 (quae late evolvuntur in sequentibus); Crets, p. 129 sq.; Chauvin, c. II, etc. Egregie Billot, pars I, c. II, § 1 et 2.

Descriptionem hanc aliqualem dedimus nos supra, duce S. Thoma, ubi de inspiratione prophetica.

Porro non omnes omnino inter se consentiunt cum varios quasi actus divini hujus influxus describunt. De singulis pauca :

1. *Motio ad scribendum et in scribendo*. Dicimus *in scribendo* cum haec motio necesse est perseveret, dum scribitur, saltem virtualiter. Haec terminum immediatum habet voluntatem scribendi, scribendi hoc vel illud; consequenter et concomitanter influit etiam in actus imperatos.

Haec motio de se non tollit libertatem, et secundum hoc conferri potest cum motione gratiae actualis; modus autem quo exercetur idem est atque in ceteris motionibus divinis.

Haec motio non necessario ex natura rei cadit in conscientiam, qua divina sc. Scit enim scriptor sacer velle se scribere, sed non est necesse, ad rationem inspirationis, ut sciat hanc voluntatem esse a motione divina. Quanquam consentiunt omnes aut fere omnes decere ut sit conscia, et non merus instinctus, idque habuisse locum saltem in plurimis casibus.

Ceterum haec motio interna non excludit ceteras scribendi causas vel ab extrinseco, vel ab intrinseco (ut scimus de origine Evangeliorum, vel aliquarum Pauli epistolarum); immo eas potius videtur habere adnexas, ut solet in gratia actuali.

2. *Illustratio intellectus*. Ea duos actus complectitur : apprehensionem rerum, judicium de scribendis.

Si agitur de rebus ignotis, necesse est Deus eas revelet; si agitur de rebus notis, vel de rebus quarum notitiam a scriptore sacro propria industria comparari voluerit Deus, vel de documento inserendo aut elaborando, non est necesse ut Deus

vel revelet, vel dictet, vel suggerat quidquam. Et in hoc omnes nunc consentiunt.

Quid autem requiratur non eodem plane modo omnes explicant, cum alii quamdam rerum scribendarum illuminationem exigant, ad quam sequatur voluntas scribendi quod Deus scribi vult, alii laborem hunc intellectus ex motione quidem voluntatis divinitus motae fieri putent, ipsum autem secundum se nihil habere nisi naturale, nisi quod intervenit Deus speciali concursu in iudicio practico quo edicitur illud esse eligendum quod Deus eligi volebat. De utraque opinione cf. Mangenot, col. 903-904. Prior opinio nobis videtur praeferenda et quia hoc modo inspirationem prophetica ad loquendum, quae generis ejusdem est, videtur describere S. Thomas, et quia ea opinio melius videtur quadrare cum verbis Encyclicae « ut recte mente conciperent ». Cf. Chauvin, *Encore l'inspiration biblique*, SCIENCE CATHOLIQUE, mars 1900, t. 14, p. 301-314. Huc etiam accedit Schiffini, § 83, p. 232 sq.

3. *De influxu divino in exsequendo.* Hunc alii ad meram assistentiam restringunt, alii influxum positivum in totum opus requirunt. Difficile est in re tam recondita certi quidquam statuere — cum praesertim non iisdem fortasse limitibus semper, sed aliis alias sit conclusus. Hoc certe concludere licet eum fuisse qui sit requisitus ad eos effectus quos Encylica describit. Cf. Mangenot, col. 904-5. Ex notione instrumenti intelligitur profecto Deum ut causam principalem ita influxisse in instrumentum ut esset eadem actio instrumenti et causae principalis. Sed hoc ipsum est in quaestione num *omnis* actio causae humanae in conscribendis libris sacris proprie et immediate instrumentalis fuerit, et num hoc requirat ratio libri sacri. Cf. Dutouquet, l. c. p. 168, cum nota. Haec ipsa quaestio recurret in thesi sequenti.

ARTICULUS II

De extensione inspirationis.

THESIS 3

1) Si nomine inspirationis verbalis intelligitur aliqua quasi dictatio vel suggestio ipsorum verborum a Deo. admitti in-

spiratio verbalis per totam Scripturam nequit, sicut neque revelatio aut suggestio conceptuum;

2) Sin intelligitur motio specialis sacri scriptoris in elocatione, ita ut non minus verba quam conceptus dependeant ab influxu illo speciali inspirationis, a) non putamus quidem vel necessario nexu conjungi inspirationem verbalem cum inspiratione conceptuum, vel salvam non esse ullo modo rationem libri inspirati si quis neget inspirationem verbalem; b) eam tamen admittimus, ut probaliliorem et magis cohaerentem psychologicè explicationem, contra quam nihil afferri possit quod valeat.

PRAENOTO

113. Difficilem diuque agitatam controversiam non tam solvere hic intendimus, quam suis terminis concludere, et, quantum possumus, inspicere quid inde luminis accedat ad comparandam notionem libri inspirati politiozem. Praecipua enim quaestionis pars, quin etiam et solutionis, videtur ponenda esse in recta rei de qua agitur intellectione, cum contrariae quae circumferuntur opiniones non tam inter se ipsae fortasse pugnent, quam alteram altera rei partem consideret.

114. Quaestionem hanc, quatenus scilicet fit distinctio inter inspirationem verborum et inspirationem rerum aut conceptuum, non videntur veteres tetigisse, ac proinde quae ex Patribus de ea re afferuntur vix faciunt ad controversiam. Cum enim verba omnia in Scripturis divina esse dicunt, verba intelligunt, ut significantia; cum dicunt res esse considerandas non verba, verba intelligunt sonos inanes, res ut verbis expressas.

Locum dederunt quaestioni fortasse Talmudistarum exaggerationes. Eam agitavit ex professo Agobardus Lugdunensis contra Fridegesium abbatem Turonensem, ix^o s.; duces Protestantium etsi eam vix attingunt, eorum tamen discipuli verbalem inspirationem eamque sensu strictissimo admiserunt, ut verba ipsa quasi adorarent. Catholici, etsi eos excessus vitabant, communiter tamen verba ipsa quasi dictante aut suggerente Deo esse scripta opinabantur. Contra quam opinionem cum Lessius alique Jesuitae Lovanienses docuissent non hoc requiri ratione inspirationis, alia opinio paulatim crevit divinos esse conceptus, sed humanas esse formulas, ita ut assistente

Deo scriptor sacer nihil diceret nisi quod Deus vellet, idque apte diceret, diceret tamen sine speciali motione divina. Huic assistentiae negativae addiderunt aliqui, ut Suarezius, assistentiam *positivam* ubi res esset necessaria. Hoc systema, magis in dies expolitum, major pars theologorum et eorum qui de Scripturis tractabant, ad hos fere annos tenebant, ut Franzelin, Vigouroux, Schmid. Crets, Pesch; cum his decem vel quindecim annis novus modus explicandi inspirationem verbalem inductus vel reductus est in medium, secundum quem nulla esset distinctio inter inspirationem verbalem et inspirationem conceptuum, sed totus liber sacer non minus ad verba quam ad conceptus esset inspiratus, at ejusmodi inspiratione qua Deus non verba dictaret sed moveret ad ea omnia quae conceptuum expressionem spectant, non minus quam id ipsos conceptus — atque hanc opinionem propugnaverunt Loisy, Lagrange, Pègues, Levesque, Chauvin, Calmes, Prat, Bonaccorsi, cet¹. Cf. Mangelot, col. 908-910; Dutouquet, l. c. p. 164-5. Ad eam accedit etiam Billot, pars I, c. II, § 3, concl. 2, p. 55 (editionis 2^a, p. 60.; cf. c. I, § 3, et c. II, § 2. Hanc etiam se nunc praeferre nuper dixit L. Méchineau, lector Scripturae sacrae in Collegio romano, l. c. p. 120.

115. Quanquam hae duae opiniones sub forma politiore, non tantum discrepant quantum primo intuitu videretur (nam Franzelin etiam admittit motionem quamdam ad scribendum, et inspirationem *libri ut liber est*, quod certe verba importat saltem in confuso, ut omittam eum admittere ubi opus est inspirationem aliquorum verborum in individuo, discrepant tamen, his potissimum ex capitibus :

1. In inspiratione verbali totum hominem in toto opere psychologico ad librum totum movet Deus; in inspiratione non verbali movet voluntatem ad totum librum, movet intellectum inconcipiendo, sed in eloquendo adsistit tantum.

2. In priore opinione, instrumentum est sub manu Dei totum in toto opere; in altera, homo non est instrumentum Dei nisi secundum quod vult scribere, intelligit quid sit scribendum,

1. Ex eis non pauci, ut Lagrange et Zanecchia, ita iniquo animo sunt in Franzelin ut a veri rectique limitibus in eo impugnando egrediantur. Qui nobis causae fuere cur thesim nostram ut fecimus efferremus.

rationem verbalem in confuso) adistentiam in scribendo, et, ubi requiritur, etiam verborum inspirationem. Nam utut ratio *libri* divini, aut *verbi scripti*, non servetur ita proprie et rigore, servatur tamen satis ratio libri conscripti per homines a Deo, et verbi divini humanitus traditi. Ubi enim agitur de libris sacris, certum est hos libros spectari relate ad sensa divina et sententias potius quam relate ad verba.

Ex altera parte, legitima est distinctio inter ea quae dicuntur et modum dicendi; quin etiam scimus illuminari intellectum a Deo sine verbis aut phantasmatis, ut in visione intellectuali; et sic explicantur facta.

Tandem Encylica hoc unum dicit de elocutione: « Scribentibus *adstitit...* »

PARS ALTERA b). — *Melior videtur explicatio per inspirationem verbalem late dictam.*

121. Duo sunt genera rationum: 1) *Ex incommodis sententiae alterius.*

a) Altera aliquid habet artificiale, violentum (metaphoram ex *vivisectione*, post Dausch qui ea utitur p. 240-241, induxit Loisy, accepit P. Billot), per modum systematis excogitati ad solvendas difficultates quae inerant in explicatione per inspirationem verbalem stricte dictam, et ad vindicandam inspirationem translationum, puta Vulgatae, non quatenus translator sit inspiratus, sed liber translatus.

b) Minus videtur cohaerere psycholice, cum in actionem divinam refundat eam distinctionem inter verba et conceptus, quae nos analysi fortasse distinguimus, sed re in scriptore vix aut ne vix quidem distinguuntur. Unde fit ut aliquid obscuri et incerti insit in hoc systemate cum ad psychologiam scribentis exigitur¹.

c) Non caret suis difficultatibus etiam in definiendo ambitu actionis divinae. Nam non modo quaerendum est quid ferat ratio

1. Exemplo sunt variationes ipsius Franzelin in ea re. Nam qui comparat primam editionem cum sequentibus, videt in illam irrepsisse quaedam quae omnino sapiant inspirationem verbalem: quae in sequentibus sublata sunt. Cf. Chauvin, p. 11.

libri, sed etiam ratio *talis libri*, prout est poeticus v. g. et tali artificio conscriptus; item de uno psalmo. Porro durum est dicere libros sacros qua *tales* non esse a Deo; si autem dicuntur esse a Deo qua *tales*, jam non apparet ubi sit sistendum. Atque similia dicenda sunt de formis, ut ita dicam, conceptuum, de imaginibus, metaphoris, tenore locutionis, et si quid est aliud. Si enim haec ad id quod est *formale* in libro referimus, nonne idem de verbis ipsis erit dicendum; si secus, nonne libros sacros, *quales sunt in concreto*, Deo abjudicamus?...

2. *Argumenta positiva*. Haec opinio vitat incommoda inspirationis verbalis stricto sensu intellectae; *melius* quadrat cum notione libri sacri a Deo per instrumenta humana conscripti, cum dictis Patrum de inspiratione totali et, ut videtur, cum explicatione S. Thomae; *magis* cohaeret cum psychologica, ut ita dicam, identitate rerum et locutionis in scribendo. Magnam quidem habet et ipsa difficultatem, sed non aliam nisi quam habent omnes in explicatione inspirationis relate ad conceptus, et conciliatione actionis divinae cum actione humana; notionem inspirationis non ita definit, sed hoc ipsum pro ea fortasse facit; si quid autem nimis est in ea confusum, hoc complere possumus ex notione Scripturae ut est verbum Dei, et ut est infallibiliter vera.

3. *Solutio difficultatum*, non ita est difficilis, si quis rem rite intelligit, cum eae ex eo fere sint quod confunditur haec inspiratio cum dictatione materiali aut suggestionem verborum. Cf. Chauvin p. 189 sq. Hanc solutionem relinquimus lectori, sicut et applicationem theoriae ad facta dicta n. 116.

SCHOLIA

122. Accuratam utriusque opinionis descriptionem vide apud Dutouquet l. c. p. 165 sq. Is tamen aliter concludit ac nos, ea potissimum ratione quod *plus* requiri *non ostenditur*.

123. Secundum nostram explicationem, liber totus est a Deo ut est totus ab homine, ita ut valeat de hoc speciali concursu inspirationis quod dicitur vel de generali concursu ad agendum et in agendo, vel de concursu gratiae. Excipiuntur

tamen eae facultates quae non sunt *per se* susceptivae inspirationis, ut manus scribentis, et, in genere, ut videtur, facultates executivae, ut tales.

THESIS 4

Nihil est in libris sacris quod non sit inspiratum; male ergo exciperentur ab inspiratione vel res scientificae aut historicae vel etiam obiter dicta.

Cf. *Encycl. Providentissimus*, 30 sq.: de opinionibus, Dausch 174 sq. (qui scripsit ante *Encyclicam*), Brucker, Ire p. c. v: Franzelin. Συμβολή, l. c. p. 721 sq. Cornely, n. 5; Chauvin, c. vi: Crets, p. 257 sq.: Maas, *Extent of Biblical inspiration*, in *The Messenger*, New York. April and May 1905; Pesch, *De inspiratione*, l. II, c. III, articulo I.

PRAENOTO

124. *Historica de quaestione*. Primus inter Catholicos Holden († 1665) in suo libro *Divinae fidei analysis*, videtur inspirationem coartasse « ad ea quae sint pure doctrinalia, vel proximum aliquem aut necessarium habeant ad doctrinalia respectum ». Idem tamen negabat quidquam esse falsi in Scripturis. Hunc secutus est fere solus e catholicis Chrismann ante tempora nostra. Huc accesserunt saeculo XIX° non pauci, sed ut locus esset in Scripturis errori scientifico, historico. Sic Franciscus Lenormant; sic Rohling jam anno 1872, contra quem Franzelin.

Paulo aliter Newman, specie tenus, qui *obiter dicta* sub inspirationem non cadere neque sub infallibilem assistentiam propugnari posse contendit. Qui etiam relate ad historica et scientifica videtur cum Lenormant sensisse, ut etiam Clifford. Has opiniones D. d'Hulst in *Correspondant*, 25 janvier 1893, et exposuit, et ad defensionem catholicam commodas esse et libere teneri posse contendit; atque eas e Catholicis non pauci aut suas fecerunt, aut improbables non esse dixerunt. Contra eas data est *Encylica Providentissimus*, quae rem ex professo tractat, n. 30 sq.

125. Quaestio haec de extensione inspirationis arte connexa est cum quaestione de inerrantia, quanquam alii aliter in

altera. Sic Holden incerrantiam tuetur. Unde apparet eum in suam opinionem devenisse ex eo potissimum quod inspirationem aut cum dictatione aut cum revelatione aliquo modo confunderet. Alii contra omnia esse inspirata concedunt, sed varios gradus inspirationis ita distinguunt, ut aliquis gradus errorem non excludat. Sic canonicus S. di Bartolo in suo libro *De criteriis theologicis* (1^a editione; quae est in *Indicem* relata). Utraque quaestio in Encyclica quasi per modum unius tractatur. Ejusdem fere sunt rationis notiones inspirationis minus strictae quales a Tubingianis (Catholicis scilicet) non paucis in Germania sunt propugnatae. De quibus vide Dausch, p. 186 sq., vel Pesch, l. c.

126. Thesis procedit de libris sacris quales a scriptoribus sacris scripti sunt; non negamus vero glossas et cetera hujusmodi irrepsisse, quae ut non sunt Scriptura sacra, ita etiam, ut patet, non sunt inspirata. Haec thesis jam negari a Catholico vel in dubium revocari non potest, sive ob *propriam* Encyclicae auctoritatem, sive quia hanc esse doctrinam Ecclesiae profitetur Encyclica. Contra non inspirationem *obiter dictorum* nihil est directe et immediate definitum. Sed evidens est eandem esse de omnibus rationem.

PROBATUR

127. Constans est et unanimis traditio catholica totam Scripturam esse verbum Dei, atque hunc sensum fundunt vel directe vel indirecte verba Pauli ad Timoth. *πᾶσα γραφή θεόπνευστος*.

Distinguunt quidem Patres et Theologi inter revelata et inspirata; inter ea quae sunt objectum fidei per se et ea quae per accidens. Sed nemo ita distinxit inter inspirata et non inspirata, ut aliquid in Scripturis esse non inspiratum cogitari posse arbitraretur. Sic ipse Loisy, anno jam 1892: « Il faut avouer que ces théories limitent ou paraissent limiter l'objet de l'inspiration d'une manière qui n'est conforme ni à la lettre ni à l'esprit de la tradition ecclésiastique. » *Études bibliques*, 1901, p. 30; cf. p. 35, et p. 33 n. Idem, p. 42: « Jamais ni les Pères ni les docteurs du moyen âge n'ont

soupçonné qu'il pût y avoir dans la Bible des parties non inspirées, et les définitions de Trente et du Vatican n'autorisent pas une semblable distinction ».

In opinione ea quam impugnamus jam non esset verum quod dicitur in Vaticano « libros integros cum omnibus suis partibus... pro sacris et canonicis esse suscipiendos... eo quod Spiritu sancto inspirante conscripti Deum habeant auctorem ». Cf. *Encycl. Providentissimus* n. 31, ad f.

Accedit quod hujusmodi opinio nec cum psychologia inspirationis, nec cum lectoris securitate conciliari potest.

SCHOLIA

128. Optima quidem est distinctio inter res fidei et morum ac res scientificas, inter objectum fidei per se et objectum fidei per accidens; atque ea utitur ipsum Concilium Tridentinum. Sed alius est usus hujus distinctionis ubi sermo est de inspiratione, alius ubi de interpretatione Scripturae : quae diversitas et a posteriori constat, et a priori ostenditur esse valde conveniens.

Porro etsi intentio divina fuit nos docere veritatem religiosam et moralem, non veritatem historicam qua talem (quomodo eatur in caelum. non quomodo eat caelum), tamen :

1) voluit nos docere per libros humanos (historicos, didacticos, epistolas...);

2) voluit historica, scientifica, humana esse vehiculum doctrinae religiosae.

Et sic inspiratio totius etiam per se se habet ad rationem libri sacri.

129. Difficultates Newman et aliorum multae falso supposito laborant esse errores in Scriptura (de qua re postea); multae falsum nobis affingunt; multae confusos conceptus exhibent. — Quas vide, v. g. apud Crets, p. 290 sq.

130. Haec quaestio, ratione sui, alia plane est ac quaestio de canonicitate omnium partium Scripturae. Hic enim quaeritur non utrum aliqua particula librorum sacrorum sit Scriptura sacra, sed utrum, dato quod sit Scriptura sacra, statim sequatur esse inspiratam.

NOTA DE CRITERIO INSPIRATIONIS

Cum haec quaestio practice coincidat cum quaestione de criterio canonicitatis, sufficit eam breviter hic indicare. Cf. Chauvin, p. 79-106, c. iv.

CAPUT III

DE INERRANTIA LIBRORUM SACRORUM

THESIS 5

1) Cum inspiratione, qualem intelligit Ecclesia, vinculo necessario connexa est inerrantia, quatenus omne dictum scriptoris sacri pro dicto Dei est habendum, et quidem secundum eum sensum quem sacer scriptor et exprimere voluit et expressit. Unde fit ut id omne sit verum quod pro vero datur a scriptore inspirato.

2) Non est ergo distinguendum, ratione inerrantiae, sicut nec ratione inspirationis, inter doctrinam de fide et moribus ac scientifica vel historica.

3) Quanquam haec distinctio valde utilis potest esse secundum leges hermeneuticae, ad judicandum de vi ac veritate formali alicujus enuntiati, ac proinde ad solvendas difficultates quae contra inerrantiam oriuntur.

PRAENOTO

131. Sensus thesis accurate scrutandus est, ut appareat quid dicamus, quid non dicamus. Nam ut facile est ostendere non esse admittendum, secundum doctrinam catholicam, ullum errorem in Scripturis, ita difficilis est multis in casibus hujus principii applicatio et recta expressio, et quidem eo difficilior nostris temporibus quod :

1) Multi catholici hoc principium admittere se profitentur, sed ita subtiliter in eo explicando versantur, ut difficile sit aliquando videre quid velint et num recte sentiant, an veterem errorem a Papa proscriptum aliis formulis obtegant; alii ita intelligunt ut cum factis certis conciliari jam non possit.

2) Is fuit progressus scientiarum et criticae, eae sunt ille-

cebrae novarum quarumdam opinionum ut cum teneri jam multa non possint quae a veteribus ne in quaestionem quidem veniebant, valde difficile sit ab utroque excessu cavere vel non tenendi quae tenenda sunt, vel tenendi quae mitti possunt, aut libere hinc inde agitari.

Etsi per et post Decretum *Lamentabili* et Encyclicam *Pasceudi* multae sunt sublatae ambiguitates et revelatae multis ex cordibus cogitationes, remanet tamen quod, vel inter optimos catholicos, multa nondum sunt eliquata. Quanquam difficultas magis esse in applicationibus quam in principiis videtur, in quaestionibus criticis proprie et exegeticis, scientificis scilicet, magis quam in theologicis formaliter dictis; quam augent hinc eorum suspiciones qui, parum in quaestionibus criticis et exegeticis versati, in omni applicatione nova periclitari principia theologica queruntur, inde eorum temeritas qui, si quid a doctis et harum rerum peritis est propositum, statim in principiis, quod docti non faciunt, nutant.

Est autem falsitas, ubi scriptor pro vero dat, idque assertive et suo nomine, quod verum non est. Porro de veritate aut falsitate asserti hic judicandum est ut judicatur in ceteris libris, ubi non censetur dicere ipse falsum qui secundum aliorum dicta aut opiniones aliquid narrat, eo utendo ad suum scopum, ut utitur communi omnium sermone, nihil ipse de eo pronuntiando; aut qui mere collectorem agit; aut qui opinative loquitur et non quid sit velit exprimere, sed quid ipse sentiat; aut qui secundum conventionem humanam fictione litteraria ceterisve scribendi artificiis et rationibus usitatis utitur ad suum scopum. Cavendum ergo est ne vel singulas sententias absolute inspicias, vel etiam omnia ita ad rationem veri falsique exigas quasi hoc unum in omni et toto libro esset in quaestione.

132. *Opiniones.* — Judaeorum quidam media jam aetate videntur ita admississe varios gradus inspirationis in libris sacris ut infimi gradus incerrantiam non importarent. — Lutherus et Calvinus valde libere aliquando de scriptoribus sacris loquuntur, et errasse aliquando autumant. Cf. Cremer in *Real-Encykl. für prot. Theol.*, art. Inspiration. t. IX, p. 190-191; item Dausch, p. 108 et 114. Erasmus lapsos esse memoria Evan-

gelistas, quasi post Hieronymum, dixit. Cf. Mangenot, *Science catholique* 1893, t. 7, p. 193-220. M. A. de Dominis (Spalatenensis) in similem errorem valde propendebat, Dausch, 179, 180. In eandem opinionem, esse errores in Scriptura, ierunt ii vix non omnes (excipitur Holden et fortasse Chrismann; qui non omnia esse inspirata tenuerunt, cum ea de causa fere sic censerent quod errores in Scriptura sibi viderentur deprehendere: sic abbé Lenoir, sic Lenormant (qui tamen aliquando omnia esse inspirata dicit, aliquando contra), sic Röhrlig, sic Newman, etc. Cf. Dausch, p. 175 sq.; d'Hulst, *La question biblique*, p. 32 sq. Alii, ut vidimus, aliquos gradus inspirationis admiserunt, qui non omnem errorem excluderent.

N. B. — Nemo e Catholicis unquam admisit errorem in Scripturis dogmaticum; immo contrarium omnes docuerunt.

133. Contra huiusmodi opiniones intervenit Encyclica *Providentissimus*, n. 31 sq. Hanc Encyclicam quidam in Anglia « Catholici » acriter impugnaverunt¹. Cf. Brandi, *La question biblique*, p. 122 sq. Alii ad se trahere potius tentaverunt, quam ipsi ad eam accesserunt. Cf. apud Loisy, *Études bibliques*, p. 120 sq. explicationes D. Clarke.

Porro dupliciter putarunt Catholici quidam teneri posse non omnia esse vera in Scripturis :

a) *Systemate inspirationis aëconomicae*, vi cuius Deus omnia quidem inspiravit, sed in ordine ad veritatem religiosam et moralem; unde fit ut non alius inspirationis effectus requirendus sit quam veritas moralis et religiosa. Sic Clarke, apud Loisy, l. c. Quod quomodo differat ab eo quod Papa damnavit sane non liquet. Vide *ibid.*, p. 122.

b) *Systemate veritatis relativæ*, secundum quod multa quidem sunt in libris sacris historice vel scientifice falsa, ut mundum esse creatum sex diebus, Loisy, p. 123, et similia multa, *ibid.*, p. 40 sq.; haec tamen vera sunt relative, quatenus nihil sunt nisi vehiculum doctrinae verae, erronea autem dici non

1. In Gallia, unus, quod sciam, L. Lefranc (pseudonymus) ausus est, post Encyclicam *Providentissimus* et ante Encyclicam *Pascendi*, dicere hanc unam esse solutionem quaestionis biblicae ut admitteremus errasse Scriptores sacros: *Pourquoi le problème biblico-scientifique n'est-il pas résolu?* ANNALES DE PHILOSOPHIE CHRÉTIENNE, mai 1904.

possunt cum ibi non sit error ubi non est intentio docendi, quam intentionem non habuit scriptor sacer in rebus scientificis et historicis, sed iis quae in promptu erant, documentis et placitis aut fabulis suorum temporum mere usus est ut vehiculo doctrinae religiosae. *Expressit* quidem falsa, inquit, non *dixit* aut *docuit*.

Hujusmodi opinionem saepe aut innuit aut expressit A. Loisy, tum catholicus. Cf. *Études bibliques*, p. 30 sq.; 51, 54, 56-8, 60; 66; 70; 117, 123 : « Les six jours de la création sont dans la Bible, bien que l'auteur ne les enseigne pas formellement; » 124 : « Si l'auteur sacré n'a pas songé à les enseigner comme vérité de science, il n'a pas songé non plus à dire que ce n'était pas de la science. » Sed in iis multa sunt distinguenda quae ibi commiscuntur; et ita quidem commiscuntur ut salva jam non sit inerrantiae ratio.

Quare alii hujusmodi formulas vitant ut ambiguas et erroris feraces; ipsi autem solvi difficultates putant per systemata vel citationum implicitarum, vel historicae, apparentiae, quae dicitur, de quibus vide n. 17 et 18, cum quibus multa afferuntur de generibus scribendi, narrandi, docendi apud veteres, valde utilia ad Scripturae sensum investigandum. De quibus nos suo loco.

Porro huc redit tota quaestio : Deditne aliquando scriptor sacer suo nomine falsa pro veris, etsi intendebat non propter se ea falsa proferre, sed ut doceret vera in ordine religioso et morali; an ea quae falsa videntur esse, aut falsa non sunt sed tantum male sunt intellecta, aut si falsa sunt, falsitas non est ipsius scriptoris, sed vel eorum quorum verba referuntur, aut secundum quorum opinionem fit sermo, nihil proprio nomine asserendo, vel documenti quod insertum est ut utile ad scopum scriptoris, sed ita insertum ut scriptor sacer non eo ipso intenderet suum facere et sua auctoritate munire quidquid erat in documento, vel si quis est alius modus *utendi* aliorum dictis et opinionibus ad tradendum idquod tradere intendas, hoc unum verum esse asserendo, de reliquis nihil pronuntiando?

Rem dignoscere aliquando difficile est; sed principium inerrantiae tenere omnino debemus, et quidem eo quo declaravimus sensu, ita scilicet ut sensus scriptoris objectivus nun-

quam sit falsus. Non enim, ubi aliquid narratur vel enuntiatur, continuo sequitur, id quod narratur ab eo qui loquitur narrari ut suum, neque proprium iudicium de ejus veritate aut falsitate ferri. Qua in re nihil mutat inspiratio; iudicium enim scriptoris de iis quae scribuntur est infallibile illud quidem sub lumine divino, sed non est necessario de veritate speculativa et absoluta eorum quae scribuntur; immo potest esse iudicium practicum de sola scriptione. Plura postea.

134. *Dictum scriptoris* quid sit intelligendum est secundum consuetas leges sermonis humani in iisdem adjunctis, et secundum communes leges hermeneuticae. Sic non est dictum scriptoris in sensu proprio quidquid secundum eas leges et regulas ad modum dicendi figuratum intelligitur pertinere, ut in tropis et anthropomorphismis; item quae dicendi sunt formulae usitatae, in quarum origine etsi fortasse falsitas imbibitur, ipsae tamen non sunt verae vel falsae, sed tantum enuntiatum cuius ipsae sunt vehiculum. Sic potuit Isaïas vastitatem Idumaeae describere dicendo: Ibi cubavit lamia, et invenit sibi requiem, 34, 14. Cf. Durand, *État présent...* ÉTUDES, 5 févr. 1902, t. 90, p. 345. Eodem modo intelligendae sunt formulae: Sol occidit, sol oritur, sol stetit, etc.

Contra pro dicto scriptoris haberi solet etiam id quod obiter dicitur et in sententia incidente, modo dicere intendas. Sic cum Paulus dicit: Penulam quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, II Tim. iv, 15, vere intelligitur dicere reliquisse se penulam Troade apud Carpum, ac proinde errasse, si hoc verum non erat, quanquam is error non necessario esset error scriptoris objectivus sed fortasse opinio falsa hominis, ut videbimus. Ejusdem generis esset, si scriptores sacri memoria lapsi essent in allegandis locis quibusdam Veteris Testamenti.

Aliquando difficile est scire quid dixerit (aut significaverit) scriptor; sed verum dixisse tenendum est, si quid pro vero dedit.

135. Eodem fere modo distinguendum est inter *sensum hominis subjectivum* et *sensum scriptoris* (vel libri) *objectivum* (vel expressum). Fieri potest ut in mente scriptoris cum iis quae dicuntur connexa essent multa aut minus recta

aut plane falsa — cuius rei etiam indicia in modo loquendi deprehendi aut conjici possint — sed is ea dare ut vera nec voluit nec potuit (Deo scilicet assistente). Quis autem sit sensus ille scriptoris objectivus secundum leges hermeneuticas in libris humanis consuetas dignoscitur — hoc tamen discrimine quod, ubi constitit de inerrantia, si quid videatur falsi inesse, hoc etiam lumine adjuvari et potest et debet interpretes, ne ipse errando errorem scriptori affingat. Qua in re multum etiam juvat, ubi constitit de inspiratione, meminisse quis fuerit scopus inspirantis, ne externo rerum habitu deceptus, quod est praecipuum in libro non videas, et v. g. *Canticum canticorum* pro mero et humano carmine amatorio habeas. Atque haec etiam rectae sunt hermeneuticae, ut postea fusius.

136. Ad tuendam inerrantiam necesse non est ut Deus scriptorem sacrum *docuerit* historica vel scientifica; inerrantia enim, ut non importat scientiam, sic non excludit ignorantiam. Is non errat qui nihil asserit quod non sciat, etsi idem multa nescit. Quod autem aliqui Patres aliquando, ut Augustinus *De Genesi ad litteram*, l. I, c. ix, n. 20, M. 34,270, videntur tribuere scriptoribus sacris mirabilem etiam de iis quae non scripserunt scientiam, obiter dictum est nec a quoquam nunc, quod sciam, tenetur. Dedimus locum, n. 47, ubi etiam alius ejusdem locus affertur qui fere in contrarium est. Ex altera parte, contra inerrantiam non est quod scriptor sacer documenta aliqua inseruerit in suo scripto in quibus sint errores, modo ea documenta sua non fecerit, saltem secundum eam lineam secundum quam adsunt errores; quanquam nihil impedit quin, aliquod documentum inserendo et etiam elaborando ad scopum suum, eos errores, vel nescius vel sciens, manere permiserit, qui ad rem non faciant.

Thesis procedit de libris sacris « quales ab hagiographis editi sunt » (verba sunt Encyclicae, n. 33), et quidem secundum sensum scriptorum intellectis. Datur autem ut « antiqua fides Ecclesiae », ibid. n. 31.

N. B. — Auctores iidem sunt qui jam sunt in superioribus allati. Pro omnibus, sufficere potest Pesch, l. I, c. vii, art. 4; l. II, c. iv; de quo cf. Lagrange, *Revue biblique*, avril 1906, t. 3, p. 303-314. Indicandi tamen sunt, documenti causa, aliqui, qui

de ea re specialius in alterutrum sensum his annis tractarunt. A. Durand, *L'autorité de la Bible en matière d'histoire*, in *Revue du clergé*, déc. 1902, t. 33, p. 5. Zanecchia, *Scriptor sacer sub divina inspiratione*, Romae, 1903; qui hic non affertur nisi quatenus quaedam habet de inerrantia. Cf. *Revue biblique*, juillet 1905, t. 2, p. 450-452. Fr. de Hummelauer, *Exegetisches zur Inspirationsfrage*, Freiburg, 1904. Höpfl, *Das Buch der Bücher*, Freiburg, 1904; de quo cf. *Revue biblique*, juillet 1905, t. 2, p. 448-450. Prat, *La Bible et l'histoire*, Paris 1904. Göttberger, *Autour de la question biblique*, in *Biblische Zeitschrift*, jul. 1905: de quo cf. *Revue biblique*, oct. 1905, t. 2, p. 618-623. Sidney Smith, *The nature of inspiration*, in *The Month*. L. Fonck, *Der Kampf um die Wahrheit der hl. Schrift, seit 25 Jahren*, Innsbruck, 1905. Cellini, *Critica e fede nella esegesi biblica*, Firenze, 1906. J. Brucker, *L'Église et la critique biblique*, Paris. 1908; de quo cf. *Revue biblique*, octobre 1908, t. 5, p. 601-603; et responsionem, P. Brucker, *Revue biblique*, avril 1909, t. 6.

Inter theologos recentiores qui in suis tractatibus theologicis aliquid de ea re dixerunt, indicari possunt: Hor. Mazzella, archiep. Rossanensis, *Praelectiones scholasticae dogmaticae*, t. I, p. 355 sq., edit. 3^a, Romae, 1904; de quo cf. *Revue biblique*, juillet 1906, t. 3, p. 490-1. Van Noort, *Tractatus de fontibus revelationis*, Amstelodami, 1906, maxime n. 59 sq.; de quo cf. *Revue biblique*, avril 1907, p. 291-2.

PROBATUR I^a PARS

Connexa est cum inspiratione inerrantia.

137. a) Utrumque simul et per modum unius effert constans et unanimis traditio, ut advertit ipse Loisy: « En partant des données traditionnelles, il n'y a pas de place pour l'erreur dans la Bible. » *Études bibliques*, p. 42. In eundem sensum Durand, *État présent*, *Études*, 5 février 1902, t. 90, p. 343-4: « Qu'on cite un seul Père qui se soit débarrassé d'une objection en accordant que l'Écriture s'est trompée. » Attulimus supra verba Augustini, Hieronymi, Clementis, etc.

b) Hoc expresse tuetur Encyclica et nullum esse errorem, et errorem non stare cum inspiratione, n. 31 sq. Cf. Decretum *Lamentabili*, n. 24, 11.

c) Dicta scriptoris sacri, vi inspirationis, sunt dicta Dei. Atqui dicta Dei esse falsa nemo dixerit.

PROBATUR PARS II^a

Hic non habet locum distinctio obsectorum.

138. Hanc distinctionem agnoscit quidem traditio, sed non quatenus respicitur *veritas dictorum*. Immo *omnia* esse in Scripturis pariter vera, omnia esse objectum fidei, omnem omnino abesse errorem ut ab inspiratione et verbo Dei alienum constans est et unanimis fides Ecclesiae; atque in hunc sensum evidens est intelligendam esse Encyclicam, quippe quae hanc distinctionem expresse in ea re explodat, n. 31 : « Eo quod falso arbitrentur, de veritate sententiarum cum agitur, non adeo exquirendum, quaenam dixerit Deus, ut non magis perpendatur quam ob causam dixerit », etc.

PROBATUR PARS III^a

Sed habet locum in interpretatione.

139. Et id quidem non uno ex capite :

1. Quatenus veram esse oportet interpretationem *ecclesiasticam* in rebus fidei et morum, cum in ceteris nulla sit interpretatio ecclesiastica, formaliter loquendo, et proinde admitti possit error interpretum etiam communis.

2. Quatenus intentio vel Dei vel scriptoris sacri (res eodem redit), cum respiciat per se doctrinam religiosam et moralem, per accidens cetera ut vehiculum doctrinae religiosae et moralis, non eadem debuit esse ratio procedendi utrinque : non enim obstat veritati Scripturae, aut certe non obstat iisdem in condicionibus, quod in documento inserto insit aliquid falsum historice (modo is hoc non suo nomine proferat), cum ad scopum divinum faciat insertio documenti, non faciat correctio erroris historici; secus si error esset dogmaticus. Sic potuit

Lucas inserere genealogiam Christi prout erat apud LXX interpretes, non correctis etiam si forte irrepsissent in textum graecum, erroribus aliquibus historicis : ex scopo enim scriptoris intelligitur non fuisse ejus intentionem eam tradere ut suam, neque sua auctoritate quoad singula munire.

3. Quatenus in re historica potuit scriptor sacer *in modo dicendi* liberius se accommodare consuetis formulis quam poterat in re religiosa, cum altera ad rem non faceret, altera faceret, ac proinde altera respici ut dictum scriptoris non posset, sed ut modus eloquendi, altera fortasse deberet; potuit item, cum historica non ratione sui, sed ratione veritatis religiosae tractaret, quaedam afferre, quae circumferebantur ut utilia ad suum scopum, nihil de eorum veritate historica pronunciando, ut solet in similibus casibus fieri.

SCHOLIA

140. Quae contra thesim afferuntur vel non sunt dictum, sed modus dicendi, vel non sunt dictum scriptoris, suo nomine aliquid pro vero dantis, vel non sunt dictum scriptoris secundum eum sensum quo esse dicuntur. Cf. Apologetas et defensores inerrantiae.

141. Duo omnino tenenda sunt, in ea re :

1. Non ostenditur errasse interpretationem ecclesiasticam in rebus fidei et morum.

2. Non ostenditur ullus error manifestus scriptoris sacri rite intellecti.

In ceteris aut interpretes non raro errasse, aut defensores non satis caute semper et scientifice egisse, aut multa etiam nunc esse incerta et obscura, ac proinde latum esse investigationi campum nemo est qui neget harum rerum peritus.

142. In tota hac quaestione hoc imbibitur idem esse dictum Dei et dictum sacri scriptoris. Non potest ergo dici falsum esse historice aut scientifice id quod a scriptore sacro ut suum proferatur, veram autem a Deo iisdem locis tradi doctrinam religiosam et moralem. Cf. Prat, *Les historiens inspirés et leurs sources*, ÉTUDES, 1901, t. 86, p. 494-6.

Item nullum esse errorem in libris sacris non bene ex eo solo explicatur quod ibi nullus sit error ubi nulla sit doctrina, in Scriptura vero nulla doctrina historica aut scientifica tradatur. Etsi enim non is est scopus Dei praecipuus ut nos doceat humana, tamen historica multa in Scripturis traduntur quae ipsa oportet esse vera, quatenus pro veris afferuntur; utrum autem scriptor sacer hoc aut illud determinate pro vero afferat, an utatur iis quae feruntur ut suam sententiam inculcet non semper obvium est. Porro cum dicitur nullum esse errorem in libris sacris, id intelligitur de iis tantum quae scriptor sacer profert suo nomine [h. e. ut sua] et quo sensu ea profert. Cf. Durand, *L'état présent*, ÉTUDES, 5 février 1902, t. 90, p. 344. Quid vero suo nomine ut suum proferat et quo sensu dignoscere, interpretis est, qui uti omnibus hermeneuticae subsidiis in ea re et potest et debet, ut in libris humanis, additis etiam iis subsidiis, ut dictum est, quae habere interpres ex cognitione supernaturali inspirationis et inerrantiae potest. Qua in re suae sunt etiam theologis partes, quas negligere interpres sine suo incommodo non potest.

143. Ac primum habenda ratio est de genere scriptionis et usibus sermonis humani vel in universum inspectis, vel attentis circumstantiis locorum, temporum, linguae sacrae, ut videas quid vere dicatur, quid ad solum dicendi modum attineat.

Quae enim historica sunt historice esse vera oportet. Sed aliquando locus potest esse dubitandi num aliquid historice dicatur (ut in libro Job) aut num res historica sit intelligenda ut verba ferunt et sensu obvio, an sub cortice verborum aliud lateat (ut in primis capitibus Genesis)¹, aut num scriptor sacer *utatur datis*, et id quidem ad suum scopum, potius quam ea *ipse det*.

Item historica sunt interpretanda secundum communes historiae leges. Nemo enim ab historico requirat ut omnia cum summa diligentia ad ultimum apicem enarret, neque erroris eum arguat si verba secundum sensum, non ad litteram retulerit. Item temporum rationem non est necesse ut semper sequatur, nisi forte chronologum agat (sic ordinem tentationum non eundem habent Matthaeus et Lucas).

1. Qua de re vide Decretum Commissionis biblicae, n. 21 bis, ad 3 et ad 4.

Item non errat Mattheus dum, aliud intendens, genealogiam Christi symetricè ordinat et annulos quosdam omittit, sive hoc ipse fecit, sive ab aliis factum transcripsit.

Item data fictione litteraria datur id quod ad hujusmodi fictionem consequitur. ut cum inducitur Salomon loquens in libro Sapientiae, aut cum in Cantico describitur amor divinus sub formis amoris humani.

Tandem ubi scopus scriptoris est religiosus vel moralis, non ab eo peti debet ut res eodem prorsus modo tractet quo faceret historicus, sed suo modo et pro scopo suo: item postulari ab eo non debet ut omnia vel sciat vel scire se ostendat, sed ut nihil asserat quod non sit verum, in ratione autem dicendi ad usum communem se accomodet. Cf. Prat, l. c. p. 496.

144. *Ubi aliorum dicta referuntur* historice scilicet), « quamvis verum sit quod dicta sint. non tamen omnia quae dicta sunt vera esse creduntur » (Augustinus, cf. Schmid, n. 125); ex eo enim praecise quod in Scriptura referuntur, valor eorum intrinsecus nullo modo mutatur. Cf. Schmid, n° 121 sq. (qui tamen minus accurate quaedam, cf. Prat, l. c. p. 478-9; item quaedam exaggerate Chauvin, p. 208 sq.).

Etiam hoc. « verum esse quod dicta sint », secundum rectas interpretationis regulas est intelligendum; aliter enim hoc valet in historicis, aliter in poeticis ut sunt Cantica, Psalmi). Quin etiam, si liber sit per modum narrationis poeticae (ut obtinet in libro Job) et potissimum si res quasi dramatice exhibetur, quaestio aliunde est solvenda quam ex principio inerrantiae. Cf. Prat, l. c. p. 480-2.

Si *quis locus ex Scriptura sacra citatur*, aut argumentum inde deducitur, non continuo sequitur non esse rem intelligendam sensu accommodatio, vel non fieri argumentum *ad hominem*, sed videndum est quid ferat recta interpretatio. Cf. Schmid, n° 165-6. Accedit Encyclica *Pascendi*, 25, 6.

Item si qua fit allegatio secundum versionem LXX viralem. Cf. Prat. l. c. 491.

145. Quid ubi scriptor sacer *utitur documentis* aliunde petitis? Cf. Prat, l. c. qui difficilem et salebrosam quaestionem diligenter tractavit, p. 474-500. Applicationem ad casum particularem dat Lagrange, REVUE BIBLIQUE 1re janvier 1902,

t. 11, p. 50-30, *Introduction au livre des Juges*. Vide ejusdem *Livre des Juges*. Principia solutionis dedit Commissio biblica. Vide supra n. 17. Item Encyclica *Pascendi* eos obiter carpit qui « inspirationem aliquantum coangustant, ut, exempli causa, cum *tacitas* sic dictas citationes invehunt. » Vide supra, n. 25, 2.

Si scriptor sacer documenta haec ita facit sua ut ipsi sit imputabilis error vel veritas, eatenus vera esse oportet quatenus ejus auctoritate muniuntur. Tota ergo quaestio est quid ipse voluerit.

Porro is aliquando admonet tale esse documentum; aliquando, etsi non admonet, ex rei natura vel ex adjunctis dignoscitur; aliquando conjici potius quam sciri potest. Non est autem temere dicendum ita usum esse documentis scriptorem ut errores remanere permetteret, etiam si id ad praecipuum ejus scopum non faceret. Sed, altera ex parte, possumus dicere : « Rien n'empêche, au moins en théorie, un auteur inspiré d'emprunter à un historien profane le récit des faits qui serviront de cadre extérieur à son enseignement, sans garantir la pleine et entière authenticité de tous ces faits. » Prat, l. c. p. 485. Sit potuit Lucas inserere genealogiam Christi qualem ex versione LXXviri consistebat (cum nomine Caïnan). Ibid. 490-2. Sic fere se fecisse narrat auctor libri II *Ma-chabaeorum*.

Item, nihil obstat, ut videtur, ex natura rei, ut fabellis quæ circumferebantur, uteretur ad scopum suum (sicut formulis dicendi consuetis utitur), ita ut nihil *ex hoc solo capite* possit afferri contra eos qui dicunt librum Tobiae affinem esse fabulae *de Sapiente Ahikar*, aut in primis Genesis capitibus vestigia esse fabularum chaldaicarum de origine mundi¹. Aliud enim est hujusmodi documentis *uti ut vehiculo doctrinae*, aliud aliquid de eorum veritate asserere. Cf. 132. Item M^{sr} Douais, *L'étude de la sainte Écriture*, Beauvais, 1905, p. 13-14, 24-25. Quin etiam non est necesse ut scriptor sacer aliquod judicium ferat de suis documentis; immo potest, ut homo, de eorum valore errare, modo, *ut scriptor*, nihil scripserit quo hujusmodi errorem exprimeret. Cf. 131.

1. Sed quaestio aliunde solvi potest. Vide n. 21 bis, maxime ad 2.

Sed cavendum est ne hujusmodi hypotheses gratuito, ut Deum ex machina, inducas ad enodandas difficultates. Ut enim hujusmodi explicationibus liceat uti, oportet, ut in Decreto de ea re habetur, « solidis argumentis probetur : 1° Hagiographum alterius dicta vel documenta revera citare; et 2° Eadem nec probare, nec sua facere, ita ut jure censeatur non proprio nomine loqui. »

Qua in re hoc etiam animadvertendum est non satis esse ut scriptor nihil falsi asserat; requiritur etiam ut non eo modo scribat unde *necessario* sequatur, secundum *rectas* regulas hermeneuticae, *error* legentis.

146. Quid ubi scriptor sacer *suo* nomine loquitur, *sua* sensa exprimit suique animi motus, consilia aut praecepta dat suo nomine, suam opinionem enuntiat? Cf. Schmid, n. 155 sq., Chauvin, p. 216 sq. (quos tamen neque in omnibus approbamus, neque res quasdam difficillimas attigisse arbitramur). Haec quaestio quaedam habet difficillima, quae nemo adhuc, quod sciam, elucidavit; est autem solvenda secundum principia superius data. Hic pauca.

Accurate distinguendum est inter *scriptorem* et *hominem* : quae scriptor exprimit, ut scriptor, divina sunt, ac proinde vera et honesta, *quatenus scripta*. Si vero sacer scriptor narrative dicit quid ipse dixerit, fecerit, senserit, sola narrationis veritas et honestas tenenda est.

Aliquando non facile apparet utrum haec distinctio locum habeat, ut in *Psalms*, cum orat Psaltes, aut imprecatur, aut dicit quid sentiat. Sed certum est, ut videtur, bonas esse hujusmodi orationes et etiam imprecationes — et eas bene explicat, v. g. S. Thomas. Cf. articulum *Psalms*, in *Hastings Dictionary of the Bible*. Quod non est *necessario* tenendum de querelis Job in amicos suos, aut de imprecationibus quibus maledixit diei suae.

Similia locum habent in epistolis, v. g. S. Pauli, ut cum maledixit iis qui Galatas conturbant, cum indignatur, cum irascitur, cum gloriatur, etc. Quanquam in his et similibus videntur quidam nimis urgere rationem verbi divini. Non enim sunt ea verbum Dei, *nisi prout scribuntur* : in se sensa sunt Pauli. Utrum et cur et quomodo sint etiam sensa Dei, ex alio capite

repetendum est. Qua in re multa sunt quae multi non satis accurate distinguunt; multa quae, cum difficultatem habeant non parvam, digna sunt speciali et diligentiore theologorum consideratione.

Item, si spectatur rerum veritas, putamus, salva vel Ecclesiae vel doctiorum sententia, non eandem plane esse quaestionem utrum etiam obiter dicta vera sint, et utrum debuerit Deus efficere ut Paulus vel non posset, lapsu memoriae, credere Troade esse penulam quae alibi esset, vel, si hoc crederet, non posset id, sub motione divina, scribere ad Timotheum, ne error hominis subjectivus fieret error scriptoris objectivus. — Quae omnia diligentem omnium momentorum analysim requirunt ¹.

147. In his etiam et similibus semper habenda ratio est in alia linea esse inspirationem ad aliquid dicendum vel faciendum, in alia inspirationem ad scribendum. Ut enim evidens est non posse esse inspirationem ad dicendum quod verum non sit aut faciendum quod honestum non sit, ita nihil impedit quin sit inspiratio ad scribendum vere quod vel non vere sit dictum, vel non recte factum, vel non bene in animo exortum.

Alia ex parte, non constat omnino utrum judicandum sit eodem modo de limitibus inspirationis ad loquendum et ad scribendum. Nam etsi aliquis, inquit, dicitur plenus Spiritu sancto dum loquitur, non statim sequitur nullum esse omnino errorem in iis quae ab illo dicuntur; immo contrarium vel ex oratione Stephani in Actibus, vel certe ex verbis Pauli, Act. 20. 25, videtur evinci. Porro alia est ratio in inspiratione ad scribendum. Unde non statim sequitur potuisse Paulum in Epistola ad Ephesios v. g. dicere id quod per errorem videtur presbyteris coram dixisse. Defendi profecto haec opinio

1. Hujusmodi quaestiones vel casus multi occurrunt, quorum examen ad rectam inspirationis et inerrantiae notionem non parum confert. Sed rejicienda a priori est omnis explicatio ex qua sequatur falsum esse aliquid quod scriptor sacer pro vero dederit. Quod non videtur servasse Dr Alfons Schulz cum ex I Cor. 1, 14-15, ex Mat. xxvii, 6-18 et Act. 1, 18-19, ex Mat. 1, 8 (ubi omittuntur Ochozias, Joas, Anasias), infert « non semper fieri immunes ab errore objectivo per inspirationem sacros scriptores », adesse asserta sacri scriptoris » objective falsa », a Matthaeo « lectorem expresse induci ut crederet non esse nisi 42 generationes ab Abraham ad Christum. » *Neutestamentliches zur Inspirationslehre*, in *Biblische Zeitschrift*, VII, 2, p. 151-155 (1909).

potest. Nos tamen aliter putamus rem explicari secundum superius dicta, n° 146. Dato enim falsum esse quod dicit Stephanus, non statim sequitur Stephani esse errorem, eique attribui debere, si is hoc vulgari effato usus est ad suum scopum, nihil de re pronuntiando, potius quam voluit de eo aliquid ipse pronuntiare. Item si Paulus opinando scripsisset, et quidem per modum opinionis, quod opinando dixit, non eo ipso videretur errasse scribendo.

148. Tandem locus esse in scriptis sacris alicui accomodationi potest, sicut in dictis etiam Christi. Potest enim, et debet fere, scriptor sacer secundum communem consuetudinem loqui — idque eo magis quod libros sacros voluit Deus esse libros humanos, et homines assumere « ut instrumenta ad scribendum ». Si quid ergo falsi in eorum mentibus insidebat, non fuit necesse ut Deus eorum errores omnes corrigeret; satis est si non ii errores sunt scripti, etsi fortasse *in modo dicendi* aliquod horum errorum vestigium deprehendi potest.

149. Ex dictis apparet magnum esse campum criticae et hermeneuticae in iis rebus, et omnes fere difficultates esse *interpretationis*. Quæ autem objici solent passim sunt obvia. Principia solutionis diligenter tradit Encyclica.

CAPUT IV

DE CANONE SCRIPTURAE SACRAE

ARTICULUS I

Notiones et definitiones.

150. **Conspectus rei.** — Vidimus quid sit liber inspiratus, et esse libros aliquos inspiratos. Nunc quaeritur *qui* libri determinate habendi sint pro inspiratis. Quae est quaestio de canone. Porro haec quaestio partim est historica, partim theologica. Quaestionem historicam relinquimus iis qui hoc argumentum sibi assumunt, aut certe pauca dicemus quae propius theologiam spectant; praecipua autem documenta, etiam de ea re, in priore parte attulimus.

Porro quaestio theologica ipsa duplex est : altera methodica, altera dogmatica. Utrunque autem pugnandum est potissimum cum protestantibus, qui a nobis dissentiunt et ratione dignoscendi qui libri pro canonicis habendi sint, et ipso catalogo canonicorum.

151. **Libri de ea re.** — Jam indicavimus Preuschen, *Analecta*, Charteris, *Canonicity*. Indices librorum exhibent, inter ceteros, Vigouroux, *Dictionnaire de la Bible*, article *Canon*; Mangenot, *DICTIONNAIRE DE THÉOLOGIE CATHOLIQUE*, *Canon des Livres saints*; vel in *Realencyklop. für Prot. Theol.* Strack, articulo *Kanon des Alten Testaments*, t. IX, p. 741 (1901), et Zahn, art. *Kanon des Neuen Testaments*, p. 768-9. Cf. etiam Hastings et Cheyne. Inter tractatores Cornely, Trochon, Vigouroux, Pelt, Jacquier, Brassac, Gigot; inter opera specialia, Loisy, *Hist. du Canon de l'A. T.* Paris, Letouzey, 1890; *Hist.*

du canon du N. T., Paris, Maisonneuve, 1891. De Novo Testamento, Westcott, *On the canon of the N. Test.*, 1^a edit. 1855, 4^a 1875, 6^a 1889. Non pauca de iis quaestionibus in *Revue biblique*, sive in articulis sive in recensionibus : 1896, p. 408, 575; 1894, p. 375; 1902, p. 111 (in Belser), p. 240 (de Marc. 16, 9-20); Batiffol, *L'Église naissante. Le canon du N. T.*, 1903, t. 12, p. 10 sq., 226 sq. Etiam in *Études* : Méchineau, *L'autorité divine des Livres saints*. 5 déc. 1901, t. 89, p. 639; 5 avril 1902, t. 91, 53; Joüon, *Le criterium de l'inspiration*, janvier 1904. Nuper Méchineau, *L'idée du livre inspiré*, 1907. Contra Loisy scripsit Magnier (Paris, 1892 ¹).

152. **Notiones de canone et canonicitate.** — Quomodo se habeat liber canonicus ad librum inspiratum, jam diximus, n° 83, item quomodo ad authenticum et ad genuinum, n° 84. Hic pauca de nomine et de ejus usu ac sensu.

Porro libri canonici ii intelliguntur qui a Christianis pro sacris et inspiratis habentur; canon autem scripturarum est vel summa et collectio eorum librorum, prout ad unam collectionem censentur pertinere (= ipsi libri canonici), vel catalogus eorum librorum.

De origine autem et usu primigenio nominum *canonis* et *canonici*, utrum *Canon*, per prius significet *regulam* an *catalogum* vel *collectionem*, utrum *canonicus* liber sit ejusmodi liber qui pro regula (fidei sc. et morum) sit habendus, an qui sit regulariter constitutus pro sacro; item utrum et quomodo haec nomina se habeant ad usum graecorum, et ad canones (si qui unquam fuerunt) oratorum vel poetarum, non constat. Cf. discrepantes aut contrarias inter se opiniones apud Westcott ¹, Appendix A, *On the history of the word κανών*, p. 499; Loisy, *Canon de l'A. T.*, p. 3; Strack, *Realenc.* p. 742; Zahn, *ibid.*, p. 769; Mangenot, *l. c.* 1550 sq.

153. Inter libros canonicos alii sunt de quibus nulla unquam fuit controversia, alii de quibus fuit aliquando. Priores a Sixto Senensi vocati sunt *protocanonici*, posteriores *deuterocanonici*. Protocanonici V. T. ii sunt qui a Judaeis communiter agno-

1. De P. Jean-Baptiste de Glatigny, *Les commencements du Canon de l'Ancien Testament*, Rome, 1906, cf. Lagrange, *Revue biblique*, avril 1907, t. 4, p. 306-312.

seebantur, quorum catalogum exhibet Josephus, qui sunt in Bibliis hebraicis; deuterocanonici qui secus, h. e. : *Tobias*, *Judith*, *Sapientia*, *Ecclesiasticus*, *Baruch* cum Epistola *Jeremiae*, *Machabaeorum* uterque; fragmenta addita ad librum *Esther*, x, 4-xvi, 24, ad librum *Danielis*, iii, 24-90; xiii et xiv. E quibus graece scripti sunt *Sap.* et *II Mach.* Deuterocanonici N. T. (de quibus non est regula ita definita) sunt : *Hebr.*, *Jac.*, *II^a Petri*, *II* et *III Joan.*, *Jud.*; *Apocal.*, fragmenta *Marc.*, xvi, 9-20; *Luc.* xxii, 43-44; *Joan.* vii, 53-viii, 11; quibus addunt quidam *Joan.* v, 4 et *I Joan.* v, 7. Deuterocanonica V. T. rejiciunt unanimi consensu protestantes; Novi Testamenti fere admittunt.

154. Scriptis canonicis opponuntur *apocrypha* de quibus cf. e. c. Vigouroux, *Dict. de la Bible*, art. *Apocryphes*; vel Mangelot, *Dict. de théologie*, art. *Apocalypses apocryphes*, et art. *Apocryphes*; vel Nau et Lepin, in *Dictionnaire apologetique*, 4^a edit. articulo *Apocryphes*. Patres aliqui aliquando inter apocrypha videntur rejecisse deuterocanonica. Quanquam saepius hoc nomen tribuunt ejusmodi pseudepigraphis, quae ab haereticis fere conscripta locum in canone quaerebant.

Protestantes nomine apocryphorum nostra deuterocanonica solent notare.

155. Jam diximus aliam esse quaestionem de *canonicitate* alicujus libri vel loci, aliam de *auctore*. Altera theologica est; altera, ratione sui, non est nisi historica, quanquam, ratione adjunctorum, theologica saepe fit, ut jam declaravimus. Sic non est contra canonem tridentinum, dubitare num Epistola ad Hebraeos sit ipsius Pauli, num *Joan.*, vii, 53-viii, 11, sit ipsius Joannis, et *Marc.* xvi, 9-20 ipsius Marci. Sed haec esse canonica includitur in definitione tridentina, « libros integros cum omnibus suis partibus ».

156. Singularem opinionem tuetur satis obscure Loisy, A. T. passim, v. g. p. 231, 236, 239, non esse eandem auctoritatem, *intrinsecam* sc. deuterocanonicorum V. T. ac reliquorum, neque eandem vim ad tuenda dogmata, neque fortasse eundem gradum inspirationis. Cui opinioni patronos ipse undique corrogat, vel eos qui nihil tale unquam suspicati sunt, ut Hieronymum et veteres multos qui de deuterocanonicis sinistre

locuti sunt. Sed dato etiam quod et Hieronymus et Cyrillus, et Athanasius, etc., erraverunt, error eorum non fuit nisi de facto inspirationis aut de agnitione facti per Ecclesiam. Aliter Loisy, qui varios in variis libris gradus inspirationis ac proinde auctoritatis admittit. Haec inter multa : « Au point de vue de la canonicité, le concile (de Trente) a placé tous les livres au même rang », etc., p. 234. Hoc verissime. Non item quae sequuntur : — « L'idée du canon ne semble pas avoir été pour les Pères de Trente celle d'un catalogue dont toutes les parties ont une valeur égale et absolue... p. 234. — Franzelin « confond ... la question d'autorité ou de valeur dogmatique des livres avec celle de canonicité... » p. 235. — « Il est certain que le Concile n'a pas employé le mot canonique dans le sens rigoureux que lui attribuaient les Pères grecs et saint Jérôme, mais seulement dans le sens de livres régulateurs et faisant autorité, quel que soit d'ailleurs leur objet, qu'ils règlent à la fois le dogme et la morale, ou seulement l'un ou l'autre... » p. 235. — « Un livre peut être inspiré sans être dogmatique... » 236. — Franzelin « ne prouve pas... que le même genre et le même degré d'autorité appartiennent à chaque livre ou partie de l'Écriture. L'inspiration, prise dans son effet, dans le livre inspiré, est-elle quelque chose d'absolument égal et d'uniforme? Son objet direct et essentiel ne peut-il varier d'un livre à l'autre? Certes l'inspiration ne garantit pas l'absolue véracité de l'auteur de la Sagesse quand il se donne pour Salomon, comme elle garantit celle du compagnon de saint Paul qui a raconté dans les Actes les voyages de l'apôtre », etc., p. 237. Similia p. 239-241.

In his multa sunt confusa et vagantur extra quaestionem, Sed incommodum est multiplex :

1. Aperitur via theoriæ cuidam de inspiratione oeconomica et respectiva, vi cujus in libro inspirato possit inesse falsum, non in linea inspirationis quidem et secundum eum respectum secundum quem liber est inspiratus, sed in alia linea. Cf. p. 213, 214, et *Études bibliques*, p. 28, 59-60.

2. Enervatur declaratio Concilii tridentini de pari auctoritate librorum sacrorum, et quasi defenduntur opiniones Cajetani, p. 184, Jahn, p. 233, etc. quae evidenter teneri post Concilium

non possunt; agitur quasi libera esset etiam nunc ea Patrum opinio de dispari auctoritate librorum, quasi non hoc ipsum de quo aliqui Patres dubitaverant sit a Patribus tridentinis definitum.

3. Non bene narratur disputatio praeambula ad definitionem, p. 194 sq. et fit manifestus error cum intelligitur de deutero-canonicis quod dicebatur de apocryphis quae recepta sunt in Vulgata, p. 213. Item tribuitur Hieronymo et ceteris fautoribus canonis hebraici ejusmodi opinio quae tota est D. Loisy de inspiratione respectiva et de variis gradibus vel inspirationis vel auctoritatis librorum inspiratorum pro varietate contenti; male negatur denique quaestionem inter Patres agitatam esse quaestionem de auctoritate canonica. Nam hoc ipsum certum est, utut dubia sint in ea re non pauca. Eo ipso male exponuntur qui Patres secuti sunt, male ipse Cajetanus, p. 184; male carpuntur qui non sentiunt cum Loisy, p. 219, 221, 222, etc.

4. Quod tanto opere inculcatur plus inveniri in Epistolis Paulinis ad confirmandum dogma, quam vel in libro Ruth vel in libro Josue, plus esse historiae in Actibus quam in libro Sapientiae cum inducitur Salomon loquens, ac proinde varia esse genera scriptorum sacrorum, variumque contentum, p. 237 sq., p. 213-4, id nimis evidens est. Sed non id, quod supponitur, fuit unquam in quaestione. Errat ergo historice qui huc totam controversiam patristicam reducit; errat in re theologica qui huc annectit et auctoritatis disparitatem inter libros sacros, et nescio quos inspirationis vel gradus vel limites: « Vouloir soutenir et assigner une différence d'autorité entre des livres que l'Église reçoit comme également inspirés de Dieu, c'est se jeter dans une voie où l'orthodoxie est en mauvaise posture, et la logique sans issue. » (Durand, *L'état présent des études bibliques*, ÉTUDES, 5 février 1902, t. 90, p. 342. De re ut logica cf. Loisy, p. 236.)

N. B. — Haec latius pro rei necessitate, cum multa ex ea confusione oriantur incommoda, et multi non videantur sententiam D. Loisy recte assequi; ut ipse P. Durand, qui l. c. eam quasi reducit ad sententiam Jahn et Lamy (de qua postea), et innuit eam esse ab ipso auctore fortasse retractatam, quippe qui testetur, *Canon du N. T.* p. 273, sententiam Jahn, sensu rigoro intellectam, esse contra Concilium Tridentinum. Sed neque

haec est retractatio, et jam in suo *Canon de l'A. T.* dixerat Loisy errasse Jahn, suamque ab ejus opinione opinionem sejunxerat, p. 234-5. De ea re cf. Manganot, art. *Canon des Livres saints*, col. 1554, col. 1595 sq.

157. In quaestione de canone unum est ex documentis patristicis manifestum, principium dico de dignoscendis Scripturis sacris: ab Ecclesia scilicet non a Judaeis vel aliunde esse repetendum quatenus sint sacrae Scripturae. Sed in applicatione fuit controversia, et quidem non uno ex capite:

a) In polemica cum Judaeis, distinguendum fuit inter eos libros qui a Judaeis agnoscebantur et eos qui secus.

b) Ubi res theoretice agi coepit, valuit influxus eorum qui rem jam theoretice definierant, hoc est Judaeorum; valuit dico, aliquantum et apud quosdam.

c) In quibusdam Ecclesiis, ut in Alexandrina, catechumenis, ut faciliores et ad aedificationem aptiores, legebantur ejusmodi libri qui fere deuterocanonici erant.

— Quaestio fuit de auctoritate *canonica*, non de disparitate contenti. Cf. Manganot, l. c. col. 1595 sq.

ARTICULUS II

Theses de Canone.

THESIS 6

1) **Criterion sufficiens de alicujus libri inspiratione non est neque gustus quidam internus, neque characteres intrinseci, neque testimonium humanum ullum, neque munus apostolicum scriptoris aut missio prophetica.**

2) **Sed requiritur testimonium divinum.**

3) **Quod testimonium rite et ut oportet non habemus nisi per traditionem divinam ecclesiasticam.**

4) **Non possunt ergo Protestantes logice sibi constituere canonem.**

Cf. De San, c. iv, p. 301-329; Pesch, *De inspiratione*, n. 583-635; Franzelin, thesis 5-8; Scheeben, t. I, § 7, p. 59; § 18 et 19, p. 189; Schmid, l. 7, p. 365-422; Chauvin, c. iv; Méchineau, *Études*, 5 avril (ut supra). Joüon, l. c. Conferri utiliter poterunt quae diximus, in libro *De magisterio vivo*, de insufficientia Scripturae et necessitate traditionis, th. 3-5.

Utilia multa dat H. H. Howorth, *The origin and authority of the Biblical Canon according to the Continental Reformers*, in *Journal of Theological Studies*, april 1907, t. 8, p. 321-365, janv. 1908, t. 9, p. 188-230.

PRAEVIA

158. Thesis est quasi duplex : altera quomodo innotescere possit quasi immediate factum inspirationis, altera quomodo deveniat ad nos testimonium illud quod esse necessarium ostendamus. Rursus quaeri hoc utrumque potest vel de aliquo libro determinate, vel de tota collectione canonica. Quae omnia ut arte inter se connectuntur, ita distinguenda etiam sunt diligenter, cum non sit omnino eadem responsio de primo testimonio et de medio transmissionis, de uno libro et de collectione. Porro magna hic lis est inter Catholicos et Protestantos. Contendunt enim Catholici hic necessario ruere principia Protestantium non esse divinas traditiones non scriptas et sufficere Scripturam. Quanquam thetice potius volumus procedere quam polemice. Habet etiam haec thesis sua corollaria in historiam librorum sacrorum, ut videbimus.

159. In abstracto non est idem quaerere de criterio inspirationis et de criterio canonicitatis; sed concrete res eodem redit ob conceptuum connexionem. Cf. n. 97, 4.

160. Diligenter inspicienda est positio nostra. Et primo quidem procedimus in concreto, non in abstracto; de eo quod est agimus, non de eo quod esse possit. Sic rejicimus criteria vel Protestantium vel aliorum quia non sufficiunt de facto, et exigimus testimonium divinum, idque non modo aequivalens, sed formale. De inspiratione non habemus tantum certitudinem humanam et rationalem qualem potest dare vel testimonium mere humanum in quibusdam adjunctis (quae in casu non obtinent) vel certe testimonium humanum miraculis confirmatum (quod etiam non datur), sed certitudinem fidei. — Item non negamus posse sine testimonio Ecclesiae cognosci inspirationem *alicujus* libri sacri, sed id negamus de tota collectione; nec negamus plane ab ullo posse cognosci, sed rite.

161. Opiniones quae in prima parte rejiciuntur fere sunt protestantium. Cf. Mangenot, l. c. 1556 sq. Qui cum non pos-

sent quaestionem vitare, in duas partes abierunt. Primi duces immediatam aliquam inter Deum loquentem et eos qui legunt conjunctionem invexerunt, vel gustu ipso et sapore quodam proprio vel intimo quodam Dei testimonio hoc esse verbum suum, quasi voce se sua prodentis. Unde fit ut Scriptura sit αὐτόπιστος. Sic praecipue Calvinus, cujus verba dant Trochon. p. 89, Méchineau l. c. p. 55-6. Chauvin. p. 86-90. Similia fere Lutherus aliquando, etsi is etiam secundum ea quae dicuntur saepe dijudicat : divinum id esse quod Christum sonet et ejus evangelium; si quid secus, ut Epistola Jacobi, divinum non esse. Cf. Dausch, p. 108, 109; Chauvin 87-89. Plura apud Köstlin, *Luther's Theologie*, t. II, p. 257, cf. Grimm *Institutio theologiae evangelicae*, § 68, p. 118. De Spiritus testimonio sic Lutherus : Debet unusquisque credere hoc Dei verbum esse, et *intime experiri* hoc esse verum etiam si Angelus de caelo et totus orbis contrarium praedicet (Apud Müller, *Symbolik*, p. 343, n. 19, Erlangen, 1896). — Attulimus supra, n. 79, art. 4 Confessionis Gallicanae, ubi perspicue traditur doctrina Calviniana; item n. 83, art. 5.

Sed mox patuit aliud esse quaerendum. Tum recurrerunt ad testimonium historicum, vel librorum sacrorum, vel Patrum et traditionis scientifice et critice spectatum; recurrerunt etiam ad characteres internos librorum (secundum ea quae narrantur, secundum doctrinam quae traditur, secundum dicendi pulchritudinem, secundum effectus in animis legentium). Cf. Franzelin, p. 383; Méchineau, p. 59 sq et p. 55-8; Chauvin, 84¹.

Michaelis unicum criterium vult esse, de Novo scilicet Testamento, munus apostolicum scriptoris; unde ipse fatetur sibi non constare de scriptis Marci vel Lucae. Cf. Franzelin, p. 377 sq.

Huc aliquo modo accesserunt Catholici quidam, ut Ubaldi, sed ita ut valeret apostolicitas sensu positivo non exclusivo. Cf. Chauvin, p. 95-97; Mangelot, l. c. 1567. Porro nos omnino admittimus hoc fere apostolicae originis criterio usos esse veteres, et quidem recte, ad admittendum vel rejiciendum ali-

1. De evolutione doctrinae protestanticae in hujusmodi quaestionibus multa utilia dat Sabatier, l. c.

quem librum, sed id non ratione sui et historice, sed quia *testimonium apostolicum* pro necessario habebant¹, ut manifestum est ex eo quod narrant evangelium Marci esse a Petro publice probatum, Evangelium Lucae a Paulo, et quod II^{am} Petri vel Epistolam ad Hebraeos ad Petrum et ad Paulum aliquo modo reducunt. Quidam, ut Zahn, etsi inspirationem proprie dictam non admittunt, volunt tamen eos libros in communitate christiana, admissos esse ut genuine exhibentes doctrinam Christi, Apostolorum, etc., et fidem esse habendam huic testimonio communitatis christianae. Cf. Méchineau, p. 61-63.

Alia criteria fingi possunt, ut testimonium ipsius scriptoris inspirati, etc. Cf. Chauvin, p. 97.

162. Nos ut in thesi. Non rejicimus criterium historicum, aestheticum, etc., sed negamus sufficere ad fundandam fidem divinam qualem habere debemus, negamus sufficere de omnibus libris et respectu omnium fidelium.

163. Hic non est cur dicamus de opinione Rationalistarum et scholae historicae, quae nec libros inspiratos admittit, et dogma de inspiratione paulatim humano modo ortum esse contendit. Cf. De Canone N. T. Harnack, *Dogmengesch.*³ t. I, p. 337 sq., 4^a edit., p. 372 sq.; Sabatier, l. c.

Item satis est indicasse celebrem controversiam inter Bosuetum et Claude, de qua in libro *De Magisterio vivo*, n. 24. 5°.

PROBATUR I. — *Criteria deficientia.*

164. A priori. Haec criteria vel non dantur vel non sunt efficacia. Ergo. Probo Antecedens :

I. Non requiritur, ut advertit P. De San, testimonium determinatum de singulis scriptis; sufficit testimonium (vel explicitum vel implicitum) id omne esse inspiratum quod esset ab apostolis. Sed adverte ad rationem libri inspirati non satis esse ut revelationem sine errore contineat, sed requiri ut a Deo sit quatenus liber est, ut definitum est in Vaticano. Unde, vel ex eo capite, excluditur opinio eorum qui satis esse ducunt ad tuendam II^{am} Petri, ut constiterit communitati ecclesiasticae ibi rite expressam esse, et quidem mortuo jam Petro, sententiam Petri, citra ullam vel inspirationem a Deo ad scribendum et in scribendo, vel testimonium de illa inspiratione.

a) *Gustus ille internus* res est subjectiva, nec ab omnibus in eisdem libris eodem modo percipitur; nec recte innitur testimonio Scripturae.

Solent afferri in ea re verba Michaelis, quae vide apud Méchineau, p. 57, vel Chauvin, p. 91. Cf. etiam quae habet Reuss apud Chauvin, p. 87-8.

NOTA. — Adverte nos simul conjungere gustum illum internum et testimonium Spiritus Sancti.

b) *Characteres intrinseci*, utut adjuvare aut confirmare in quibusdam possint, non tamen sufficiunt ut criterium positivum, nec in omnibus valent.

c) *Testimonium mere humanum* vel ipsius scriptoris, vel communitatis Christianae, nec dubium omne excludit, nec valet ad fidem divinam, quam requiri ostendemus.

d) *Munus apostolicum* nec valet ex natura rei (cum aliud sit apostolatus, aliud inspiratio ad scribendum, neque omnibus et solis inspiratis convenit.

165. A posteriori. Qui his criteriis usi sunt ad certam de canone vel scientiam vel fidem non devenerunt; sed alii inspirationem negarunt, alii alios libros a canone excluserunt.

PROBATUR II. — *Requiri testimonium divinum.*

166. Ex natura rei. Factum inspirationis tale est ut, nisi Deus aliquo modo intervenerit, totum dependeat a testimonio scriptoris mere humano, quod in re hujusmodi fidem facere nemo prudens dixerit.

167. Ex natura certitudinis quae requiritur. Factum inspirationis, et quidem de singulis libris canonis, res est fidei Ecclesiae proposita. Ergo vult testimonium divinum.

a) Antecedens conceditur ab ipsis Protestantibus. Cf. art. 1um Confessionis helveticae posterioris, art. 5um confessionis Gallicanae, etc.

b) Unanimis est consensus Patrum ex traditione apostolica esse recipiendos libros canonicos, quam traditionem de rebus revelatis esse intelligunt.

c) Hic est sensus manifestus Concilii Tridentini anathema dicentis. Vide n. 29.

d) Hic est sensus manifestus Concilii Vaticani « ut tales Ecclesiae traditi ». Vide n. 28, 3°.

e, Ex natura rei requireretur saltem testimonium humanum miraculis confirmatum. Atqui nemo novit hujusmodi testimonium a divino contra distinctum.

Confirmatur verbis Calvini : « Si nous voulons bien pourvoir aux consciences, si qu'elles ne soient point agitées en perpétuelle doute : il nous faut prendre l'autorité de l'Écriture de plus haut que des raisons, ou indices, ou conjectures humaines. C'est à savoir, que nous la fondions sur le témoignage (intérieur) du Saint-Esprit. » Apud Méchineau l. c. p. 56-7, et in nota 2.

SCHOLIA AD HANC PARTEM

168. Non negamus aliquid valere criterium empiricum, aestheticum, historicum, sed suo loco et in suo ordine. Cf. verba Iunilii, apud Mangenot, l. c. 1563; Pesch, n. 591 sq.

2. Item concedimus quaestionem de canone et practice et saepe apud Patres reduci ad quaestionem de origine apostolica. Quod duplici modo fiebat :

a, Si quis liber erat recentior aetate apostolica, satis erat ut a canone rejiceretur. Sic fragmentum Muratorianum de Ilermae *Pastore*.

b, Si quis liber erat scriptus ab Apostolo, aut ab eo approbatus, eo ipso intelligebatur traditus Ecclesiae ut sacer, et ut fons doctrinae revelatae. Cf. Chauvin, p. 95; Joüon, l. c.; Pesch, n. 602-635.

3. Ex hoc apparet quaestionem de canone non esse tantum quaestionem de *facto dogmatico*, de quo testetur Ecclesia, et quidem infallibiliter, utpote quod cum dogmate sit connexum, de quo tamen non habeat proprie dictam revelationem; non posse ergo quantum ad omnia, aequiparari canonizationem librorum sacrorum cum canonizatione Sanctorum. Quam opinionem induxerunt quidam Catholici (ut Chauvin aliquando), cum non satis perspicierent quid differat inter testimonium Ecclesiae de re ut vera et connexa cum dogmate ac de re ut revelata; alii, si fieri posset libenter amplecterentur, ut utilis-

simam ad solvendam quaestionem de II^a Petri aut similes alias. Quae nobis nec tuta videtur, nec apta ad finem intentum. Cf. Mangenot, l. c. 1603.

PROBATUR III. — *Requiri traditionem divinam ecclesiasticam.*

169. Testimonium illud non habemus ex Scriptura, non ex revelatione privata, non ex traditione mere scientificè inspecta. Ergo relinquitur traditio ecclesiastica, ut divinitus approbata.

a) Non ex Scriptura. Nam ut valeat testimonium Scripturae de protocanonicis V. T., non valet de deuterocanonicis, ut patet; non valet etiam de *toto* Novo Testamento; et testimonium ex II^a Petri de Paulo ipsum indiget confirmatione.

b) Non ex revelatione privata, quam nemo nunc admittit.

c) Non ex traditione scientificè inspecta. Haec enim traditio etsi libris plurimis evidenter attestatur, et bene consultata, canonem catholicum, ut videbimus, exhibet. tamen hoc non ita efficit ut omne dubium excludat (cum tot fuerint controversiae, cum etiam nunc catholici et protestantes inter se non consentiant), non ita efficit ut omnes facile possit convincere, et rudibus provideat.

PROBATUR IV. — *Deficere Protestantes in constituendo canone.*

170. Res est ex dictis evidens, cum Protestans, ut talis, non admittat traditiones non scriptas, sine quibus non habetur testimonium divinum de toto canone; non admittat auctoritatem traditionis nisi humanam, quae, *ut humana*, non est extra omnem controversiam. Cf. Méchineau, p. 68; Chauvin, p. 101 (qui tamen non satis recte omnia). Cf. etiam Westcott, p. 12 sq., 20, et passim.

SCHOLIA.

171. Hinc apparet concludi necessario temporibus apostolicis conscriptionem librorum canonicorum, dato scilicet quod non fiant novae revelationes post apostolos. Nam :

1. Canonicitas supponit revelationem *publicam* de inspiratione libri canonici.

2. Liber inspiratus continet verbum Dei, et quidem verbum Dei *scriptum* (ex notione inspirationis). Sed Deus non est locus Ecclesiae post tempora apostolica. Ergo.

172. Veteres Protestantes multa ad suam causam detorquebant testimonia Scripturae, quae aliud significant. Cf. Chauvin, p. 90.

173. Potest testimonium divinum de inspiratione dari ipsi scriptori sacro et auctoritas ei sufficiens conciliari, v. g. per miracula. Sed hoc non est necesse. Sufficit ut Christus vel Apostoli aliquem librum Ecclesiae tradiderint ut inspiratum.

THESIS 7.

1) Canon Tridentinus fidem facit et propria Concilii auctoritate, et vi praescriptionis theologicae quam sancivit Concilium.

2) Porro vi Tridentini decreti suscipiendi sunt cum proto-canonicis et libri deuterecanonici et partes librorum deutero-canonicae sine ullo vel auctoritatis vel dignitatis discrimine.

3) Hoc autem decretum, etsi non innititur testimonio historico sed praescriptione theologica, tantum abest ut documentis historicis et sanae criticae refragetur : consonat potius, et critice vindicari potest ut optima factorum explicatio.

Docte et erudite de tota hac quaestione, etiam quantum ad documenta positiva, De San, c. v, vi, vii, p. 329-506. Cf. Franzelin th. 9-17; Historias canonis, ut Cornely, et quae superius allata sunt; Mangenot, l. c. 1593 sq. Praecipua documenta dedimus in parte priore; ad rectam decreti intelligentiam faciunt acta Tridentina (edita vel ab A. Theiner, Zagrabiae 1874, t. 1, p. 49 sq.: vel, idque melius, a Merckle, *Concilium Tridentinum*, I, 1, Frib. Brisg. 1901). Item Pallavicini ad 4^{am} Sessionem ¹.

1. Qua in re mirum est quod scribit Magnier, *Étude sur la Canonicité*, p. 32 : « Je me borne à signaler l'étrange théorie en vertu de laquelle un décret dogmatique d'un concile œcuménique est subordonné, pour son interprétation, aux discussions préalables qui pouvaient avoir besoin de plus d'une rectification. » Etsi enim decretum *per se* valet, et quidem eo sensu quo datum est, quis neget multum prodesse aliquando, ad sensum decreti dignoscendum, si scias quid sit disceptatum inter eos qui tulere decretum?

PRAEVIA.

174. Occasionem decreti Tridentini dant historici. Cf. etiam decretum ipsum, ut videas quare et qua intentione sit editum. Esse autem dogmaticum evidens est. Nemo vero negaverit non pauca esse a Patribus Concilii quibusdam dicta quae recta non sint. Sed haec nihil ad decretum.

175. Jam diximus controversias fuisse non paucas de canone utriusque Testamenti. Qua in re non omnia sunt clara. Huc redeunt praecipuae quaestiones :

1. De Vetere Testamento, discrimen inter canonem palaestinensem, qui dicitur, et alexandrinum. Quod discrimen alii aliter explicant. Nobis non displicet opinio Loisy, p. 64 sq. non fuisse ita definitas opiniones Alexandrinorum, nec *proprie* fuisse *duos canones*.

2. Quid Christus et Apostoli. Non a Judaeis accepit Ecclesia suum canonem, sed a Christo et Apostolis. Porro in libris Judaeorum hellenizantium aderant, et, ut videtur, mixta cum protocanonicis, etiam deuterocanonica, et videntur ea etiam aut allegare aut significare pro re nata Apostoli. Haec videtur etiam nosse Josephus, v. supra, n. 68.

3. In Ecclesia Alexandrina legebantur Catechumenis deuterocanonici (cum Esther, ad aedificationem morum, non ad confirmationem doctrinae. Cf. Athanasium, supra n. 51, a. Jerosolymis non legebantur temporibus Cyrilli, *ibid.*, b.

4. Tota haec quaestio diu practice solvebatur potius quam speculative agitabatur. Theoretice agendum fuit a temporibus Origenis; nec mirum accedendum in ea re fuisse ad Judaeos, vel ratione polemica, vel quia jam elaborata erat a Judaeis haec doctrina. Cf. n. 52. Porro practice consentiunt Patres in allegandis deuterocanonicis, et quidem ut divinis, sine ullo discrimine auctoritatis. Etiam Hieronymus, qui de iis durius, testis est hujus rei. Apud Latinos, versio erat in usu in qua nullum etiam inerat discriminis vestigium, ut ex Tertulliano apparet. Ad Graecos accesserant aliquo modo Ambrosius et Hilarius, jam ante Hieronymum. Post Hieronymum, Latini multi eum exscripserunt, *memoriae causa*, ad tempora usque Tridentina; sed non dubitabatur serio, nisi paucos forte, ut

Cajetanum, exceperis. Et canon valebat noster, Roma, ut videtur, in Africam, ex Africa ad nos transmissus.

5. Cum libris sacris aliquando allegant Patres apocryphos quosdam (ut III^{um} Esdrae) sed nullum communiter.

6. Canon N. T. paulatim constitutus est, prout ex usu et testimonio aliquarum Ecclesiarum constabat aliquem librum apostolicum esse et sacrum. Epistola ad Hebracos Romae tardius, ut videtur, recepta est; 2^a Petri, Jacobi, Judae, Apocalypsis in quibusdam Ecclesiis orientalibus, ut Antiochena, quarto saeculo rejiciebantur, ob rationes intrinsecas et pericula temporum. In quibusdam Ecclesiis legebantur quaedam non sacra. ut *Epistola Clementis*, ut *Pastor*, vel tantum ut pia, vel etiam ut sacra, utpote apostolicorum. De controversiis inter Harnack et Zahn consuli potest J. Leipoldt, *Geschichte des neutestamentlichen Kanons*, Leipzig, 1907; de quo cf. Brooke, in *Journal of theological studies*, jul. 1908, t. 9, p. 606-9, vel *Revue biblique*, juillet 1907, t. 4, p. 450-2.

176. Quaestionem de auctoritate canonicorum et veterem controversiam voluit Tridentinum dirimere. Ac proinde recipi jam non possunt opiniones Bernardi Lamy, Jahn, aliorum, qui *progressum* in ea re non agnoverunt. De Loisy supra, n. 156.

177. Sensus thesis et diversae multorum positiones satis intelliguntur ex dictis. Notandum est infensiores factos esse deuterocanonicis multos Protestantium ob Catholicos, ut aliqui ex iis ingenue fatentur.

PROBATUR I. — *Auctoritas canonis tridentini.*

178. a) Tridentinum potuit definire, et definivit. Ergo. Vide supra, n. 29.

b) Tridentinum non inquisivit directe et scientificè de canone; sed canonem in Ecclesia latina antiquitus, ad Florentinum usque, transmissum solemniter accepit, doctrinamque de ea re, cum theoretice tum practice in Ecclesia receptam sancivit. De intentione ac processu patrum tridentinorum, cf. ipsum Decretum (l. c.), et etiam *Acta* (Theiner), p. 52-53, vel Pallavicini, l. VI, c. XI, n. 6-8.

PROBATUR II. — *Paritas omnium librorum.*

179. a) *Suscipiendi...* Patet ex verbis decreti: Libri integri — cum omnibus suis partibus ... prout legi consueverunt et habentur in Vulgata. Cf. Vaticanum, supra, n. 28. Patet ex *Actis*, (Theiner), p. 71-72. ubi « partes » intelliguntur fragmenta deuterocanonica V. T. et Marc xvi, 9-20, Luc. xxii. 43-44, Joan. viii, 53-vii 11. Sensus ergo decreti est: « libri integri cum omnibus suis partibus, *etiam* deuterocanicis » (etsi non definitur quatenam sint hae partes). Patet ex scopo decreti: « Omnes itaque intelligant... »

b) *Sine discrimine...* Patet ex verbis decreti: enumerantur deuterocanonici permixtim cum protocanonicis; suscipiuntur « pari pietatis affectu ac reverentia »; suscipiuntur ut canonici, h. e. ut qui « Spiritu Sancto inspirante conscripti, Deum habeant auctorem. » Supra n. 28.

Patet ex scopo decreti, contra Protestantes: « Omnes itaque intelligant quo ordine et via ipsa synodus sit progressura et quibus testimoniis ac praesidiis in confirmandis dogmatibus et instaurandis moribus sit usura. »

Patet ex eo quod huiusmodi discrimen inter libros aequè inspiratos et canonicos, vi cuius quorundam auctoritas non valeret nisi ad aedificationem, aliorum etiam valeret ad dogma, ignotum fuit semper in Ecclesia. Admiserunt enim ex veteribus aliqui discrimen aliquod ratione canonicitatis, et etiam ratione materiae in ordine ad mores vel ad dogma. Sed discrimen canonicitatis expresse sublatum est a Tridentino, ut agnoscit ipse Loisy. Nihil ergo jam remanet discriminis in auctoritate.

SCHOLIA IN HANC PARTEM.

180. 1. Ergo concrete loquendo idem est liber inspiratus et liber canonicus.

Quomodo vero canonicitas dependeat ab Ecclesia, quomodo non dependeat, jam diximus, cf. n. 97, 4. — Non esse gradus in canonicitate concedit Loisy, p. 207. Nec nos negamus omne discrimen, v. g. ratione materiae.

2. Verba « pari pietatis affectu... » respiciunt per prius comparisonem inter Scripturam et traditiones, sed respiciunt etiam comparisonem inter proto et deuterocanonicos, de quibus fuerat controversia. Cf. *Acta* (Theiner), p. 50-53, 73-77. Cf. Loisy, p. 197-198.

3. Concedi potest in mente Tridentinorum quorundam satis confusos fuisse conceptus quosdam ex eo quod verba Patrum non satis intelligerent, aut teneri posse putarent nec satis perspicerent quid esset liber canonicus, quid liber receptus, quid interesset inter libros qui legerentur ad aedificationem et eos qui ad confirmationem doctrinae, quid intelligendum esset nomine apocryphorum, et similia. Vide *Acta* l. c. passim, et Loisy, p. 194 sq.

Sic Fanensis et Seripandus aliquid *fere* in sensum D. Loisy, « alios esse qui ut authentici et canonici, et ut a quibus fides nostra dependeat, recipi debeant; alii ut canonici tantum, quique ad docendum idonei et ad legendum in Ecclesia utiles. » Sed « a nemine ea distinctio probata est », p. 51, col. 1-2. Cf. 55, col. 1-2. De opinione Fanensis, cf. etiam p. 71, ubi apparet multa ab eo misceri.

4. Nullum est dubium quin ea quae de apocryphis a Patribus disputata sunt sint intelligenda de iis apocryphis quae etiam nunc sunt in Bibliis nostris, non de deuterocanonicis, ut vult Loisy. Cf. *Acta*, p. 72, col. 2, 4° et sq., p. 77, col. 1, n. 4... Verba Gienensis « apocryphi non recipiantur eodem gradu cum aliis canonicis », p. 73, col. 2, de iisdem fragmentis sunt intelligenda. Cf. Mangenot, l. c. 1597-1598.

5. De commate I Joan. v, 7, nihil in Tridentino expresse. Quidam volunt includi in decreto implicite. Sic Hetzenauer, t. II, p. 388; sic Franzelin, et alii. Sed hoc non est evidens. Nam neque de ejusmodi « partibus » sunt directe verba Tridentina, neque de eo commate evidenter vera sunt quae adduntur « prout in Ecclesia legi consueverunt et in veteri Vulgata habentur », sensu scilicet Concilii. Quin etiam si pares essent rationes criticae dubitandi de Joan. v, 4, aut de Luca xxii, 43-44, non statim esset respondendum hoc esse contra Concilium Tridentinum, cum de Luca saltem sit mentio in deliberationibus; non enim consequitur *per se* intelligi etiam in decreto. Haec

salvo meliore iudicio, et Ecclesiae auctoritate. Cf. Mangenot, l. c. 1602.

PROBATUR III. — *Valor canonis Tridentini theologicus, criticus.*

181. a. Patres Tridentini consulto elegerunt viam theologicam ad decretum ferendum, non viam scientificam. *Acta*, p. 52-53, et passim v. g. p. 59. Cf. Loisy, p. 198.

b) Decretum illud etiam scientificè stat. Difficultas non potest esse seria nisi de deuterocanonicis V. T. Porro de iis etiam valida sunt argumenta, quae fuse evoluit, v. g. L. De San, l. c.

1) Quod allegantur, ut videtur, ab Apostolis, et a Patribus vel Orientalibus vel Occidentalibus, idque et a primis saeculis et ut libri sacri.

2) Quod erant in Bibliis, quod publice legebantur in Ecclesiis.

3) Quod Romana Ecclesia (resp. Africana. Gallicana...) semper videtur eos recepisse.

4) Quod consenserunt in idem etiam Ecclesiae schismaticae.

5) Quod ratio reddi potest de exortis dubiis post pacificam possessionem, quod controversia tota fere theoretica fuit, et quod ea quievit in fidem omnium explicitam, etiam cum mentio fieret, quasi archaice et memoriae causa, de opinionibus Hieronymi.

SCHOLIA.

182. Multae sunt difficultates cum contra hanc thesim, tum contra praecedentem. Quas solvunt De San, Franzelin, Cornely, etc. Cf. etiam Perrone, *De Script. sacra*, c. 1, prop. 1, n. 22 sq. Prop. 2, n. 80 sq. — Bene vero videndum est non tam quid *singuli*, quam quid *Ecclesia*, ut bene Westcott, passim, v. g. p. vii, p. xxix, p. xxxv, p. 12, p. 20 sq.

183. Canonem Tridentinum admittimus ut completum et exclusivum. Dato enim quod perierit liber aliquis inspiratus

(antequam scilicet Ecclesiae committeretur), dato etiam quod possit forte inveniri decursu temporum, non habetur certe de ejus inspiratione testimonium sufficiens. Cf. Cornely, Diss. I, § 11, p. 228 sq. Aliunde non admittimus, ut patet, posse auferri de canone ullum librum. Quod ideo dicimus quia Anglicani, hoc fieri posse secundum sua principia, volunt, ut Garvie, art. *Revelation*, in HASTINGS' DICTIONARY, Extra Volume, p. 328, 335.

CAPUT V

DE AUTHENTIA VULGATAE

184. Quaestio haec dupliciter spectari potest :

1) Prout respicit interpretationem Scripturae, et ejus usum et intellectum in Ecclesia;

2) Prout respicit canonem et ipsius Scripturae concretam existentiam et possessionem in Ecclesia. Nos hoc alterum potius spectabimus, ut fecit ipsum Tridentinum, ita ut compleamus quodammodo quaestionem de canone per quaestionem hanc de authentia Vulgatae.

185. *Auctores.* Cornely, Dissert. 2, § 18; Franzelin, th. 18 et 19; Durand, *Encore un mot sur l'autorité de la Vulgate*, ÉTUDES, avril 1898, t. 75, p. 216; Prat, *La Bible de Sixte V*, ÉTUDES, t. 50, p. 565 et t. 51, p. 35, 205. Alia quae ad historiam Vulgatae pertinent, ut opera Vercellone, S. Berger, Méchineau, in ÉTUDES, t. 54, 55, 57, 63, 66, non possumus hic enumerare. — Ut scias quid de Vulgata Patres Tridentini, vide Theiner, p. 64 sq., vel Merckle et Pallavicini; cf. Didiot, *Commentaire théologique de la 4e session du Concile de Trente*, REVUE DES SCIENCES ECCLÉSIASTIQUES, mai et juin 1889; Durand, *Pour servir à l'étude de l'authenticité de la Vulgate*, Canterbury, 1903 (autographum). Egregia est dissertatio Mariana *Pro editione Vulgata*, apud Migne, CURSUS SCRIPTURAE SACRAE, t. I, p. 581-700, cf. potissimum, c. 20-24, p. 661 sq. Ut scias quam exaggerate quidam, potissimum in Hispania, vide ibidem, p. 865 sq. asserta Poncii.

186. *Quaestio de Vulgata in Concilio Tridentino.* — De ea agitur jam in decreto de canone : « prout in Ecclesia catholica legi consueverunt et in veteri vulgata latina editione habentur. »

Supra, n. 29. Sed plus factum est. Nam decreto *Insuper*, in eadem sessione 4^a, Concilium « statuit et declarat ut haec ipsa vetus et vulgata editio, quae longo tot saeculorum usu in Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus pro authentica habeatur; et ut nemo illam rejicere quovis praetextu audeat vel praesumat. » Supra 30.

Ut autem haberetur ipsius Vulgatae editio correcta, Concilium « statuit et decernit, ut posthac S. Scriptura, potissimum vero haec ipsa vetus et Vulgata editio quam emendatissime imprimatur. » Cujus editionis curam reliquit Summo Pontifici, Haec nimirum contra duplicem abusum, quorum alter erat « habere varias editiones S. Scripturae, et illis velle uti pro authenticis in publicis lectionibus... », alter erat « corruptio codicum qui circumferebantur. » Textus apud Cornely, p. 440, cf. Theiner, *Acta*, p. 64 sq. Supra, n. 30.

Sed noluit Concilium, ut ex totius rei tractatione constat, quidquam derogari vel textibus primigeniis, vel « auctoritati purae et verae interpretationis LXX interpretum », nec rejici « alias editiones quatenus authenticae illius Vulgatae intelligentiam » juvarent. Apud Cornely, l. c. Nec solius Vulgatae editio a Papa postulabatur, sed etiam « ut unum codicem graecum unumque hebraeum, quoad fieri posset, correctum haberet Ecclesia sancta Dei ». Haec initio proponebantur; similia saepe in decursu.

Quantam autem haberet difficultatem quaestio critica multi e Patribus ne suspicabantur quidem, sive nesciebant quantum interesset inter veram Vulgatam et veros textus primigenios, sive opinabantur facile et cito parari posse textum correctum et purum latinum, hebraeum, graecum.

187. *Controversiae de decreto Tridentino.* — Aliae fuerunt cum, Protestantibus, qui conclamarunt rejici ab Ecclesia veram Scripturam et textus primigenios, impediri omnem criticam, etc. Cf. Cornely, n. 172, p. 442. Hanc controversiam negligemus : solvitur enim rerum gestarum narratione et sana decreti interpretatione. Aliae fuerunt inter Catholicos. Non pauci enim vim ejus ita extenuant ut decretum totum sit disciplinare, nihilque importet de intrinseco valore Vulgatae. Sic fere Vercellone in libro *Sullà autenticità delle singole*

parti della Bibbia Volgata, Romae, 1866, ejus opiniones vide apud Franzelin, th. 19, p. 545 sq.; cf. p. 539, in nota. Alii vim ejus exaggerant, ut ipse Melchior Canus, l. II, c. XIII, alique, ut videtur, nostris etiam temporibus catholici, cf. Cornely, p. 442-3; ac multo magis saeculis praecedentibus, potissimum in Hispania, ut jam dictum est.

Porro duo quaeri solent :

- 1) Utrum decretum sit disciplinare an dogmaticum.
- 2) Dato quod aliquo saltem modo dici possit dogmaticum. quo sensu debeat intelligi Vulgatam esse authenticam.

Ad 1, alii dicunt : mere disciplinare. Sic Vercellone, et, ut videtur, Didiot, Loisy... Alii dogmaticum, Franzelin et qui eum sequuntur multi. Nos distinguendo.

Ad 2, alii : authenticum summo gradu, alii infimo, alii intermedio. Quae indigent explicatione.

188. Quid sit authenticia jam diximus. Authenticia autem hic intelligitur non ipsius *textus primigenii* quem identice habeamus, non *apographi* qui textum hunc perfecte exhibeat, sed *versionis* quae sit conformis textui primigenio.

Porro haec conformitas potest esse *summa et absoluta*, si textui respondet perfecte in omnibus (saltem quoad sensum) ; potest esse *infima*, si textum primigenium exhibet quidem quoad substantiam, sed ita exhibet ut in genere tantum dici possit conformis textui, non autem ut haec conformitas de ullo loco determinate affirmari possit et debeat ; est *media et respectiva*, si ad hanc conformitatem substantialem et indeterminate sumptam accedit conformitas determinata in quibusdam locis et respective ad aliquem finem. Quae conformitas media et respectiva multipliciter spectari potest pro vario respectu, fine, etc. Rem in concreto definiemus quantum poterimus.

189. Cum ea authenticia *versionis* conjungenda est etiam authenticia Vulgatae *in se spectatae*, ut est liber quidam longo saeculorum intervallo per varia apographa ad nos transmissus. Quae est quaestio de textu Vulgatae. Hanc etiam quaestionem debuit attingere Concilium, nec nos omittere omnino possumus, cum hoc etiam sit necessarium ad authenticiam ut liber ad nos bene transmittatur. De ea dicemus aliquid in scholiis.

190. Totam hanc quaestionem recte ut intelligamus, haec sunt animadvertenda :

1° Quaestio de authentia Vulgatae pertinet ad quaestionem de canone, et prout solvitur, dicendum est vel negandum esse in Ecclesia veram et genuinam Scripturam.

2° Quaestio haec pertinet ad quaestionem de usu et interpretatione Scripturae, atque iisdem ex principiis solvenda est. Quid enim aliud est Vulgata nisi perpetua quaedam et communis in Ecclesia latina interpretatio Scripturae? Ergo eadem valent hic principia quae de interpretatione Scripturae per Patres et Ecclesiam : in qua, ut in libro De magisterio vivo, n. 39, 68, late diximus, et hic postea etiam dicemus, habenda est ratio et de natura rei (dogmatica, historica, etc.) et de consensu interpretum, et de intentione tradendi aliquem sensum ut dogmaticam Scripturae interpretationem. Quae omnia quomodo ad Vulgatam applicentur diligenter videndum est. Res enim sua non caret difficultate.

3. Ad solvendam hanc quaestionem multum etiam confert comparatio Vulgatae cum ceteris versionibus quibus vel usa est vel utitur tota Ecclesia aut pars aliqua notabilis Ecclesiae, ut est versio septuagintaviralis.

4. Tandem revocandum est in memoriam praecipuas in Ecclesia catholica et fuisse et esse partes magisterii vivi. Unde fit ut liber ad magisterium vivum se habeat ut subsidium et instrumentum, qui ipse magisterio potius accommodetur quam ei magisterium.

THESIS 8

1) Bonum et legitimum est decretum quod tulit synodus Tridentina de Vulgatae authentia.

2) Hoc autem decretum, etsi fundamenta dogmatica habet et est arte cum dogmate vel factis dogmaticis connexum, ipsum tamen, *formaliter* spectatum, disciplinare et practicum videtur potius esse quam dogmaticum, authentiamque juridicam ita statuit ut internam supponat et importet.

3) Hujus autem authentiae internae extensionem et limites partim ex verbis vel scopo Concilii, partim ex rei natura et comparatione cum aliis versionibus, partim ex sensu et

intentione vel eorum qui *Vulgata* usi sunt vel ipsius *Ecclesiae* quae approbavit dignoscimus.

4) Haec autem dici possunt ut melior *Decreti explicatio* :

a) « *Eo sensu Vulgatam esse declaratam authenticam, ut verus et genuinus revelationis fons dici queat et debeat, ita quidem ut non tantum nulla falsa doctrina fidei vel morum regula erronea ex illa legitime deducatur, sed etiam omnia illa quae ad verbi divini scripti substantiam pertinent fideliter exprimat* ». Cornely, § 18, n. 175 (*Compend.*⁴, p. 115).

b) Singulorum autem textuum substantialis cum textibus primigeniis conformitas eatenus tenenda est quatenus constabit :

1) hunc textum haberi ab *Ecclesia* pro vere dogmatico et quidem ut est translatio textus primigenii;

2) vere pertinere ad veterem *Vulgatam*.

PRAEVIA

191. *Auctores*, ut supra. Maxime Cornely, Durand, Vacant, in *Études théologiques*, t. I, p. 423. Cf. etiam Bonaccorsi, *Questione bibliche*, Bologna, 1904.

192. Porro nos in hac quaestione sequimur potius Cornely vel Durand quam Franzelin et eos qui ab eo dependent, quippe qui aliquanto plus videantur exigere quam vel decretum requirant, vel facta patiantur. Hic principia damus ; in scholiis tangemus applicationes.

193. *Authentia interna* hic est conformitas cum textu primigenio; *externa*, est agnitio hujus confirmatis; *juridica* vel *publica*, agnitio saltem practica hujus conformitatis per *Ecclesiam*, et consequens agendi ratio in disputationibus, lectionibus, etc.

Decretum est *disciplinare* quo constituitur norma agendi, *dogmaticum* quo norma credendi. Porro cum dicimus decretum, formaliter spectatum, nobis videri potius disciplinare quam dogmaticum, re non multum differimus ab iis qui dicunt esse dogmaticum, cum asseramus decretum de eo quod fieri debet hic importare doctrinam de eo quod est (ut, v. g. res habet in decreto de baptizandis parvulis vel de communione sub una specie). Doctrina autem quae hic imbibitur referenda

est potius ad facta dogmatica quam ad dogma proprie dictum (quod scilicet est in re revelata).

194. Sive accipitur decretum ut formaliter disciplinare, sive ut formaliter dogmaticum, ejus interpretatio non caret difficultate, ut vel ex aliis aliorum opinionibus perspicuum est. Propterea indicamus in 3 parte unde sit potissimum repetenda interpretandi regula vel proxima vel remota.

195. In 4^a vero parte duo sunt : unum, *a*) de quo inter omnes convenit; alterum *b*) in quo non est plenus consensus, vel si est consensus in eo quod dicitur, non est plane in eo quod intelligitur.

Porro res tota nobis, quod priorem condicionem spectat, huc reducenda esse videtur ut non ex nudis verbis Vulgatae in se spectatis, sed ex sensu et interpretatione Ecclesiae videndum sit num aliquis locus sit vere dogmaticus et ut dogmaticus proponatur in Ecclesia, idque quatenus est textus scripturisticus, non tantum quatenus sit formula dogmatis aliunde noti. Potest enim fieri ut aliquis textus *videatur* esse dogmaticus et non sit (eo saltem sensu quo videtur esse) et etiam soleat intelligi et exponi secundum id quod videtur; cum tamen interpretes non intendant affirmare vel textum esse dogmaticum vel eo esse sensu intelligendum quo ipsi intelligunt. Sit pro exemplo *Generationem ejus quis enarrabit?* Is. LIII, 7; cf. Act. VIII, 33. De quo loco, cf. Pesch, n. 587. De recursu ad sensum Ecclesiae, cf. Durand, l. c., p. 218-220. Potuerunt et Patres et ceteri interpretes *opinari* potius quam *asserere*. Aliquid simile valet de altera condicione : non enim satis est aliquem textum esse utcumque in Vulgata prout circumfertur, etiam si sit dogmaticus, sed necesse est in ea esse ut partem indubiam Vulgatae.

Tota ergo hæc quaestio solvenda est ex principiis notis de canone, de interpretatione Scripturae, de sensu ecclesiae *utentis* Scriptura et de magisterio vivo.

PROBATUR I

Bonum et legitimum decretum.

196. Res est Catholico evidens *a priori*. Sed ostendi etiam *directe* potest :

a) Si decretum spectatur *theologice et juridice in decernente*. Ecclesiae est dare Scripturas fidelibus et quidem in ejusmodi textibus vel versionibus quibus secure uti possint; Ecclesiae est judicare de vero sensu et interpretatione Scripturae; Ecclesiae, ut omnis societatis perfectae, est documenta sua authentica et leges suas authentice proponere et declarare. Atqui haec omnia valent in casu.

b) Si spectatur *res decreta historice et theologice*. Datis adjunctis, quid melius potuit fieri quam proponi eam versionem ut publice et juridice authenticam quae longo tot saeculorum usu probata, pro authentica jam implicite habebatur? Nulla erat expeditior via, nulla tutior (cum usus per Ecclesiam infallibilem intrinsecum versionis valorem confirmaret), nulla aptior ad finem Concilii.

c) Si spectatur *critice*, comparative ad versiones latinas quae tum ferebantur, cujus auctoritas poterat esse praestantior in ordine ad doctrinam fidei et morum? comparative ad versiones reliquas graecam, syriacam, quid melius quam eas in suo gradu et loco relinquere, Vulgatam, de qua erat quaestio, non is praeponere, sed proponere iis qui ea essent usuri? considerata ipsa Vulgata, et opera Hieronymi in eam parandam, quae versio vel melior erat vel melior et tutior fieri tum poterat?

N. B. — Hoc fere exscriptum est ex tractatu P. Le Bachelet de Script. sacra 1895, p. 77-80 (autogr.) De valore autem Vulgatae et partibus Hieronymi in ea adornanda, cf. Cornely, § 16, n. 162 sq., p. 419 sq.; Compend. p. 107 sq. Cf. etiam Cornely n. 177, p. 459. Item Hastings, *Dictionary of the Bible*, art. *Vulgate*.

PROBATUR II

Decretum est disciplinare, importat dogmatica.

197. Hac distinctione videtur recte exponi totus processus Concilii, videntur conciliari contrariae opiniones, quarum utraque aliquid veri habet. Nam :

a) *Disciplinare* decretum indicant :

1. Scopus immediatus decreti : « Primus abusus, habere varias editiones (versiones) S. Scripturae, et illis velle uti pro

authenticis in publicis lectionibus, etc. Remedium : habere unam tantum editionem... qua omnes utantur pro authentica in publicis lectionibus, et quod nemo illam rejicere audeat aut illi contradicere, non detrahendo tamen auctoritati purae et verae interpretationis LXX interpretum, qua nonnumquam usi sunt Apostoli, neque rejiciendo alias editiones, quatenus authenticae illius Vulgatae intelligentiam juvant. » *Acta*, p. 64 sq. apud Cornely n. 171, p. 440.

2. Verba ipsa Decreti : « Statuit et declarat ut haec ipsa vetus et vulgata editio, quae longo tot saeculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus... pro authentica habeatur, et ut nemo illam rejicere quovis praetextu audeat vel praesumat. » Vide n. 30, 1.

3. Connumeratio hujus abusus cum ceteris disciplinaribus ; et decreti cum ceteris decretis etiam disciplinaribus : « Sed et impressoribus modum in hac parte... imponere volens... decernit et statuit, ut posthac S. Scriptura, potissimum vero haec ipsa vetus et vulgata editio quam emendatissime imprimatur. » *Supra*, n. 30, 3.

b) *Dogmatica* praesupposita decreti et ejus cum dogmate connexiones ex his ostenduntur :

1. Ex decreto de canone : « Si quis autem libros... prout in Vulgata habentur, pro sacris et canonicis non susceperit... A. S. Omnes itaque intelligant quo ordine et via », etc. Vide *supra*, n. 29.

2. Ex paritate cum decreto de interpretatione, *supra* n. 30, 2, quod etiam ita est disciplinare ut veritatem dogmaticam includat, « esse verum eum sensum quem tenet Ecclesia ».

3. Ex natura rei : Habet Ecclesia Vulgatam pro vera Scriptura et verbo Dei. Ergo ita est. Item Ecclesia vult haberi eam pro authentica. Ergo est *interne* authentica.

PROBATUR III

Principia de extensione et limitibus authenticæ.

198. a) *Ex verbis vel scopo Concilii* efficitur tutum esse argumentum ex Vulgata in rebus fidei et morum « ad aedifica-

tionem doctrinae christianae pertinentium », nullam esse haeresim in Vulgata, etc.

b) *Ex natura rei et comparatione cum aliis versionibus.* Nihil volunt Patres Tridentini tribuere valori interno Vulgatae quod etiam in versione Alexandrina inesse non putent; nihil quod non importet longus usus Vulgatae in Ecclesia (quae et verbum Dei habeat necesse est, et habet in Vulgata, quoad dogmatica scilicet).

c) Vulgata *in se* spectata, nihil est nisi privata privatorum quorundam interpretatio Scripturae sacrae, cujus *valor scientificus* magnus sane est, sed in suis limitibus, *auctoritas* autem *doctrinalis* tota est ab Ecclesiae utentis et approbantis auctoritate. Is autem usus, utpote publicus et communis in Ecclesia, non aliam vim habet quam secundum intentionem utentium, et de eo judicari debet secundum hanc intentionem, sicut judicatur de communi interpretatione per Patres vel Doctores. Porro interpretatio, etiam communis, Scripturae sacrae tradi potest aliquando ut opinio, non ut sententia rata et fixa. Atque sic etiam potuit in multis usus Vulgatae spectari ut practicus et practice securus, non necessario ut dogmaticus, quasi assereretur vel hunc esse sensum Scripturae quem verba Vulgatae fundant, vel esse Scripturam quidquid secundum usitatum Vulgatae textum afferretur.

PROBATUR IV

Conclusiones ex principiis.

199. a) In genere Vulgata ita est fons purus veritatis revelatae ut nullus sit error dogmaticus, ut sit substantialiter verbum Dei translatum.

b) In singulis, tum standum est textui ut biblico, si pro tali habet Ecclesia, quod importat et haberi pro dogmatico et pro textu genuino Vulgatae.

Haec enim duo, eaque sola, ex principiis supra allatis fluunt. Nam : ad a) Ecclesia non potuit verbum Dei scriptum vel amittere vel corrumpere, quod vel ex eo patet quod semper solita est Ecclesia ad Scripturae normam exigere magiste-

rium vivum. Item non potuit pro regula suae fidei habere ejusmodi librum in quo aliquid esset haereticum, pro regula morum eum in quo esset aliquid contra mores (per modum scilicet doctrinae).

N. B. — Ad *substantialem* integritatem confert etiam decretum de canone.

Ad *b*) Prior condicio est *necessaria*. Nam si res est historica vel scientifica, non datur interpretatio Ecclesiastica, sed privatorum, ut alibi vidimus; estque hoc expresse decretum de interpretatione Scripturae, ad quam quaestionem haec refertur.

Est etiam *sufficiens*, quodam scilicet sensu. Nam si constitit aliquem textum ab Ecclesia haberi pro Scriptura sacra, tenendum est hunc textum esse Scripturam sacram (vi infallibilis magisterii)¹. Sed hoc vix aliter constabit nisi ex usu et interpretatione Patrum — quod supponit eum locum esse in eorum Bibliis, et ab iis haberi ut biblicum. — Unde locus est alteri condicioni.

Quae altera condicio ab ipso Concilio indicatur. Unde fit ut, si prior quodam sensu sufficit, non tamen *vi decreti* sufficere dicenda sit.

SCHOLIA ET QUAESITA

200. **Pressius de extensione authentiae.** Ad distinctiorem totius rei cognitionem, videndum diligenter est quid ferat, quid non ferat ea quam definivimus authentiae ratio vel declaratio per Concilium.

A. *Quid non ferat.* — Cf. Cornely, l. c. n. 172 sq. (*Compend.* p. 113); Franzelin², th. 19, iv, p. 557.

a) « Patres Tridentini nec textibus primigeniis nec antiquis versionibus quae semper in Ecclesiae usu erant, Vulgatam praetulerunt; nec... ullo modo textuum primigeniorum versionumque antiquarum authentiam negarunt. » Cornely n. 172, p. 442 sq. Hoc luculenter probat Cornely (contra calumnias Protestantium) ex ipso decreto; ex decreti occasione et ori-

1. Agitur scilicet de facto dogmatico, in quo definiendo infallibilis est Ecclesia. Cf. *De magisterio vivo et traditione*, n. 106.

gine; ex auctoritate eorum theologorum qui Concilio interfuerunt; ex rei per se evidentia. Cf. etiam Loisy, p. 210 sq. (contra Reuss).

b) Patres nec authentiam cum inspiratione miscuerunt; nec Vulgatam in omnibus conformem sacrorum auctorum autographis esse contenderunt. Cf. Cornely, n. 173, p. 448 sq. Hoc contra Catholicos non paucos, quorum etiam argumenta vide l. c. n. 174, p. 451 sq.

N. B. — Hac in re circumfertur decretum a S. Congregatione Concilii Tridentini interprete emanatum, quod ab haereticis editum, ab iis etiam confictum esse non pauci suspicati sunt (inter quos Cornely, 1^a edit. p. 451). Sed haec suspicio novo documento sublata est. Cf. Batiffol, *La Vaticane de Paul III à Paul V*, Paris 1890, p. 73. Unde ad alias responsiones confugiendum est. Cf. Cornely. *Compend.* 4, p. 114. — Porro in hoc documento legitur « nihil posse asseverari quod repugnet Vulgatae editioni, etsi esset sola periodus, sola clausula vel membrum, vox sive dictio sola, vel syllaba iotave unum. » Quid hic praecise significetur non liquet. Sed certum est vel nihil ibi inesse dogmaticum, cum non sit hujus Congregationis munus edere decreta dogmatica, vel si quid inest dogmaticum, de rebus dogmaticis tantum esse intelligendum, ut Pius IX vivae vocis oraculo respondit, 1 augusti 1859.

c) Patres non negaverunt *modales* differentias, etiam in textibus dogmaticis. Cf. Cornely, n. 176, 1, p. 455. Quas adesse experientia constat.

d) Patres noluerunt quidquam definire, ut videtur, de textibus critice dubiis, etiam dogmaticis. Cf. Cornely, n. 176, 2, p. 456; Franzelin th. 19, III, ad 6, p. 557, et clarius, th. 19, 1, 2°, p. 535.

N. B. — Sed aliter Franzelin, aliter Cornely in applicationibus, ut videtur: cf. Franzelin, l. c. 3°, p. 536, Cornely, p. 457, n. (de 1 Cor. 15.51).

e) Non sequitur ex decreto non excidisse in Vulgata ullum textum dogmaticum. Cf. Cornely l. c. 3, p. 458 (de Proverb. VIII, 35, et Is. VII, 9). Excidisse in Alexandrina certum est.

f) Non videtur posse defendi conformitas Vulgatae cum textibus primigeniis in omnibus locis qui dogmaticum aliquid sonent eo solo nomine quod sint in Vulgata et quod textus sit dogmaticus. Atque in hoc discedimus aliquantulum a Franzelin, th. 19, 1, 3, p. 535, ut stemus cum P. Durand, *Études*, l. c. p. 222 sq. Quanquam non tantum interest quan-

tum videtur, ut bene ostendit Durand, l. c. p. 218 sq. — Nostrae rationes hae sunt : Facta ipsa, et modus procedendi interpretum, etiam cordatorum, qui rem assumunt. Analogia cum casibus similibus : sunt enim mendae criticae in hujusmodi textibus, v. g. Apocal. v, 12; sunt interpretationes vulgares falsae, ut Is. LIII, 8. Cur non essent etiam translatorum errores? Cf. Durand, p. 217. — Sunt item errores in usu liturgico, vel, si malis, accommodationes verbales, ut Sapient. XVIII 15, ad Incarnationem.

Est item discordia cum versione alexandrina in locis quibusdam qui dogmatice sonent : unde error in alterutra admitendus, v. g. Prov. VIII, 35; Is. VII, 9.

Sana theologia unum requirit : ne falsa sit interpretatio ecclesiastica. Sed gratis supponitur adesse interpretationem ecclesiasticam proprie dictam, quotiescumque aliquis locus, qui dogmatice sonat, communiter est in usu ecclesiastico. Est enim usus, vel dogmaticorum, non assertivus, sed practicus, vel opinativus, vel accommodaticius, vel in linea veritatis non in linea interpretationis... Exempli innumera habemus in liturgia; habemus quoque apud Patres, ut vel ex Is. LIII, 8 apparet. Porro valent haec eadem de Vulgata, ac proinde non constat ex solo hoc capite aliquem textum dogmatice esse accipiendum, vel certe esse accipiendum ut scripturisticum.

Item certum est Scripturam, ut est in Vulgata, fontem esse doctrinae, sed cum traditione et magisterio vivo. Unde nihil sequitur ex utroque decreto, de valore absoluto singulorum textuum, saltem in genere versionis.

201. B. *Quid ferat haec authenticia in concreto.* Cf. Cornely, n. 176 ad 7, p. 458; Durand, p. 226.

a) Vulgata exhibet Scripturam sacram substantialiter. ut bona sc. translatio.

b) In Vulgata, nihil est contra fidem et mores, per modum sc. asserti doctrinalis.

c) Tutus est usus Vulgatae in rebus fidei et morum : exhibet enim veritatem catholicam.

d) Ubi constitit usam esse *Ecclesiam* aliquo loco Vulgatae ut scripturistico, et quidem assertive, sequitur locum esse scripturisticum, et rectam esse, substantialiter scilicet, inter-

pretationem, quanquam admisceri error grammaticus potest. Pro exemplo sit Rom. v, 12; cf. Tridentinum, sessione 5^a, can. 2, Denzinger, n. 671 (10^a edit. 789).

e) Si Vulgata est *clara* et conformis textui primigenio ambiguo, hic videtur esse intelligendus, in re dogmatica scilicet, secundum Vulgatam; secus si Vulgata non est clara, aut textus non est certus.

202. De distinctione inter locos dogmaticos et non dogmaticos. Cf. Durand l. c. 218 sq.

a) Haec distinctio intelligenda est non hoc sensu quod aliquid sit in Scriptura non dictum a Deo, dubium, falsum, sed secundum objectum et scopum — prout res scilicet est revelata propter se, aut propter aliud. Eodem redit distinctio inter res fidei et morum ac ceteras, quae in decreto Tridentino de interpretatione affertur.

b) Hanc distinctionem non dederunt ii theologi qui Vulgatam in omnibus conformem textibus primigeniis esse voluerunt; eam impugnavit Vercellone, ut hanc conformitatem nullo in textu particulari esse requirendam evinceret. Cf. Franz. th. 19, III, p. 543.

c) Eam esse retinendam vel ex eo patet quod eam induxit Tridentinum in re quae, si rite spectatur, eadem est substantialiter, in interpretatione scilicet.

d) Quomodo vero dignosci possit locus dogmaticus a non dogmatico, non semper apparet. Certum est et valere, si detur, auctoritatem traditionis, nec aliter aliquando rem posse discerni.

Sed adverte : Non est eadem plane hujus rei ratio si agitur de textu primigenio et si agitur de translatione. Hic enim, ut ex rei natura patet, potius spectandus est usus loci quam ejus sensus absolute et in se spectatus. Unde sequitur magis necessarium hic esse recursum ad traditionem, ut declaravimus. Cf. Durand, l. c. p. 218-9.

203. Utile erit in re satis lubrica ad summa capita revocare, et conferre inter se quae habent de ea re Franzelin, Cornely, Durand, Scheeben, Vigouroux, etc.

204. Item colligere praecipuos locos Vulgatae qui difficultatem habent. Indicari possunt, inter alios :

Gen. III, 15 : Ipsa (vel ipsum) conteret... Cf. Durand, p. 221;
 Psalm. cix, 3 : Ex utero... Cf. Lesêtre, *Psaumes*, h. l. et Franzelin, 536; item ceteras translationes ex hebraeo.

Proverb. VIII, 35 : Qui me invenerit etc. ; olim (et graece) :
 Exitus mei exitus vitae et praeparatur voluntas a Domino;

Is. VII, 9 : Si non credideritis, non permanebitis; olim (et graece) : Nisi credideritis, non intelligetis;

Is. XVI, 1 : Emitte Agnum, cf. Durand, 223;

Jerem. XXXI, 22 : Femina circumdabit virum, ibid. 224;

Rom. v, 12 : In quo omnes peccaverunt; graece $\epsilon\phi' \tilde{\epsilon}$ = quatenus;

1 Cor. xv, 51 (aliter graece), cf. Franzelin, p. 536; contra quem Cornely, p. 457;

Hebr. x, 5, cf. Ps. XXXIX, 7, 8; I Joan. v, 7; Apocal. v, 12, etc.

205. Quid intersit inter versionem vulgatam, editionem vulgatam et hujus editionis exemplar vaticanum, vide apud Durand, p. 221. Rem melius intelliget qui legerit, v. g. Cornely, § 19 : De Vulgatae correctione romana; cf. § 17, Historia textus Vulgatae usque ad Concilium Tridentinum.

206. Cum ea controversia de authentia Vulgatae connexa est quaestio de sensu verborum « prout in Ecclesia catholica legi consueverunt et in veteri Vulgata Latina editione habentur », in decreto Tridentino; supra, n. 29; cf. Decretum *Insuper* supra, n. 30 : « vetus et vulgata editio, quae longo tot saeculorum usu... » Item Vaticanum, De fide, c. II, supra, n. 28. Qua de re cf. hinc Cornely, n. 174, p. 452; n. 175, p. 454, 2, n. 176, 2, p. 457, et 459, 5; illinc Le Bachelet, *De Scriptura*, Jersey, 1895, p. 89 (autogr.), vel Hetzenauer, l. c. Porro nos ita haec intelligimus ut haec duo, esse in Vulgata et longo tot saeculorum usu probatam esse, in unum coeant, totaque vis Vulgatae ex eo usu sit repetenda et secundum hunc usum metienda.

207. Quae Vulgatae editiones et correctiones spectant partim critica sunt, quae ad nos non pertinent; partim theologiam attingunt, quae ex principiis allatis dijudicari debent, ut non periisse Scripturam in Ecclesia catholica, sicut nec genuinum sensum Scripturae.

Vide apud Cornely historiam *Sixtinae* et Bullam Sixti V. Cf. etiam Prat,

La Bible de Sixte-Quint, *Études*, 1890, t. 50, p. 565; t. 51, p. 35 et 205; Bataffol, *La Vaticane*, supra.

208. Editio nunc in usu Clementina est, non Sixtina. Porro etsi editoribus praecipitur ne quid immutent aut textum corrigant, falsum tamen est quod aliquando dicitur nullum jam relinqui locum criticae in ea re, nullam libertatem. Contrarium ostendunt multa multorum opera, inter quae praecipuum locum obtinent quae fecit Cl. Vercellone. Cf. Epistolam Pii X de praeparanda revisione Vulgatae, n. 27.

209. Etsi bona est Vulgata, bona Vulgatae editio quam habemus, nihil tamen obstat quin, pro rei opportunitate, melior vel editio vel etiam translatio expectetur.

CAPUT VI

DE INTERPRETATIONE SCRIPTURAE

Duo huc veniunt : 1, de sensibus Scripturae; 2, de interpretatione Scripturae.

ARTICULUS I

De sensibus Scripturae.

210. Praeter Origenem, De princip. l. IV, et Augustinum *De doctrina christiana*, et passim, vide Cornely, Dissertat. 3, n. 192 sq., Patrizi. *De interpretat. biblicorum*, Romae, 1844 et 1876; Schmid, *De inspiratione*, l. 4 et 5; Vigouroux, n. 171s q.; S. Th. praesertim l, q. 1, a. 10; *Quodl.* 7, q. vi, a. 4, sed cf. *De potentia*, q. iv, a. 1; Mangenot, art. *Herméneutique* in *Dictionnaire de la Bible*, ubi habes bibliographica multa; Zappetal. *Hermeneutica biblica*, Fribourg, 1897, nuper reedita; E. Moirat, *Notion augustinienne de l'herméneutique* (thesis), Clermont-Ferrand, 1906. Pesch, *De inspiratione*, n. 543-564.

211. Scriptura cum sit liber humanus, de sensu ejus judicandum est ut de ceteris libris; sed cum sit etiam liber divinus, quaedam habet hoc nomine particularia et propria. Cf. Encyclicam *Providentissimus*, n. 15-21, ubi dantur praecipua de ea re. Theoriae veterum de sensibus Scripturae noto versiculo commemorantur :

*Littera gesta docet, quid credas allegoria,
Moralis quid agas, quo tendas anagogia.*

I. — De sensu litterali.

Sensum litteralem eum intelligimus quem sacer scriptor in-

tendit verbis exprimere. Porro de sensu litterali sic intellecto tria quaeruntur :

1. Num omnis locus Scripturae sensum litteralem habeat.

2. Num unus sit sensus litteralis singulorum locorum.

3. Num idem sit sensus litteralis utriusque auctoris. Dei et hominis.

E quibus tertia intelligitur vel ex dictis vel ex dicendis. Pauca hic de prima et de altera.

212. Omnis locus Scripturae sensum litteralem habet. Sed sensus ille litteralis tropice exprimi potest. per omnes scilicet dicendi figuras quae inter homines obtinent, per metaphoras, allegorias, parabolas, etc. Ad quod haec adverte :

1. Veteres aliquando negant aliquibus locis inesse sensum litteralem, quia nimirum in iis quae figurate dicuntur ipsam figuram pro sensu litterali habent. Utrum hoc sensu tantum an omnem omnino in quibusdam locis sensum litteralem abjecerit Origenes non plane liquet. Aliter in ea re Patrizi, aliter Cornely; nos ad Patrizi potius, etsi concedimus obscure et confuse locutum esse Origenem. Cf. Cornely, n. 197. Haec igitur dici possunt :

a) Sensu litterali intelligit fere Origenes corporalem. vel sensibilem, quem verba ipsa secundum se fundunt, ut si quis Deum *irasci* putet aut *paenitere*, aut *oblivisci*, aut esse *rupem*, aut *ambulare ad auram* in horto. et similia; ut si quis figurate dicta intelligat sensu proprio (si oculus tuus scandalizat te, erue eum); ut si quis parabolam pro re habeat. Hoc sensu non male rejicitur sensus litteralis.

b) Origeni cum certum sit nihil esse in Scriptura Deo indignum, nihil absonum, nihil inutile, nihil erroneum, quaedam autem secundum litteram secus sonent. sive ipse decipitur versione graeca (τραγέλαφος). sive iudicat secundum sui temporis iudicia, sive non cogitat multa in Scripturis relative et historice non absolute esse intelligenda (ut abstinendum esse a sanguine et suffocato), inde sensum litteralem negat esse verum sensum Scripturae, et rem exponit allegorice. Cujusmodi allegoricam expositionem vocat Bigg negativam, apologeticam.

c) Origeni cum sit persuasum plenam esse Scripturam mysteriorum, et sub corporalibus latere spiritualia, sub cortice litterae

medullam spiritualem sectatur, utiturque Scriptura ad docendum et inculcandum quidquid videtur bonum, pulchrum, utile. Quae est expositio allegorica positiva, dialectica.

d) Non putandum est Origenem temere et sine ulla ratione a sensu litterali recedere ut allegorica captet : quanquam ea quae ei videtur esse ratio recedendi nulla aut fere nulla aliquando est.

N. B. — De tota ea quaestione, cf. Zöllig, *Die Inspirationslehre des Origenes*, Friburgi Brisg. 1902, Dritter Abschnitt, p. 91 seq. ubi etiam habes bibliographica. Cf. maxime Prat, *Origène*, Paris, 1907.

2. Dubium aliquando esse potest num is sit sensus litteralis qui videtur : ut v. g. in Cantico descriptio amoris humani, secundum communioem opinionem, non est ipse sensus, sed totus ad *modum dicendi* pertinet; amor autem mutuus Dei et Synagogae (respective Ecclesiae, etc.) est sensus litteralis¹. Item dubitatum est num historia Lazari et Divitis apud Lucam sit historice an parabolice intelligenda. Similes sunt difficultates de primis Genesis capitibus, de Apocalypsi, etc.

3. In visionibus vel actionibus symbolicis, symbolum nihil est nisi vehiculum sensus, et totum ad modum dicendi pertinet. Nisi quis mavult, quod eodem redit, inter signum et rem signatam distinguere.

213. Magna est controversia inter theologos et tractatores utrum unus sit in singulis Scripturae locis sensus litteralis, an multiplex admitti in quibusdam possit. Cf. Lesêtre, *Sens littéral*, in *Dictionnaire de la Bible*; Cornely, n. 198; Schmid. toto libro quinto; Patrizi, l. c.; Beelen, Dissertatio, 1845, etc. Porro controversia magnam partem exorta est ex eo quod vel nondum absoluta erat theoria de subordinatione sensuum et distinctione inter litteralem, spiritualem, accommodaticium, consequentem; vel nimium tribuebatur dictis quibusdam Augustini et sancti Thomae, qui cum practice magis quam theoretice loquerentur, ansam dederunt disputatoribus. Porro nos hic stricte et theoretice agimus.

Pro multiplici sensu litterali stat Augustinus, qui primus,

1. Vide, si libet, Joüon, *Le Cantique des Cantiques*, Paris, 1909.

ut videtur, quaestionem induxit, *Confession.* XII, 31, M. 32. 844: *De doctrina christiana*, III, 27. M. 34. 80; Cf. *Sermo*, VII, 5, M. 38, 63; de *Doctrina christiana*, I, 36, M. 34, 34 (omnia apud Cornely). Cetera quae ex Patribus afferuntur nihil evincunt, nisi Gregorium forte exceperis. cf. Schmid, n. 232, p. 250, et ss. Contra sunt veteres Scholastici. saltem plerique. et veteres exegetae, ut Henricus Gandavensis, Albertus Magnus, Alexander Halensis, Bonaventura, Lyranus... Cf. Schmid. p. 256.

S. Thomas quaedam habet quae omnino ad Augustinum accedunt, ut l. c. *de Potentia*; quanquam in aliis locis aliud videtur dicere. Cf. Cornely, p. 523: Schmid, n. 235-8.

Theologi multi, circa tempora potissimum tridentina, in sententiam affirmantem propenderunt. Cf. Cornely, p. 522, Schmid, n. 236 sq. Item quidam tractatores.

Nostris temporibus vix quisquam est qui idem teneat. Schmid tamen haec habet: « Neutra (sententia) omnino certa videtur; nobis ex auctoritate affirmativa. ex rationibus vero internis negativa probabilior apparet », n. 230. Quam positionem magno conatu tuctur. Nos breviter. Nobis non videtur hoc probabile:

1. Utut non repugnet a priori multiplicem esse sensum litteralem, res tamen a libro humano ita est aliena ut admitti in libris sacris non debeat nisi cogentibus omnino rationibus.

2. Nullus est locus Scripturae de quo hoc vel oporteat affirmare, vel etiam secundum sanam exegesis liceat. Quae enim afferuntur, aliter explicantur. Quae haec fere sunt: Psalm. II, 7; cf. Act. XIII, 33; Hebr. I, 5; v, 5; — Is. LIII, 4. cf. Mat. VIII, 17 et I Petri, II, 24; — Daniel IX, 27, cf. I Mach. I, 57 et Mat. XXIV, 15; — Is. LIII, 8; Joan. II, 19 et XI, 5. Alia apud Schmid. n. 251.

3. Si quis esset huiusmodi locus, non apparet quis esset ejus usus, cum nihil adsit quo de ea re possit constare; immo principium ipsum magnam saepe difficultatem vel interpretibus vel theologis non potest non creare; ac de facto, nemo est vel ex iis qui rem admittunt qui non ab ejusmodi opinione recedere practice saepe cogatur. — Nec similis est casus de sensu spiritali. — Cf. Schmid, n. 257.

4. Opinio Augustini et Thomae non tam videtur propugnare multiplicem sensum litteralem stricto sensu, quam haec tria practice utilia :

a) Cum saepe aliqua expositio ita certa non sit ut omnem aliam excludat, neque ipsa sit sine ullo periculo tenenda, cum aliunde id omne sit admittendum quod verum et bonum est, melius est non ita tenere unam expositionem ut aliam excludas.

b) Omnis expositio in qua aliquid verum et bonum dicitur, aliquo modo in intentionem divinam refundi potest, cum Deus hanc providerit, admiserit, voluerit.

c) Cum multa, secundum analogiam fidei, vel deduci ex dictis Scripturasticis, vel ad ea reduci argumentando et cogitando possint, qui rem theologice potius quam philologice spectat, haec ad sensum Scripturae potest referre.

Ceteri qui eamdem opinionem aut tenuerunt aut tenuisse videntur, confuse multa vel dixerunt, vel etiam cogitaverunt, potius quam diligenter examinerunt.

II. De sensu typico.

214. — Praeter sensum litteralem, datur in Scriptura sensus spiritualis vel typicus, qui in eo est quod non verba modo, sed etiam res aliquid significant, ut Agnus paschalis Christum, etc. Sensus is spiritualis mediatus quodammodo est, cum verba significant rem, res autem sententiam divinam. Is igitur sensus potius est rei scriptae quam ipsius Scripturae. Cf. S. Th. I. c.; Bonavent. *Breviloq.* Prooem. 5; Schmid, I. IV. Hoc habet Scriptura ex eo quod est a Deo.

Porro sensum typicum duplici quodam modo in Scriptura inesse (qui tamen ad unitatem facile reducitur) exponit Schmid, n. 212. p. 225, cum alter sensus sit ordinarius, qui solis rebus superstruitur, alter non solis rebus insit perfecte sed per modum ordinemque tractandi compleatur; hujus exemplum habemus in Melchisedech, Gen. xiv, 18-20, prout ejus historia exponitur ab Apostolo, Hebr. v, 10-11; vii, 1 sq. « Sine patre, etc. » Sensus typicus ad tria reduci solet, et dicitur *allegoricus* si Vetus Testamentum spectatur ut figura Novi; *anagogicus*, si utrumque ut figura caelestium; *tropologicus*, si id quod nar-

ratur vel praecipitur significat *in intentione Dei*, aliquid quod ad bene vivendi regulam pertinent. Applicatio habetur v. g. in *Jerusalem* vel in *templo*. Qua in re haec sunt advertenda :

a) Distinguendi sunt typi a symbolis : symbolum totum est in ratione signi, et is est sensus litteralis qui per symbolum significatur; typus est et *res* et *signum*; ut *res*, significatur sensu litterali; ut *signum*, significat id cujus est typus.

Item nomine allegoriae duo intelliguntur : metaphora quaedam continuata, et sic id quod allegorice significatur est sensus litteralis (ut in Cantico, in *Parabolis*); *res* quaedam gesta vel praeceptum aliquod, quod rationem habet figurae.

Haec omnia dilucide S. Thomas, l. c. Cf. Cornely, n. 193-194, n. 200 sq. Mangenot, *Dictionnaire de Théologie*, art. *Allégories bibliques*, t. I, col. 833-836, ubi habes bibliographica : ibid. Mangenot, art. *Mystique (Sens)*, t. IV, col. 1369-1376.

b) Sensus typicus non ipse senobis manifestat : tum igitur adesse sciemus si de eo vel per Scripturam vel per traditionem constiterit. Porro *in genere* scimus Vetus Testamentum esse quodam modo figuram Novi, et Novum caelestium; item Scripturam esse ad aedificationem morum. Atque inde fit ut Patres typos et figuras ubique sectentur. Sed hic usus aliquorum Patrum non sufficit ut sciamus num *aliquis* locus sit typicus et *quis* typus insit. Quin etiam ex usu alicujus loci per Christum vel Apostolos non statim sequitur certo sensum esse typicum (ut in serpente aeneo, Joan. III)¹ quanquam esse pronum est saepe concludere (ut hoc ipso loco), vel ex sensu obvio verborum et argumentationis, vel ex habitudine generali Veteris Testamenti ad Novum.

c) Hinc quatuor conclusiones, vide Cornely, n. 201 sq. :

1. Admittendi sunt in Scripturis sensus typici, ut vel ex Scriptura patet; item ex Patribus. Vide 10, 16. Non bene ergo ii qui, post Loisy, sensum typicum *tribui* Scripturis per Ecclesiam dicunt, *inesse* in iis negant.

2. Non potest ex sensu typico deduci efficax argumentum, nisi et quantum ei attestatur Scriptura vel Traditio.

1. Nam potuit vel Scriptor sacer vel Christus non aliud intendere nisi comparisonem vel accommodationem, potuit etiam procedere *ad hominem* secundum quod usus ferebat, non absolute et prout *res* erat.

3. Erravit aut excessit Origenes et cum eo multi, in eo quod sensum typicum in omnibus esse contendit, quanquam is error magis est in applicatione quam in substantia rerum.

4. Non est cur negetur etiam in Novo Testamento esse sensus typicos.

III. De sensu consequente.

215. Sensus consequens, qui dicitur, is est qui non est expresse in verbis. sed ex iis colligitur, et est cum eo quod dicitur connexus. Quod fit dupliciter. Aliquando enim id quod dicitur continet. non explicite quidem, sed actu tamen et formaliter, id quod meditando extunditur explicite. Tum sensus is est vere sensus Scripturae, et ad ejus plenitudinem pertinet. Non vocatur autem consequens nisi abusive.

Aliquando non continet nisi virtualiter, ut una praemissa syllogismi conclusionem. Tum sententia nova quae, ope alterius praemissae, colligitur, non est sensus Scripturae proprie loquendo. Cum tamen Deus omnes conclusiones videat in praemissis, eae recte attribuuntur Deo, sequuntur enim, et quidem sciente volente Deo, ex iis quae Deus voluit dicere. Atque hoc sensu intelligenda sunt verba S. Augustini et S. Thomae. Cf. Augustini. *Confess.* XII, 31, M. 32, 844 (apud Cornely, p. 523) et III *De doctrina chr.*, III, 27. M. 34. 80 (apud Cornely, p. 529); S. Th. *De pot.* q. IV, a. 1, et I q. I, a. 10. — De ea re, v. Cornely, n. 199; cf. Bainvel, *Les contresens bibliques des prédicateurs*, p. 11-17, 2e édition, Paris, 1907.

Qua in re notandum est non grammaticae agere Patres aut logice, sed practice uti Scriptura « ad docendum, ad arguendum » etc. Qua in re nihil est incommodi ut « sensus consequens » substituatur litterali, et jam sic facit Paulus, I Cor. XI, 10-16. Cf. *Les contresens bibliques*, p. 2-3.

IV. De sensu accommodatio.

Cf. Cornely, n. 194 et 206-8; *Les contresens bibliques*, p. 18-24; *Dictionnaire de la Bible*, article *Accommodatio* (*Sens*).

216. Is sensus biblicus nullo modo est, sed usus quidam formularum biblicarum ad sensum alienum. Qui usus aliquando est per translationem ad alias personas vel circumstantias, ut cum

Ecclesia transfert in Mariam ea quae dicuntur de Sapientia. quae est quasi comparatio quaedam brevis et implicita; aliquando per allusionem (quae fere se habet ad eam translationem de qua supra ut metaphora ad comparisonem). Alia accommodatio est mere verbalis. cum usurpantur verba contra eum sensum quem habent in loco qui significatur, ut cum dicitur : *Salutem ex inimicis nostris*. Haec, etsi quatenus fundatur in errore. aut in errorem inducit. non apparet quomodo possit esse bona; admittitur tamen. in rebus dignis et piis, ut usus verborum et formularum biblicarum. praescindendo a biblico sensu. legitimus ad colorandam sententiam. Altera optima est et magnus est ejus usus in Ecclesia: quinimmo aliquando ad sensum consequentem quodammodo trahi, si bona et fundata est, potest.

Quaeritur num sit in ipsa Scriptura usus is Scripturae accommodaticius. Esse omnino videtur. Sed cavendum est ne hoc ita extendas ut vel Christum vel Apostolos pro vero sensu Scripturae dedisse contendas. et argumentum inde deduxisse quasi ipsum per se valeret.

N. B. — 1) De legibus bonae accommodationis, cf. Cornely, n. 208, et *Les contresens*, l. c.

2) Tridentinum statuit poenas in eos qui Scripturas ad profana, scurrilia, etc. detorquent. sicut in eos qui iis abutuntur ad magica. Cf. Cornely, p. 548. Vide supra, n. 30, 4.

3) Nihil hic dicimus de Scripturae sensu *mythico*, qui dicitur, quippe qui non sit sensus aliquis specialis Scripturae, sicut nec *parabolicus*; sed si quid hujusmodi esset in Bibliis quale hoc nomine significatur, ad *modum dicendi*, sicut et genus parabolicum. non ad *sensum* Scripturae, referendum esset. Vide quae de ea re late disserit Lepin in *Dictionnaire de la Bible*, art. *Mythique* (*Sens*), t. IV, col. 1376-1424.

ARTICULUS II

De Scripturae interpretatione catholica.

217. In interpretatione Scripturae, ut jam diximus, praeter communes hermeneuticae leges, sunt aliae quaedam de quibus etiam sunt theologica documenta. Praecipua dedimus supra, n. 30, 2; n. 31; n. 28, 4; Encyclica *Providentissimus*, 15 sq.; Epistola ad Ministrum generalem Minorum, n. 14; Epistola ad clerum Gallicanum, n. 15; Decretum *Lamentabili*, n. 24.

De tota hac questione, praeter theologos, vide tractatores Scripturae et interpretes Encyclicae *Providentissimus*. Accurate, ut solet, Cornely: item Mangenot, art. *Herméneutique*, in *Dictionnaire de la Bible*. Nos ea quæ theologica sunt, breviter.

THESIS 9

1) Scriptura cum sit obscura, nec sit ipsa sibi interpres, interprete indiget ac iudice.

2) Qui alius non est nisi vivum et authenticum Ecclesiae magisterium. Ac proinde .

3) Non modo non licet tribuere Scripturae aliquem sensum qui sit contra fidem et mores; sed is est habendus pro vero Scripturae sensu quem tenet, authentice scilicet, Ecclesia, sive is sensus est solemni aliquo decreto sancitus directe vel indirecte, sive ex communi consensu Patrum vel ex ordinario Ecclesiae magisterio dignoscitur.

4) Nullus etiam est ei sensus tribuendus quem non patiat inerrantiae vel inspirationis ratio; immo is potius quem indicet analogia fidei.

5) Quae regulae criticam libertatem non tam impediunt quam juvant, ab erroribus removendo et in veritatem manuducendo.

Cf. Franzelin, *De traditione*, th. 18; Perrone, l. c. 3; potissimum, n. 217, p. 570 sq.; Encyclica *Providentissimus*, loco citato; Mangenot, loco citato; Billot, *De inspiratione* editio altera, partis alterius c. v; Pesch, n. 565-582; Bainvel, *De magisterio*, n. 33-39.

PRAEVIA

218. Pars I et II sunt contra Protestantes. Hic obiter. Nam plura ubi *De magisterio vivo*.

Pars III, standum esse Ecclesiae magisterio etiam in interpretatione Scripturae, si detur scilicet interpretatio per magisterium; idque non tantum negative (ne quid contra), sed positive (hoc ipsum). « In rebus fidei et morum », quae scilicet « ad aedificationem doctrinae Christianae pertinent »; in huiusmodi enim, non in aliis, datur interpretatio *ecclesiastica*. Utrum

etiam in cetera extendatur potestas Ecclesiae, in scholio quaeretur.

Contra hanc partem Jahn et alii ante Vaticanum, quod propterea distinctius doctrinam tridentinam inculcavit. Modernistae, his annis, etiam contra hoc decretum offenderunt, cum dixerunt tribui saepe ab Ecclesia Scripturae ejusmodi sensum dogmaticum, qui non sit in Scriptura formaliter, etsi est secundum lineam Scripturae et intentionem divinam. Cf. Loisy. *Études bibliques*, p. 21 et nota. Cf. *Les mythes babyloniens*, 1901, p. 57. Hinc damnatae Decreto *Lamentabili* propositiones 2, 4, 19, 47, 61.

Pars iv alias condiciones indicat: ac potissimum interpretationem secundum analogiam fidei. qua tanto opere usi sunt S. Patres. — Quod quidam, etiam catholici, videntur oblivisci, aut etiam rejicere, quasi *omne* praejudicium esset contra sanam criticam, nec liceret lumine superioris scientiae uti inferioribus. Contra quod etiam additur pars v.

PROBATUR I

Scriptura, ut obscura, indiget interprete.

219. Res nimis est evidens. utut negaverint olim Protestantes, et quidem etiam in rebus fidei et morum: « Hic liber est in quo quaerit sua dogmata quisque, Invenit et pariter dogmata quisque sua. » Idem re admiserunt fere Protestantes. Vide Encyclicam *Providentissimus*, n. 15 et 16.

PROBATUR II

Interpretatio est magisterii vivi.

220. a) Non sufficit spiritus privatus, etiam cum inquisitione scientifica, ut apparet vel ex dissidiis Rationalistarum; item nec immediata Spiritus sancti illuminatio, ut experientia constat; multo minus auctoritas civilis, quam quidam appellant.

b) Sed Ecclesiae magisterium — ut apparet ex institutione Christi et ex decretis Ecclesiae, quod etiam maxime cum natura hominis et oeconomia divina convenit. Vide n. 24, 2.

PROBATUR III

Interpretationis regula auctoritas magisterii.

221. Patet ex decreto Tridentino prout exponitur in professione fidei Piana, supra, n. 31 et authentice declaratur in Concilio Vaticano, supra n. 28, 4. Cf. Encyclicam, n. 17. Item Decretum *Lamentabili*, proposit. 2, 4, 47, 61.

N. B. — 1. Directe sancit Ecclesia aliquam interpretationem cum eam facit suam, ut E. 673, 755, 774, 786, 791, 816, etc. Indirecte sancit cum damnat aliquam opinionem ad quam confirmandam adhibebatur aliquis Scripturae textus. Cf. Cornely, 223.

N. B. — 2. Vox Ecclesiae dignoscitur vel solemnii decreto, vel consensu Patrum vel ordinario magisterio, vel sensu catholico, vel si quis est alius locus theologicus *necessarius*. Cf. *De magisterio vivo*, n. 41.

N. B. — 3. Distingue authenticam declarationem de sensu alicujus textus, et usum textus ad illustrationem alicujus sententiae. Quae distinctio aliquando non est ita facilis. Cf. Denzinger, 71 f., 147 (10^a edit., n. 107 et 177).

PROBATUR IV

Salva inerrantia et analogia fidei.

222. a) De inerrantia, res est evidens. Cf. Encycl. n. 31-33, ubi res ex professo tractatur; Decretum *Lamentabili*, 12.

b) De analogia fidei. Cf. Encycl. n. 18, ubi habes et rem et rei rationem. Item Decretum *Lamentabili*, 12, 19, 23, 24, 32. Vide Franzelin, l. c. III, p. 227. Item Cornely, n. 219 sq.; Bainvel, *De magisterio*, n. 39.

PROBATUR V

Neque id per se officit veritati aut bonae libertati.

223. Res est evidens, cf. Encycl. n. 17; Decretum *Lamentabili*, 3; Franzelin, l. c. coroll. 3, p. 229; Cornely, n. 222; Bainvel, *De magisterio*, n. 19 ad f.

SCHOLIA

224. Qua dispositione sit accedendum ad studium Scripturae, et quibus hermeneuticae regulis utendum, vide Encycl.,

n. 15 sq., et 38; item ad Ministr. Minor. Cf. Cornely n. 218 sq. (De dispositione); n. 209 sq. (De hermeneutica sacra); Vigou-roux, Conseils, et n. 170 sq.; Mangenot, in *Dictionnaire de la Bible*, art. *Herméneutique*.

225. Quaesitum est, et his annis acriter controversum, num Ecclesiae potestas interpretandi Scripturam solis locis « dogmaticis » contineretur an ad omnia se extenderet. Vide quaestionis summarium et bibliographiam in articulo P. Lagrange, *L'interprétation de la Sainte Écriture par l'Église*, in *Revue biblique*, 1900, t. 9, p. 135-142. Contra quem Dessailly, *Science catholique*, avril 1900, t. 14, p. 385-400 et mai 1900, p. 497-512. Cf. Mangenot, loc. cit., col. 622 sq. Item Bonaccorsi. *Questione bibliche*, ad quaestionem de interpretatione Scripturae secundum doctrinam catholicam; de qua cf. *Revue biblique*, avril 1905, t. 2, p. 287-8. Practice res eodem redit. Nunquam enim intervenit Ecclesia in interpretatione scientifica nisi quatenus in causa est aliquid quod pertineat ad fidem et mores. ut est inerrantia Scripturae, vel ejus usus apologeticus, vel Ecclesiae auctoritas, vel debita Patribus reverentia. Certum est etiam non dari authenticam Patrum interpretationem unanimem in hujusmodi rebus, qualem intelligit Ecclesia cum de consensu Patrum unanimi loquitur. Cf. Pesch, *Praelectiones dogmaticae*, t. I, n. 349.

226. Ex his principiis videndum est utrum liceat ita interpretari Gen. II, 1, ut nihil ibi dicatur de creatione, cf. *Rev. biblique*, 1er janv. 1902, t. 11, p. 119-120 (ubi agitur quaestio de sensu quem huic versiculo tribuit A. Loisy). Nos in ea re putamus ita intercedere unanimem consensum Patrum, versiculum hunc de creatione interpretantium, ut is pro vero sensu loci hujus vel ex hoc uno capite sit tenendus.

CAPUT VII

DE USU ET TRACTATIONE SCRIPTURAE

227. Res complectitur usum vulgarem vel lectionem Scripturae, usum scientificum vel tractationem Scripturae scientificam, usum theologicum.

De usu theologico satis diximus in libro *De magisterio*. Vide Encyclicam *Providentissimus*, quae de ea re passim multa habet, maxime n. 16; cf. Didiot, p. 249 sq.

De scientifica Scripturae tractatione, jure et limite criticae in hac parte, etiam passim adsunt necessaria, maxime in Encyclica, quae totum hoc argumentum diligentissime tractavit, n. 13-33. Adde Decretum *Lamentabili*, Propos. 1, 3, 12; item Epistolam ad Ministrum generalem Minorum, n. 14; cf. n. 16; 3-5; n. 22 et 23; n. 25, 4.

Superest ut de lectione librorum sacrorum ea dicamus quae ad theologum spectant; multa enim ascetica potius sunt, quae utilitatem Scripturae ad fidei et morum informationem spectant. Quae nunc omittimus.

Porro theologica duo sunt : 1. De habitudine Scripturae ad magisterium vivum et magisterii ad Scripturam, quae jam tractavimus. Vide *De magisterio vivo*, I p., c. iv.

2. De lectione ipsa et vindicanda Ecclesiae disciplina in ea re. Hoc in thesi.

THESIS 10

1) **Lectio Scripturae sacrae pia res est ipsa quidem et utilis; sed non ita tamen ut sit omnibus ad salutem necessaria.**

2) **Quinimmo non caret semper omni periculo vel fidei respectu vel morum, et regulari indiget, ne passim et sine discrimine permittatur omnibus.**

3) *Ecclesia vero, ut semper lectionem Scripturae sacrae commendavit et promovit, ita sapientissime providit ut aliquo modo regularet, ubi potissimum de lingua vulgari agitur.*

4) *Item sapientissime et aptissime ad bonum Scripturae usum condemnavit societates biblicas quae dicuntur.*

Cf. Malou, *La lecture de la sainte Bible en langue vulgaire*, Louvain, 1846, 2 in-8°; Perrone, l. c., c. v; Jaugey, *Dictionnaire apologétique*, art. *Écriture sainte* (son usage dans l'Église catholique, et *Lecture de la Bible en langue vulgaire*. Facta dedimus et documenta, n. 23-35.

PRAEVI A

228. Multae sunt in ea quaestione Protestantium contra Ecclesiam calumniae et convicia; item Jansenistarum. Nos ut in thesi. — Sed adverte aliam posse esse aliis in adjunctis agendi rationem; aliam esse quoque quaestionem de aliquo libro sacro, ut de evangeliiis, aliam de libris sacris in genere.

Item advertendum est plus legi a Catholicis Scripturam sacram et melius cognosci quam primo intuitu apparet: in historiis sacris, in vitis Christi, in liturgia, etc., etc. Neque tanta est ratio legendi libros sacros integros et ex ordine, cum ipsi sint per modum fragmentorum.

PROBATUR I

Pia, non necessaria.

229. a) *Res pia et utilis.* — Patet ex Rom. xv, 4; II Tim. iii, 15-17; cf. Encycl. *Providentissimus*, init. — Consonat praxis Ecclesiae et Patrum cohortationes, versiones ubique, etc. Cf. Encycl. 9 et 11; cf. M^{sr} d'Hulst, p. 47 sq. Nota sunt quae habent Chrysostomus, Hieronymus, *Imitatio Christi* in hunc sensum.

b) *Non necessaria.* — Non ex natura rei: adest enim magisterium vivum, cf. Iren., l. III, c. iv, n. 2. Augustinum, De Doctrina Christiana, l. I, c. xxxix, n. 43.

Non ex praecepto divino generali, quod non ostenditur.

Hinc damnati Jansenistae. Vide n. 34.

PROBATUR II

Periculum, si sine discrimine.

230. a) *Non caret periculo.* — Patet ex natura rei, et ex experientia quotidiana.

b) *Regulari indiget.* — Ne quilibet textus, quaelibet translatio permittatur; ne detur locus superbiae, sensualitati, omni errorum generi; ne Scriptura in derisum et contemptum veniat, dum legitur non suo tempore, ab ineptis, etc. Confirmatur exemplis Protestantium. Atque hujusmodi regulas dicuntur habuisse etiam Judaei.

PROBATUR III

Ecclesia promovit, moderata est.

231 a) *Ecclesia promovit semper.* — Hortando, procurando biblia et translationes, instituendo lectiones Scripturae sacrae, etc. Numquam vero *prohibuit* absolute. Vide Encyclicam, n. 9-11.

b) *Sapientissime regulavit.* — Pro varietate temporum, contra abusus et ignorantiam agendo nunc severius, nunc liberius. Vide documenta superius allata. Leges tridentinae et 4^a regula Indicis, paulatim relaxatae sunt. — Legem Ecclesiae praesentem de textibus primigeniis et versionibus originalibus exhibet constitutio Leonis XIII, *Officiorum ac munerum* (1897), c. II; de versionibus vulgaribus, c. III. Vide n. 33.

PROBATUR IV

Noxiae societates biblicae.

232. Incommoda hujus diffusionis librorum sacrorum conqueruntur vel Protestantium non pauci: infidae saepe aut ineptae versiones, indiscreta profusio apud rudes et barbaros ut papyri vilis, unde contemptus et abusus — haec nota sunt omnibus, ut locus sit verbo Christi, Mat. VII, 6: Nolite dare sanctum canibus, etc. Sancta enim sancte sunt tractanda.

EPILOGUS

233. Nos autem « discamus in terris quorum scientia nobis perseveret in caelo », ut scribit Hieronymus ad Paulinum. « Salutis (enim) perfectionisque et propriae et alienae eximia in sacris Litteris praesto sunt adjumenta; iis tamen qui ad divina eloquia non solum mentem afferant docilem atque attentam, sed integrae quoque piaequae habitum voluntatis... Ad illas enim intelligendas exponendasque semper... Spiritus *indigemus adventu*, h. e. lumine et gratia ejus: quae sane... humili sunt precatione imploranda, sanctimonia vitae custodienda. » Encycl. *Providentissimus*, n. 8. Quae nobis utinam conciliet exemplo et precibus suis Mater Verbi incarnati, sedes sapientiae, vas insigne devotionis!

L. J. C. — M. I.

INDEX RERUM

PRAEAMBULA

	Pagina.
Argumentum, 1. — Rerum connexio, 2. — Momentum, 3. — Historica, 4. — Auctores et fontes documentorum, 5. — Varii aspectus et ratio tractandi, 6. — Divisio, 7. — Errores et controversiae, 8. — Nota de quaestione biblica, 9.....	1

PARS PRIMA

PRAECIPUA DOCUMENTA

CAPUT I. — ACTA SUB LEONE XIII ET PIO X

Articulus 1. — Acta sub Leone XIII.....	11
Leonis XIII Encyclica <i>Providentissimus</i> , 10. — Cujus hae sunt divisiones :	
<i>Pars praeambula</i> (1-3). — Hominis elevatio ad ordinem supernaturalem et revelatio supernaturalis etiam de naturalibus, quae revelatio continetur et traditionibus et libris divinitus scriptis. Unde eruitur praestantia cum Scripturae, tum theologiae de Scriptura (1). — Hinc Encyclica de hujusmodi studiis ut bona promoveantur, mala arceantur (2); — ut laudatis iis qui bene currunt, plures incitentur et dirigantur in studiis biblicis (3).....	11
<i>Pars 1.</i> — De horum studiorum excellentia (4-11). Quae 1) probatur (4-8): ex Scripturae natura, utilitate multiplici, exemplo Christi et Apostolorum, fructu ad sacras contiones, usu Patrum, modo quis in ea rite incumbat. Unde 2) laudatur Ecclesia, quae iis rationibus mota tantum effecit ad haec studia promovitque operam Patrum, Monachorum, Scholasticorum, recentiorum (9-11), in quo habes brevem historiam studiorum biblicorum inter catholicos.....	13
<i>Pars 2.</i> — De his studiis recte ordinandis (12-37). Ac [1] De adversariis et falsis eorum opinionibus (12). Ii sunt Rationalistae. [2] Quid in seminariis faciendum, et quales debeant esse magistri (13-23) : in quo sermo est de delectu magistrorum (13), de introductione biblica (14), de exegesi per versiones et recursum ad textum primigenium (15), cujus exegesis in re biblica ut speciales sunt difficultates, speciales sunt quoque leges quibus non tam minuitur libertas scientiae quam juvatur : auctoritas Ecclesiae et Pa-	
DE SCRIPTURA SACRA.	14

trum (16-7), analogia fidei et traditio (18-20), cavendo ab heterodoxis (21); de informanda theologia per Scripturam (22), de prae-paratione ad haec studia per solida fundamenta philosophiae et theologiae (23). 3 ^a Quomodo scientiæ vindicanda auctoritas Scripturæ (24-37) : auctoritas divina (24), etiam humana (24). Ad quod conducet esse paratissimos (25) in cognitione linguarum et artis criticae (26-27), in scientiis physicis (28-9), historicis (30); nec concedendum est esse errores in Scriptura sive ex eo quod non omnia essent inspirata (30-31), sive ex eo quod inspiratio compa-teretur errorem (31-33).	20
Ad quod concurrant oportet Catholici etiam alii : docti quidem doc-trina (34) divites opibus (35). Quid omnino tenendum (36-37).	35
<i>Conclusio</i> (38). Exhortatio et consilia practica ad Episcopos et clerum.	37
Nota de Encyclicæ auctoritate, 11.	38
Decretum S. Officii de authentia commatis Joannei, 12. Nota de ejus sensu et valore, 13.	39
Ex Epistola Leonis XIII ad Ministrum generalem Minorum, 14. De Scri-pturæ interpretatione, ne quid in ea re superbia vel imprudentia peccetur, ne nimium tribuatur sententiis quibusdam novis; con-tra genus interpretandi audax et immodice liberum; requiri ju-dicium sanum ac prudens cum animi modestia; audiatur Ecclesia.	40
Ex Epistola Leonis XIII ad Clerum Gallicanum, 15. Tendances inqui- tantes dans l'interprétation de la Bible; concessions téméraires sur l'authenticité et la véracité des Livres saints.	41
Litteræ Leonis XIII quibus constituitur <i>Commissio biblica</i> , 16. Men- tio de Encyclicæ <i>Providentissimus</i> et de ejus fructu (1). Ad juvanda studia privatorum collatis consiliis et auctoritate Ecclesiæ, institui Commissionem biblicam (2). Quæ: 1. Si quid utile afferetur, colli- gat (3); 2. Scripturæ auctoritatem defendat secundum principia catholica, quæ adducuntur (4); 3. Curet ut exponantur Scripturæ, secundum regulas hermeneuticæ catholicæ (5). Institutio et offi- cium Commissionis (6).	42
Articulus 2. — Acta sub Pio X.	46
Decreta Commissionis biblicæ. Circa citationes implicitas, 17. — De narrationibus specie tantum historicis, 18. — De Mosaica Penta- teuchi authentia, 19. — De auctore et veritate historica quarti Evangelii, 20. — De libri Isaiaë indole et auctore, 21. — De cha- ractere historico trium priorum capitum Geneseos, 21 bis.	46
Ex Epistola ad DD. Le Camus, contra temeritatem, pro progressu, 22.	53
Ex litteris apostolicis de ratione studiorum Scripturæ sacrae in se- minariis, 23.	54
Ex Decreto <i>Lamentabili</i> , 24.	55
Ex Encyclicæ <i>Pascendi</i> contra Modernistas, 25.	57
<i>Motu proprio</i> de auctoritate sententiarum Commissionis biblicæ, 26.	60
Epistola ad D. Gasquet de nova editione Vulgatæ latinæ, 27.	63
Litteræ Apostolicæ de erigendo Instituto biblico, 27 bis.	64

CAPUT II. — ALIA DOCUMENTA ECCLESIASTICA

I. Ex concilio Vaticano, 28. De duplici sede revelationis (1); qui libri

	Pagina.
sacri sint et canonici (2); quo sensu et quare (3); declaratio decreti Tridentini de interpretatione (4). Canon (5).....	67
II. Ex Concilio Tridentino. 1. Decretum de canonicis Scripturis, 29. Revelatio in Scriptura et Traditionibus (1); Catalogus canonicorum (2); Libri integri cum omnibus suis partibus, ut sunt in Vulgata (3); Scopus decreti (4).....	68
2. Decretum de editione et usu sacrorum librorum, 30. — Vulgatae authenticia (1); regula interpretandi (2); de imprimendis Scripturae libris (3); de abusu Scripturae (4).....	69
III. Ex professione fidei per Pium IV praescripta. De interpretatione Scripturae, 31.....	70
IV. De lectione Scripturae. 1. Ex regulis decem Indicis Piani 32....	70
2. Ex novo Indice per Leonem XIII promulgato, 33.....	72
3. Acta contra Jansenianos de necessitate Scripturae, 34. Ex Bulla <i>Unigenitus</i> ; ex Bulla <i>Auctorem fidei</i>	73
4. Acta contra Societates biblicas et earum versiones, 35.....	74
5. Acta praetridentina contra varios haereticos, 36.....	75
6. Auctoritates ex Patribus et ex Scriptura in sensu Ecclesiae, 37..	76
V. Varia decreta praetridentina. Ex decreto pro Jacobitis : Deus auctor utriusque Testamenti, 38. — Benedictus XII et Clemens VI contra Armenos : ne admittatur error in Scriptura, 39. — Decretum Gelasianum de canone et apocryphis; acta connexa, cum nota de decreto Nicaeno in eadem re, 40.....	77

CAPUT III. — DOCUMENTA THEOLOGICA

Indicatio de canone et inerrantia in genere : vestigia antiquae controversiae, 41. — Principia, 42. — Doctrina theologorum : Cani, 43; Bellarmini, 44; S. Thomae, 45; Bonaventurae, 46	78
--	----

CAPUT IV. — DOCUMENTA PATRISTICA

I. Patres latini saeculo quarto et tertio : Augustinus, 47. — Hieronymus, 48. — Rufinus, 49. — Philastrius, 50.....	82
II. Ecclesiae orientales de canone saeculo tertio et quarto : Athanasius, 51; Synopsis, 52; Cyrillus, 53; Epiphanius, 54; Compendium et Summa rerum de canone, 55.....	87
III. De inspiratione apud Orientales saeculo quarto et tertio : Schola Alexandrina : Clemens, Origenes, alii, 56-8; Schola Antiochena, 59.	90
IV. A saeculo 3 ^o ad 1 ^{um} . De Irenaeo et Tertulliano, 60; Apologetae, 61; Muratorianum, 62; Patres apostolici, 63.....	92

CAPUT V. — DOCUMENTA BIBLICA

Christus et Apostoli, 64-65. — Allegatio V. T. in Novo, 66. — Ex Veteri Testamento, 67.....	95
---	----

CAPUT VI. — DOCUMENTA JUDAICA

	Pagina.
Josephus, 68. — Philo, 69. — Talmudica, 70-71. — Pseudo-Esdras, 72.....	99

CAPUT VII. — HETERODOXI

Schismatici et « Veteres Catholici », 73-75. — Protestantes et Anglicani, 76-87. — Indicationes, 88-89.....	101
---	-----

PARS ALTERA

ELABORATIO RERUM SCHOLASTICA

CAPUT I. — CONSPECTUS RERUM SYNOPTICUS ET GENERALIS.

Articulus 1. — De existentia et conceptu Scripturae sacrae.	
<i>Thesis</i> 1. Esse libros sacros, et quid hoc nomine intelligatur, 90-91..	109
<i>Scholía</i> . De nomine <i>inspirationis</i> , 92. — Quantum intersit inter nostros libros sacros et ceterorum, 93. — Quo jure applicetur ad N. T. doctrina de V. T., 94.....	111
Articulus 2. — Notiones variae de Scriptura sacra.....	
De nominibus sacrae Scripturae, 95. — De numero librorum, ordine, partitionibus Scripturae, 96. — Notiones affines earumque conjunctio et distinctio : revelatio, inspiratio, assistentia, liber canonicus et liber inspiratus, authenticitas, genuinitas et attributio, 97. — De dono prophetiae, ad quam pertinet inspiratio, 98. — Notio verbi divini scripti et quid sit esse auctorem, 99. — Notio libri humani divini, et quae sit ratio instrumenti, quid materiale et formale in libro, quid doctrina et vehiculum doctrinae, quid sensus Dei et sensus hominis, quid de persona scribentis, cur Deus nos doceat per libros divinos humanos, 100. — Alia, 101.....	113

CAPUT II. — DE INSPIRATIONE LIBRORUM SACRORUM

Articulus 1. — Quid sit et quid ferat inspiratio.....	126
<i>Thesis</i> 2. Ad rationem inspirationis, quid non requiratur, quid non sufficiat; in quo sit et quid ferat inspiratio, 102-108.....	127
<i>Scholía</i> . Inspiratio active, passive, terminative, 109. — Inspiratio et gratia sermonis, 110. — Inspiratio utrum per prius dicatur ad intellectum an ad voluntatem, 111. — Psychologia inspirationis, analysis et varia momenta, 112.....	131
Articulus 2. — De extensione inspirationis.	
<i>Thesis</i> 3. De inspiratione verbali, 113-123.....	133
<i>Thesis</i> 4. Omnia in libro sacro esse inspirata, nihil excipi, non etiam obiter dicta, 124-130.....	140

CAPUT III. — DE INERRANTIA LIBRORUM SACRORUM

	Pagina.
<i>Praevia.</i> Status quaestionis. Opiniones. Acceptatio Encyclicae. Dictum scriptoris et modus dicendi. Sensus Scriptoris. Limites thesis, 131-136.....	144
<i>Thesis 5.</i> Inerrantia cum inspiratione connexa; omne dictum Scriptoris sacri infallibiliter verum; distinctio inter scientifica vel historica et religiosa non adhibenda ad limitandam inerrantiam, sed utilis ad interpretandum quid vere dixerit scriptor sacer et pro vero dederit, 137-139.....	150
<i>Scholium.</i> Nullum factum contrarium si rite interpreteris et thesim et facta, 140-141. — Dictum Dei et dictum scriptoris sacri; regulae interpretandi, 142. — Habenda ratio de legibus sermonis humani et de genere descriptionis, 143. — Citata et ratio citandi, 144. — Usus documentorum et quaestio de citationibus implicitis; usus eorum quae circumferuntur ad scopum scriptoris, 145. — Quid ubi scriptor sacer, suo, ut homo est, nomine loquitur, sua sensa exprimit? 146. — Inspiratio ad scribendum et inspiratio ad faciendum vel dicendum, 147. — De accommodatione in modo dicendi, 148. — Locum esse criticae et hermeneuticae salvis inerrantiae principii, immo ut haec salva sint, 149.....	152

CAPUT IV. — DE CANONE SCRIPTURAE SACRAE

Articulus 1. — Notiones et definitiones.	
Conspectus rei, 150. — Libri, 151. — Notiones de canone et canonicitate, 152. — Protocanonici, deuterocanonici, 153. — Apocrypha, 154. — Quaestio de canonicitate et quaestio de auctore, 155. — Opinio D. Loisy quaestionem de canonicitate esse solutam in Tridentino, quaestionem de gradibus quibusdam inspirationis et intrinsecae auctoritatis agitatam esse, non solutam, 156. — Quaestio de canone secundum Patres, 157.....	159
Articulus 2. Theses de canone.	
<i>Thesis 6.</i> Criterium inspirationis et canonicitatis. Angustiae Protestantium. Concludi canonem libris apostolicis, 158-173.....	164
<i>Thesis 7.</i> Canonis Tridentini vis, sensus, vindicatio critica, 174-181.	171
<i>Scholium.</i> Liber canonicus, liber inspiratus; quae sint in ea re partes Ecclesiae, « Pari pietatis affectu ». Sententiae Tridentinorum. De commate Joannino secundum Tridentinos, 180. — Canon Tridentinus exclusivus, 183.....	174

CAPUT V. — DE AUTHENTIA VULGATAE

<i>Praecambula.</i> Status quaestionis, 184. — Auctores, 185. — Quaestio in Tridentino, 186. — Controversiae de decreto Tridentino, 187. — Definitiones et notiones, 188-190.....	178
<i>Thesis 8.</i> Legitimum esse decretum Tridentinum; formaliter disciplinare, connexum cum dogmaticis; principia ad solvendam quaestionem de gradu authenticitatis; conclusiones, 191-199.....	181

	Pagin
<i>Scholia.</i> Quid non ferat, quid ferat authentia, 200-201. — De distinctione inter locos dogmaticos et non dogmaticos, 202. — Varia, 203-209.....	187

CAPUT VI. — DE INTERPRETATIONE SCRIPTURAE

Articulus 1. — De sensibus Scripturae.	
Libri, 210. — Principium generale, 211.....	193
. <i>De sensu litterali.</i> Num omni loco insit sensus litteralis, 212. Num unus, 213.....	193
II. <i>De sensu typico</i> : Notiones et principia, 214.....	197
III. <i>De sensu consequente</i> , 215.....	199
IV. <i>De sensu accommodatio.</i> cum nota de sensu mythico, 216.....	199
Articulus 2. — De Scripturae interpretatione catholica.	
Libri et status quaestionis, 217.....	200
<i>Thesis</i> 9. Scriptura, ut obscura, indiget interprete: qui alius non est nisi vivum Ecclesiae magisterium; cui conformari debet interpretatio, ratione etiam habita inspirationis. inerrantiae, analogiae fidei, 218-223	201
<i>Scholia.</i> Qua dispositione accedendum ad studia scripturistica, et de regulis hermeneuticis. 224. Utrum Ecclesiae jus interpretandi ad sola dogmatica aut cum iis connexa extendatur. an ad omnia omnino, 225. — Applicatio ad Genes. I, 1, 226.....	203

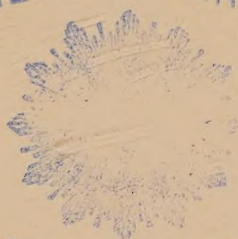
CAPUT VII. — DE USU ET TRACTATIONE SCRIPTURAE

Multiplex quaestionis adspectus, 227	205
<i>Thesis</i> 10. De lectione Scripturae : esse piam, non necessariam omnibus; nec sine discrimine permittendam omnibus; bene intervenire Ecclesiam ad promovendam et temperandam, bene contra Societates biblicas, 228-232	205
EPILOGUS, 233.....	208

FATHERS' LIBRARY S. J.

LOS ANGELES COLLEGE

220.1
B161

2043

AUTHOR

Bainvel, J.V.

TITLE

De Scriptura Sacra

DATE
LOANED

BORROWER'S NAME

ROOM
NUMBER

DONOVAN

2043

